

Dienasgrāmata

Quod sentimus loquamur,
quod loquimur sentiamus!

VEcordia

Izvilums L-VALDMA

Atvērts: 2007.12.24 04:30
Slēgts: 2008.01.07 06:30
Versija: 2017.06.01 16:47

ISBN 9984-9395-5-3

Dienasgrāmata «VECORDIA»

© Valdis Egle, 2017

ISBN

Gundars Valdmanis. «Liecība»

© Gundars Valdmanis, 2001

Gundars Valdmanis (1940 – 2005)

Gundars Valdmanis

LIECĪBA

Ar Valda Egles komentāriem

Impositum

Grīziņkalns 2017

Talis hominis fuit oratio,
qualis vita

Grāmata veltīta Igoram Šafranovam (vermutam36) un Aivaram Tabunam (Latvijas Universitātes socioloģijas profesoram), kuri kā Mūnitoru Kluba biedri bija mani galvenie lasītāji 2007. gada nogalē, – kā arī, protams, veltīta Gundara Valdmaņa, reti godīga vīra, skumjajai piemiņai.

V.E.

Ieskaņa

1. Igora Šafranova vēstule par atbildi uz krājumu MUNUS

Labdien!

Esmu ļoti pagodināts ar Jūsu uzmanību.

Izlasīju Jūsu dienasgrāmatu, cepuri nost, izglītojoši! ☺

Daudz interesantu faktu, pat tādi, par kuriem nebiju dzirdējis agrāk.

Nezinu, vai spēšu diskutēt par ārvalstu vēsturi un to politiķiem, bet par Latvijas problēmām, gan labprāt piedalītos diskusijās, lai gan man vairāk jautājumu nekā atbilžu, kāpēc notiek tieši šitā un ne savādāk:

1. kāpēc mēs būvējam «Gaismas pili» un atbalstām citas simtiem miljonu nepamatoti dārgās celtnes, bet tai pašā brīdī trūkst bērnodārzu, Latvijas ceļu kvalitāte un satiksmes organizēšana ir vienkārši drausmīga, par sabiedrisko transportu vispār nerunājot, ja jāiesaldē algas, ja skolotāji, policisti, pensionāri, mediķi un invalīdi dzīvo uz nabadzības robežas, vai pat zem tās?;

2. kāpēc Latvijas tauta pamet savu valsti un brauc uz ārzemēm pelnīt iztiku?;

3. kāpēc Latvijā ir tik zema dzimstība?;

4. kāpēc valdība neieklausās tautas saucienos, vēlmēs?;

5. kāpēc Latvijā tika iznīcināta rūpniecība/ražošana?;

6. kāpēc veikali aug kā «sēnes», bet rūpniecība nē?;

7. kāpēc valstī ir izveidojusies tik dramatiska inflācija?;

8. kāpēc ceļu remontdarbi ir tik nesamērīgi dārgi attiecībā pret to kvalitāti?;

9. kāpēc Latvijā praktiski tikpat kā nav vidējās šķiras, vai nu ir miljonārs vai nabags?;

10. kāpēc narkotiku tirgoņiem tiek piemēroti ļoti maigi sodi, aprobežojoties ar nosacītu sodu?;

11. kāpēc, iepērkoties veikalā alkoholu, nesi drošs, ka nenopirksi «krutku»? Jā, jā arī tas, jo, legāli pērkot, es vēlos arī saņemt pretī legālu preci, un tas nav tikai attiecināms uz alkoholu!;

12. kāpēc, apmeklējot pašvaldības / valsts iestādes, izejot ārā no kabineta, jūties bezmaz vainīgs, ka esi tos patraucējis?;

13. kāpēc Latvija ieņem pirmo vietu Eiropā pēc ceļu satiksmes negadījumu skaita?;

14. kāpēc cenas un nodokļi tiek pielīdzinātas vadošo Eiropas valstu līmenim, nerēķinoties ar vidējo izpeļņu valstī?;

15. u.t.t.....u.t.t., kāpēc?

Lūk, šie jautājumi mani satrauc, un domāju, ka vairākumam Latvijas iedzīvotājiem šīs problēmas ir aktuālas, tas skar mūs visus, un jādomā arī Jūs, cien. Valdi.

Ja šie un citi līdzīgi jautājumi iederas Jūsu diskusiju lokā, es būšu ļoti pagodināts piedalīties šais diskusijās.

Ar cieņu,

Igoris Šafranovs /vermuts36/

2. Valdis Egle – Igoram Šafranovam

No: Valdis Egle valdis.egle@gmail.com
Kam: vermuts36@inbox.lv <vermuts36@inbox.lv>
Datums: 2007.10.10 19:29

Labdien,

Paldies, ka iestājāties disputā MUNUS – mūsu rindas sāk augt ☺.

Jūsu sacīto es ievietošu grāmatā MUNUS2¹ (kur būs arī citu rakstītais), piedāvāšu arī pārējiem izteikties par Jūsu jautājumiem un, cik spēšu, atbildēšu pats. Pirmajā tuvinājumā manas atbildes uz Jūsu jautājumiem ir samērā vienkāršas: viss tas tā notiek tāpēc, ka Latviju visus šos 16–17 gadus ir vadījuši – un turpina vadīt – gandrīz vienīgi noziedznieki. Taču tālākajā plānā sākas galvenais (un arī interesantākais), kur ir daudz vairāk ko teikt: KĀ tas notika, ka šie cilvēki kļuva par noziedzniekiem?, KĀPĒC tas tā aizgāja?, KĀ tas varēja iznākt, ka noziedznieki nonāca pie varas un spēj to noturēt tik ilgu laiku?

Un te jau vairs nevar atbildēt dažos vārdos; tur ir vajadzīga dziļa filosofija – un arī ilgs laiks rakstīšanai.

MUNUS2 es domāju izlaist (cerams) ap Jaungadu. Bet pagaidām piedāvāju Jums iepazīties ar citiem Vekordijas sējumiem (tas, ko Jūs izlasījāt, bija nevis mana «Dienasgrāmata», bet gan tikai viens tās sējums – no daudziem desmitiem). Es Jums sūtīšu vienu sējumu nedēļā (lai Jums būtu laiks ar katru kaut mazliet iepazīties ☺); sākumam tie sējumi, kas pieminēti grāmatā MUNUS un kuri jau atrodas pie pārējiem mūnitoriem (t.i. disputa MUNUS dalībniekiem). Protams, tā ir Jūsu darīšana, ko un cik daudz lasīt, – neviens no Jums atskaiti neprasis. Attieksme vēlama tāda pati kā pret mājas bibliotēku: arī tur parasti glabājas grāmatas, no kurām ne visas ir lasītas, bet kuras vienmēr var paņemt un paskatīties, ja ievajagas.

Ja vien Jūsu datora diska telpa atļauj, iesaku Jums uzglabāt visus manis sūtītos failus (gan DOC, gan PDF, gan vēlāk citus) vienā direktoriijā (folderī) ar vārdu VECORDIA. Tad pamazām Jums veidosies tāda elektroniska bibliotēka, otras kādas laikam gan nav Latvijā.

Šodien pievienoju romānu «Miranda» {[S-MIRAND](#)}, kurš daudzkārt pieminēts grāmatā MUNUS {[L-MUNUS](#)}.

Ar sveicieniem,

Valdis Egle

3. Profesors Aivars Tabuns – Delfos

Aivars Tabuns_Valdim Eglem, 06.11.2007 22:57

>Man šķiet, ka jūs tomēr neredzat globālo kontekstu, jūsu skatījums ir tāds piezemēts.²

Varbūt. Jūsu zināšanas starptautiskā sazvērēstībā ir labākas kā man, Satversmes aizsardzības birojam, citām drošības iestādēm. Laiks faktiem. Noziegums klusēt!!! Es savukārt redzu, kā valsts vara tiek drupināta, «izkosta». Pa mazam gabiliņam. Atsevišķas varas darbības nav tik nozīmīgas, lai sabiedrība kopumā teiktu – STOP. Ja esošā prakse turpināsies, košana un drupināšana turpināsies. Zoologi uzdarbosies. Vai to Jūs to vēlaties? Vai man klusēt? Ja tādi ir padomi, tad bez anonimitātes ☺

V.E., Aivars Tabuns_Valdim Eglem, 06.11.2007 22:57, 07.11.2007 01:04

Noziegums klusēt!!!

=====

Vai dieniņ! Abet vai tad es klusēju!?

Izlasiet taču kaut vai grāmatu MUNUS!

Kas attiecas uz pierādījumiem, tad tie ir tādi, kādus nu tos no manas pozīcijas var savākt. Mana funkcija nav kādu nodot tiesai (juridiskai – ne literārai, he-he...³), priekš tam ir citas institūcijas, arī SAB; mani pierādījumi ir tikai priekš tam, lai izstrādātu manu personīgo pozīciju, un tā arī ir izstrādāta. Runājot par SAB, – viņu iespējas arī ir niecīgas pret TĀDU pretinieku. Ja jau amerikāņu FIB nespēja noskaidrot, kas 1963.gadā nošāva ASV prezidentu, tad ko gan var prasīt no mūsu nabaga SABA?

¹ V.E.: Ievietoju grāmatā VALDMA, bet nu vienalga tā ir disputa MUNUS sastāvdaļa.

² V.E.: Šeit Tabuns citē manus vārdus par Sociologu paziņojumu, kas bija publicēts Delfos.

³ V.E.: Profesors Tabuns brīvpriecīgi pieteicās literārā tiesā publiski pārstāvēt un aizstāvēt Latvijas zinātni un zinātniekus pret apvainojumiem Zinātnieka ētikas kodeksa pārkāpumos. Šis tiesas process mums vēl ir priekšā.

* * *

Plašāki materiāli par profesoru Tabunu atrodas citā vietā speciālā grāmatā ar nosaukumu «Tabuniada» {[L-TABUNS](#)}, kā arī citos disputa MUNUS sējumos.

Izdevēja priekšvārds – Igoram un Aivaram

1. Par «Grāmatu»

2007. gada 21. decembrī es Internetā atradu kādreizējā 6. Saeimas deputāta Gundara Valdmaņa saiti <http://home.parks.lv/valdmanis>. Saitis bija ļoti nekvalitatīvā stāvoklī: gandrīz neviena virtuālā poga nestrādāja; galveno saita informācijas daļu sastādīja «Grāmata», kurai nebija norādīts ne virsraksts, ne radīšanas laiks, ne kādas citas ziņas par šo sacerējumu, izņemot to, ka © pieder Gundaram Valdmanim. Grāmatas atsevišķu daļu savstarpējās saites arī nestrādāja kā nākas, un nokopēt to pie sevis es varēju tikai ar īpašiem paņēmieniem bez pārlicības, ka nokopēts ir viss teksts un pareizā secībā.

Grāmatas tekstā bija iespraustas «tulkošana piezīmes», no kā varētu secināt, ka šis teksts ir tulkojums (droši vien tad no angļu valodas?). Bet nebija skaidrs, kas un kad ir tulkojis, un kādi ir oriģināla parametri: vai tā ir bijusi tipogrāfiski izdota grāmata (tad kur un kad?), vai varbūt tikai angļu manuskripts.

Nav skaidrs, vai saiti ir radījis pats Gundars Valdmanis (grāmatas tekstā autora vārdā ir minēta interneta saita adrese), vai arī to uztur viņa sekotāji jau pēc viņa nāves. Visjaunākais grāmatā pieminētais notikums attiecas uz 2000.gada 11.februāri. Arī no teksta ir redzams, ka rakstīts galvenokārt 1990.gadu beigās. Bet Gundars Valdmanis nomira 2005.gada janvārī. Tātad gandrīz piecus gadus viņš nav strādājis pie šīs grāmatas? Vai tāpēc, ka tā jau bija gatava un izdota angļiski?

Teksts ir uzrakstīts samērā pareizā latviešu valodā, bez tiem anglicismiem, kas parasti pavada Rietumu latviešu sacerētos tekstus, – kā, piemēram, Andrievam Ezergailim, Nilam Muižniekam, Freibergiem u.c. Tas varētu vēlreiz norādīt, ka latviešu teksta autors (tulkočājs) nav pats Valdmanis, bet gan kāds cits – literāts no Latvijas. Taču, ja tā būtu, tulkočājs nav nosaukts.

Saitā ir daudz drukaskļūdu, un ievietotais teksts ir nekvalitatīvs vēl arī tajā ziņā, ka tur daudzi gabali nepamatoti atkārtojas (vienkārši divreiz vai pat trīsreiz pēc kārtas iet kāda rindkopa utml.; es, dabīgi, tādus nepamatotus atkārtojumus izdzēsu), un tajā pašā laikā ir acīmredzami izlaidumi – kad frāze apraujas pusvārdā, un tālāk nāk kaut kas pavisam cits.

Tā nu, ievietojot šo grāmatu Vekordijā, man nācās novest tās tekstu puslīdz līdz kondīcijai, dažkārt rīkojoties tāpat, kā savā laikā darīja Viļņa Zariņa mīļotie humānisti,⁴ kad viņi publicēja antīkos rokrakstus un neskaidrās vietās lika «nls»⁵ vai atzīmēja manuskriptā pazaudētās lappuses.

Ja gadījumā nākotnē taps pieejams kvalitatīvāks Gundara Valdmaņa grāmatas teksts, tad varēsim šo izdevumu papildināt.

Kā jau teicu, Valdmaņa grāmatai Internetā nebija vispār nekāda nosaukuma. Tāpēc es pats tai piešķīru virsrakstu «Liecība» – ievērojot autora vārdus Epilogā. Es pievienoju tekstam arī ilustrācijas, pielikumus un – protams – savus komentārus.

2. Par Gundaru Valdmani

Neskatoties uz minētajiem tehniskajiem trūkumiem, Gundara Valdmaņa «Grāmata» ir un paliek satriecoša liecība par to noziegumu, kurš tika pastrādāts pret Latviju pēc neatkarības atjaunošanas 1991. gadā.

Gundars Valdmanis bija acīmredzami sangviniskas dabas cilvēks. Tādi cilvēki parasti ir labsirdīgi, tiecas pēc taisnīgas cilvēku sadarbības un ieņem dzīvīgu aktīvu, darbīgu pozīciju. Gundaram Valdmanim šīs īpašības savienojās ar neparasti augstu kompetenci saimnieciskajās un finanšu lietās – ievērojot viņa izglītību un darbošanās pieredzi Rietumos.

Taču sangviniski cilvēki parasti nav augstas klases teorētiķi. Abstraktas teorētiskas sistēmas nav viņu īstais «lauciņš». Gundars Valdmanis šajā ziņā ir bijis gandrīz vai izņēmums. Īpaši augstā praktiskā

⁴ V.E.: Eiropas intelektuāla kustība, galvenokārt 16. gadsimtā, kuras pārstāvji – drīz pēc grāmatu iespiešanas izgudrošanas – ķērās pie seno rokrakstu drukāšanas un publicēšanas; pie humānistiem piederēja Tomass Mors, Roterdamas Erasms un daudzi citi tā laika slaveni darbinieki. Vīlnis Zariņš daudzus gadus saņēma no Latvijas valsts grantus (naudu), lai pētītu humānistu ietekmi Latvijā.

⁵ V.E.: Nesalasāms.

kompetence un biežā saskarsme ar šokējošām situācijām ir devusi viņam iespēju dot arī nozīmīgus teorētiskus secinājumus. Tomēr par simtprocentīgi pareizu viņa «teoriju» es atzīt nevaru. Daži mani iebildumi ir izteikti zemsvītras piezīmēs. Bet šeit, Priekšvārdā, izteikšu lietas būtību pašos galvenajos vilcienos.

Gundars Valdmanis nonāk pie secinājuma (un tas ir teorētiskas dabas secinājums!), ka Latvijas ekonomikas sagraušana un valsts izlaušanās nebija vienkārši toreizējo ekonomisko darboņu alkatības rezultāts – stihisks process, bet ka tas tika apzināti plānots – un ne Latvijā, bet ārpus tās. Bez Latvijas tautas un latviešu «elitārajiem zagļiem» darbojās vēl «trešais spēks», kurš plānoja sagrāvi un stimulēja «latviešu zagļus».

Pats par sevi šis secinājums ir jau nozīmīgs sasniegums, salīdzinot ar tādiem vērtētājiem kā Vaira Vīķe-Freiberga vai Latvijas ekonomistu, politologu un sociologu vairums, priekš kuriem «trešais spēks» vispār neeksistē un nozīmē tikai «sazvērestību teorijas» (pats par sevi saprotams: pilnīgi aplamas).

Taču tālāk nāk jautājums par šī «trešā spēka» dabu. Un te nu, lūk, Gundars Valdmanis – kā es domāju – nav tomēr nonācis savos teorētiskajos secinājumos līdz spriedumu konsekventam loģiskajam galam (ko var bez pārmetumiem attaisnot ar viņa sangvinisko dabu).

Pēc viņa teorijas šis «trešais spēks» ir, no vienas puses, «masoni» Rietumos un, no otras puses, bijušie PSRS komunistiskās partijas nomenklatūra (kura, caur sociālisma mācībām, galu galā arī nāk no tiem pašiem masoniem), pie kam abi brīvmūrnieku ietekmes virzieni it īpaši koncentrējas lielvalstu specdienestos – CIP Rietumos un GRU–KGB Austrumos. (Jāievēro, ka, saskaņā ar Valdmaņa teoriju, bijušie padomju augstie darbinieki un specdienestu pārstāvji nevis vienkārši «apmeta kažoku uz otru pusi», tātad nodeva savu agrāko komunistisko piederību un ideālus, un nu centās sagrābt sev personīgi lielākas kapitālistiskās bagātības, bet, tieši otrādi, viņi – lielā mērā – palika uzticīgi savai agrākajai piederībai un ideoloģijai, un tieši tās vārdā arī iznīcināja Latviju un latviešus kā savus ienaidniekus).

Šī koncepcija man neliekas pārliecinoša. Pēdējās padomju desmitgadēs pat visaugstākajos komunistiskās varas ešelonos gandrīz neviens vairs neticēja sociālismam un komunismam kā idejām; viss gāja uz priekšu vienkārši pēc inerces, jo valdošie nezināja, ko iesākt un kā izklūt no situācijas (kas radīta 1917.gadā). Tāpēc, kad viss sāka brukt, viņi nekādi nevarēja palikt uzticīgi tām idejām, kuru sen vairs nebija. Viss augstākais ešelons sastāvēja praktiski tikai no karjeristiem – bezprincipu cilvēkiem, kuriem bija pilnīgi vienalga, vai nodrošināt savu personīgo labklājību ar Padomju Savienībā pieejamiem līdzekļiem (tātad ar karjeru padomju nomenklatūrā), vai ar kapitālistiskajā pasaulē pieejamiem līdzekļiem (tātad ar bagātību). Tāpēc tas, ka viņi masveidā «apmeta kažoku» un no «komunistiem» pārvērtās par «kapitālistiem», bija dabīgi, bet nedabīgi ir piedēvēt viņiem vēl arī uzticību kaut kādiem «komunistiskiem ideāliem», savām vecajām struktūrām un kaut kādu īpašu rīcību šīs uzticības vārdā.

Tāpēc, ja tieši viņus grib uzskatīt par «trešo spēku», tad «trešā spēka» vispār nebija – bija vienkārši zagļu un laupītāju bars, no kuriem katrs rāva sev visu, ko vien varēja sagrābt, bet neplānoja nekādu īpašu Latvijas ekonomikas sagrāvi.

Un tomēr Trešais spēks bija – un Latvijas ekonomikas sagrāvi plānoja (tāpat kā daudzas citas lietas gan Austrumeiropā, gan Rietumos, gan visā pasaulē).

Bija cilvēki – un cilvēki ar lielu, pat ļoti lielu, pieredzi tamlīdzīgās stratēģiskās plānošanās –, kuri vērīgi sekoja notikumiem un labi apzinājās: lūk, milzīgā pasaules reģionā, visā PSRS un tās satelītu nometnē, atveras grandiozas, patiesi fantastiskas bagātības, kuras pieder «tautai» – tātad nevienam. Vajag šīs bagātības sagrābt.

Bet viņi nevarēja vienkārši atnākt un teikt: «Tā ir mūsu manta!». Neviens viņiem tā vienkārši to neatdotu. Tāpēc bija vajadzīgs viltīgs un tālejošs stratēģisks plāns, kura īstenošanas rezultātā, izejot cauri vairākiem starposmiem, bagātības galu galā nonāktu viņu rokās. Un tāds plāns tika izstrādāts un realizēts.

Kas tas par spēku, kā tas darbojās Latvijā pēc 1991. gada un daudzās citās zemēs daudzos dažādos laika posmos, – to mēs aplūkosim ne vienā vien Vekordijas sējumā, bet šeit es negribu to vairāk iztirzāt, jo tad šis sējums jau pārvērstos no Valdmaņa grāmatas gandrīz vai par manu grāmatu.

Šis sējums lai nu paliek vienkārši Gundara Valdmaņa Grāmata – vienreizēja, spilgta, nepārspējama Liecība, ko pierakstījis tāds cilvēks, kurš pats bija tur visur klāt un visu redzēja pats savām acīm.

Lai gan man ir daudz kas piebilstams pie šīs Liecības, bet pats šis dokuments vien jau zināmā mērā sniedz arī atbildes uz Igora Šafranova vēstulē uzdotajiem jautājumiem un uz socioloģijas profesora Aivara Tabuna «Delfos» man izteiktajām zobgalībām par «starptautiskām sazvērestībām».

Valdis Egle

Gundars Valdmanis. Liecība

Kopēts no: <http://home.parks.lv/valdmanis> 2007.12.21.

Ievads

«Lētticīgie (tauta) ir aitu bars, bet mēs, Gudrie, esam tie vilki. Vai jūs zināt, kas ar aitām notiek, kad vilki ielaužas viņu barā? Viņas aizmiegs acis un jau tādēļ vien stāvēs klusu, kad mēs apsolīsim viņu laupītās brīvības atdot atpakaļ, kad visi miera ienaidnieki būs uzvarēti un visas partijas pārspētas. Vai Jums ir jāsaka, cik ilgi lētticīgie uz viņu tiesību restaurāciju gaidīs?»

««Gudro» diktatūrā valdīs nevaldāma godkārtība, dedzīga mantkārtība, nežēlīga atreibība, kāre un nepielūdzams naidis, bet visvairāk – visaptverošs terors. Iesaistīti tiks visu uzskatu un virzienu ļaudis. Miera dēļ viņi upurēs visu, bet mēs viņiem neliksim mieru.»

«Gudro stratēģija un taktika»

Pēc Berlīnes mūra nojaukšanas, PSRS sabrukšanas un Persijas līča kara ASV prezidents Džordžs Bušs pasludināja Jauno pasaules kārtību, jo pasaulē palika tikai viena lielvalsts – ASV, kas tad arī kļuva par pasaules policistu.

Katrs mēs ik dienu izjūtam cīņu starp ĻAUNUMU, t.i. to, kas nomāc un bēdina, un LABO, kas mūs iepriecina. Ja gribam, tad spējam saskatīt šos pretējos centienus ik katrā mirklī un vietā, personā un darījumā. ĻAUNUMA spēks ir viltīgs. Ja Bībeles Vecās derības atreibības drauds to nenovērš un tas tomēr ierodas, tad šis ļaunums mēdz vairoties, izsaucot arvien jaunu ļaunumu un atreibību. Vēsture ir pilna ar pašreizējā cīņai varoņiem, kuri cīnās par savas grupas taisnību pieļāvuši pārkāpumus pret cilvēci sargājošo morāli un ētiku. 9. maijā (komunistu uzvaras svētkos pār nacistisko Vāciju) uz Latvijas ielām redzami daudzi sirmgalvji, kuri jaunībā cēla mērķa dzīti varoņīgi cieta cīņās pret saskatāmo ļaunumu pretējā pusē, bet vienlaikus pieļāva pat lielāku ļaunumu savā pusē. Jau desmit gadus vairs nepastāv cīņa pret ļaunu ārējo varu, kurā varētu attaisnot ļaunumu, lai atspēkoto pretinieka ļaunumu.

Rietumu oligarhijas spēku relatīvo priekšrocību pilnveidošana nav nejauša. Jāsaprot, ka starpvalstu sacensība nav ierobežota ar kariem. Ģeopolitiskā cīņa, lai panāktu vēl pārliecinošāku pārsvaru, notiek nepārtraukti un visdažādākajās formās. Šī nežēlīgā ģeopolitiskā spēle ir notikusi visos vēstures posmos, lai gan ieroči un stratēģijas ir mainījušās. Šodien, kad visa pasaule kļuvusi viegli pārskatāma, ātri aptverama un ar tradicionāliem ieročiem viegli iznīcināma, šīs necilvēcīgās un noziedzīgās spēles norise ir mainījusies līdz ar laikmetu – par visvarenāko ieroci kļuvis dolārs; priekšrocības veido ar muitām un tirdzniecības līgumiem, tās sargā ar likumiem un tiesām, bet pēc vajadzības ar kriminālām bandām un korumpētiem tiesībsargājošo iestāžu ierēdņiem; okupācija tiek uzspiesta ar īpašuma tiesībām; pakļautos pārvalda ar likumiem un ar kontrolējamiem (t.i., jau smagi kompromitētiem, «uzticamiem») savas tautas nodevējiem, kurus ar labi finansētu reklāmu «demokrātiski» uzspiež apstulbinātām tautām, kuras tad pārvalda ar nežēlīgu, bet neatskaitāmības dēļ nevainīgu ekonomisku teroru pret jebkuru cilvēku un viņa tuviniekiem.

Bijušie VDK kadri, kuri, visticamāk, atlasīti pēc kompromata spēcīguma un nodevēģi sadarbojas ar Rietumu oligarhiskajiem spēkiem, Austrumu bloka valstis šodien pārvalda tikpat nežēlīgi, ja ne vēl nežēlīgāk, kā savulaik Staļins; šodien gan fiziskā terora vietā piemērojot ekonomisko teroru. Turklāt tur, kur vēl nav izdevies ieviest tautai ļaundabīgus pārvaldniekus un ekonomisko teroru, pielieto tradicionālās, fiziski nāvējošās represijas. Krievijas prezidenta, bijušā VDK virsnieka V. Putina prasība pēc čecenu jautājuma «galīga risinājuma» nav humānāka par Hitlera un Eihmana plānoto «galīgo risinājumu» jūdu tautai. Savukārt ASV ģeopolitīķi, it kā medikamentu ražotāju tiesību vārdā, pieļauj AIDS epidēmiju Āfrikā un ar ieročiem un blokādēm mērdē lielu daļu Irākas un Balkānu tautas. Viss tas notiek it kā humānas kārtības, cilvēka tiesību un terorisma apkarošanas vārdā.

Pasaules cerība, ka ASV, ko veidojuši visu tautu iecerotāji, patiesi aizstāvēs visu pasaules tautu līdztiesību un labklājību, ir tikai sapnis, ko atbalsta liels ASV vēlētāju vairums, bet kas realitātē ir pārvērties par ļaunāko murgu, jo noziedznieki pret cilvēci krāpj savus balsotājus ģeopolitisko spēļu (Lielā šaha spēles) vārdā. Šaha vēsturē ir leģenda, ka vēsturiskie karavadoņi šahu spēlējuši ar dzīvu cilvēku «figūrām», kuras no dēļa novāca beigtas. Mūsdienu ģeopolitiskajā šaha spēlē tiek novāktas pilsētas (Drēzdene, Hirosima, Nagasaki, Groznija u.c.), tautas un pat civilizācijas.

Šodien, vienas lielvaras laikmetā, mūs vairs nemaldina ciešas pretējas lojalitātes saites. Mēs esam brīvi cīnīties par vai pret ļauno visur, bet it īpaši mūsu vidē. Ir atkal laiks mobilizēties pret ļaunumu, jo amorālā Klintona valdīšanas laikmetā ļaunums un netaisnība ir redzami vairojušies. Vēsture apliecina, ka absolūta vara spēj sevi absolūti korumpēt un sēt ļaunumu, sāpinot pakļautos. Bet vienmēr pastāvēs tādi cilvēki, kas izvēlēšies «mirt kājās stāvot, nevis dzīvot kā vergi uz ceļiem» un ka galu galā morāli sapuvusi vara krīt asiņainā un daudziem traģiskā karā. Šo variantu ir jānovērš – ASV vēlētājiem jāsaprot, ka šis ceļš nav nevienam piemērots.⁶ ASV jāveidojas par ilgstošu gaišu varu, kas valdīs taisnīgi, sargājot arī pakļauto tautu tiesības. Tāda lielvara pelnītu cieņu un pateicību, un tā nodrošinātu sev plašu atbalstu pat pakļauto vidū.

Mobilizācija jau sākusies. Nesen 77 valstu vadītāji tikās Kubā, lai pieprasītu šo netaisnīgo pasaules kārtību mainīt. Arī pašu ASV pilsoņi gan Sietlā, gan nesen Vašingtonā protestēja pret to netaisnību, ko Rietumu varasvīri uzspieduši t.s. jaunattīstības valstīm. Bet šai augošajai kustībai nav pievienojušies bijušā komunistiskā bloka valstu vadītāji, lai gan šīs valstis 10 gadu laikā ir sagrautas līdz neatīstīto valstu līmenim.

Esmu dzimis mazā, pasaules gudrības pilnā baltiešu tautā, kas mantojusi tūkstošiem gadu vecu civilizāciju un gudrību. Esmu uzsūcis arī Ziemeļamerikas skaisti pasniegtos un plaši atbalstītos sapņus. Beidzamos desmit gadus esmu vērojis visgraužošāko nodevību pret cilvēci, kad spējīga, Dieva apdāvināta tauta tiek grauta un malta ar mākslīgi izraisītu ekonomisku genocīdu. Es šo traģēdiju aprakstu kā aculiecinieks ne tikai tāpēc, ka mana tauta man svēta, bet arī tāpēc, ka ceru pasaules iedzīvotājos radīt izpratni par to ļaunumu, ko nepieskaitāmi⁷ varmākas uzspiež visai pasaulei.

Šo nežēlību, ko esmu vērojis, man palīdzēja izprast izsmalcināta ļaunuma caustrāvotā grāmata «Gudro stratēģija un taktika», kas kā instrukcija tika izdalīta katram Latvijas 6. Saeimas deputāta kandidātam.⁸ Lielā mērā pēc šajā grāmatā uzņemta, ciniskā scenārija ir noritējuši graujošie procesi Latvijā un citās bijušās PSRS valstīs. Uzskatāmības dēļ īsi šīs grāmatas fragmenti ir izmantoti kā moto dažādās grāmatas nodaļās.

Es liecinu, ka Austrumeiropa nav atbrīvojusies no bezdievīgās čekas virskundzības. Čeka ar likuma spēku ir sev nodrošinājusi ekonomisko varu un kopā ar brīvmūrnieku augstāko vadību terorizē un degradē pakļautos visās pasaules malās. Normālam cilvēkam ir gandrīz neiespējams ticēt, ka pasaulē var pastāvēt organizēts «antikrista» ļaunums. Tā motivāciju es izprotu tā: Dievs ir mīlestība, Viņš mīl tos, ko radījis, bet antikrists (sātans) ienīst cilvēkus un sēj ļaunumu.

Lai gan šī grāmata ir par mazo un kādreiz tik spējīgo Latvijas zemi un tautu, šie notikumi var kalpot kā brīdinošs un atmaskojošs piemērs arī citām tautām, un ceru, ka tas izraisīs nepieciešamās pārmaiņas mūsu globālajā sabiedrībā.

Gundars Valdmanis

⁶ V.E.: Spriežot pēc šīs un līdzīgām vietām, Grāmata ir adresēta ASV lasītājiem.

⁷ V.E.: Droši vien kļūda tulkojumā (jābūt: «varmākas, kas neatskaitās» vai tamlīdzīgi).

⁸ V.E.: No Valdmaņa teksta nav skaidrs, kas tas ir bijis par dokumentu un kas to izplatījis. Manā rīcībā paša šī dokumenta nav, un Internetā tas pašlaik (2007.12) nav atrodams. Spriežot pēc Valdmaņa dotajiem citātiem, tas ir kaut kas līdzīgs «Ciānas Gudro protokolu» pārstrādājumam. Tādu dokumentu, protams, nevarēja izplatīt «kā instrukciju» tie, kas patiešām vadās no tamlīdzīgiem uzskatiem un morāles; to varēja izplatīt, tieši otrādi, – viņu pretinieki.

Tēva mantojums

Jaunākais finansu ministrs pasaulē

Mans tēvs, Alfreds Valdmanis, pirmskara Latvijā bija viens no redzamākajiem valsts un sabiedriskajiem darbiniekiem. Vairāk par viņa darbību Latvijas laikā, krievu un vācu okupācijas gados, kā arī bēgļu gaitās un Rietumu trimdā var izlasīt Borisa Zemgala grāmatā *Dienās baltās nebartās*.⁹ Es gribētu uzsvērt tikai galvenos viņa darbības posmus un sasniegumus.

Dažādi var vērtēt 1934. gada 15. maijā notikušo Latvijas Satversmes darbības apturēšanu, ko veica Kārlis Ulmanis ar citu ietekmīgu amatpersonu un Aizsargu organizācijas līdzdalību, bet nav apšaubāms, ka ar 15. maiju sākās straujš jauncelsmes un tautsaimniecības attīstības laiks. Liela, bet reizēm pat izšķiroša nozīme šajos plašajos, uz nākotni vērstajos projektos bija Finanšu ministrijas vecākajam juriskonsultam Alfredam Valdmanim. Šie projekti balstījās uz valsts kapitālieguldījumiem *Aldarī*, *Vairogā* (ko vēlāk sauca par Rīgas vagonu rūpnīcu), Ķeguma spēkstacijā un citos modernos objektos, kas tautai deva iespēju vairot savu bagātību un dzīvot arvien pilnvērtīgāku dzīvi. Ārzemju parādu deldēšanas maksa vienmēr maksāja mazāk nekā importēto preču izmaksas, kuras šie projekti atvietoja. K. Ulmanis tieši manam tēvam uzlika atbildību par Latvijas ekonomisko augšupeju.

1938. gada maijā K. Ulmanis uzaicināja manu tēvu kļūt par Latvijas Finanšu, tirdzniecības un rūpniecības ministru. Sākumā A. Valdmanis šo amatu nepieņēma, bet uzstādīja savus noteikumus, kas viņam dotu lielu patstāvību saimnieciskās dzīves veidošanā. Lai gan autoritārais Ulmanis nebija pieradis pie tādas padoto uzdrīkstēšanās, tomēr galu galā prezidents piekāpās, un Alfreds Valdmanis 29 gadu vecumā kļuva par pasaulē jaunāko valsts finanšu vadītāju. Valdmanis veica valdības reorganizēšanu. Tiem, kas augstos amatos bija pieņemti radniecības, labu sakaru vai partijas piederības dēļ, bet kuru reputācija nebija tīra un trūka profesionālo spēju, nācās aiziet, lai dotu vietu jaunākiem, godīgākiem, spējīgākiem. «Neprasu, kas viņš bijis un no kurienes nāk; prasu, lai viņš būtu godīgs un lai viņš prot savu darbu», Valdmanis paziņoja atbildīgo darbinieku konferencē.

Valdmanim izdevās atbrīvot Latvijas ārējo tirdzniecību no neizdevīgās un pazemojošās atkarības no Hitlera Vācijas un to pārorientēt uz Angliju, ASV un Zviedriju. Par mana tēva zvaigžņu stundu pirms kara var uzskatīt viņa divu nedēļu vizīti Zviedrijā, kur tika dibinātas Latvijas – Zviedrijas saimnieciskās saites. Valdmaņa pozīcija Zviedrijā krasi atšķīrās no tagadējo politiķu klanīšanās un valsts interešu iztirgošanas taktikas. Vedot sarunas par Latvijas ārējo parādu izpirkšanu, Valdmanis zviedru baņķieriem teica tā: «Tieši no jūsu bankas direktoriem savulaik esam mācījušies, kā jāizstāv sava pilnvaras devēja intereses. Es gribu būt saviem kādreizējiem skolotājiem labs skolnieks, un tāpēc Latvijas valsts šinī darījumā nezaudēs nevienu pašu procentu». Zviedru prese par nepiekāpīgo un atjautīgo latvieti bija sajūsmā. To apliecināja arī Zviedrijas karalis, piešķirot Valdmanim Zviedrijas augstāko apbalvojumu – Ziemeļzvaigznes Lielkrustu ar zvaigzni un lentu.

1938. gadā Valdmanis, ģenerālis Balodis, Einbergs un Veidnieks pieprasīja Ulmanim pildīt savu solījumu rakstīt Latvijai jaunu Satversmi. Kad novembrī Ulmanis uzaicināja Valdmani uzņemties arī tieslietu ministra un Mazā Ministru kabineta priekšsēža amatu, Valdmanis uzstādīja noteikumu, ka viņa vadītā ministrija izstrādās jaunu Satversmi, pēc kuras prezidentu vēlēš tauta tiešās vēlēšanās, bet Saeimu vēlēš pa iecirkņiem, nevis partiju listēm. Kā redzam, šis jautājums nav atrisināts vēl šodien. Tikmēr A. Munters un citi viņu atbalstošie ministri sāka biedēt Ulmani, ka Valdmani esot sagrābis godkāres velns un tas sazvērējies ar Balodi, lai atņemtu Ulmanim varu. Valdmanis šīs intrigas necieta un nolēma pēc nodokļu un sociālās sistēmas reformas pabeigšanas no sava amata atkāpties. Bet ap to laiku pār Latviju savilkās tumši mākoņi, tuvojās karš.

Valdmanis, J. Balodis un Iekšlietu ministrs Veidnieks bija vienīgie ministri, kas bija pret ģenerālpilnvaru piešķiršanu ārlietu ministram Munteram, kas to pilnvarotu parakstīt Maskavas diktētās prasības. Valdmanis labi redzēja, kādas briesmas draud Latvijai no PSRS puses, bet viņš pēc konsultācijas ar virsnieku un karavīru organizācijām teica: «Labāk kājās stāvēt mirt, nekā uz ceļiem dzīvot». Viņš pats

Alfreds Valdmanis
(1908 – 1970)

⁹ V.E.: Zemgals, B. *Dienās baltās nebartās*. Rīga, 1998. 194 lpp.

personīgi kopā ar tūkstošiem citu patriotu un karavīru bija gatavs labprātīgi iet kaujā un nāvē, lai tikai vēsturē rakstītu, ka Latvija tika uzvarēta karā, nevis, ka tā savu neatkarību atdevusi bez zobena izvilkšanas. Mans tēvs bija arī pret prom braucošo vāciešu uzņēmumu izraušanu no jaunuzceltās Latvijas saimniecības un pret kompensāciju izmaksāšanu vāciešiem valūtā vai ar pastiprinātu eksportu. Valdmanis ierosināja ļaut prom braucošajiem vāciešiem savus īpašumus divu gadu laikā brīvprātīgi pārdot latviešiem, saņemto naudu bloķēt Latvijas bankā un likt vāciešiem par šiem 250–300 miljoniem latu uzcelt Latvijā trīs jaunas fabrikas: celulozes, sintētiskā benzīna un kūdras briķešu fabriku. Ar to būtu panākts liels impulss Latvijas tautsaimniecībā un labas darbavietas kara laikā, kas neļautu Padomju Savienībai sakūdot Latvijas strādniekus pret savu nacionālo valdību. Šis priekšlikums neguva Ministru kabineta vairākuma, kā arī prezidenta Ulmaņa atbalstu, un Muntera – Bērziņa intrigu rezultātā 1939. gada oktobrī mazinājās Ulmaņa paļaušanās uz Valdmani, sekoja nekavējoša Valdmaņa atkāpšanās no ministra amata un izstāšanās no Ministru kabineta.

Dramatiska bija mana tēva atvadīšanās no Finanšu ministrijas kolektīva, ar kuru tik daudz bija strādāts un panākts. Ministrijas kurjers, juzdams grūtu laiku un nelai mes tuvošanos, teica: «Tāds ministrs mums vēl nekad nav bijis un nebūs vairs nekad. Kas tagad būs?» Alfreds Valdmanis nespēja cīnīties apstākļos, kad pret viņu sēta neuzticības sēkla. Valdmanis nespēja taisnoties. «Es taču nestrādāju sev», Valdmanis klusu noteica. «Un ja tomēr ir iespējams cilvēkus sakūdot pret mani, tad neko darīt. Ar vienu roku cīnīties par sevi, un strādāt tikai ar otru roku, nē – to es nevaru, tas taču vairs nav darbs!» Tā mans tēvs aizgāja no darba valdībā un kļuva par Valsts elektrības uzņēmuma *Ķegums* galveno direktoru. Par viņa sirdslietu kļuva Latvijas elektrifikācija, no kuras viņš sagaidīja strauju rūpniecības uzplaukumu un tautas dzīves līmeņa celšanos. Valdmanis apvienoja visus Latvijas elektrības uzņēmumus, un kala plānus par augsta un zema sprieguma elektrotīklu būvi visā valsts teritorijā, lauku rajonu un dzelzceļu elektrifikāciju, slāpekļa ražošanas fabriku celšanu u.c. projektiem. Mans tēvs vadīja arī Rīgas biržas sabiedrību, kas apvienoja tirgotājus, rūpniekus, kuģiniekus un citus saimnieciskās dzīves lietpratējus.

Šaržs par A. Valdmani

Okupāciju laiks

Padomju okupācijas laikā mans tēvs bija arestējamo un tiesājamo sarakstā, bet patriotiski medicīnas darbinieki un uzticami draugi izšķīrīgajā brīdī prata Valdmani noslēpt slimnīcā, paziņojot, ka viņš ir smagi slim, un vēlāk palīdzēt viņam bēgt un slēpties. Tiesa, viņš paguva pabūt padomju cietumā, kur tika turēti K. Ulmaņa valdības bijušie darbinieki, gatavojot tos publiskai 15. maija režīma paraugprāvai. Bēgt viņš piekrita tikai pēc tam, kad drošībā bija nogādāti viņa galvotāji un ģimene. Bet drīz pēc tam zvaigzni okupantu karogos nomainīja citu okupantu kāškrusti. Arī šie okupanti gribēja Valdmani tiesāt – par principiālo nostāju baltvāciešu repatriācijas jautājumā un ārējās tirdzniecības politikā.

Vācu okupācijas laikā virsnieku korporācijas pārstāvji aicināja Valdmani veidot paralēlu valdību, kas pārstāvētu latviešu intereses. 1941. gada 1. jūlijā Latvijas armijas štāba virsnieki un kalpakieši dažu stundu laikā nodibināja Latvijas organizācijas centru jeb LOC, kas sūtīja delegāciju pie Valdmaņa. Mans tēvs apsveica LOC izveidošanu, bet nepiekrita tās nodomam mobilizēt brīvprātīgo divīzijas, kā arī nožēloja, ka organizācijai nav skaidra plāna turpmākai latviešu darbības virzīšanai. Valdmanis stingri pastāvēja, ka latviešu asinis drīkst liet tikai cīņā par Latvijas neatkarību, bija arī pret tādu latviešu valdību, kas būtu sastādīta Berlīnē. Viņš aicināja atjaunot Latvijas valsts aparātu tepat uz vietas. Valdmanis tūlīt deva gatavu plānu, kādi valsts resori un kādā apmērā ir atjaunojami. Tika iecelti departamentu direktori un resoru vadītāji. Latviešu varas iestādes izvietojās bijušās Finanšu ministrijas telpās. Savu valstsvīra stāju Valdmanis nešaubīgi nodemonstrēja, atbildot uz aicinājumu ierasties pie vācu pulkveža: «Pasakiet vācu pulkveža kungam, ka ir tikai divi varianti. Viens, ka vācu vara mani atzīst par oficiālu latviešu pārstāvi, un šinī gadījumā man nav jāiet pie vācu pulkveža kunga, bet viņam ir jāierodas pie manis stādīties priekšā. Otrs variants ir, ka vācu okupācijas vara mani par oficiālu

pārstāvi neatzīst. Tad es esmu privātpersona, kurai no vācu pulkveža nav nekas vajadzīgs un kura tamdēļ šo kungu netraucēs».

1941. gada 11. jūlijā Latvijas sabiedrisko organizāciju un atklātības darbinieku sapulce vienprātīgi ievēlēja Valdmani par visu latviešu pārstāvi. Mans tēvs aicināja visus tautiešus nenovērsties no bijušās Latvijas valdības, lai gan tā bija pieļāvusi daudz kļūdu. Jo «aplaudēt stiprajam un nonievāt gāzto nav varoņdarbs, un par to mēs paši būtu pelnījuši tikai nicinājumu». Tā pakāpeniski tika atjaunots viss Latvijas valsts aparāts, kas iespēju robežās veicināja un koordinēja latviešu dzīvi okupētajā dzimtenē. 1942. gada rudenī Valdmanis atbalstīja otra paralēla tīkla dibināšanu, ko veidoja Latviešu jaunatnes organizācija jeb LJO.

Valdmanis bija pret šucmaņu jeb «sardžu vienību» formēšanu no latviešiem, kā arī brīdināja, lai jau pašā kara sākumā latvieši savos pagrīdes pasākumos neietu tik tālu, lai vācieši tos sāktu iznīcināt veselām grupām. Valdmanis brīdināja no skaitliski lielās poļu tautas pieredzes, ko nevajadzētu atkārtot mazskaitlīgajiem latviešiem. Bīstamību viņš saskatīja arī darba dienestā, uz ko vervēšana latviešu organizāciju vārdā sākās 1942. gadā, jo arī no tā viegli varēja nokļūt vācu armijā. Valdmaņa parole, ko saņēma visi latviešu centri, skanēja tā: «Latvieši neder kā uzbrucēji svešās zemēs, bet latviešu karavīrs ir neuzvarams uz savas zemes robežas». Papildinot Šekspīra gudrību, ka katra lieka rosība noved pie nevēlamām nepatīkšanām, Valdmanis ieteica: «Dariet savu darbu un par vāciešiem neliekaties ne zinis. Pie viņiem neejiet, gaidiet, līdz viņi nāks pie jums. Vienreiz tas viņiem būs jādara. Un tad redzēsīm, ko tālāk iesākt». Tas ir kā likums, ka īsteni tautas vadītāji tikai tad aizdedzina un aizrauj līdzīgu savu tautu, ja viņi uzmin un cīņās karogā ieraksta visas savas tautas dvēseles trīsas un sirds kvēli, kas krājas un pieņemas spēkā, bet neizteiktas tikai apslēpti gruzd.

Vācieši, protams, gribēja paturēt visu kontroli, kā arī mobilizēt latviešu karavīrus Lielvācijas mērķu īstenošanai. Valdmanis, kas tolaik neapšaubāmi bija tautas nacionālā karoga nesējs Latvijā, bija pret vāciešu nodomiem un visādi tos kavēja. Daudz izdevās panākt latviešu saimnieciskās, kulturālās un administratīvās patstāvības lietā, bet galvenais mana tēva mērķis bija novilcināt latviešu mobilizāciju līdz Vācijas armijas sabrukuma brīdim, lai Latvijas teritoriju varētu aizstāvēt 150–200 tūkstošu liela latviešu armija. Vāciešu piedāvājumus vienoties par kompromisu, kura ietvaros latviešu karavīri karotu par Lielvācijas slavu, Valdmanis noraidīja īsi: «Par latviešu asinīm es nerunāšu pie vācu vīna». Lai tomēr izveidotu latviešu SS leģionus, vācu administrācija manu tēvu vispirms deportēja uz Vāciju. Daļēji Valdmaņa plāns īstenojās kurliešu kustībā un vēlāk Kurzemē, kur latviešu leģionāru daļas patiešām ilgstoši apturēja Sarkanās armijas pārspēku un palika kara laukā neuzvarētas līdz Vācijas kapitulācijai un kara beigām.

Izsūtījums un trimdas organizēšana

Vācijā mans tēvs bija ļoti nospiestā garastāvoklī, jo saprata, kas tuvākajā laikā draud Latvijai. Viņš neticēja veltīgu domāšanas izraisītajām tenkām par gaidāmo konfrontāciju starp Rietumu sabiedrotajiem un PSRS, un sekojošo Latvijas atbrīvošanu. Pašās kara beigās Vācijā nonākušo Baltijas karavīru un bēgļu organizācijas vienprātīgi manu tēvu iecēla ne vien par latviešu, bet visu baltiešu pārstāvi. Lai gan šis lēmums vispārējās jukās drīz vien aizmirsās un nebija zināms pat pašam Valdmanim, tomēr Rietumu sabiedroto militārā virspavēlniecība uz sarunām kā baltiešu pārstāvi uzaicināja tieši manu tēvu. Viņš panāca, ka PSRS armijai atdodamajos Saksijas un Tīringas apgabalos nometinātie baltiešu karavīri netika atdoti Sarkanajai armijai, kas tos būtu deportējuši, bet tika pārvietoti uz Rietumu okupācijas zonām. Riskējot ar savu brīvību vai pat dzīvību, Valdmanim izdevās atbrīvot no drošas deportācijas arī Lielbritānijas zonā palikušos baltiešus. Šajā periodā Valdmanim, protams, bija daudz darīšanu ar Rietumu sabiedroto militāro administrāciju un slepenajiem dienestiem, kas nepalika bez sekām viņa vēlākajā dzīvē.

1945. gada 13. jūnijā mans tēvs sāk veiksmīgu cīņu par Januma kaujas grupas un visa Latviešu leģiona atzīšanu par Latvijas karavīriem, kas gājuši karā vienīgi tādēļ, lai sargātu savu tautu un tēvzemi, bet nevis par Vācijas karakalpiem. Leģiona pulkvedis R. Osis pēc tam par to teica: «Še jums mans vārds: mēs jūs neaizmirsīsim nekad». Patiešām, leģionāri un parastie bēgļi vienmēr atbalstīja Valdmani un viņa nostāju.

Bet citādāk domāja Rietumos nokļuvušie bijušo partiju politikāņi un partiju laiku parlamentārieši, kas, jūtot savu niecību, bet sapņojot par augstiem amatiem Rietumu sabiedroto atbrīvotajā Latvijā, izmantoja katru izdevību, lai vītu intrigas un Valdmani izslēgtu no spēles vai pat denuncētu par sadarbību ar vāciešiem. Patiesībā ar vāciešiem bija sadarbojušies viņi paši, bet nu viņi sāka atjaunot pirmskara partijas un dibināt arvien jaunas jumta organizācijas, kas centās runāt visu latviešu vārdā. Bija pat plāns bēgļu nometņu apstākļos atjaunot jau sen diskreditēto 1922. gada Satversmi un Saeimu, kā arī

iecelt prezidentu, kas pēc tam iejātu Rīgā uz balta zirga. Šie napoleoniskie plāni bija tik zemiski, nepiemēroti reālajam stāvoklim un pat smieklīgi, ka tiem nenoticēja pat visai aprobežotā Rietumu zonu administrācija.

Neraugoties uz bijušo partiju politikāņu zemiskajām intrigām, latviešu organizācijas divas reizes Alfredu Valdmani iecēla par visu latviešu bēgļu vadītāju un pārstāvi. Pirmo reizi tas notika 1945. gada 18. novembrī Detmoldā, kur tikko ievēlētā Latviešu Centrālā padome par savu priekšsēdētāju ievēlēja Valdmani, dodot viņam mandātu runāt visas latviešu trimdas vārdā. Paveicis daudzus darbus, minēto intrigu dēļ Valdmanis pats atkāpās no amata, jo «negrib nolaisties līdz tam līmenim, līdz kuram nonāk cilvēki, kas visas savas Dieva dotās gara dāvanas izlieto, nevis lai palīdzētu, bet gāztu». Tomēr 1947. gada februārī jaunievēlētā LCP atkārtoti par savu priekšsēdētāju iecēla Valdmani. Pēc stāšanās amatā Valdmanis izlaiž deklarāciju par latviešu stāvokli, tuvākajiem mērķiem un programmu nākotnei. Šajā programmā nav aizmirsts neviens bēgļu slānis, nedz arī Latvijā palikušī tautas daļa. Par pirmo uzdevumu Valdmanis uzskatīja trimdas vienotību neatkarīgi no partijas vai reliģiskās piederības, par bēgļu izceļošanu uz kādu neatkarīgu valsti (tālāku emigrāciju, jo Vācija bija okupēta), Latvijas atbrīvošanu un ceļa meklēšanu atpakaļ uz Dzimteni. Tomēr mans tēvs brīdināja arī no bēgļu pārliekas izklīšanas, kas draudētu ar spēku sadrumstalošanu un latviešu izkušanu vietējo iedzīvotāju vidē. Veltot sevi galvenajam uzdevumam – latviešu tālākai un labvēlīgākai emigrācijai, Valdmanim izdevās sasniegt tolaik šķietami neiespējamo – viņš kā vienīgais bēgļu tautu pārstāvis tika iecelts ANO nodibinātajā Starptautiskajā bēgļu organizācijā IRO, kas darbojās Ženēvā. Pārceļoties uz Ženēvu, Valdmanis 1947. gada septembrī atbrīvoja dažu tautiešu tik iekāroto LCP priekšsēdētāja vietu.

Tikmēr Rietumu slepenajiem dienestiem tika iesniegta «parlamentāriešu» sagatavotā denunciacija par it kā bijušo Valdmaņa sadarbību ar vācu iestādēm Latvijā. Izmeklēšana notika ātri, un tajā tika konstatēts pretējais. Līdz ar to Rietumu administrācija grasījās tiesāt pašus denunciacijas iesniedzējus. Savus nelabvēļus no tiesas paglāba pats Valdmanis, izmeklēšanas komisijai iesniedzot savu vēstuli:

«...Jūsu izmeklēšana, ko pret mani izsauca manu nelaimīgo tautiešu Rancāna, Liepiņa, Bastjāņa, Klīves un Kalniņa grūti kvalificējamā rīcība, tagad noslēgusies. Šī izmeklēšana būs Jums parādījusi latviešu tautas nelaimes dziļumu kopš 1940. gada. ...Man nav nekādas vēlēšanās atmaksāt ar ļaunu tiem cilvēkiem, kas mani denuncēja, vēlēdamies mani iznīcināt. Patī mūsu tauta jau sen ir no viņiem novērsusies...»

Panākumi un neveiksmes Jaunajā pasaulē

Kad atgriezās darbā IRO plānošanas daļas vadītājs, Valdmanis sev nodrošināja tādu pozīciju, kas viņu izvirzīja par IRO galveno delegātu sarunām ar lielākajām emigrācijas zemēm, t.sk. ar Kanādu, par baltiešu bēgļu izvietojumu. Viņš jau īsā laikā bija izstrādājis vairākus emigrācijas projektus. Tā varēja sekmīgi sākt īstenoties lielākais Valdmaņa plāns. Tomēr, tā kā viņa nedaudzie, bet aktīvie ienaidnieki turpināja savu intrigu un nomelnošanas kampaņu, tā varēja apdraudēt šā plāna īstenošanu, nostādot kļūmīgā stāvoklī visus baltiešu bēgļus. Pēc ilgākas šaubīšanās Valdmanis nolēma no sava darba ārzemju misijā atteikties. Dažu tautiešu intrigas un aklais naidis bija viņu bez gala skumdinājis un nogurdinājis. Tāpēc, lai arī jau 1946. gadā viņš bija atteicies no piedāvājuma kļūt par tautsaimniecības profesoru ASV, tagad sāka apsvērt iespēju padomāt par sevi un ģimeni. Kad 1948. gadā t.s. Vircburgas sesijā LCP vairākums padevās «parlamentāriešu» spiedienam un Latviešu Nacionālās padomes statūtos ierakstīja, ka padomē var darboties tikai tāds tautietis, kas atzīst 1922. gada Satversmi, Valdmanis pieņēma uzaicinājumu emigrēt uz Kanādu, lai kļūtu par profesoru Otavas Karltona universitātē. Drīz viņš sāka konsultēt Kanādas valdību imigrācijas jautājumos un ar angļiski runājošo valsti pasaulē leģendārā slepeno dienestu vadītāja sera Viljama Stīvensona atbalstu tika iecelts par Ņūfaundlendas provinces ekonomisko cēzaru. Izmantojot Latvijā pārbaudītās metodes un pieredzi, mana tēva vadībā īsā laikā Ņūfaundlendā tika uzceltas 20 jaunas rūpnīcas un tika sākts lielais *Churchill Falls* hidroelektrostacijas projekts. Avīžu pirmajās lappusēs parādījās daudzi raksti, kas sprieda, vai «Ņūfaundlendas latvietis» ar savu premjeru Smolvudu pieņems aicinājumu vadīt Kanādas liberālo partiju visas Kanādas vēlēšanās.

Tomēr manu tēvu neapmierināja finansista Rotšilda piedāvātais kontrakta variants, pēc kura Ņūfaundlendas iedzīvotāji no savas elektrostacijas negūtu nekādus ienākumus. Rotšilds gribēja elektrību pārdot ASV, bet robežu noteikumi un citas finansu intereses neatstātu nekādu labumu vietējiem iedzīvotājiem. Tā mans tēvs zaudēja Smolvuda draudzību un kļuva par traucēkli Rotšildam un viņa sabiedrotajiem finansistu aprindās. Tā bija nopietna un bīstama spēle.

Trieciens nebija jāgaida ilgi. Mana tēva pakļautībā strādājošais inženieris Leja, ietekmīgu aprindu mudināts un lai tuvinātos Smolvudam, nodeva atklātībai vēlēšanu kampaņā iekasēto ziedojumu sarakstu,

kas daļēji nesaskanēja ar liberālās partijas deklarētajiem ienākumiem. Laikrakstu pirmajās lappusēs parādījās asi strīdi un pretrunīgas liecības. Vainu par nepareizi deklarētajiem ienākumiem ietekmīgas personas centās novelt uz Alfredu Valdmani; citi turpretī manu tēvu tikpat karsti aizstāvēja un deva pretējas liecības. Kādu dienu vietējais radio paziņoja, ka Valdmanis ir miris ar sirdstrieku, bet dažas minūtes vēlāk viņš piezvanīja uz mājām un pateica: lai paliktu dzīvs, viņš piekritis izlīgumam. Tiesnesim viņš atzina savu vainu un samierinājās ar piespriesto sodu – gadu cietumā. Ar to cīņa nebeidzās, skandālu pirmajās lappusēs atspoguļoja prese gandrīz visās angļiski runājošajās valstīs. Viņa vārds kļuva par vispazīstamāko visā anglosakšu pasaulē. Smolvuds savos memuāros divas nodaļas veltīja manam tēvam, aprakstot gan viņa brīnumspējas, gan netikumus. Tēva dzīvi un karjeru pētīja gan Albertas, gan Ņūfaundlendā universitātē. Tomēr izlīgums un cietumsods ļoti ierobežoja mana tēva turpmākās iespējas, liedzot emigrāciju un ārvalstu ceļojumus, parādzīmes dēļ uzspiežot mūsu ģimenei materiālu trūkumu un ierobežojot arī politisko cīņu.

Kad 1970. gadā Ņūfaundlendā mazinājās Smolvuda vara, viens no spējīgākajiem liberālās partijas advokātiem Klods Ričardsons devās uz Londonu, lai bez atlīdzības pārsūdzētu mana tēva lietu *Privy Council* līmenī, bet pēkšņi šis advokāts mira it kā no sirdstriekas. Tēvs, kas tolaik dzīvoja Edmontonā, centās slēpties, pārņakšņojot savu draugu mājās, bet atļāvās būt tik neuzmanīgs vai drošs, ka piedalījās un 62 gadu vecumā uzvarēja sava tenisa kluba meistarsacīkstēs (pret 24 gadu vecu pretinieku). Braucot atpakaļ no sacīkstēm, kādā neapdzīvotā vietā viņš gāja bojā it kā auto avārijā. Ziņa par nāvi tik mīklainos apstākļos atkal parādījās laikrakstu pirmajās lappusēs. Varbūt kādi ietekmīgi spēki nespēja Alfredam Valdmanim piedot viņa principiālo nepiekāpību.

Kad tēvs Alfreds Valdmanis pārnāca mājās no ieslodzījuma, amerikāņu slepenie dienesti viņam piedāvāja strādāt CIP, lai vervētu latviešu jauniešus PSRS destabilizācijas programmām. CIP viņam piedāvāja lielu atalgojumu un sodītas personas statusa noņemšanu. Mums, bērniem, ļoti patika ideja, ka mūsu tēvs varētu būt varonīgs un romantisks pretpadomju spiegs, bet tēvs šo ideju noraidīja tāpat kā vācu okupācijas laikā viņš bija noraidījis līdzīgus vācu puses piedāvājumus. Viņš savu principiālo nostāju paskaidroja tā: «Kādu dienu kādam būs jārunā mūsu mazās tautas vārdā un to nedrīkstētu darīt tāds, kas jau pats ir citu tautu kalps». Otrs piedāvājums nāca no Katoļu baznīcas jezuītiem. Viņam piedāvāja kļūt pat ietekmīgu personu katoļu jezuītu sabiedrībā. Varbūt, ja tēvs šo piedāvājumu, kas viņam patika, būtu pieņēmis, turpmākā dzīve veidotos citādi un viņš vēl ilgus gadus būtu varējis kalpot mūsu tautai un pasaulei. Bet es, kas biju iesvētīts par luterāni, skaļi iebildu, ka pēc visa tā, ko esam pārdzīvojuši, tēvam nav tiesību mūs, četrus bērnus, pārtaisīt par katoļu mācītāja bērniem. Tā šis piedāvājums tika atlikts, lai gan vēlāk man un maniem bērniem bija daudz sakaru ar katoļiem un jezuītiem. Tāda bija mana pirmā netiešā saskare ar slepenajiem dienestiem.

Grūti noticēt, ka tāds tēvs, kāds bija Alfreds Valdmanis, neatstātu dziļu iespaidu gan uz saviem bērniem, gan uz citiem cilvēkiem, ar kuriem viņš dažādos laikos saskāries vai sadarbojies. Lai gan viņš jau sen miris, tomēr viņa klātbūtni jūtu vienmēr un visur. Manu rīcību, domas vai nostāju tieši vai netieši nosaka tas, ko būtu jādara Alfreda Valdmaņa vecākajam dēlam. Esmu uz skatuves kā dzīva liecība par manu tēvu un viņa stāju. Droši vien to izprot arī tie cilvēki un organizācijas, kurām bijusi saskare ar manu tēvu – arī slepenie dienesti, kas dažādos laikos ir manu tēvu gan atbalstījuši, gan centušies virzīt un izmantot, gan varbūt arī pazudinājuši. Atskatoties uz savu dzīvi un karjeru gan trimdā, gan dzimtenē, es sāku apjaust, ka daudzi pagriezieni, pacēlumi un kritumi manā dzīvē nav nejauši, bet tiem ir sakars gan ar manu tēvu, gan cilvēkiem, kas tieši vai netieši pazina manu tēvu. Dīvainu sagādīšanos ir bijis pārāk daudz, lai tās varētu uzskatīt par nejaušībām...

Trimda un Emīls Mazutis

Trimda sākās ar simtu tūkstošu latviešu ieslodzīšanu ļoti necivilizētās nometnēs, kur mēs ārkārtīgi pieticīgos apstākļos pavadījām vidēji piecus gadus. Gandrīz visi dzīvoja kopīgās teltīs un barakās, kur ģimeni no ģimenes labākajā gadījumā šķīra virvē pakārta sega. Var teikt, ka tie laiki bija grūti: nabadzība, neziņa par nākotni utt. Bet var teikt arī, ka tie bija brīnišķīgi garīgā pacēluma, jaunrades, tautas vienotības, sirsnības un savstarpējas palīdzības laiki. Kopējā nelaime tuvināja visdažādākos cilvēkus, lika just un veicināt kopējās intereses. Visi dzīvojam draudzīgi, cilvēki rakstīja grāmatas, gāja deju kopās, lasīja lekcijas, dziedāja korī, sportoja. Tādu, kas dzēra, zaga vai piedalījās kontrabandā, bija ļoti maz. Vienā ziņā nometnes dzīve cilvēkus pārvērtā pārcilvēkos, atraisīja tiem agrāk apspiestās spējas un talantus. Kad iebraucām Kanādā, latviešu volejbolisti 9 gadus pēc kārtas bija valsts čempioni volejbolā. Montreālas Latviešu Sporta kluba sievietes uzvarēja pirmajā Kanādas čempionātā, mūsu vīrieši ilgi ieņēma otro vietu – reizēm aiz Toronto, bet citreiz aiz Vankūveras latviešiem. Bija tas gars, ka mēs, latvieši, esam neuzvarami. Mūsu treneri vēl ilgi trenēja arī kanādiešu volejbola komandas. Vēl

tagad pusaizmirstajos sporta klubos glabājas mūsu gūtās balvas un trofejas. Bet šo gandrīz olimpisko spēļu līmeni mūsu puīši sasniedza, 5 gadus spēlējot volejbolu bēgļu nometnēs.

Raugoties uz mūsdienu trimdas latviešiem, no sākotnējā trimdas gara gandrīz nekas nav palicis. Bet sākumā latviešu vidū galvenais sarunu un rūpju temats bija pašpalīdzība. Visas trimdas organizācijas, arī Daugavas Vanagi, sākotnēji tika reģistrētas kā latviešu pašpalīdzības organizācijas. Gatavība ziedot kopienas labā kādreiz bija ļoti dziļa. Tagad, visas tautas krīzes laikā, šī gatavība jāatjauno.

Runājot par Kanādu, vispirms jāmin Lagzdiņu ģimene, kas Montreālā bija iebraukusi jau pirms kara un paguvusi nostiprināties. Lagzdiņa sieva vadīja veiksmīgu frizētavu, bet tēvs ar dēlu strādāja apdrošināšanas firmā. Kad pēc kara no bēgļu nometnēm Montreālā ieradās pirmie latviešu ieceļotāji, viņus sagaidīja, izmitināja, aprūpēja, palīdzēja ar padomu un darbā iekārtoja Lagzdiņu veidotā Montreālas latviešu biedrība (MLB), kas bija palīdzības biedrība. Tā balstījās uz cilvēku pašaielīdzību, nesavtību un ziedošanos tautas labā. Lagzdiņu ģimene uz mūžu tika iecelta par MLB goda biedriem. Tāpat tie, kas nodrošināja *Montreālas Ziņotāja* izdošanu, tika pasludināti par mūža abonentiem. Lieki atgādināt, ka tagad tas viss ir aizmirsts.

Montreālas latviešu kopiena pulcējās baznīcu draudzēs, no sākuma mācītāja Gaudiņa draudzē. Vēlāk – mācītāja Kušila un prāvesta Voitkus draudzē. Izveidojās *divas draudzes ar vienu mācītāju* sistēma, jo sabiedrība bija sašķelta starp divām luterāņu sinodēm. Sabiedrību vienoja dakteris Jānis Mauriņš un viņa dzīves biedre un darba palīdzēja Alīne.

Kad dakteris Mauriņš nolēma iegūt ķirurga specialitāti, kam bija jāliek eksāmens, Alīne pelnīja sev un vīram uzturu, vakara stundās tūrot birojus, bet dienās – privātmājas. Mūsdienu apstākļos šķiet nozīmīgi atminēt kādu tad satiecīgajā Montreālas latviešu sabiedrībā ļoti satricinošu notikumu. Starp citu, daktera Mauriņa kundze bija uzņēmusies kopt arī lektores Vairas Viķes-Freibergas dzīvokli. To pārtrauca dziļā sašutumā, kad kādu dienu pēc darba beigšanas Vaira Freiberga, apstaigājusi palodzes un dziļākos istabas stūrus, ļoti augstprātīgi ar pirkstu velkot pa putekļiem un rādot daktera kundzei, kā «tie putekļiši uz jums smaida»¹⁰. Tāda tautiešu pazemošana trimdā bija reta. Tāpēc Vaira nekad netika uzņemta mūsu ģimenes mājā, kas ilgi kalpoja par Montreālas latviešu sabiedrības centru, kur katrā nedēļas nogalē tika rīkoti dziesmu vakari.

Tēva mantojums man nozīmē ne tikai tēva labos darbus un principiālo nostāju. Daļa mantojuma man nozīmē pārbaudījumu, kad man ar savu piemēru cilvēkiem jāparāda, kādi mēs, Valdmaņi, esam. Šādu pārbaudījumu man bijis daudz. Viens man bija saistīts ar latviešu trimdas Kanādā ilggadējo vadītāju un dvēseli Emīlu Mazuti. Mazutis bija dziļi lojāls manam tēvam. Kad tēvam radās nepatīkami sarežģījumi un viņš gribēja demisionēt no Montreālas Latviešu biedrības (MLB) Goda priekšsēdētāja amata, Mazutis šo demisiju nepieņēma, bet lūdza, lai es nāku strādāt MLB valdē.

Emīls kā MLB valdes priekšsēdētājs bija ļoti interesants cilvēks. Latvijā viņš bija skolas direktors, un arī Montreālā viņš ar ģimeni pašaielīdzīgi iekļāvās trimdas aprūpes darbā. Viņš dibināja un vadīja latviešu skolu, bet pēc tam likumsakarīgi pārņēma arī MLB vadību. Mazutim bija laba komanda, it īpaši Niks Zoldners un Arnolds Sproģis. Ar viņa gādību, padomu un pacietīgu pārliecināšanu tika dibinātas visdažādākās latviešu organizācijas, iestādes un klubi, bet pēc idejas īstenošanas Mazutis vairs necentās saglabāt kontroli vai plūkt savu nopelni un slavas augļus. Viņš it kā nogāja malā un aicināja, lai organizācijas vadību uzņemas kāds cits tautietis. Piemēram, pateicoties E. Mazuša rūpēm, tika uzbūvēts Latviešu centrs un veidoti skautu un sporta klubi, bet vadīt centru viņš aicināja Augustu Pušpuru. Oskars Vīndedzis vadīja skautus, Jānis Lukstiņš – sporta klubu utt. Protams, Mazutis arī turpmāk neatteicās palīdzēt, ja radās kādas grūtības. Viņš apzvanīja un pārliecināja tautiešus, ja bija nepieciešami jauni ziedojumi, atstāja apakšu organizācijas valdē kādu centrālās valdes pārstāvi, lai zinātu, kādas tur problēmas, un vajadzības gadījumā arī iejaucās, prasot, piemēram, kāpēc šogad nenotiek slēpošanas

¹⁰ V.E.: He-he! Pilnīgi fiziski dzirdu Vairas balss intonācijas! Šī «augstprātība», protams, ir histeroīdi kompensatoriska. Bērībā un jaunībā Vaira jutās pazemota un nepilnvērtīga iepretī «īstajiem kanādiešiem» un, kad viņai beidzot izdevās kaut ko sasniegt, tad viņai likās «dabiski», ka tagad tiem, kas nav to sasnieguši, ir jāizjūt pret viņu-tagadējo to pašu, ko viņa-kādreizējā izjuta pret «lielajiem». Un ja kāds negribēja šādu nostādni atzīt, tad tādu vajadzēja tajā vai citā veidā «pārmācīt». Šai Vairas Viķes-Freibergas dziļajai iekšējai nostādnei bija arī liela loma viņas vēlākajās attiecībās ar mani, jo es šādu viņas nostādni neatzinu. Ja es Vairas vietā atrastos Kanādā viņas jaunības laikos, es justos nevis pazemots un nepilnvērtīgs, bet gan būtu nicinājis «īsto kanādiešu» tukšumu un stulbumu. Analogiski es neatzinu un nicināju Vairas Viķes-Freibergas tā sauktos «sasniegumus», prasīdams, lai atzīti tiktu nevis karjeristiski, bet tikai reāli intelektuāli veikumi. Tā nu mums ar Vairu draudzība nesanāca. (Tagad viņa droši vien raksta memuārus. He-he, interesanti, vai mani ar tur pieminēs? Katrā ziņā pārdzīvojumus es viņai sagādāju jau nu noteikti pamatīgus).

sacensības. Ja viena biedrība rīkoja teātri, bet cita balli, tad Emīls ieteica abiem, vai to visu nebūtu labāk apvienot vienā pasākumā. Bet citādi Mazutis centās veicināt katras latviešu organizācijas patstāvību, pats aprobežojoties ar koordinatora un iedvesmotāja funkcijām. Pats viņš uzņēmās tikai latviešu skolas priekšsēdētāju amatu un bija MLB Centrālās organizācijas priekšsēdētājs, kura pakļautībā bija arī vēl pašlaik iznākošais *MLB Ziņotājs*. Tagad vairs tā gara trimdā nav. Pēdējos entuziastus tautieši burtiski noēda. Bet trimdas sākotnējā pieredze nav aizmirstama, jo tā var ļoti noderēt mūdienu Latvijā. Cik plaukstošā valstī mēs tagad dzīvojam, ja Latvijā no 1990. gada būtu bijusi kaut desmitā daļa tā gara, kas kādreiz ļāva atsperties no Dzimtenes izdzītajiem?

Tā ar Emīla Mazuša gādību Montreālā vai tās tuvumā tapa latviešu skola, divas latviešu baznīcas, Tērvetes īpašums (vadoša loma Ozera ģimenei), kurā bija lauku ferma, Lielupei līdzīga upe, atpūtas vietas un baznīca, latviešu kredītbanka (dibinātājs Jānis Zālīte), Latviešu sporta klubs, Latviešu jaunatnes klubs (manā pakļautībā), dejas grupa (Juris Zilkalnis), koris (Vītoli, tagad arī Andris Gūtmanis), latviešu teātra kopa (Alma Mača, Verners) un daudzi citi projekti. Tiem bija liela nozīme tautiešu saliedēšanā un latviskuma kopšanā, jo caur Montreālu savulaik izbrauca un kādu laiku dzīvoja katrs latvietis, kas emigrēja uz Kanādu. Mazutis bija šīs sabiedrības dvēsele, kas visur bija jūtama, bet ne vienmēr redzama uz goda pjedestāla.

Pirmā pieredze man bija, mācoties viņa vadītā latviešu skolā, pēc tam aptuveni no 1953. līdz 1969. gadam es biju MLB Centrālās organizācijas priekšsēdētāja vietnieks. E. Mazutis man deva ļoti interesantus uzdevumus. Varbūt viens no svarīgākajiem, kādus man uzticēja, bija sakaru uzturēšana un latviešu pārstāvēšana citu Centrālās un Austrumeiropas tautu kopienu pasākumos un svētkos, kas bija emigrējuši uz Kanādu. Visciešākie sakari un saprašanās mums bija ar ukraiņu, lietuviešu un igauņu kopienām.

Tā tas turpinājās līdz 1967. gadam, kad PSRS paviljonā Montreālā Expo-67 ietvaros tika rīkotas Latvijas PSR dienas. Viens no Latvijas dienu pasākumiem, kurā piedalījās arī es ar Emīlu, bija aptauja-konkurss *Cik mēs zinām par Latviju*. Dažos jautājumos mēs konsultējāmies viens ar otru un to anketu aizpildījām. Par pirmo vietu apbalvoja Emīlu Mazuti, par trešo – mani. Kā balvu saņēmumu priedes koka lādītī, ko glabāju arī pašlaik. Lai gan LPSR zāle paviljonā tajā reizē bija pilna ar Kanādas latviešiem, Emīla Mazuša klātbūtni un uzvaru aptaujā ātri vien izmantoja Emīla pakļautībā esošais *MLB Ziņotājs* un daudzi citi, kas tad un vēl tagad apņēmušies apmācīt citus latviešus nacionālā stājā. *Ziņotājs* un citi trimdas laikraksti apvainoja Mazuti nodevībā, sadarbībā ar komunistiem un citādi nomelnoja.

Tā Emīls Mazutis tika izstumts no latviešu sabiedrības. Viņš zaudēja arī darbu. Es viņam palīdzēju iekārtoties *Pratt & Whitney Aircraft* kompānijā, bet Emīls bija tik sagrauzts, ka nespēja tur noturēties ilgāk par četriem mēnešiem. Tā šo stalto latviešu patriotu nenovīdīgi tautieši pilnīgi iznīcināja.

Kad es viņu pēc kāda gada satiku uz ielas un sniedzu roku, Emīls sāka raudāt un teica: «Gundar, vai tu patiešām vēl gribi ar mani sveicināties?» Tas man atgādināja dažu tautiešu rīcību pret manu tēvu. Šī latviešu spēja iznīcināt savus labākos cilvēkus ir fenomenāla.¹¹ Tie paši tautieši, kas 1967. gadā novērsās no Emīla Mazuša par to, ka viņš pareizi aizpildījis anketu *Cik mēs zinām par Latviju*, tagad draudzīgi sēd pie viena galda ar bijušajiem LPSR komunistiem un palīdz tiem iznīcināt visu Latviju.

Pēc pāris gadiem Emīls Mazutis nomira. Ziņu par nāvi saņēmumu bērū dienā no rīta, kad biju Vankūverā. Uz bērēm ieradās tieši no lidostas, kad ceremonija bija tikko sākusies. Pienāca Emīla Mazuša dēls Juris, lai spiestu roku un klusi lūdza, lai es arī pasaku atvadu vārdus, bet es biju tik saviļņots par Emīla dramatisko likteni un mūsu lielo zaudējumu, kā arī par saspringto ierašanās steigu, ka par kādu uzrunu nebiju padomājis. Vēl šodien nožēloju, ka nesaņēmos.

Kopš 1967. gada notikuma es no dalības latviešu dzīvē pakāpeniski attālinājos. Galvenais iemesls tam bija Emīla Mazuša traģēdija. Bez tam ap to laiku darbs aviācijas motoru firmā *Pratt & Whitney Aircraft* sāka prasīt vairāk laika un komandējumus. Vēl kādus divus gadus darbojos latviešu kredītbankā un jaunatnes klubā.

Mana bērnība un skolas gaitas

Ar Viljama Stīvensona un citu draugu atbalstu, kā arī pateicoties viņa izkoptajām spējām, tēva karjera sasniedza pārsteidzošus augstumus. Mūsu ģimene pārcēlās uz dzīvi Vestmauntā, kas bija viens no prestižākajiem rajoniem visā Ziemeļamerikā. Mums kaimiņos dzīvoja daudzas ietekmīgas Ziemeļamerikas ģimenes, piemēram, visi Kanādas premjerministri, Bronfmani un spēcīga vācu kopiena. Var minēt kaut vai Vācijas Ķeizara Vilhelma privātā ārsta dēlu Dr. Brabanderu, kura dēls Ričards ir

¹¹ V.E.: Tiešām fenomenāla!

Maltas ordeņa vadītājs Ziemeļamerikā. Montreālā netrūka arī ietekmīgu pagātnes paziņu: baltvāciešu barona fon Hāna ģimene, kurā auga neparasti skaista meita, bijušā Čehoslovākijas vēstnieka Latvijā dēls Dr. Hazners un citi, kas bija mūsu ģimenes draugi.

Mani ar adoptēto brāli (mātes māsas dēlu) sūtīja mācīties uz īpašu internātskolu – Bišepa koledžas skolu, uz kurieni savas atvases sūtīja ietekmīgākās un bagātākās Ziemeļamerikas ģimenes. Tā nebija liela skola, bet tajā bija dzelzaina disciplīna un ļoti stingri audzināja raksturu. Apguvām gan zināšanas, gan fizisko izcilību. Hokejā un amerikāņu futbolā mūsu skolas komanda ar milzīgu punktu starpību pārspēja lielo skolu komandas. Arī es piedzīvoju spožus brīžus. Kad amerikāņu futbola izlases trešais līmenis spēlēja pret otro, es iesītu septiņus vārtus.

Disciplīnu un kārtību mums audzināja gandrīz kā prūšu armijā. Septiņos no rīta visiem bija jābūt līnijā ar nospodrinātām korpēm, kaklasaiti un nevainojami tīru kabatlakatu jakā. Pārbaudīja zobu un roku tīrību. Ja kaut kas nebija labākajā kārtībā, šis audzēknis tika uzaicināts pēc vakariņām ierasties īpašā telpā, kur viņš saņēma sitienus ar nūju. Bija ieviesta sistēma, ka kārtību skolā uzturēja no vecākās klases izvēlēti prefekti. Viens no tiem bija priekšzīmīgais futbolists, papīra rūpnieku brāļu Praisu atvase Pīters Praiss, kas man bija labs draugs.

Kādu rītu viss mainījās. Man gadījās uz līniju ierasties bez kabatlakatiņa, bet mani paglāba Pīters Praiss, kas mani izņēma no līnijas un ļāva to laiku nosēdēt savā telpā. Pēc brokastīm no klases mani izsauca skolas direktors Odžens Glāss: «Gundar, man ir ļoti nepatīkami tev ziņot, bet šorīt tavš tēvs tika apcietināts». Kopš tā brīža man sākās cita dzīve. Kristalizējās skolas biedru attieksme. Daži bija rezervēti, bet citi draudzīgi nāca klāt un teica, ka viņu tēvi iestāsies mana tēva pusē un viss būs kārtībā. Visur tika uzmanīgi vērtēta mana stāja un spējas. Vairākas reizes, kad paveicu ko labu, klātesošie negaidīti aplaudēja. Lai ko es darītu, biju kā uz skatuves.

Nākamajā vasarā skola izkārtāja, ka es ar savu brāli vasaru varēju pavadīt kopā Džordžana līcī uz salas. Tur mēs labi apguvām burāšanu. Karš par manu tēvu, par ko katru dienu rakstīja lielu avīžu pirmajās lappusēs, mūs skāra maz. Kad rudenī atbraucām uz Montreālu, arī tur ievērojām lielas pārmaiņas. Kaimiņi tēva arestu bija uztvēruši dažādi: citi palika piesardzīgi un izvairīgi, bet vairākums atsaucīgi un draudzīgi. Vienreiz kāds burlaks gribēja mani piekaut, jo mans tēvs esot apzadzis tautu, bet viens augumā sīks japāņu puika Gerijs Matsubiši piedraudēja, ka esot mans draugs un var viņu piekaut. Atšķirīgas bija arī sporta treneru attieksmes. Amerikāņu futbolā, kur man jau bija attīstītas spējas, vienas nenotvertas trenera sviestas bumbas dēļ mani komandā neuzņēma, bet kājas bumbas komanda mani ievēlēja par kapteini. Spēlēju kā vienīgais cēlājs Kanādas otrās labākās volejbola komandas (MLSK) sastāvā, bet skolas komandā mani neuzņēma.

Montreālā vairāki tēva draugi un bagāti ļaudis piedāvāja apmaksāt manu privātskolu vai pat mani ar brāli adoptēt, bet mēs atteicāmies. Māte palīdzību no bagātiem cilvēkiem neņēma, nolēmām, ka pašiem šī skābā zupa jāizstrebj. Mūsu lepņajā mājā, ko vairs nespējām uzturēt, ievācās vēl trīs ģimenes – mūsu tuvāki vai tālāki radi. Māsa Māra pārtrauca studijas un kopā ar māti stājās darbā. Atminos, kā māte vēlu vakaros mazgāja un gludināja citu cilvēku veļu un naktīs rūpīgi reģistrēja visus rēķinus, lai vajadzības gadījumā varētu pierādīt, ka mums nekāda nepelnīta nauda nenāk. Tam tika veltītas garas stundas, un pierakstīts tika katrs santīms. Pierādīt gan neko nenācās. Turpinājām dzīvot tajā pašā vidē Vestmauntā. Rajons patiešām bija skaists – ar grezniem namiem, parkiem un skatu uz upi.

Lai palīdzētu mātei, mēs, trīs dēli, no rītiem piepelnījāmies, iznēsājot pa mājām apmēram 800 avīžu. Tur arī saskāros ar dažādu, bet pārsvarā labvēlīgu attieksmi. It īpaši sniega vētrās, kad bija ļoti jāsteidzas, lai pēc tam laikus tiktu uz skolu, daudzas bagātu ģimeņu saimnieces lika savām kalponēm mani sagaidīt, lai uzcienātu ar karstu šokolādi. Tāpat skolas biedri mēdza aicināt ciemos. Lai gan bijām spiesti strādāt par viņu avīžu iznēsātājiem, vairums mūs uzskatīja par sev līdzīgiem un lepojās par mūsu cīņas garu. No tā laika man raksturā nav ne klanīties, nedz uzkundzēties tiem, kam uznākuši grūti laiki, it īpaši padotajiem. Grūtāk bija skolā. Pēc agrās celšanās un avīžu iznēsāšanas gadījās nokavēt stundu sākumu, un ne visi skolotāji gribēja to saprast.

Tēvam pēc apcietinājuma piedāvāja sadarboties ar CIP vai iesaistīties jezuītu darbā. Nekas cits labs it kā nebija gaidāms, tāpēc viņš galu galā nolēma sākt biznesu ar citu trimdas latviešu ieguldīto naudu. Sākotnēji nodarbojās ar tirdzniecību. Drīz vien bija jāizjūt, cik blēdīga var būt pasaule, ja tev aiz muguras nav ietekmīgu spēku. Pēc neveiksmīgiem mēģinājumiem izsisties ar tirdzniecību tēvs pārorientējās uz būvniecību un ar laiku guva pasūtījumu tanku poligoniem. Sākums it kā bija daudzsološs, bet valsts ierēdniecība sāka apmaksāt rēķinus ar arvien lielāku kavēšanos, tā šo pasākumu nogremdējot. Tad tēvs iesaistījās celulozes rūpniecībā. Bija apvienojušās divas celulozes fabrikas. Sākumā gāja labi, bet beigās īpašnieki tomēr izlēma, ka pārvaldē tiks savus cilvēkus. Tēvs pārcēlās uz Kalgari, kur atvēra savu konsultāciju firmu. Gāja labi un šķita, ka atgriezīsies labās dienās. Tajā laikā

tēvs ar draugiem bija nolēmuši kaut ko darīt, lai nomazgātu apvainojumus un atceltu sodāmību. Izredzes bija labas, jo lietā iesaistījās spēcīgs advokāts Klods Ričardsons, bet tad Ričardsons nomira ar sirdstrieku un dažas dienas vēlāk tēvs aizgāja bojā liktenīgā auto katastrofā. Mūsu ģimene palika bez tēva.

Savā dzīvē esmu ticis ar vairākiem cilvēkiem, kas atstājuši lielu iespaidu uz manu dzīvi. Viens no pirmajiem bija mans matemātikas skolotājs, kad mācījos Vestmauntas licejā, kas pēc līmeņa līdzinājās labākajām Latvijas ģimnāzijām. Kanādā tā skaitījās ļoti prestiža skola, kuras sekmīgākie absolventi turpināja mācības Makgila universitātē, kuras statusu Ziemeļamerikā var pielīdzināt Harvardas universitātei. Licejā tika uzņemti tikai ļoti spējīgi un ietekmīgu ģimeņu bērni.

Lai iestātos Makgila universitātē un saņemtu stipendiju, jūnijā bija jākārto valsts eksāmeni. Savukārt no sekmēm Lieldienu eksāmenos bija atkarīgs, kurš saņems stipendijas. Sevišķi rūpīgi es Lieldienās gatavojos matemātikas eksāmeniem. Trigonometrijas eksāmenā es jutos pārliecināts par savām spējām. Ātri uzmetu melnrakstu, šo to palaboju vai nosvītroju, un mierīgi savu darbu pārrakstīju tīrrakstā. Apmierināts par paveikto, devos mājās, kur nolēmu vēlreiz pārskatīt savu risinājumu. Liels un nepatīkams bija mans pārsteigums, kad konstatēju, ka tīrraksta vietā skolotājam esmu iesniedzis melnrakstu. Ne pa jokam nobijies, es piezvanīju skolotājam, kuru mēs bijām iemīlējuši, un viņu saucām par tēvoci Smitu:

- Es gribētu atvainoties, jo esmu jums iesniedzis melnrakstu, bet tīrrakstu atstājis sev.
- Nekas, Gundar, viss būs kārtībā, – mierināja tēvocis Smits.

Bet kad pēc kāda laika aizgāju uz skolu aplūkot rezultātu sarakstu, savu uzvārdu tur neatradu. Atkal devos pie skolotāja:

- Kāpēc tā, skolotāja kungs?
- Nekas, Gundar, viss būs kārtībā, – atkal mani mierināja skolotājs.

Turpināju kārtot pārējos Lieldienu eksāmenus, bet kad uz sienas dēļa bija izlikti kopējie rezultāti, atklāju, ka trigonometrijā no 100 iespējamiem punktiem esmu saņēmis tikai nulli.

Lai gan jūnijā četros matemātikas eksāmenos biju saņēmis 400 no 400 iespējamiem punktiem, universitātē tiku uzņemts bez stipendijas, un mani pārņēma dziļas skumjas par skolotāju, kurš, pēc manām domām, bija nevajadzīgi uzlicis man smagu naudas slogu. Es trigonometrijas skolotāju vairs nesveicināju, arī skolotājs necentās ar mani uzsākt sarunu. Tikai pēc kādiem diviem gadiem, ejot pa ielu un esot labā omā, pretējā ielas pusē pamanīju kādreiz iemīļoto skolotāju un pamāju viņam ar roku. Skolotājs ar žestiem aicināja mani pienākt pie viņa un jautāja:

– Gundar, vai tu beidzot saprati, kāpēc es tev toreiz trigonometrijas eksāmenā ieliku nulli 100 punktu vietā?

– Nē, kā jūs tā varējāt?

– Redzi, es gaidīju tavus pārējos rezultātus. Kad tu franču valodas eksāmenā rakstos guvi tikai 65 punktus, tev stipendija vairs nebija iegūstama tā kā tā. Ja visi tavi eksāmenu rezultāti būtu bijuši labi, es tev būtu licis 100 punktus arī trigonometrijā. Bet, tā kā stipendija tev vairs nebija iegūstama, tad nolēmu tev iemācīt vairs nekad nedarīt tādas aplamības.

Tātad, lai mani labāk audzinātu, skolotājs divus gadus bija pacietis manu nekaunību, nesniedzot nekādus paskaidrojumus. Man acīs saskrēja asaras, un skolotājs palika manā atmiņā kā iemīļots paraugs citu apmācībā.

Manos skolas un studiju gadus mājās valdīja naudas trūkums, tāpēc meklēju labi apmaksātu darbu vasaras brīvlaikam un akadēmiskā gada naktīm. Šādu darbu man palīdzēja sarūpēt bijušie leģionāri, kas strādāja *Mount Royal Paving* betona rūpnīcas laboratorijā. Ar laiku tomēr jutu, ka esmu uzņemts pret augstākās anglosakšu priekšniecības un firmas viceprezidentu gribu, jo mans tēvs taču bija sodīts. Firmā nepārtraukti bija dzirdamas valodas, ka es tur neesmu vēlams. Varēja gaidīt, ka pēc mazākā iegāsta es tikšu no darba atbrīvots.

Kādu dienu mani aizsūtīja darbā uz lielu objektu, un darbs ievilkās līdz vēlai, vētrainai naktij. Laboratorijas ēkā atgriezās ap pustrījiem naktī, kur sāku pārrakstīt savas samirkušās piezīmes. Braucot garām no kāda baļļuka, pēkšņi laboratorijā ienāca vecākais viceprezidents Maknotons. Pamanījis mani, viņš skaļi nošķaudījās un izgāja. Bet jau nākamajā rītā uz ziņojumu dēļa parādījās viņa rīkojums, ka tie darbinieki, kas slinkos kantorī pēc darba beigām un mērcēs savu dokumentāciju, tiks nekavējoties atbrīvoti no darba. Visi laboratorijas darbinieki bija satraukti par tādu bezjēdzīgu rīkojumu, bet tikai es zināju tā patieso cēloni.

Dienā, kad savu darbu paspēju pabeigt līdz pusčetriem pēcpusdienā, nolēmu doties pie viceprezidenta, lai pārrunātu mūsu konfliktu. Kompostrēju automātā savu algas karti un devos uz kabinetu. Iznāca, ka priekšnieks bija jāgaida līdz astoņiem vakarā. Mani pamanījis, viņš sāka skaļi lamāties. Kad tiku pie vārda, parādīju savu algas karti un paskaidroju, ka uz sava rēķina viņu gaidu jau četras stundas.

Viņš aizgāja pārbaudīt manu karti un atnāca citā garastāvoklī. Es skaidroju, ka man darbs ir ļoti nepieciešams, bet esmu gatavs aiziet, ja manis dēļ būs jācieš citiem.

Kopš tā brīža mēs kļuvām labi draugi, un minētais viceprezidents man ir daudz palīdzējis. Viņš man piedāvāja labi atalgotu darbu vasarā un piemērotu darbu ziemas naktīs, kad dienās man vajadzēja apmeklēt lekcijas. Bieži vien viņš ar savu automobili pēc darba mani veda uz mājām. Atceros gadījumu, kad firma pārdeva izsolē savas lietotās automašīnas. Arī es, lai gan man nebija daudz naudas, biju aizgājis tās aplūkot. Te pēkšņi mani pamanīja šefs un draudzīgi nāca klāt:

– Gundar, kuru mašīnu tu gribētu, ja tev būtu nauda?

– Protams, jūsu, bos!

– Zini, mana mašīna arī tiks pārdota ar numuru 351, cik tu varētu par to dot?

Tā es par 90 dolāriem nopirku priekšnieka nepilnus trīs gadus veco, lepno oldsmobili, ko viņš pirms pārdošanas bija licis pamatīgi izremontēt. Izsolē šīs mašīnas, protams, nebija. Tā grūtajos laikos mans tēvs tika pie pieklājīga transporta līdzekļa.

Tomēr naudas trūkums mājās bija jūtams. Kad mācījos universitātē, Maknotons izkārtēja man nakts darbu tiltu būvniecībā, kur varēju strādāt, līdz upe februārī aizsala. Darbs sākās 23:00 un beidzās 8:00. Uz ballītēm Vestmauntas smalkajās mājās gāju ar darba drēbēm somā. Kad 22:15 atvadījos, izpelnījos tikai cieņu, bet no rīta pēc dušas skolā klājās raibāk. Tai laikā starptautiski cienītais Profesors Dons Armstrongs vadīja Makgilā ļoti interesantu semināru, kas sākās 9 rītā. Pamanot, ka es snauduļoju, viņš man lūdza palikt pēc stundām. Asi nobāris par bezkaunību, viņš solīja mani izslēgt no klases – bet, kad paskaidroju iemeslu, atļāva palikt, tikai piekodināja sēdēt pēdējā solā. Es izpelnījos, varbūt pareizāk teikt – viņš man piešķīra klasē vislabāko atzīmi, un mēs vēl šodien esam labi draugi.

Mana karjera Rietumos

Krustcelēs

1961. gadā, saņemot bakalaura grādu, pie sevis cerēju kaut kad iegūt advokāta tiesības, bet ceļš uz patstāvību būtu garš, tāpēc pilna laika studijas bija jāpārtrauc. Pirms septiņiem gadiem māsa Māra, lai palīdzētu mātei uzturēt mūsu ģimeni, pēc studiju otrā kursa bija iestājusies darbā. Adoptētais pusbrālis¹² Agnārs bija pārtraucis studijas trešajā kursā. Bija jādod iespēja abiem atsākt studijas. Jaunākais brālis gribēja kļūt par ārstu.

No «katoļu pelēkajiem mūkiem» bija piedāvājums braukt uz Etiopiju par matemātikas skolotāju Helasi Sellasi galmā, kas mani ļoti vilināja. Bija arī iespēja sākt patstāvīgu dzīvi, pieņemot darbu aviācijas motoru firmas laboratorijā. Lai gan man bija ciešas draudzības saites ar latviešu meitenēm un it īpaši stipra jaunības aizraušanās bija ar Veltu Dreijeri, Daci Dzirni, Ilzi Krauli, Margerietu Straumani un Žaneti Vilni, latviešu organizācijās kā priekšsēdētājam man nācās prezidēt valdes sēdēs, kamēr draudzenes nogura gaidīt un aizgāja ar citiem. Studiju laikā biju iemīlējis skotu izcelsmes meitenē Sandrā Sjūzenā Vorenā, kas bija labprāt un ātri apguvusi latviešu valodu. Sandra cerēja, ka es izvēlēšos aviācijas motora firmu un ar viņu veidošu ģimeni. Domas svārstījās. Biju tikai 21 gadu vecs un gribēju iepazīties ar pasaules vecāko kristiešu zemi un kultūru. Sandru atstāt negribējās. Lūdzu savam tēvam, lai atliek laiku izrunāties, jo gribējās dzirdēt viņa padomu.

Sestdienas rītā tēvs mani uzaicināja uz biroju padzert kafiju un izrunāties. Tēvs izteicās, ka viņš nojauš, par ko runāsim un kāpēc es meklēju padomu. Viņš lūdza dziļi pārdomāt atbildi uz viņa vienu vienīgo jautājumu: «Gundar, vai Sandra tevi patiešām mīl?»

Galvā rosījās priecīgas domas, cik labprāt viņa apguva mūsu valodu, cik patīkami ar viņu kopā pastaigāties, dziedāt un daudz daudz ko vēl darīt, un tā es droši atbildēju:

– Jā, tēt, es dziļi ticu, ka viņa mani mīl.

– Tad saisti viņu pie sevis, cik vien tu spēji, pasaulē ir maz ļaužu, kuru ģimenes dzīve ir droša un veselīga, un šie laimīgie spēj veikt nesalīdzināmi vairāk nekā tie, kas naktīs klaiņo par bāriem, meklējot īsa laika izklaidi.

Neapšaubāmi tēva spējā pilnīgi nodoties darbam bijusi arī manas mātes deva. Līdzīgi manā spējā sevi pilnībā nodot cīņai ir bijusi un lielā mērā ir Sandras nopelns.

Tā apprecējos ar Sandru un uzsāku nesalīdzināmu karjeru Montreālā.

¹² V.E.: acīmredzot jābūt – brālēns, jo augstāk ir teikts, ka tas bijis mātes māsas dēls.

Aviācijas motoru firma un Tors Stefensons

Sākot savu karjeru pasaulē lielākās aviācijas motoru firmas *Pratt & Whitney Aircraft* filiālē Kanādā, iespējams, mani kā leģendārā Alfreda Valdmaņa dēlu atkal skāra slepeno dienestu roka. Kopumā šajā izcilajā firmā, kas Korejas kara laikā ražoja 90 % Rietumu pasaules militāro lidmašīnu motoru jaudas, strādāju no 1961. līdz 1975. gadam. Pēc sākotnējā darba laboratorijā mani negaidīti pārcēla uz rūpnīcas administrāciju, kur ar izcilām sekmēm paveicu vairākus uzdevumus. Universitātē turpināju mācīties vakaros un izpelnījos tolaik augsti vērtēto diplomu administrācijā. Acīmredzot, man kaut kādas spējas bija. Bet tad tikpat negaidīti es saņēmu ziņu, ka man no darba jāaiziet, jo es it kā esot slēpis ziņas par tēva sodāmību un tas varot kompromitēt mani kā kadru šai ar NATO drošības sistēmu saistītajā uzņēmumā.

Sis pārbaudījums bija ļoti smags. Priekšnieks un pēc tam viņa priekšnieks uzstāja: ja es neiešu prom ar labu, tad mani atlaidīs un es nekur vairs neatradīšu darbu, un nevarēšu iestāties nevienā mācību iestādē. Viceprezidents kadru lietās man piedāvāja trīs gadu algu, lai es varētu iegūt advokāta diplomu, bet tikai – lai es eju prom. Kad es noraidīju arī šo priekšlikumu, mani izsauca uz firmas prezidenta Tora Stefensona biroju. Gatavojos vislaunākajam, bet mani sagaidīja vēl lielāks pārsteigums: prezidents mani sagaidīja ar plašu, draudzīgu smaidu. Guvis apstiprinājumu, ka es patiešām esmu Alfreda Valdmaņa vecākais dēls, viņš mani apskāva un teica, ka tas viņam ir lielākais gods, ka esmu viņa komandā. Viņš esot bijis ietekmīgākā ministra C.D. Hova palīgs laikā, kad manam tēvam draudējušas nepatīkšanas. Viņš ārkārtīgi augstu vērtējis gan mana tēva stāju, gan manu tagadējo nepadošanos. Kopš tā brīža sākās manas karjeras galvu reibinoša augšupeja. Ja firmas viceprezidentiem bija jāpieņem kāds svarīgs lēmums, prezidents allaž lūdza mani piedalīties, ieklausīties visos argumentos un sniegt savu padomu. Sanāksme allaž beidzās ar to, ka prezidents paziņoja: «Mēs darīsim tieši tā, kā teica Valdmanis».

Es ar firmas politiku nenodarbojos – to kārtoja mans tiešais priekšnieks Ričards Gatrī. Devums firmai bija liels. Visi stratēģiskie jautājumi un jaunsākumi kļuva par mūsu tiešo atbildību. Mēs slīpējām gadskārtējo 10 gadu plānu – vienreiz likām pārtraukt jauno 3 miljonu vērtu DS 30 turbopropellermotoru programmu un to atvietot ar ļoti veiksmīgo JT-15 turbodžeta¹³ motoru. Mēs bijām tieši atbildīgi par Rietumu pasaules pirmo lidmašīnu džeta motora dzinējiem četriem Kanādas kara flotes iznīcinātājiem. Atalgojums strauji auga, ar bankas palīdzību nopirku māju Vestmauntas kalna galā un Čārliju Bromfmanu šad tad kaitināju, ka viņam jāskatās no savas pils uz manu samērā mazo mājiņu, bet man ir skats uz viņa pili. Piedzima četri dēli, kuri uzsāka mācības Vestmauntas skolās – t.sk. ļoti elitārajā Selvinhaus privātskolā. Bija irētas lauku mājas Ziemeļamerikas vecbagātnieku atpūtas vietā Ziemeļhetlijā.

Varbūt viens no svarīgākajiem projektiem bija jaunizstrādātā PT-6 motora tirgus cenas noteikšana, ko uzticēja man. Es uzklauzīju vairākus padomniekus, kas stāstīja par jaunā motora izaugsmes, ražošanas un pārdošanas iespējām. Vislielāko uzmanību es veltīju diviem padomniekiem. Ross Braunridžs skaidroja, kā samazināsies motora izmaksas, kad to ražos vairumā un pilnveidos ražošanas tehnoloģiju. Piemēram, dubultojojoties ražojumu skaitam, vidējā izmaksa krīt par apmēram 10–20 %. To varot demonstrēt tā: vispirms uzraksti savu vārdu ar kreiso roku un no otra gala, bet pēc tam ar labo roku un no sākuma. Protams, pirmajā gadījumā rakstīšana ir lēna, neveikla un ar vairākām kļūdām, lai gan bija jāraksta tie paši burti. Līdzīgs process vērojams arī, apgūstot jauna rūpnieciska produkta ražošanu. Otrs padomnieks Kens Salivans stāstīja, ka motoru un lidmašīnas korpusu pēc tam, kad tie ir «salaulāti», ir ļoti grūti šķīrt. Jo lidmašīna tiek sertificēta un gūst slavu ar noteiktu dzinēju. Klienti, kas lidmašīnu pērk, negribēs riskēt ar citu motoru, kam nav tās pieredzes un slavas. Cenu ar laiku varēs palielināt, sekojot ne tikai inflācijai, bet arī palielinot motora jaudu un kalpošanas laiku starp remontiem. Prezidents lūdza nākamā rīta padomes sēdei uzņemt aprēķinus un ierosināt vēlamu cenu. Līdz pieciem rītā strādāju ar pieejamajiem skaitļiem un grafikiem. Nolēmām motoru piedāvāt tirgū par 23'824 dolāriem, lai gan detaļas vien pirmajiem sešiem motoriem izmaksāja 186'000 dolāru katram, bet kopā ar darbu viena dzinēja pašizmaksa pārsniedza 300'000 dolāru. Daudzi par tik zemu cenu vēl ilgi smējās. Kad vien gāju caur grāmatvedību, kāds admirāļa brālis uzvārdā Adams vienmēr piecēlās kājās un teica: «Tur iet tas gudrinieks, kas saka: jo mēs vairāk pārdosim ar zaudējumiem, jo bagātāki kļūsim». Bet jau trešajā gadā mums par katru motoru sāka ienākt mērena peļņa. Bijām rēķinājuši, ka sākotnējos zaudējumus atgūsīm ar 5000. motoru. Šodien jau pārdoti vairāk nekā 60'000 motori un vidēji 80% motora cenas ir tīra peļņa. Desmit gadu plāns prognozēja milzīgas peļņas straumes – vairākus simtus miljonus gadā.

¹³ V.E.: reaktīvo.

Firma tehniski konkurēja ar pašu *Pratt & Whitney Aircraft*, un ienākumi turpināja augt. Darbā viss bija jau pieredzēts. Sāku domāt par sevis pilnveidošanu citā vidē. 1964. gadā Makgila vakarskolā biju saņēmis diplomu administrācijas zinībās, ar ko Makgila universitāte lepojās kā līdzvērtīgu, ja ne pārāku par Harvardas MBA. Harvardā mācīja ar parauga gadījumu («*case studies*») metodi, ko Makgila universitāte tai laikā uzskatīja kā aklo sarunāšanos ar citiem aklajiem. Turpretī Makgila programma uzsvēra izpratni caur analīzi un centās attīstīt studentu analītiskās spējas. Ar laiku Makgila universitāte atkāpās no savas nostājas un piedāvāja pilnveidot diplomu ar parauga gadījumu metodi, un piešķirt arī MBA. Lai kvalificētos programmai, bija jāpiedalās augstāko relatīvo izglītības spēju pārbaudē (*Admission Test For Graduate Study in Business*), un izrādījās, ka 96 % universitātes absolventu ir mazākas spējas nekā man. Tolaik valdība ļoti stimulēja MBA studijas tiem, kas bija ar mieru vairākus gadus palikt Kvebekā. Es pieteicos, un valdība man piešķīra ar nodokli neapliekamam stipendiju 25 000 dolāru apmērā, kas 1972. gadā bija liela nauda. *Pratt & Whitney* no savas puses maksāja studiju maksu un pilnu algu, ja kadrs atgriezās skolā firmai vajadzīgajā disciplīnā un turpināja tur strādāt Ziemassvētku, Lieldienu un vasaras brīvlaikos. Man tādējādi bija iespēja iegūt MBA diplomu, saņemot pilnu algu un 25 000 dolārus. Sakārtoju papīrus un gatavojos jaunam dzīves stilam.

Bet tad Tors Stefensons mani uzlūdza uz kopējām pusdienām. «Gundar, dzirdu, ka tu gatavojies veselu gadu slinkot. Tev skolā neko jaunu vairs iemācīt nevar. Kas kait – vai tev nav diezgan interesanti projekti? Pastāsti, kas trūkst, un es to nokārtošu, bet paliec vietā un turpini ražīgi strādāt pie mums. Lai viss šeit tev būtu izprasts – kaut kad tev būs mani jāatvieto, bet vēl ne šodien». Es izratu, ka viņš patiešām ir pārliecināts, ka man daudz prātīgāk palikt darba vietā, un tāpēc es neatgriezos skolā vēl trīs gadus. Mans jaunais uzdevums bija sagatavot firmu lielai peļņas straumei, pētīt un izdomāt, kādas firmas pirkt, vai ieguldīt naudu jaunos izstrādājumos, kurus kadrus pilnveidot utt.

Mēs bijām kļuvuši par stratēģiski ievērojamu objektu – ar pārākām tehniskām zināšanām un iespaidīgām pašfinansēšanas spējām. Lai gan Kanāda un ASV ir cieši sabiedrotie, tomēr bijām izsaukuši amerikāņu iebildumus pret mūsu pretenzijām uz monopolstāvokli. Mūsu uzņēmuma galveno paju turētāju *Pratt Whitney* un *United Technologies* pārņēma CIP ierēdņi ar Aleksandru Heigu (ASV Valsts sekretāru Niksona administrācijā) padomes priekšsēdētāja amatā. Jaunā priekšniecība sakūdīja starptautisko sindikātu, kas pārstāvēja arī mūsu strādniekus Montreālā, un mūsu Kanādas uzņēmumā sākās nemieri, kas izpaudās kā divu gadu streiks – garākais visā Ziemeļamerikas vēsturē. Līdz ar to satīcīgā, peļņu nesošā firma kļuva par kara zonu. Par peļņu vairs nebija ko sapņot, un mani nozīmēja par firmas kara plāna izpildes vadītāju. Es labi redzēju visas nežēlības un sadursmes. Firma panāca, ka mūsu strādniekiem tika liegti kredīti. Redzēju, kā sindikāta salīgtie kaujinieki rīkoja agresīvas demonstrācijas, apturēja mūsu autotransportu, piekāva mūsu darbiniekus un demolēja viņu mantu. Lai nodrošinātu mūsu produkcijas izvešanu un izejvielu ieviešanu, firma ar helikopteriem vēroja sindikāta automašīnu kustību un pēc vajadzības pa radio pieaicināja mūsu kaujiniekus. Tas bija īsts pilsoņu karš.

Man nācās iepazīties ar savu spēju trūkumiem. Kādu nakti ap pulksten trijiem mani uzmodināja ar ziņu, ka arodbiedrības tikšanās vietā jau ieradušās kādas desmit automašīnas. Gaidot, ka būs nemieri, es steidzos uz darbu un streika kontroles centru. Mūsu ziņotājs (bijām izīrējuši dzīvokli ar skatu uz sindikāta stāvvietu) turpināja ziņot, ka auto skaits pieaug. Pulksten piecos jau bija ap 500 auto – neapšaubāmi arodbiedrība gatavoja nemierus, lai strādnieku maiņas laikā slēgtu visus mūsu fabrikas vārtus. Zvanīju policistiem, lai sūta papildspēkus. Pa telefonu atbildēja man pazīstama balss – policijas volejbola komandas kapteinis.

– Čau, Gundar, jā, protams, izsaukšu un nosūtīšu papildspēkus, bet, ja viņu būs vairāki tūkstoši, gaidāmas nepatikšanas, jo man vairāk par simt divdesmit vīriem nebūs. Hm! Pagaidi, viņi taču no mītiņa vietas brauks pa šoseju uz jūsu fabrikām?

– Cita ceļa viņiem nav.

– Nu tad es gribētu ieteikt, ka daļu savu vīru izmantošu, lai nepieļautu arodbiedrības biedriem nobraukt no šosejas – slēgsim nobrauktuves un virzīsim viņus tālāk. Ja piekrīti, tad rēķinies, ka pie vārtiem tev liksies neapmierinošs manu vīru skaits, bet pēc plāna arodbiedrības masa pie jūsu vārtiem netiks. Pēc vajadzības es varēšu savējos pārsūtīt, bet ticu, ka vajadzības nebūs.

– Andrej, tā patiešām ir spoža doma. Norunāts. Uzturam ciešus kontaktus!

Andreja policisti nemierniekus aizdzina 80 kilometrus aiz mūsu fabrikām. Strādnieku maiņa notika bez negadījumiem, un pusdienās kadru ēdamistabā es lepni uzsaucu šampanieti. Taču jau pēcpusdienā sākās nopietni nemieri, kas turpinājās līdz nākamajam rītam. Diviem simtiem māju izdauzīja logus, uzspridzināja septiņus elektrības transformatorus, piekāva vairākus desmitus cilvēkus, divus paņēma gūstā un viens aizgāja bojā. Es, gudrinieks, nebiju spējis saprast, ka biju tikai provocējis vēl lielākus nemierus – būtu bijis labāk atļaut arodbiedrībai nolaist tvaiku.

Sapratu, ka manā izglītībā vēl daudz trūkumu. Aizgāju uz Makgila universitāti. Brīnumainā kārtā atbildīgais par uzņemšanu bija vecais draugs Dons Armstrongs. Viņš, tāpat kā Stefensons, sāka mani atrunāt no studijām, bet, kad saprata, ko gribu, izkārtāja man studiju programmu, kurā, starp citu, man nācās tikties un sadarboties ar vairumu tā laika atzītiem mācību spēkiem tieši cilvēku attiecību darbā. Streika laikā es pa vakariem sāku studēt augstskolā cilvēku attiecības un darba psiholoģiju, lai saprastu, kā var tā sakūdit un sašķelt strādniekus. Saņēmu MBA maģistra grādu strādnieku psiholoģijā un nolēmu no motoru firmas aiziet.

Atskatoties, es saprotu, ka galvenais šā kara mērķis bija amerikāņu vēlēšanās pārtvert mūsu izveidoto stratēģisko objektu. Pirms streika Kanādas ierēdņiem firmā piederēja gandrīz 50% uzņēmuma akciju, kas drīz nestu milzīgu peļņu. Streika laikā uzņēmums strādāja ar lieliem zaudējumiem, un Kanādas ierēdņi nespēja samaksāt savu zaudējumu daļu, tāpēc amerikāņi šķietami godprātīgi izpirka viņu akcijas, kanādiešiem atstājot apmēram 2%. Strādnieki un firmas kadri smagi cieta, bet sindikātu vadītāji izpelnīja slavu un vietas politikā, tika pat iecelti vēstnieku amatos. Tors Stefensons kļuva par priekšsēdētāju, sāka dzert un pēc pāris gadiem nomira. Pašlaik šo firmu sauc *United Technologies of Canada*, un lielo peļņu saņem amerikāņi. Jaunus motoru projektus Kanādā vairs nesāk, un mūsu vienreiz tik izcilās tehniskās spējas ir zudušas.

Alumīnija kompānija un Džeks Huds

Iestājos darbā pasaulē lielākajā alumīnija un tā pārstrādes kompānijā *Aluminium Company of Canada*, jeb ALCAN, kas tāpat tika dibināta II pasaules kara laikā, lai nodrošinātu Rietumu sabiedroto vajadzības pēc šā stratēģiskā materiāla. Alkanā nostrādāju no 1975. līdz 1979. gadam. Tā kā man jau bija interesanta darba pieredze un labi rezultāti, mani pieņēma stratēģiskās plānošanas centrā. Bija jāpēta un jāprognozē, kādus izstrādājumus gatavos no alumīnija, piemēram, pēc 15 vai 20 gadiem, kādus materiālus nākotnē varēs aizvietot ar alumīniju celtniecībā, automašīnu būvē u.c.

Pirmais uzdevums, ko veicu, bija samērā vienkāršs: alumīnija un vara salīdzinošā analīze. Vara rūdas raktuves sāka izsīkt, tāpēc varš palika arvien dārgāks. Bet alumīnijam ir līdzvērtīga elektrības vadīšanas spēja un tas ir vieglāks, tāpēc varu gandrīz katrā elektroinstalācijas posmā var aizvietot ar alumīniju. Kādu laiku bija problēmas ar vienošanu, bet tās ar jaunu tehnoloģiju palīdzību ir viegli pārvaramas. Pēc tam es uzņēmos tērauda un alumīnija salīdzinošo analīzi. Dzelzs metalurģija un pārstrādes tehnoloģijas ir jau 2000 gadus vecas, tāpēc daudz jauninājumu nav sagaidāms. Kvalitatīvu ogļu pieejamība sadārdzina tērauda ražošanu. Alumīnijs ir salīdzinoši jauns produkts, ko atklāja Napoleona laikā, un kā ražošanas materiāls tas kalpo mazāk par 100 gadiem. Daudzas alumīnija iespējas vēl nav apgūtas, un tā ražošanas izmaksas strauji krīt. Viens spainis alumīnija maksā tikpat cik spainis tērauda, bet alumīnijs ir daudz vieglāks. Daudzos produkcijas veidos tēraudu var sekmīgi aizvietot ar alumīniju, ar dažādiem līdzekļiem alumīnijam dodot tēraudam līdzīgas īpašības. Tolaik bija šķērslis, ka alumīniju grūti štancēt, jo virsmā palika rievās, kas bojāja ārējo izskatu, ja, piemēram, šo metālu izmantoja automašīnu korpusa ražošanā. Otrs šķērslis bija alumīnija mazā izturība pret ilgstošu spriedzi – ir svarīgi, ja alumīnija detaļa kalpotu vairākus desmitus gadu, lai mūsu firmas vainas dēļ nenotiktu avārijas. Tā manā vadībā tika izstrādāti ieteikumi, kuros virzienos strādāt, lai dzelzs izstrādājumus sekmīgi aizstātu ar alumīniju. Mūsu darbs tika augstu novērtēts.

Trešais uzdevums bija plastmasu pētniecība. Ilgu laiku domāju, varbūt esmu uzņēmis pārāk smagu uzdevumu. Pasūtīju plastmasu enciklopēdijas un citas zinātniskas grāmatas, kuras aizņēma visu biroja sienu. Pētniecības darbu mikrolīmenī bija daudz, bet makrolīmenī ļoti pietrūka, tāpēc visaptverošu sajēgu par plastmasas iespējām iegūt bija grūti. Nonācis gandrīz izmisumā, nolēmu piezvanīt ASV ķīmiskās rūpniecības giganta *Du Pont* pētniecības departamenta vadītājam Džekam Hudam, kas II pasaules kara laikā bijis otrais civilcilvēks Manhetenas projektā, kas izstrādāja amerikāņu atombumbu. Viņš piekrita mani pieņemt.

Aizbraucu uz Vilmingtonu, bet izrādījās, ka Huds esot slimš vai aizkavējies. Mani pieņēma viņa vietnieks. Viņš mani izvadāja pa visām pētniecības iestādēm, atbildēja uz maniem jautājumiem. Atbraucis uz Montreālu, apkopāju savas piezīmes un secinājumus, kurus aizsūtīju minētajam vietniekam. Pēc pāris dienām man piezvanīja Džeks Huds – teica, ka viņam patīkot mans darba stils, tāpēc viņš labprāt mani pieņems un kopā pavadīs visu dienu.

Arī viņš atbildēja uz visiem maniem jautājumiem un papildjautājumiem. Stāstīja, kā pieaug cenas visām plastmasu sastāvdaļām – ātrāk nekā alumīnija cenas. Pie pusdienu galda es vēlreiz pārskatīju savas piezīmes un teicu:

– Zini, bet tu mani māni.

– Kā tā? – izbrīnījās Džeks Huds.

– Jūsu izmaksas aug ātrāk nekā mūsējās, bet jūs pārņemat mūsu tirgu. Tas kaut kā nesader kopā, – atbildēju.

– Bet varbūt tu man neprasi pareizos jautājumus? – iebilda Huds.

– Kas tad man būtu jāprasa?

Huds paskaidroja, ka 80–85% metāla izstrādājuma izmaksas ir paša metāla cena, bet plastmasu ražošanā plastmasas cena ir tikai 2–5% no gala produkta kopējās vērtības, līdz ar to izejvielu cenas atstāj mazu iespaidu uz kopējo izstrādājuma vērtību. Kad viņi sāka ražot māju sienu segumu no plastmasas, presēšanas ātrums bija divi izstrādājuma metri minūtē, bet tagad presē 200 metrus sekundē. 90% pētniecībai piešķirtās naudas tiek izdota ražošanas pilnveidošanai.

Guvuši savstarpēju sapratni, mēs kopīgi pārbaudījām apmēram 50 izstrādājumus, sākot no laivām, logiem, māju segumiem, beidzot ar kafijas iesaiņojumiem, un secinājām, ka mēs tirgū varam labi sadzīvot un pat sadarboties. Mēs nekonkurēsim tajās jomās, kur labākas izredzes ir plastmasai, un otrādi. Mana pētījuma galvenais slēdziens bija šāds: tur, kur alumīnijs bija aizvietojis koku, tur plastmasas aizvietos alumīniju.

Tā viss mierīgi gāja, bet kādu dienu pēkšņi piezvanīja Džeks Huds: «Zini, mani godinās kārtējā gada konferencē, es būšu galvenais runātājs par plastmasu ražošanu. Es gribētu, lai tu būtu klāt šajā brīdī, tāpēc tevi ielūdzu uz Ņujorku un segšu visus izdevumus». Es aizbraucu, un mani nosēdināja goda vietā. Džeks teica argumentētu runu par to, ka plastmasu rūpniecībā ir liela krīze, aug izejvielu izmaksas un turpmāk būšot jāstrādā gudrāk, taupīgāk un cītīgāk, lai noturētos tirgū. Sekoja vētraini aplausi, bet es jutos sašutis, jo tūkstošiem cilvēku un pasaules preseī tika stāstītas tādas aplamības, kurām agrāk biju ticējis arī es pats. Kad vēlāk piegāju pie kafijas automāta, pie manis caur žurnālistu pūli izlauzās Džeks Huds un prasīja:

– Nu, ko tu par to domā?

Es ar neslēptu sašutumu izsaucos:

– Džek, ko tu viņiem stāsti?

– Viņi nav pelnījuši neko labāku, – Džeks ar smaidu atbildēja.

No šā piedzīvojuma man radies secinājums, ka cilvēkiem bieži vien stāsta to, kam klausītāji ir ar mieru ticēt. Daudzi cilvēki, kas sevi uzskata par gudriem, patiesību cenšas no citiem noslēpt. Man personīgi tas šķiet pretīgi un nepieņemami. Es domāju, ja var novērst lielas kļūdas, tad tas ir jādara, pat ja tas sagādā zināmas personīgas neērtības vai finansiālus zaudējumus. Man patika, kā mēs sapratāmies ar Džeku Hudu, ka spējām sadalīt tirgu: mēs nestrādājām tajā virzienā, kur plastmasām ir lielākas izredzes, bet viņi nelīda mūsu tirgū. Tā mēs viens otru pasargājām no iespējamiem zaudējumiem un nesaskaņām. Acīmredzot, ar šādu tautas maldināšanas gājieni Džeks cerēja gūt sev vai firmai kādu labumu, varbūt sagatavot tirgu nepamatotai cenas augšupejai.

Tāda tautas maldināšana notiek gandrīz visās jomās, it sevišķi biržu namos. Kāds izplata vilinošu informāciju, bet kad cilvēki sāk tai ticēt un tirgus reaģē, pieaugot vērtspapīru vērtībai, noticejušajiem, kas šīs akcijas sapirkuši vairumā un par pārspīlētu cenu, rodas lieli zaudējumi. To pašu var vērot politikā un it īpaši ģeopolitikā. Nesen lasīju vairākas Amerikā izdotas grāmatas par to, cik svarīgi ir iejaukties pasaules lietās tieši tad, kad Amerikas intereses it kā nemaz netiek skartas. Pasaulei jāsaprot, ka Amerika to dara kopējā labuma un cēlu mērķu labā. Bet H. Kisindžers savā grāmatā *Diplomātija* pasaka skaidri: Amerika ir tikai maza saliņa, kas ir nomaļus bagātajai Eirāzijas un Āfrikas masai, un ka šai masā draud veidoties ekonomiski spēki, kas var pārspēt Ameriku. Tāpēc ASV nedrīkst tautsaimniecībā pieļaut sev nopietnu konkurenci nevienā pasaules reģionā. Tas, ka Veimāras republika spēja dzemdēt Hitleru un Otro pasaules karu, pierāda, ka nedrīkst noticēt, ka šo zemju vadoņi vai iedzīvotāji ir noskaņoti labvēlīgi pret Ameriku, pakļausies līgumiem u.tml. Katram mums būtu jāsaprot, ka monetārā, fiskālā un tirdzniecības politika, arī liegumi piedalīties citos ģeopolitiskos grupējumos, kavējumi tehnoloģijas un modernā bruņojuma un tautas morālās izcilības attīstībā Centrālajai, Austrumeiropai un neattīstītām valstīm tiek uzspiesta tikai tāpēc, lai nodrošinātu Amerikas visvarenību.

CIP – šoreiz Bernija Felova personā

Kamēr strādāju alumīnija kompānijā, man bija laba slava un daudz draugu visās pasaules malās, kas daļēji saglabājušies arī šodien. Starp tiem arī vienā no lielākajām Norvēģijas kompānijām OSV.

ALCAN vadība gribēja, lai es braucu prom no Montreālas, lai uzņemtos atbildību ne vien par padomiem, bet arī par savu padomu īstenošanu un gala rezultātu, tāpēc apsprieda plānus par manis sūtīšanu uz Dienvidameriku, Austrāliju vai pat Japānu. Ne mani, ne sievu tāda perspektīva nevilināja. Es biju viens no diviem ALCAN pārstāvjiem OSV padomē, kas ir viena no lielākajām Norvēģijas kompānijām, kas tad pārvaldīja *Norsk Hidro* un ražoja alumīniju. Norvēģi gatavojās izpirkt OSV

ALCAN daļu un sākt saimniekot paši. Viņi labprāt aicināja mani strādāt par otro personu savā alumīnija uzņēmumā. Es biju noskaņots turpināt darbu alumīnija pārstrādes nozarē, jo to es tad labi pārzināju. Man patika norvēģi, tāpēc gribēju ar ģimeni pārcelties uz Norvēģiju, lai mani dēli augtu tuvāk Latvijai. Bet manai sievai Sandrai bija problēmas – slimi vecāki un citas.

Bijām jau gandrīz norunājuši braukt uz Oslo, bet tad notika interesanta lieta. Kādā jubilejā, ko svinējām uz noīrētas salas un uz kuru mēs bijām ieradušies frakās un garās kleitās, jubilāra sievas māsa atnāca arī kādu agrāk neredzētu paziņu nepiemērotās drēbēs – džinsos un T-kreklīnā ar īsām piedurknēm. Viņš, Bernijs Felovs, atklāti stāstīja, ka viņa karjera bijusi saistīta tikai ar CIP, ka viņš labi pārvaldot krievu valodu un viņa galvenais uzdevums kā «Romeo spiegam» bijis pavadināt padomju vēstniecības darbiniekus. Vēlāk izrādījās, ka viņš mācēja iepatīties arī manai sievai.

Kad nākamajā rītā gatavojāties spēlēt tenisu, sieva aizbildinājās, ka viņai sāpot kājas, bet viņas jaunajam draugam – elkonis. Kamēr mēs ar jubilāra sievas māsu spēlējām tenisu, mana sieva ar jauno draugu pastaigājās pa plāvu. Tā sākās lielā mīlestība, un Sandra paļāvās, ka sirds viņu nevar maldināt. Viņi satikās katru otro trešdienu, lai gan dzīvoja desmit stundu brauciena attālumā.

Šķiršanās laiks bija grūts. Es runāju ar vairākiem mācītājiem, jo ticēju, ka Dievs varbūt mani pārtraucis sargāt, jo esmu grēkojis un neesmu tos grēkus nožēlojis. Gāju uz baznīcu vairākas reizes dienā, meklēdams kādu agrāk neapzinātu grēku, bet nekas uz labo pusi nemainījās. Beidzot paklausīju vācu luterāņu mācītājam. Viņš teica: ja cilvēks nožēlo grēkošanu pret tevi, tad viņam jāpiedod, bet ja nenožēlo, tad jārīkojas pret šo cilvēku un viņš jāsoda. Bet prātīgāks padoms laikam tomēr bija vairākiem citiem mācītājiem, it īpaši katoļiem. Laulības solījums grieķu valodā ir, ka tu savu laulāto draugu mīlēsi visu mūžu. Bet grieķu valodā jēdzienu mīlēt apzīmē ar dažādiem vārdiem, un šajā gadījumā ar to domāts *caritas*. *Caritas* nenozīmē miesisku mīlestību, bet gan vispārējas rūpes par otru cilvēku. Dodot laulības solījumu, cilvēks nesola, ka viņam erotiskas jūtas būs tikai pret vienu personu, bet ka viņš par šo personu un bērniem rūpēsies visu mūžu. Šādā nozīmē mēs ar savu sievu vēl arvien viens par otru rūpējamies.

Pēc grūta un mokoša izskaidrošanās perioda mēs šķīrāmies, pārdevām māju. Sieva pārcēlās uz Ameriku, netālu no sava mīļākā. Kādu laiku viņi turpināja tikties katru otro trešdienu, līdz kādā trešdienā Bernijs paziņoja, ka šī ir beidzamā tikšanās, jo pagājušā svētdienā esot apprecējies. Tātad no Felova puses tā nebija mīlestība, bet tikai kārtējais CIP uzdevums.

Man grūti saprast, kas un kāpēc bija lēmis mūs šķirt. Nenoliedzami, šī personīgā traģēdija izjauca pārceļšanos uz Norvēģiju, un man atņēma stipru balstu. Ar laiku darījums mani atbrīvoja no ciešās ģimenes dzīves, es kļuvi brīvs, lai ceļotu un darbotos svešās malās. Tikai jautājums – pēc savas gribas vai CIP ietekmē?

Bankas sakārtošana

Darbs alumīnija kompānijā kļuva arvien sarežģītāks. Nebiju ar mieru atstāt dēlus, bet ALCAN vadība palika pie viedokļa: ja gribu pie viņiem pilnveidot savu karjeru, man jāpārņem vadība pār kādu tās impērijas daļu.

Pēc pārrunām ar draugiem iekārtojos darbā Kanādas federālajā biznesa attīstības bankā – *Federal Business Development Bank*, kur nostrādāju no 1979. līdz 1987. gadam. Banka bija nonākusi smagā stāvoklī, zaudējumi pārsniedza 30 miljonus dolāru gadā. Bet es kādā saietā biju lielījies: «Kāds kauns ir netikt galā ar vienu produktu, naudu, kamēr mēs, alumīnija kompānijā, sekmīgi strādājam ar tūkstošiem produkcijas veidu. Kas ar jums, veči, notiek?» Tā mani pieņēma bankā, lai es novērstu sliktus kredītus un zaudējumus. Arī šoreiz es ne visai labi izpratu, ka atkal esmu saistīts ar valdības iestādēm.

Darbs bija interesants. Banka cieta no sliktiem aizdevumiem. Veicu iepriekšējo aizdevumu analīzi un tā noteicu, kā labāk klasificēt kredītus. Tradicionāli baņķieri vērtē kredīta prasītāja projektu un mantisko segumu, bet analīze ieteica rīkoties citādi. Visspēcīgākais rādītājs bija, vai tam cilvēkam, kam jāuztic nauda, ir vismaz piecu gadu sekmīga darba pieredze izraudzītajā lietā. Otrais kritērijs bija, vai pēc produkta tāmes klients savu kredītu spēs atmaksāt divkārti. Un, treškārt, mums nācās noraidīt mantisko segumu kā pozitīvu rādītāju. Ja bagātam cilvēkam piešķir kredītu, piemēram, veikala atvēršanai, tad pastāv liela varbūtība, ka veikals viņam var apnikt, jo tas nav svarīgs viņa izdzīvošanai. Turpretī trūcīgam cilvēkam viņa vienīgais projekts ir ļoti svarīgs, tāpēc viņš darīs visu, lai kredītu izmantotu saprātīgi. Tāpēc trešais rādītājs bija ieinteresētība projekta veiksmē. Ja prasītājs uz šiem trijiem rādītājiem varēja atbildēt ar «jā», ko mēs apzīmējām ar «AAA», tad kredīts tika piešķirts un zaudējumi bija tikai vienā gadījumā no tūkstoša. Ja atbildes bija pilnīgi negatīvas («BBB» variants), tad vidēji 200 no 1000 kredītiem bija neveiksmīgi. Vislabākās izredzes saņemt kredītu bija AAA klientam,

vissliktākās – BBB klientam. Katrai bankas nozarei tikai noteikti griesti, cik naudas tā drīkst izdot katrai kategorijai.

Banka cieta arī finansēšanas neveiklības dēļ – nebija līdzsvaroti bankas aktīvi un pasīvi, un trūka nodrošinājuma pret kredītu likmju maiņām, kas tajā laikā svārstījās no 6 līdz 18 procentiem gadā un atpakaļ. Pamatā klients rīkojas paša interesēs – ja kredītu likmes krita, viņš savu depozītu atstāja, bet savu aizdevumu pārvietoja uz vietu, kur likme zemāka. Mēs atdalījām finansēšanas rezultātus no citām bankas aktivitātēm, un es personīgi pārņēmu finansu operācijas. Darba tur bija daudz. Iemācījāties aizņemties pasaules tirgos ar Kanādas kredīta karti, bet lētāk nekā Kanāda pati to spēja. Ievedām iztrūkušo līdzsvara izpratni un visumā centāmies to regulēt un novērst. Klientu līgumos tika ieviestas sankcijas. Kredītu likmju prognozēšanu un jaunākos aizsardzības instrumentus bija jāizprot un jāpielieto. Izveidotā ekspertīze tika augsti novērtēta, un mums lūdza konsultēt vairākas citas valsts bankas – t.sk. Kanādas Lauku Kredītu banku un Ostas Apvienoto finansu iestādi. Tā mēs banku ātri vien savedām kārtībā un tā sāka labi pelnīt.

Personīgā dzīvē tajā periodā bija puslīdz stabilizējusies. Savā dziļā aizvainojumā uzskatīju, ka Sandras neuzticība bija viņas anglosakšu kultūras iezīme, jo angļu atturīgajā dzīves veidā ietilpst arī strādāt kolonijās, kamēr sieva ar ģimeni dzīvo tālajā Dzimtenē. Ar Sandru uzturējām labas attiecības. Viņa ar diviem jaunākajiem dēliem dzīvoja Portlandē, jūras piekrastē. Es ar diviem vecākiem dēliem dzīvojām Montreālā. Mana vecuma latviešu meitenes Montreālā bija lielākoties precējušās, tāpēc meklēju sev jaunu dzīves partneri. Lielu bagātību atradu franču kanādiešu dzīves izpratnē. Pēc šķiršanās pirmā draudzene bija Zuzanna Tomase. Viņa bija ne vien izskatīga, bet arī mācēja pārvērst nesaskaņas par jautrību. Ar neapvainojošu mulķību, kas visiem lika smieties, var radīt jautru noskaņojumu. Viņa to sauca par ritma mainīšanu. Zuzannas sabiedrībā visi mākoņi ātri izgaisa.

Otrā franču kanādiešu draudzene, kuru gandrīz aprecēju, bija Lūcija Holarde – medicīnas māsa, kas pirmajā tikšanās vakarā pēc otrā valša lūdza, lai viņu pavadu uz mājām. Sekoja neticami romantiski vakari. Klausījāties grāmatu ierakstus par «mazā prinča» ceļojumiem prom no prasīgās rozes, par uzticīgo putnu lidojumiem tālu no drauga, ko tur tuvu domās u.c. Viņa sevi uzskatīja par amorālu indiāni, gribēja precēties indiāņu kostīmā, lai simbolizētu savas dzīves alkas. Varbūt Lūciju būtu apprecējis, ja 18. novembra sarīkojumā nebūtu satīcis blondu latviešu šķirteni, kas mani uz īsu laiku novirzīja no Lūcijas, tā zaudēja viņas uzticību.

Trešā un varbūt vismīļākā bija Maržo Lavva Martina, kas bija šķīrusies un audzināja divas ļoti jaukas meitas. Arī Maržo bija ļoti nekautrīga. Pirmajā vakarā viņa mani ielūdza mājās, lai pacienātu ar īpašu kafiju. Maržo bija ne tikai ļoti skaista, bet mācēja ar mīlestību nolīdzināt visus šķēršļus. Ar viņu ātri izveidojās laba norēķināšanās sistēma: katrs «blats», ko viņa sauca par «*point de merit*», bija vienu buču vērts. Ja paveicu kaut ko iepriecinošu, tad ieskaitīju tūkstoti savā kontā. Bet ja nokavēju randiņu vai veicu citu nedarbu, Maržo pieprasīja kompensāciju bučās un tūlīt uz vietas – tā bija patīkami pieprasīt lielāku «sodu». Ar laiku mēs abi bijām bagāti no sakrātajiem buču punktiem. Tāds pats prieka pilns gars pastāvēja viņas mājās. Kad viņa mani cienāja ar vakariņām, meitenes gatavoja ēdienkartes. Tā mēs visi četri pieticīgi izrādījām viens otram prieku un atzinību. Bijām gandrīz vienojušies sākt kopīgu dzīvi, bet karjeras maiņa to izjauca.

Banka tika nozīmēta kā franču kanādiešu ietekmē esoša, bankas darbu centrā un arī finansu operācijas tika plānots pārkārtot uz franču valodu. Darbs finansu operācijās bija labi iekārtots un kadri pilnīgi sagatavoti. Kad man lūdza sagatavot sev par pēcteci kādu izmeklētu franču kanādieti, es labprāt sāku meklēt sev jaunu darbu. Lai gan finansu centrs Kanādā bija pārvietojies uz Toronto, vēlējos palikt Montreālā, lai varētu turpināt apciemot dēlus un piedalīties viņu audzināšanā, kā arī uzsākt dzīvi ar Maržo.

Atkal CIP – šoreiz Meierovica un Šubiņa personā?

Paņēmu sešu nedēļu atvaļinājumu, ko pavadīju pie jūras, spēlējot volejbolu un cenšoties rast saskaņu ar dabu. Gribēju skaidri izdomāt savu nākamo dzīves posmu – kā privātā dzīvē, tā arī karjerā. Varbūt tomēr domāt par lielāku centru? Lai nekļūdītos darba izvēlē, nolēmu pārbaudīt savas spējas un personību. Šis tests notika 1986. gada oktobrī, izmaksāja 15 tūkstošus dolāru un sniedza manām spējām un rakstura iezīmēm ļoti augstu vērtējumu, kā arī palīdzēja man pašam vairāk iepazīt sevi. Tā kā pēdējā laikā gan Latvijā, gan Rietumos bijuši vairāki publiski mēģinājumi apšaubīt mana prāta spējas,¹⁴ varbūt būtu lietderīgi sniegt lasītājiem brīvu komisijas slēdziena izvilkumu tulkojumu.

¹⁴ V.E.: Gundar, tur ir jābūt pilnīgam, totālam stulbenim, lai apšaubītu Tavas prāta spējas.

«Katrā no piecām pārbaudēm (testiem) mazāk nekā 5% pārbaudīto menedžeru ir uzrādījuši labākus rezultātus nekā jūs.

1. Mācīšanās spēja – pat pirmajā procentā jūs esat starp visstiprākiem, jūs kā sūklis ātri uzsūcat informāciju no visdažādākajiem avotiem.

2. Matemātiskās iemaņas – spēja darboties ar cipariem jūs paceļ pirmajā procentā.

3. Valodas spējas – spēja saprast un lietot valodu jūs ierindo pirmajos 5%.

4. Telpiskā izjūta – teicami saprotat attēlus un modeļus – arī pirmo 5% vidū.

5. Formas uztvere un redzes izšķirība teicama, atkal pirmo 5% vidū.

Labas praktiskās spriešanas spējas, ātra domāšana, saprātīgi, pamatoti un veselīgi lēmumi, ātra rīcība. Demokrātisks un uz līdzdalību virzīts vadīšanas stils. Jūs esat vairāk komandas spēlētājs nekā dominējošs vadonis. Radošs darba stils, lai gan neitrālas pārliecināšanas un pierunāšanas spējas. Jūs neslēpjat savas jūtas. Augstas morālās prasības, stingra darba ētika. Labi tiek galā ar uzdevumiem, kas saistīti ar lielu spriedzi un stresu. Spējat uzņemties atbildību, pareizi izvēlēties prioritātes un izplānot darba posmus. Stingras prasības pret sevi un citiem. Jūs esat labsirdīgs autokrāts (patvaldnieks). Ļoti ražīgs un novatorisks, pareizi iedzīviniet koncepcijas. Jums raksturīgs trenera vadīšanas stils, kas attīsta un pilnveido arī jūsu padotos. Jums būs panākumi uzdevumos, kas prasa radošu pētniecību un analīzi».

Ap to pašu laiku notika arī cits, manuprāt, liktenīgs gadījums. Montreālas universitātē Vaira Vīķe-Freiberga rīkoja starptautisku konferenci par II pasaules kara vēsturi Baltijas valstīs, kurā piedalījās gan Rietumu, gan Austrumu vēsturnieki un sabiedriskie darbinieki. Kādu dienu man piezvanīja mans Tālavijas korporācijas filistrs Valdis Bērziņš un paziņoja, ka ar mani grib tikties citi Tālavijas filistri: vēsturnieks Edgars Andersons, PBLA vadītājs Gunārs Meierovics un man līdz tam maz pazīstamais Gunārs Šubiņš, kas pašlaik ir ļoti aktīvs arī Latvijā. Viņi negribēja nākt uz vakariņām, bet vēlāk vakarā, turklāt izteica vēlmi, lai mūsu tikšanās būtu bez lieciniekiem. Es, protams, piekritu.

Sarunu iesāka Gunārs Šubiņš. Viņš man bija atnesis 140 gadus veca skotu viskija pudeli, kas maksāja ap 280 dolāriem, un lika saprast, ja mēs atradīsim kopēju valodu, tad es tādu dzērienu varēšu lietot ik dienas, t.i., es būšu tik bagāts. Valdis Bērziņš bija samērā kluss, Gunārs Meierovics smaidīgi glaimojošs, bet Edgars Andersons vairākas reizes ierunājās par dubultaģentiem – šķita, ka viņš jutās visai neērti. (Nāk prātā viņa pārāgrā nāve šaubīgos apstākļos un mūsu vēstures sašķobīšana – tikai daži izsūtītie bija nevainīgi, leģionāri ir bijuši fašisti, Kārlis Ulmanis esot ņēmis kukuļus no krieviem utt. – nez ko vēl pieņēma Freibergas konferencē).

Viņi man atgādināja, ka esmu Alfreda Valdmaņa dēls, tāpēc būtu laiks atkal pievērsties latviešu lietām un palīdzēt savai tautai. Lai šīs aktivitātes labāk sekmētos, viesi man piedāvāja iestāties viņu organizācijā, proti, ASV CIP. Es tūlīt atkārtāju sava tēva pirms 23 gadiem līdzīgā situācijā teiktos vārdus: «Kādam būs kādreiz jārunā mūsu mazās tautas vārdā, un tāds nedrīkstētu būt jau citu tautu kalps». Vervētāji šo domu apšaubīja: ja es gribot sekmīgi cīnīties pret komunismu, viņi teica, man tas jādara kopā ar citiem komunisma pretiniekiem. Kad es tomēr atteicos, viņi ieteica to pārdomāt un nesteigties ar atbildi. Tā kā arī mani viņiem esot jāpārbauda, CIP sūtīti man uzdeva divus pārbaudes uzdevumus. Vispirms man jānomelno Kanādas trimdas darbinieks un *Montreālas Ziņotāja* redaktors Mārtiņš Štauers. Viņi man mācīja, kā tas labāk darāms. Nevajagot radīt tiešu konfrontāciju, bet jācenšas viņš izstumt ar nepārtrauktiem, netiešiem kodieniem, sabiedrības klātbūtnē apšaubot viņa spējas un nolūkus. Otrais uzdevums – vākt informāciju un radīt latviešiem pieejamu bibliotēku vai datu bāzi par žīdu sliktajiem darbiem, no kuriem cietuši latvieši.¹⁵ Es šādus priekšlikumus kategoriski noraidīju. Negribēju nomelnot cilvēku, kas man neko sliktu nav darījis un kuru es maz pazīstu, un es neredzu, kā mēs savu laimi varētu celt uz žīdu nelaiemes rēķina. Vervētāji pēc tā atvadījās, bet vēlreiz apstiprināja, ka viņu piedāvājums paliek spēkā.

Dārgo skotu viskija pudeli es izdzēru, vēlāk es bieži grezno pudeli piepildīju ar lētu viskiju un cienāju savus draugus. Visiem tas ļoti garšoja.

Par notikušo es nekavējoties ziņoju Kanādas drošības dienestam. Teicu, ka šie amerikāņu CIP kalpi cenšas mani savervēt un man devuši rīkojumu nomelnot citu Kanādas pilsoni. Apliecināju savu lojalitāti Kanādas valdībai un norādīju, ka es labprāt kaut ko darītu latviešu labā, bet ne kā svešas varas kalps. Par Meierovica un Šubiņa netīro priekšlikumu divas reizes centos brīdināt arī Mārtiņu Štaueru,

¹⁵ V.E.: Šī vieta Valdmaņa grāmatā liekas visai neskaidra. Ja viņš būtu dzīvs, es viņu palūgtu precizēt (saitā joprojām stāv viņa e-pasta adrese). Man liekas ļoti apšaubāmi, ka Gunārs Meierovics būtu varējis nopietni dot uzdevumu vākt materiālus pret žīdiem. Ja tāda lieta patiešām bija, tad testa pārbaude bija tieši pretēja tam, ko domāja Valdmanis. Viņi pārbaudīja, vai Valdmanis nav «antisemīts» (kā nekā taču «nacistu līdzskrējēja» dēļ), un tieši ar atteikšanos pārbaude bija izturēta.

kurš tolaik bija zaudējis darbu augstā Kanādas valsts dienesta postenī un pārcietis sirdstrieku. Jāatzīst gan, ka ar Štaueru man nekad nav izdevies īsti saprasties.

Es atteicos iestāties CIP, jo vēlējos bez saistībām kalpot latviešu tautai. Par līdzīgu stāju Rietumi manu tēvu godināja un arī es ticēju, ka sekos sadarbība. Ticu, ka arī mana nākamā darba vieta pie Ričarda Lafertija un viņa ar drošības dienestiem saistītajiem darbiniekiem bija kaut kādā veidā cieši saistīta ar iecerēto sadarbību.

Lafertija birža un ar nopelniem bagāti slepenie

Šajā laikā man piezvanīja Ričards Lafertijs, uzlūdza uz vakariņām un pirti viņa Montreālas otrā kalna pilī. Vakariņu laikā man skaidroja, ka daudz ko zinot par manu tēvu, kuru viņš augsti vērtē. Viņam nav mantinieku, tāpēc viņš man piedāvā strādāt *Lafferty, Haarwood & Co* biržas namā. Formāli es būšot vecākais viceprezidents, bet viņš mani gatavos firmas pārņemšanai, un, ja spēšu sekmīgi ar viņu sadzīvot, tad biržas nams pēc Lafertija aiziešanas paliks manā pārvaldījumā.

Lafertija namā strādāja ļoti interesanti cilvēki, kas nopelnus bija guvuši, darbojoties Rietumu sabiedroto slepenajos dienestos II pasaules kara laikā un arī pēc tam. Ričards Lafertijs, kuru esmu minējis savās Saeimas runās, Itālijas kampaņas laikā dzina savus padotos – Nepālas algotņus jeb t.s. gurus, kuri ir slaveni kā ļoti kareivīga un bezbailīga tauta – bezcerīgi bīstamās operācijās pret vāciešiem, bet pēc tam rīkoja greznas piemiņas ceremonijas kritušajiem. Tā par gurku dzīvības cenu viņš sekmēja Itālijas atbrīvošanu no nacisma pirms katra saprātīga termiņa. To viņš man stāstīja pats. Ne mazāk interesanti bija viņa draugi firmas vadībā. Piemēram, Kīts Maklelans, kas vienīgais visu II pasaules kara laiku britu uniformā pavadījis aiz vācu frontes līnijas, koordinēdams un izmaksādams naudu partizāniem Dienvidslāvijā un citur. Viņš par piedzīvoto man ir daudz stāstījis. Rodžers de Boprejs bijis atbildīgs par IBM darījumiem PSRS teritorijā. Viņš labi pārzināja krievu psiholoģiju. Montreālā viņam piederēja datorfirma, kas izvietota grūti pieejamā bunkurā. Par latviešu trimdas organizāciju dzīvi un aizkulisēm viņš zināja daudz vairāk nekā es. Bieži vien no rīta uz sava galda atradu kādu avīzes izgriezumu par notikumiem Latvijā vai latviešu sabiedrībā. Tāpat atkal biju nokļuvis ar slepenajiem dienestiem saistītu vīru kompānijā, ko nevaru uzskatīt par parastu sagādīšanos, bet domāju, ka CIP manu neatkarību bija pieņēmusi. Visa šī kompānija katru dienu daudz lietoja alkoholu. Regulārajās sapulcēs un saviesīgajos saietos es tiku plaši informēts par pasaules politiku. Pats Ričards Lafertijs spēja būt bezgala šarmants. No viņa varbūt esmu daudz mācījies, lai gan Ričarda attieksme pret gurku karavīriem man ir nepieņemama. Tā atgādina krievu un vācu vadību attieksmi pret latviešu karavīriem, kas bija dienējuši šo valstu armijās.

Lafertija komandā darba stundas bija neierobežotas. Bija mēneša ritms, kurā tika izdota grāmata, kas katru mēnesi pārskatīja un deva norādījumus kādām 800 firmām. Bija jāapkalpo vairāki simti klientu investīciju portfeli, jāveicina to tirgošanas operācijas. Mēs bijām vairāku lielu fondu pārvaldes firmu padomdevēji. Bija viena aizdomīga spāņu firma, kas it kā pārvaldīja vairāku bijušo Kanādas slepeno dienesta biedru naudu. Visas šīs operācijas man Lafertijs apmācīja līdz vissmalkākajām detaļām, lai es būtu gatavs šīs lietas pārņemt, kad pienāks laiks. Man pašam bija uzdots veidot investīciju banku departamentu – pārdevām firmas, finansējām citu firmu projektus un pilnveidojām pašu koncepcijas.

Sestdienās no rīta un otrdienās vakaros obligāti bija sporta sacensības un kāršu spēles ar klientiem. Ceturtdienu vakaros bija firmas augstāko ierēdņu pirts un bridža sacensības. Sporta spēlēs un pirtī pokeru spēlēja par naudu. Zaudētāji maksāja tikai tad, ja uzvarētāji vakariņās korekti apkalpoja zaudētājus. Arī pēc vakariņām bridžs bija parniecīgām naudas summām, bet ar lielu humoru, maldināšanu un kaitināšanu. Katru mēnesi bija kāda ekskursija vai lašu zveja, vai klientu uzņemšana kādā lauku stūrī. Tā privātai dzīvei laika gandrīz neatlika. No visiem firmas ierēdņiem tikai Kītam Maklelanam bija redzama sieva (Beļģijas karaliskās ģimenes atvase) – skaļa, droša, ne visai prasīga, bet ļoti uzņēmīga, ar kuru Kīts satikās vismaz reizi mēnesī vai diplomātu ballēs Otavā. Kītam bija arī karaļa Huseina dāvināts tuksneša suns Goldijs (ar līdzīgu izcelsmi un raksturu kā sievai). Dzīvesveids bija ļoti aizraujošs, peļņa un nākotnes izredzes lielas, bet laika priekš Maržo un meitām sāka pietrūkt.

Melnās lentas dienas

Pie Lafertija jutos, ka mana attieksme pret Latvijas nākotni un vispārējo komunistu sērgu tika atbalstīta – varbūt pat uzkurināta. Tā kā vēl no Emīla Mazuša laikiem man bija labi sakari ar citām Montreālā dzīvojošām Eiropas tautām, tad Montreālas Daugavas Vanagu priekšsēdis Jānis Norvilis 1986., 1987. un 1988. gadā mani lūdza sakarā ar Molotova–Ribentropa parakstītā pakta gadadienu rīkot Montreālā t.s. Melnās lentas dienas pasākumus. 1986. gada pasākumā nekas nebija sagatavots, un manifestācijā piedalījās tikai seši dalībnieki – divi igauņi un četri latvieši.

Sāku organizēt, un 1987. gadā notika ļoti spoža un iespaidīga manifestācija. Gatavojot Melnās lentas dienas akcijas, apmeklēju dažādu tautu nacionālo svētku pasākumus, tā gūdams plašu pieredzi starptautu attiecībās. Montreālā ir lielas ukraiņu un rumāņu kopienas, un piedalīties pieteicās arī 35'000 lielā vjetnamiešu kopiena – lielāko daļu Dienvidvjetnamas bēgļi.

Vjetnamiešu kopienas vadītājs, lai tuvāk iepazītos, uzaicināja mani uz vjetnamiešu restorānu. Viņš man daudz stāstīja, cik vjetnamieši cietuši no komunistiem un cik Vjetnamā daudz darba nometņu, kur cilvēkus mēģina pāraudzināt. Vjetnamā pēc amerikāņu aiziešanas palicis arī viņa brālis, kurš dienējis dienvidnieku slepenajā dienestā un pats personīgi izpildījis nāves sodus notiesātajiem komunistiem. Vjetnamā esot paraša, ka nogalinātajiem tiekot nogriezta auss. Mans vjetnamiešu draugs ar lepnumu stāstīja, ka viņa brālim uz kamīna stāvējusi burka ar komunistu ausīm, bet nežēlīgie komunisti par to esot brālim nelietīgi piesprieduši trīs gadus pāraudzināšanas nometnē. Viņš no sirds uzskatīja, ka brālis ir notiesāts netaisnīgi.

Sadarbojoties ar Centrāleiropas tautām, biju ievērojis interesantas sakarības. Ja uz sanāksmi pirmie pieteicās čehi, tad nenāca slovakie, bet ja nāca slovakie, tad atteicās nākt čehi. Tāpat nesadzīvoja serbi ar horvātiem. Lai gan ar visu šo savstarpēji naidīgo tautību pārstāvjiem man personīgi bija brīnišķīgas, draudzīgas attiecības. Tāpēc no 18 tautām, kas piedalījās 1987. gada manifestācijā, uz sanāksmēm atnāca tikai 13–14 tautu pārstāvji.

1987. gada 23. augustā šie pūliņi vainagojās ar patiešām grandiozu akciju, kas pievērsa starptautisku uzmanību un pastiprināja izpratni par citu līdzīgu, lai arī ne tik krāšņu un svinīgu akciju, kas tajās pašās dienās notika Rīgā. Montreālas 1987. gada pasākums notika Ziemeļamerikas lielākajā katoļu baznīcā. Sākās ar sveču gājienu – pārdevām 2000 sveces, dziedāja 23 kori, spēlēja trīs pūtēju orķestri, svētrunas teica 7 dažādu konfesiju mācītāji, gaisā uzlidoja 500 gaisa balonu, pasaule redzēja protestu pie PSRS vēstniecības, pa ielām svinīgi virzījās nacionālajiem karogiem rotāts gājiens, bet ticīgie lūdza Dievu par Baltijas un Eiropas brīvību, uz ceļiem paceļoties pa augstajām baznīcas kāpnēm. Tas bija brīdis, kad Eiropas tautas bija kā nekad vienotas, turklāt abās zemeslodes pusēs.

Pēc 1987. gada veiksmes man vairāki, it īpaši franču pārstāvji, lūdza padomāt par kandidēšanu Montreālas mēra amatam, bet mani sapņi bija par Latviju. Turpretī 1988. gada manifestācijas rīkošana man personīgi bija ļoti sāpīga. Pēc iepriekšējā gada sekmēm tika iecerēta nedēļu ilga manifestācija. Koriem un deju grupām bija jāuzstājas publiskās vietās rītos, pusdienās un vakaros. Augusta beigās Sarkanais Krusts tradicionāli pārdzīvoja asins trūkuma krīzi, tāpēc mēs uzņēmāmies rīkot nedēļu ilgu asins dāvināšanas akciju – Asiņosim brīvībai! Bija plaši izplatīti lūgumi, lai citu draudžu sprediķos galvenā tēma būtu Eiropas atbrīvošana no komunistiem. Man pilnīgi neizprotami bija manas Gunārā Šubiņā iemīlējušās māsas un igauņu bezkaunīgā pretestība. Viņi ieradās uz sēdēm ar vairākiem pārstāvjiem un kliegdami skaidroja, ka «Molotova–Ribentropa» pakta sēru dienai nav nekā kopīga ar kultūras pasākumiem, nedz ar baznīcām, nedz ar Sarkanu Krustu un labdarību, ka asins dāvināšana ir absurda – šī esot diena atklāti izteikties tieši par komunisma ļaunumu, nedrīkstot komunisma nosodīšanu atšķaidīt ar citām lietām. Klaigātāji nāca uz sanāksmēm ar magnetofoniem. Kad lūdzu, lai par vadītāju ieceļ citu, bija jau par vēlu – kāpēc es esot tik nepaklausīgs. Es izteicu domu, ka pasākumus var rīkot paralēli. Tad man uzbruka par to, ka es it kā gribot mūsu kopienu sašķelt. Citas tautas no šiem strīdiem attālinājās un galu galā 1988. gada manifestācijās piedalījās gandrīz tikai Baltijas nacionālie pārstāvji, un vairākus desmitus klātesošo centrālajā parkā uzrunāja Kīta Maklelana draugs, bijušais angļu majors Deiviss, kas Otrā pasaules kara beigās, izprotot, ka serbi nogalinās repatriētos horvātus, tos vairs neizdeva. Par nepakļaušanos pavēlei viņš tika sodīts ar nāvi, bet lords Montbatens šo sodu pēdējā brīdī atcēla. Tā tika izglābti 7000 horvātu. Man bija prieks ar Deivisu iepazīties, bet palika sāja sajūta, ka nesaprotu mūsu patriotus, kā arī par māsas stulbumu. Pārrunās viņa svārstījās starp to, ka mīlestības dēļ viņa darīs visu, un to, ka viņa vairs nepiedalīsies politikā, jo mēs taču esot ģimene, un turpmāk viņa mani atbalsīs. No Sandras sadursmes ar «Romeo spiegu» viņa nekā nebija mācījusies, bet pretrunas ir smagi sagrāvušas šo kādreiz patiešām saulaino skaistuli un ļoti mīlēto māsu.

Lafertija nama projekti

Lai gan nebiju iesācējs, tomēr Ričards Lafertijs man daudz iemācīja par visu, kas saistīts ar biržu operācijām: projektu finansēšanu, vērtspapīru operācijas, sakarus ar valdības iestādēm, īpašumu pārvaldīšanu, kontaktēšanos ar dažādiem cilvēkiem, jaunas bagātības radīšanas paņēmienus, starptautiskās attiecības, dikā esošās jaudas racionālu izmantošanu u.c. Darbs veicās labi.

Es biju tieši atbildīgs par investīciju projektiem. Lūk, viens daudzsološa projekta piemērs. Arābiem atmosfērā¹⁶ bija satelīti, ar kuriem viņi sekoja Izraēlas militārajām aktivitātēm. Bet šo satelītu jauda nebija pilnībā izmantota, tāpēc par 200 tūkstošiem dolāru mēs nopirkām šī projekta pilnveidošanas tiesības. Bijām iecerējuši arābu satelītus izmantot komerciālo telefona sakaru un televīzijas programmu raidīšanai. Pēc biznesa plāna, gadā ar to varētu pelnīt 200 miljonus dolāru. Projekts paredzēja, ka arābi saņems 50% peļņas, bet viņiem būs tikai 40% lēmējbalss. Tātad lēmumus pieņemtu mēs. Sapratuši, cik fantastiska peļņa paliktu mums, arābi līgumu vienpusīgi lauza. Tiesāšanās arvien vēl turpinās, jo arābi nepakļaujas Rietumu tiesām – ja tajās zaudē, tie pazūd savos tuksnešos. Arābi pakļaujas tikai savu cilts vecāko lēmumam, bet tas pieprasa 10 % «tiesas izdevumiem». Mūsu tiesvedību vadīja Starptautiskās Olimpiskās komitejas dižvīrs Ričards Paunds.

Bija projekti kārtot finansēšanu filmām, medicīnas reklāmlapu izplatītājiem, pārveidot naudā starptautiski pazīstamo «*Curious George*» (ziņkārīgo mērkaķu) tēlu ar lellēm, grāmatām, izprieču un mācību filmām utt. Mēs pārdevām arī uzņēmumus. Darbs bija interesants un veiksmīgs.

Lai saprastu turpmāko, jārunā par vēl vienu projektu, ko veidoju ar ALCAN. Firmas kuģi veda alumīnija rūdu no Brazīlijas uz Kanādu, bet atpakaļceļā brauca bez kravas. Gadā šie kuģi pārvadāja trīs miljonus tonnu kravas. Es ierosināju, ka šie kuģi Kanādas ostās varētu iekraut akmens šķembas un tās transportēt uz Bostonu vai Ņujorku. Biju atradis labas akmeņlauztuves. Iekraušana kuģī man izmaksātu 1,25 dolārus par tonnu. ALCAN piedāvāja lauztās akmens šķembas vest par diviem dolāriem tonnā. Es piedāvāju lielāku cenu – 5 dolārus par tonnu ar piecu gadu atteikšanās klauzulu kontraktā. Kuģu izkraušana Amerikas ostās man varētu izmaksāt 2–7 dolārus par tonnu. Pārdot šķembas varēju apmēram par 30 dolāriem tonnā. Kanādas eksporta bankas politika bija izmaksāt 85% preces vērtības (aptuveni 25,5 dolāri tonnā), tiklīdz krava ir iekrauta kuģī. Alkanam bija 80 reisu gadā, viens kuģis spēja transportēt 40 000 tonnu. Tātad projekts bez lielām pūlēm solīja milzīgu peļņu. Atlika vienoties par iebraukšanu, izkraušānu un šķembu pārdošanu ASV lielpilsētu ostās.

Akmeņu projekts un amerikāņu mafija

Milzīgi celtniecības darbi ritēja Ņujorkā. Pilsētas valdība gadā vien patērēja sešus miljonus tonnu akmens šķembru. Pilsētas iepircējam teicu, ka gribu piedalīties akmens šķembru iepirkšanas konkursos, bet man tika paskaidrots, ka viss celtniecības materiālu tirgus Ņujorkā pieder mafijai. Ja gribēšu tur ielauzties, mani var vienkārši iemūrēt cementā, un neviens nekad mani vairs neredzēs. Bet man Ņujorka bija ļoti iepatikusies. Tikos ar kādu betona piegādātāju, kam piederēja sava betona ražotne, un kurš, kā man skaidroja, esot iesūtīts kā valdības aģents, lai pakāpeniski lauztu mafijas varu. Viņš savukārt stāstīja, ka ar mafiju esot labos draugos, tāpēc neviens viņu neaiztiek. Teicu, ka gribu būt tajā tirgū, tāpēc labprāt aprunātos ar viņa draugiem. Piegādātājs apsolīja par to parunāt.

Pēc kāda laika man piezvanīja. Tikšanās ar mafijas pārstāvjiem tika norunāta kādā pamestā kuģu piestātnē deviņos vakarā, kad Ņujorkā jau ir tumšs. Kad pirms norunātā laika ar taksometru ierados, redzēju, ka piestātne ir veca un sapuvusi, lai gan to apsargāja. Mani pārņēma bailes, tāpēc iegāju kafejnīcā un ātri uzmetu testamentu, ko adresēju tuviniekiem. Kad ierados atstātajā kuģu piestātnē, tā bija pilna ar limuzīniem. Mani iepazīstināja ar galveno, kas izrādījās par mani vecāks, slaidāks un nedaudz garāks vīrs ar melniem, varbūt krāsotiem matiem. Viņš runāja nevainojamā angļu valodā un necieta iebildumus. Tiku uzaicināts pastaigāties pa stēķiem. Izstāstīju, ka peļņa ir liela un esmu ar mieru dalīties, un ik pa laikam klusuma brīžos mēģināju pateikt kādu joku. Viņš atbildēja, ka es viņam patīkot un viņš mani saprot. Es viņu vairs nekad neredzēšot, bet ar mani sakarus uzturēs kāds advokāts, kurš gribēs mani regulāri konsultēt. Konsultācijas maksa būs pus dolārs par katru pārdoto akmeņu tonnu. Neviens manas komandas loceklis necietīs vairāk kā citas komandas un asiņu nebūs. Vai tas mani apmierina? – vaicāja Ņujorkas mafijas vadonis. Es atbildēju, ka, protams, apmierina. Tad viņš teica: «Zini, man tu patīc. Tu mani vairs neredzēsi, bet kā būtu, ja mēs šovakar kopīgi pavakariņotu?»

Atzīstos, mani pārņēma lielas bailes. Biju gaidījis, ka varbūt mani par tādu uzdrīkstēšanos piekaus, bet nu gribēju tikt ātrāk prom. Tomēr teicu, ka labprāt ar viņu vakariņošu. Vadonis nosauca restorāna nosaukumu un tikšanās laiku, bet teica, ka pirms tam gribot pārgērbties – vai arī es negribot to pašu? Šim nolūkam viņš man piedāvāja limuzīnu un šoferi. Šoferim blakus sēdēja miesassargs un aiz mums brauca mafijas mašīna. Manas drēbes bija pie tantes, kas dzīvoja Bruklinā, bet es negribēju, lai viņa manis dēļ ciestu, tāpēc nosaucu kādu centra adresi. Limuzīns kādu laiku riņķoja pa centru, līdz apstājās. Šoferis teica, ka manis nosauktā adrese ir Centrālā parka vidū. Es atbildēju, ka līdz mājai vairs nav tālu, pateicos un izkāpu. Līdz tantei aizbraucu ar taksometru.

¹⁶ V.E.: kosmiskajā telpā ārpus atmosfēras; atmosfērā visi satelīti momentā sadegtu.

Restorānā mani sagaidīja mafijas vecākais un smējās, kā es viņa puisiem esot licis riņķot ap Centrālo parku. Atzinos, ka man no viņa draugiem bija bail un es negribēju šajā lietā iejaukt tanti. Vakars pagāja jautri, stāstot dažādus jokus un atmiņas. Acīmredzot, viņam interesēja mana biogrāfija un bija patīkami runāt ar cilvēku, kas vismaz ārēji neizrādīja bailes. Viņš atkārtoja, ka esmu viņam iepaticies un nožēloja, ka esmu precējies, citādi viņš būtu mani iepazīstinājis ar savu meitu. Jāatzīst, ka arī man šis cilvēks kaut kādā ziņā patika. Tieši pusnaktī spiedām viens otram roku, sabučojāmies un šķirāmies. Vairāk es viņu neesmu redzējis.

Kad piedalīšanās tirgū bija sarunāta, vēl bija jāvienojas par izkrašanu. Visapkārt Ņujorkas salām ir daudz baržu, kas uzņem konteinerus un citas kravas. Šo lietu pārrunāju apmēram ar 20 mafijas cilvēkiem. Beidzot izraudzījām vecu kuģu remonta bāzi Steiten salā, kur tieši virs ūdens bija iekārtota betona ražotne. Bāze piederēja dēlam, kura tēvs iepriekšējā gadā tika nogalināts, būdams Ņujorkas mafijas vadonis. Vienojāmies, ka kuģus viņš izkraus par diviem dolāriem tonnā, bet par pusotru dolāru iekraus baržās. Šis cilvēks bija jaunāks un ne tik laipns. Sarunas laikā viņš centās gūt virsroku, vairākas reizes atstājot mani tukšā fabrikā. Tur, pie sienas, bija liela glezna, no kuras viņa tēvs kā no debesīm visu pārskatīja.

Tā kā biju plānojis transportēt lielus akmens šķembu apjomus, meklēju noieta tirgu arī Bostonā. Bostonā celtniecības darbi bija vēl lielākā mafijas kontrolē. Ja Ņujorkā salas bija sadalītas dažādu grupējumu ietekmes sfērās, tad Bostonā visa kontrole bija koncentrēta vienās rokās. Arī Bostonā bija ieplānoti lieli celtniecības darbi: ostas pārbūve, jauns tilts u.c., turklāt materiālu iepirkšanas cenas bija lielākas nekā Ņujorkā, jo mafija bija panākusi aizliegumu ievest celtniecības materiālus ar smagajām mašīnām. Jāved bija pa ūdens ceļiem. Bostonā man neveicās. Starpnieku gan ieinteresēja, kur atrodas mana raktuve, bet ar mafijas vadoni tikties man neizdevās.

Šķiršanās no Lafertija

Darbi Lafertija firmā veicās, bet 1987. gada Amerikas finansistu sanāksmē Atlantā (Karolīnā), biržu namu konferencē, baņķieri prognozēja vērtspapīru kursa tālāku pieaugumu, bet pusdienlaikā jau paziņoja par sabrukumu. Vērtspapīru vērtība un arī biržu namu ienākumi samazinājās par 30%, bet izdevumi Lafertija firmā palika iepriekšējā līmenī. Es izskaidroju stāvokli Lafertijam un gatavojos firmu reorganizēt, taču sākās strīds. Lafertijs negribēja firmu pārkārtot tā, lai taupības nolūkos no darba tiktu atbrīvoti viņa draugi. Viņš paziņoja: ja esmu tik slikts pret viņa draugiem, tad šo firmu nekad nevadīšu. Es iebildu, ka tāpēc vien esmu piekritis pie viņa strādāt, tādēļ jāvienojas, uz kādiem noteikumiem mēs savu sadarbību turpināsim vai pārtrauksim. Lafertijs man piedāvāja viņa uzņēmuma ietvaros dibināt savu firmu, kurai viņš piešķirs telpas, kadru (t.sk. arī manu) algas utt. Savukārt es gribēju gūt skaidrību – ja es atsakos no līdzdarbības, vai manis iesāktie projekti, arī akmens šķembu projekts, turpmāk paliks man. Viņš piekrita, ka es tos varēšu turpināt un gūt to peļņu, bet es esot par daudz iedomīgs, tie projekti gan jau izrādīsies nederīgi. Tomēr, kad pēc mēneša izskatījās, ka akmeņu projekts īstenosies un ka ar to var nopelnīt apmēram 30 miljonus gadā, mans kompanjons pieprasīja savu daļu.

Mums bija tradīcija trešdienās spēlēt kārtis, bet katru otrdienu kopīgi pusdienot. Lafertijs pusdienās parasti pasūtīja divas pudeles laba vīna, taču šoreiz vīnu nepasūtīja, bet izvilka mapi, sakot, ka grib sakārtot mūsu attiecības. Viņš atkārtoja savu iepriekšējo piedāvājumu finansēt manu firmu un saņemt 50 % peļņas. Es iebildu, ka viņa palīdzība man vairs nav nepieciešama, neesmu vergs, kam var vienkārši atņemt pusi ražas – es pats lemsu, cik no peļņas atstāšu viņam. Lafertijs kļuva ļoti dusmīgs, apgāza galdu un izgāja.

Pēc divām nedēļām Lafertijs ar savu izsūtāmo zēnu atsūtīja līguma projektu, pēc kura viņam piederētu 20 % manas firmas mantas, bet 50 % balsstiesību. Laikam man vajadzēja piekrist vai kaut kā izlīgt, jo man tāpat paliktu milzīga nauda un papildus darbošanās spējas. Bet es pašlepnī atbildēju, ka viņam uz to nav nekādu tiesību, es pats labprātīgi lemsu, cik no savas peļņas atdošu citiem, un tā nebūs maza nauda. Ja viņam kaut kas manā rīcībā nepatīk, es pakļaušos kopējo draugu veidotai šķīrējtiesai. Kad sūtīju rakstisku atbildi uz viņa otro piedāvājumu, šo atbildi izlasīja visi firmas darbinieki. Viņi bija manā pusē, bet tas jau bija skandāls. Laikam biju Lafertiju dziļi apvainojis un tā nevajadzēja darīt. Darbu turpināju savā dzīvoklī.

Tuvojās kontrakta parakstīšanas diena ar ALCAN par akmens šķembu transportēšanu. Par katra kuģa (40 000 tonnu tilpums) iekraušanu man bija raktuvei jāmaksā 50 tūkstoši dolāru un Alkanam 200 000, ko pēc plāna tūlīt segtu Kanādas eksporta banka. Bet ja tā vilcinātos, un man liekas naudas nebūtu, rastos divdomīgs stāvoklis. Tāpēc es norunāju ar vienu man pazīstamu 15 miljardu dolāru pārvaldītāju, lai viņš manā kontā ieskaita trīs miljonus, kas būtu tikai parādīšanas nauda. Es to naudu

nevarētu lietot bez viņa paraksta. Es maksātu 1 % mēnesī, kamēr man šī parādīšanas nauda būtu vajadzīga, plus ¼ % dienā, ja būtu patiešām aizņēmieris. Šis it kā beidzamais šķērslis bija nokārtots.

Devos jau uz kontrakta parakstīšanas ceremoniju, kas bija paredzēta pie pusdienu galda Irētās viesu telpās, kad pēkšņi savā pastkastītē atradu nelielu ALCAN vēstuli, ko bija parakstījis mans labs paziņa. Taču vēstulē es biju uzrunāts kā Valdmaņa kungs, lai gan parasti šis cilvēks mani sauca par Gundaru. Viņš sausi informēja, ka saņemta Lafertija vēstule, tāpēc ALCAN vairs nejūtas ar mani saistīts. Vēstules beigās novēlētas sekmes citu kuģniecību meklējumos. Tā sagatavotā kontrakta parakstīšana pēdējā brīdī izjuka.

Kamēr meklēju citu kuģniecību, iebraucu arī Alkanā. Lūdzu, lai man parāda minēto Lafertija vēstuli. Lai gan ALCAN vadībā man bija daudz draugu, vēstuli man nerādīja. Viens no veciem draugiem man gan pastāstīja, ka vairāku uzņēmumu padomēs, kurās viņš darbojas, vairākkārt dzirdēts apsvērums – «vai mēs patiešām šo cilvēku gribam pataisīt par miljonāru?»

Jāsaprot, ka Lafertijs pats kaut kādu apsvērumu dēļ bija mani izraudzījis un uzaicinājis darbā, bet, kad izveidojās situācija un es varēju kļūt neatkarīgs un bagāts, viņš arī nokārtoja, lai tas nenotiktu. Alkanā man ir daudz labu draugu un, ja Lafertijs var viņiem uzrakstīt vēstuli, ko man neviens nedrīkst rādīt, tad jāsaprot, kādā līmenī tās lietas tika kārtotas. Gan Lafertija namā strādājošie, gan ALCAN taču bija saistīti ar Rietumu drošības struktūrām. Tāpat kā gadījumā ar manu sievu un CIP aģentu, es tiku ierobežots, lai nekļūtu neatkarīgs un neietekmējams. Ritēja jau 1987. gads: PSRS bija sākusies perestroika, un arī Latvijā notika pirmās tautas protesta demonstrācijas.

Pie indiāņiem

Tā izjuka mans sapnis par finansiālu neatkarību, un es biju patērējis savus ietaupījumus. Lūdzu Sandrai uz brīdi samazināt pabalstus, ko maksāju viņai un dēliem, bet tā tikai pasmējās: gan jau tikšu galā, viņa neārdīs dēlu un viņas dzīvi īsa strupceļa dēļ.

Tā es nonācu ļoti grūtā stāvoklī. Bija jāpiesakās bezdarbniekos un jāatsakās no lielā dzīvokļa. Bija piedāvājums no kāda franču biržas nama Montreālā, kas ļoti gribēja mani pieņemt darbā. Vadītājs pat piedāvāja, lai es šo biržu pārņemu kopā ar viņa meitu. Bija norunāts, ka sāksu strādāt ar nākamo pirmdienu. Bet kad tur ierados, priekšnieks mani pat nepieņēma – viņš esot izrunājies ar Lafertiju. Otrs darba piedāvājums nāca no Dalhausie universitātes Halifaksā, kas ļoti gribēja, lai es tur lasu lekcijas par finansu lietām. Bet tikko biju nolēmis šo piedāvājumu pieņemt, saņēmu vēstuli, ka viņi saņēmuši ziņas no Ričarda Lafertija, pārdomājuši un atstās darbā iepriekšējo profesoru.

Šajā naida pilnajā izmisuma brīdī es avīzē pamanīju Krī indiāņu cilts virsaiša sludinājumu. Viņš meklēja padomnieku. Indiāņu uzticību es biju nopelnījis jau sen, jo sakarā ar plānu celt hidroelektrostaciju un dambjus, kas appludinātu indiāņu teritoriju, biju sabiedriskā kārtā palīdzējis 10 tūkstošiem indiāņiem saņemt divus miljardus dolāru kompensāciju, t.i., 200'000 dolāru katram. Jāatzīst gan, ka šī nauda nesa daudz nelaiemes: daudzi indiāņi palika resni, nodzērās, lietoja narkotikas, paveda svešas sievas, zaudēja veselību un sabojāja savu dzīvi. Neviens vairs negribēja strādāt par 5–10 dolāriem stundā un tieši tāpēc virsaitis meklēja padomnieku. Pēc sazvanīšanās es ātri tiku pieņemts darbā *Mistico Ventures* uzņēmumā pie *James Bay Cree* indiāņiem. Parakstīju līgumu uz diviem gadiem ar pieklājīgu algu – 12'000 dolāriem mēnesī un brīvu uzturu. Tā es pusotru gadu strādāju pie Kanādas indiāņiem, saņemdam labu algu un interesantu pieredzi.

Indiāņi man šķita neticami labestīgi un nesavtīgi. Viņi ir īsteni dabas bērni, nemateriālisti, kam svešs jebkāds aprēķins. Zinot, ka es saņemu diezgan lielu algu, viens indiāņu puisis nāca pie manis prasīt 2000 dolārus, jo viņš gribot braukt uz hokeja skolu. Un viņš nevarēja saprast, ka es saku nē. Mēs bijām izkārtājuši, ka indiāņi jebkurā vecumā, ja piedalās kultūras aktivitātēs, par to saņem algu – 9 dolārus stundā. Kultūras aktivitātes notika apmetnēs. Indiāņi gāja medībās, ķēra zverus, dzīvoja no dabas veltēm u.tml. Kāds indiānis ar ģimeni atgriezās pilsētā pēc trīs mēnešiem. Es prasīju, cik naudas viņš nopelnījis. Viņš atbildēja – 15'000 dolāru.

– Un ko tu ar to naudu darīsi?

– Braukšu uz Jelovnaifu.

– Tas ir ļoti tāls ceļš, un biļete maksās 3000 dolāru. Cik ilgi tu tur paliksi?

– Pilsētiņa ir maza tur nav daudz ko redzēt. Gribu drusku izklaidēties un sapirkt dāvanas.

Pietiks ar divām naktīm.

– Tad jau tev aizies 5000 dolāri!

– Nē, visi 15'000, jo man līdzī grib braukt divi onkuļi.

Tā tā naudiņa, kas viegli nākusi, tikpat viegli arī tika izdota.

Krī indiāņu dzīvē ik gadu ir divi prieka periodi. Pirmais ir, kad kūst sniegs, laižas pīles un zosis. Šo laiku viņi sauc par *goose break*. Tad viņi apmetas pie mantotā diķa vai kādas ūdenskrātuves, kur ledus ātrāk izkūst, un vairākas nedēļas šauj pīles. Dzīvo viņi teltīs, telts vidū deg ugunskurs, dūmi kūp pa skursteni, bet virs ugunsкура uz ādas striķa pakārta zoss vai cits nomedīts dzīvnieks, kas grozās striķī un izkūpināts ir ļoti garšīgs. Parasti šo sešu nedēļu laikā indiāņi laiž pasaulē vai iesvēta savus bērnus. Neiesvētītos bērnus piesien pie telts ārējās malas, lai tie neaizrāptos pie uguns, bet pēc iesvētības jauneklis kļūst brīvs. Telts parasti ir ļoti tīra, jo katru otro dienu vai pat biežāk tiek klāts jauns skuju klājums, no putnu kūpināšanas un skuju teltī ir ļoti patīkams aromāts.

Otrais prieku periods bija vēlā rudenī – «*moose break*», kad silda pēdējā saule un ziemeļbrieži («*caribou*») ceļo uz dienvidiem. Mednieki sakrāja ziemas pārtiku – it īpaši nespējīgos un vecos apgādāja pirmos.

Paši indiāņi savā kompānijā ir bezgala jautri un priecīgi, stāsta jokus. Vislabākais joks skaitās, ja indiānis var no sirds izsmieties pats par sevi. Uz kundzēšanās indiāņu vidū nav raksturīga. Vienīgi – dzērumā.

Krī ciltī, ar kuru man bija darīšanas, bija vēl viena interesanta paraša – viņi nekad nekaro. Ir daudz leģendu par to, kā tika novērsti kari starp indiāņiem. Bet, ja Krī indiānis kļūst dusmīgs, viņš met akmeni. Ja indiānis grib citiem parādīt, cik viņš ir sadusmots, tad viņš met atbilstoša lieluma akmeni. Jo vairāk dusmu, jo lielāku akmeni un tālāk. Tā viņš met, līdz nogurst un aiziet gulēt. Tāda ir viņu terapija pret dusmām.

Mežā vai nometnē šāda terapija ir nekaitīga, bet ja indiānis sadusmojas pilsētā, tad ir bēdīgāk. Komunālo pakalpojuma dēļ mājas indiāņu pilsētās ir celtas samērā tuvu, un ja piedzēries indiānis, kas dusmīgs uz savu sievu, iet ārā un sāk mest akmeņus, tad vislielākais troksnis un efekts iznāk, ja kaimiņu mājām izsit logus. Izsisto logu stiklošana mums kļuva par lielu problēmu. Logu stiklošanu veica vesela brigāde. Te bija arī neliela indiāņu viltība: indiānis brigādi aicināja mājā un lūdza, lai to neremontē: jo sliktākā stāvoklī viņa māja, jo drīzāk dabūs jaunu.

Lai šo nenormālo stāvokli novērstu, es inženierim ierosināju vismaz daļu logu pataisīt drošus pret indiāņiem, logiem priekšā piestiprinot caurspīdīgu plastikāta bruņu plāksni. Pāris mājām to izdarījām un skatījāmies, kas tagad notiks. Pēc dažām dienām sākās ass strīds, vīrs izskrēja laukā un sāka logā mest akmeņus, bet logs neplīsa. Indiānis meta arvien lielāku akmeni un nāca arvien tuvāk logam. Līdz beidzot viens liels akmens atsitenā trāpīja indiānim sejā. Seja tika smagi savainota, bet indiānis priecīgs staigāja un stāstīja, ka viņam gan esot varonīga sieva: viņš metis logā akmeņus, bet sieva metusi atpakaļ.

Indiāņi ir ļoti devīgi un viņi cenšas neizsaukt citos indiāņos skaudības garu. Šī īpašība cēlusies no vecas mednieku tradīcijas. Ja kādam indiānim medībās labi veicas, tad viņš noiet malā un medības neturpina, lai dotu iespēju nomedīt arī citiem. Tas pats notiek arī citās aktivitātēs, piemēram, spēlējot hokeju vai darot darbu. Hokejā indiāņi ir daudz spējīgāki par baltajiem, tāpēc rezultatīvākais indiānis pēc vairākiem gūtajiem vārtiem vienkārši nosēžas malā, dzer alu, rāj un pamāca citus spēlētājus. Bieži vien spēles beigās uz laukuma palikuši 2–3 indiāņi, bet rezultāts iespaidīgs – ar kādu 20 punktu starpību indiāņu labā. Indiāņi hokeju spēlē agresīvi, ātri un dabiski.

Darba laikā veiksmīgākos indiāņus var atrast nolīdušus kaut kur krūmos. Ja baltais darbā ir indiāņu priekšnieks, tad šā un citu iemeslu dēļ viņam ir ļoti grūti organizēt darbu. Indiānis var trīs mēnešus pēc kārtas strādāt kā pulkstenis, bet tad pēkšņi pazust un sākt plostot vairākas nedēļas. Indiāņi to sauc par sociālo slimību.

Var iznākt arī pirmajā acumirkļī pavisam nesaprotami kuriozi. Manā laikā bija 20 miljonu dolāru vērts ceļa asfaltēšanas projekts starp indiāņu ciemu un tuvāko balto pilsētu. Lai šo jautājumu kopīgi apspriestu, pie indiāņu cilts vecākā bija ieradies reprezentabla 20 cilvēku delegācija, bet cilts vecākais uz norunāto tikšanos nebija ieradies. Mēs centāmies delegāciju dažādi izklaidēt, kamēr atbrauks cilts vecākais, bet pēc divu dienu veltīgas gaidīšanas delegācija aizbrauca. Kad baltie jau bija prom, parādījās arī cilts vecākais un bija priecīgā prātā. Mēs viņam pārmetām:

– Henrij, te bija 20 cilvēku delegācija un divas dienas tevī gaidīja!

– Ko es tur varu darīt, – mierīgi atbildēja vecākais, – braucu gar tēva mājām un tur bija vilka pēdas. Bija taču tas vilks jāatrod!

Līdzīgas nesaprašanās notiek gandrīz visos jautājumos. Baltie ir uzcēlušī indiāņiem skolas, bet tajos divos sešu nedēļu prieka periodos neviens uz skolu neiet.

Pēc dabas indiāņi balto izpratnē ir fundamentāli amorāli, lai gan bez tīšas ļaunprātības. Bieži vien kādam indiānim ir bērns citā ģimenē un otrādi. Viņi šādu parādību neņem ļaunā, bet drīzāk uztver kā labu joku. Bija gadījums, kad kāds indiāņu mācītājs bija pārgulējis gan ar māti, gan ar meitu. Kad to uzzināja baznīcas vadība, vainīgais mācītājs nemaz neliedzās. Kad viņam atņēma mācītāja tiesības, viņš

pārcēlās uz mežu un turpināja sludināt. Uz meža dievkalpojumiem pārgāja 90% draudzes, atstājot dievnamu tukšu. Adventistu baznīcā bija interesanti vērot atklāto indiāņu grēksūdzi. Savus grēkus viņi pārējiem stāstīja lielā aizgrābtībā, neslēpjot savu lepnumu par padarīto. Viņi ar saviem grēkiem it kā lielās. Dievkalpojuma laikā mācītājs var spēlēt ģitāru un dziedāt, un katrs var piesēsties sist bungas. Baznīcēni starp rindām šūpojas mūzikas ritmā, un tas viss drīzāk izskatās pēc deju un dziesmu vakara.

Daudzi indiāņi turas pie pagāniskajām tradīcijām. Pie mednieku kultūras pieder arī nošautā zvēra godināšana. Indiāņi neuzskata, ka zvēru nošāvuši viņi, bet gan, ka pats zvērs nolēmis upurēties indiāņa labā. Tāpēc nomedītais zvērs ir jāgodina, lai tāpat nolemtu upurēties arī citi zvēri.

Indiāņu stāvokli Kanādā varētu saukt arī par pozitīvo aparteīdu. Ja Dienvidāfrikā nēģerus centās noturēt slēgtos rezervātos ar piespiedu metodēm, tad Kanādā to panāk ar dažādām privilēģijām. Indiāņim savā teritorijā nav jāmaksā nodokļi. Viņi var ievest cigaretes, kas nav apliktas ar nodokļiem. Tā kā indiāņu teritoriju robežas grūti nosargāt, šīs cigaretes var lēti pārdot ārpus indiāņu teritorijas, gūstot lielu peļņu. Ja firma, kurā strādā indiānis, ir reģistrēta indiāņu teritorijā, tad šis indiānis savas privilēģijas var baudīt arī pārējā Kanādas teritorijā. To mēdz izmantot ļaunprātīgi. Piemēram, Vankuverā indiāņu ciema vidū uzcelts 24 stāvu debesskrāpis, kas piepildīts ar šajā teritorijā reģistrētām firmām un birojiem. Ēkā notiek neskaitāmas konferences, apspriedes un sēdes, tiek slēgti darījumi, kā rezultātā zināmi cilvēki gūst lielu peļņu, jo nemaksā nodokļus.

Ir bezgala daudz iespēju, kā indiāņu teritorijas un statusu var izmantot peļņas gūšanai. Pēc indiāņu tradīcijas, bērns tiek uzskatīts par indiāni, ja indiānis ir viņa tēvs. Tik tālu viss bija labi. Bet sievietes tiesību cīnītāji panāca, ka par indiāni tiek uzskatīts arī bērns, kas dzimis no indiāņu mātes un baltā tēva. Līdz ar to indiāņu skaits, kas bauda privilēģijas, sācis strauji pieaugt. Bez tam indiāņu cilts vadībā ir ieprecējušies dažādi baltās rases «šeftmaņi» un blēži. Tie nu arī bauda privilēģijas un negatīvi iespaido indiāņu dzīvi. Bez šaubām, privilēģēto būs arvien vairāk, līdz Kanādai draudēs sabrukums.

Pie indiāņiem bija jādzīvo trīs nedēļas pēc kārtas. Tad nāca viena brīva nedēļa, par kuru tika apmaksāti visi saprātīgie izdevumi. Ne vienmēr savu brīvo nedēļu es izmantoju, jo bieži kāds indiānis mani lūdza līdzī medībās vai citos ziemas priekos. Reizēm brīvo nedēļu pavadīju ar vienu vai otru dēlu kādā siltā atpūtas vietā. Maržo, kurai bija darbs medicīnā, nespēja pielāgoties maniem nedēļas atvaļinājumiem. Atceros, kā viņa mani brīdināja, kā mēs kopā smējamies par uzradušos sāncensi, bet kopējās dzīves sapnis attālinājās.

Ķīnā

Kamēr es darbojos ar indiāņiem, pie manis ieradās ļoti interesantās investīciju kompānijas *Dynamics Capital* pārstāvji, kas piedāvāja īstenot dažus projektus Austrumeiropā. Viņus it kā bija ieinteresējusi mana spēja atrast rentablus projektus 10'000 cilvēku lokā un viņi izteica pārliecību, ka plašākā lokā es spētu daudz ko vairāk. Kad es jau biju uzteicis darbu pie indiāņiem, viņi pēkšņi mainīja domas un piedāvāja līdzīgu operāciju sarkanajā Ķīnā – *Targa International Hong Kong* kompānijā, kur viņiem neveicās. Mani lūdza tur izmantot savas koncepcijas. Tā es kādu pusotru gadu ceļoju pa sarkano Ķīnu. Kā uzzināju vēlāk, arī šī kompānija bija tieši saistīta ar slepenajiem dienestiem. Ar viceprezidentu Braienu Heiju vēlāk sadarbojos, kad viņš bija dienesta formas tērpā.

Sākumā mēģinājām iegūt tiesības ierīkot Ķīnā zelta raktuves, bet tas mums neizdevās. Tad ķīniešiem gandrīz pārdevām kādu Kanādas vara rūdas raktuvi, lai viņi rūdu pārstrādā Ķīnā. Beigās mēs Ķīnai pārdevām bateriju fabriku. Varbūt tas nebija pareizi darīts, jo ķīnieši savas baterijas neprata ražot, bet tās bija nepieciešamas viņu militārajai rūpniecībai.

Ķīnā bija daudz dažādu blēdību un negantību: viltība, ierēdņu uzpirkšana un alkatība, korupcija, augstprātība un nevērība pret nabadzīgajiem. Nākamais militārā kompleksa vadītājs Vang Jungs, lai ierīkotu sev golfa laukumu, pārcēla piecas sādžas. Viņam bija pieejamas Denga 40 mersedes markas automašīnas – visas ar numuru 1. Kad šīs mašīnas brauca, visi cilvēki muka no ceļa, notika avārijas. Līdzīgi kā mūsdienā Latvijā, bet toreiz mani šīs lietas neskāra, es pie tām pieradu. Dzīvoju līdzī brīnījos.

Ķīnā bija daudz interesantu gadījumu. Vietā, kur bija plānots golfa laukums, bija saglabāties vecs budistu templis. Pagalmā auga vecs koks, kas, kā stāsta, katros simt gados no zemes izlaiž vienu jaunu zaru. Jau bija izauguši 13 zari. Kultūras revolūciju bija pārdzīvojis tikai viens mūks. Viņš dziedāja, vaimanāja un caur tulku man stāstīja visādas lietas. Bet tad pie vārtiem pamanīju, ka tur guļ liels Nameja gredzens. Es mūkam pavaicāju, kas tas par simbolu. Mūks paskaidroja, ka tas ir neuzvarams aizsardzības simbols: ja pūķi sargā viens otram muguru, tad neviens viņus nespēj uzvarēt. Un ja viņi savā vidū audzina jauno paaudzi, tad viņi pastāvēs mūžiem.

Kad es uzturējos Iekšējā Mongolijā, mani uz brokastīm uzaicināja Baotao pilsētas mērs. Kad mēs trijātā ar tulkus sēdāmies pie galda un es sāku ēst, pēkšņi atskanēja sašutuma pilni izsaučieni. Mērs man paskaidroja, ka esmu ļoti pavisšs, vai es neesot ievērojis ēdamo klimpu formu? Parasti ar maltu gaļu pildītajām klimpām bija maisa forma, bet šoreiz klimpām bija spēka pīrādziņu vai pusmēness forma. Kad atzinos, ka nesaprotu šīs formas nozīmi, mērs atplauka smaidā un sāka stāstīt. Pusmēness forma nozīmējot, ka pilsētas iedzīvotāji man novēl fizisku un materiālu veselību. Tagad es arī Latvijā raugos, vai man veikalā vai restorānā dod pīrādziņu kā parastu bulciņu vai arī pusmēness formā.

Iekšējā Mongolijā simbols ir arī zirgs. Tur tiek rīkots kaut kas līdzīgs zirgu sacīkstēm. Skriešanā piedalās kādi 30 jātnieki un viens jērs. Kāds jātnieks to jēru pakampj, bet citi jātnieki drāžas pakaļ un cenšas jēru atņemt. Jēra turētājs cenšas dzīvnieku piespēlēt saviem draugiem. Sacīkšu dalībnieki vienu reizi apbrauc riņķī hipodromam, bet tad pazūd pilsētas virzienā. Pēc kādas stundas visi atgriežas. Uzvarētājs ir tas, kurš finišē ar jēru.

Vecie mongoļi iekšējā Mongolijā bauda vairākas priekšrocības. Viņi tāpat kā Kanādas indiāņi nemaksā nodokļus, nodarbojas ar lauksaimniecību un dzīvnieku audzēšanu. Šie cilvēki ir neticami labestīgi. Biju ielūgts vakariņās pie kāda saimnieka. Pie bagātīgi klāta galda, uz kura netrūka garšīgu vīnu un dziedāja pieaicinātie strādnieki, pavadījām burvīgu vakaru. Pārnakšņot viņš mani aicināja īpašā viesu mājā. Es pieļāvu lielu un nepiedodamu kļūdu, ka par naktsmājām gribēju samaksāt. Mongolijā naudu no viesiem neņem. Acīmredzot, mans saimnieks par piedāvājumu jutās ļoti aizskarts un apvainots. Turpretī Dienvidķīnā un it īpaši Honkongā tādu labestību gaidīt būtu veltīgi – tur valda blēdības un viltus. Man radies iespaids: jo tālāk uz dienvidiem, jo tuvāk tropiskajai joslai, jo cilvēki ir blēdīgāki.

Honkongā es gribēju nopirkt labu rokas pulksteni. Iegāju veikalā un pārdevējam teicu, ka gribētu nopirkt labu, vīrišķīgu pulksteni. Viņš man parādīja masīvu, izskatīgu Rollex pulksteni, kas man ļoti patika. Kad taujāju par cenu, man atbildēja, ka pulkstenis maksā 2300 dolāru. Es padomāju, ka man vēl daudz citu vajadzību un nolēmu tik dārgu pulksteni nepirkt. Kad biju gandrīz izgājis caur durvīm, pārdevējs pēkšņi sauca, vai es negribot tāda paša izskata, bet daudz lētāku pulksteni. Viņš man parādīja ļoti līdzīgu pulksteni, par ko prasīja 20 dolārus. Noliku 20 dolārus uz galda un devos prom, bet jokodamies prasīju, kāpēc uz pulksteņa nav rakstīts *Rollex*? «O», viņš atsaucās, «Tu gribi *look-a-like* pulksteni, bet uz kura rakstīts *Rollex*? Bet tas maksās astoņus dolārus vairāk!» Es noskaitīju astoņus dolārus, un viņš man pasniedza to pašu pulksteni, ko iepriekš gribēja pārdot par 2300 dolāriem. Es izbrīnēts vaicāju, vai tas nav tas pats 2300 dolāru pulkstenis? «Jā», viņš mierīgi atbildēja, «bet vai tad tu neesi priecīgs, ka nesamaksāji 2300 dolārus?»

Honkongā ir daudz izklaides iestāžu. Ir laiviņas, kurās var vizinoties paēst un papriecāties ar meitenēm. Gribēju vairāk iepazīties ar Honkongas nakts dzīvi. Šoferis ieteica iet uz Volvo klubu. Vakarā saģērbos, iekāpu taksītī un līdzu mani aizvest uz Volvo. Šoferis izbrīnēts teica, ka es taču tur negribot patiešām braukt!

– Kā – negribu braukt?

– Vismaz es tevi negribu uz turieni vest!

Tā viņš mani aizveda ielas attālumā no kluba. Kad piegāju pie mājas, redzēju kādus 15 metrus platas, sarkaniem tepiķiem klātas kāpnes, pa kurām devos iekšā. Mani saņēma un tālāk veda kādas 7 tautas tērpos ģērbtas ķīniešu meitenes. Ļoti smukas meitenes. Iekšā pavērās plaša zāle, arī sarkanos tepiķos. Mani nosēdināja vienu pašu pie galdiņa, un es pasūtīju vienu ruma glāzi ar kokakolu.

Dzēriens bija ļoti dārgs. Uz skatuves dejoja baltas, samērā pieklājīgas meitenes. Piegāja ķīniešu kundze un vaicāja, vai es esmu viens pats. Saņēmusi apstiprinājumu, viņa aizrādīja, ka tā pie viņiem nav pieņemts. Vīrietim pie sava galdiņa jāpieņem dāma, kas ar viņu runās un iedzers. Ja šo dāmu pie galdiņa notur pus stundu, tad viņa paliek klienta rīcībā visu vakaru vai nakti. Ja meitene izrādās nepatīkama, no viņas var atteikties un izmēģināt citu. Pie mana galdiņa tika atvesta skaista meitene, kas labi runāja angļiski.

Ar laiku pie galdiņa priecīgi pienāca ķīniešu kundze un orķestra muzikanti. Viņi mūs visādi apsveica un sumināja. Paziņoja, ka tagad par 1800 Honkongas dolāriem (ap 200 ASV dolāriem) šī meitene būs manā rīcībā līdz rīta četriem. Es viņu varot vest uz katru vietu, kur vien man tīk. Tā kā arī šādus rēķinus varēja apmaksāt mana firma, tad piekritu, jo gribēju redzēt, par ko es maksāju.

Nedaudz pasēdējām Volvo, tad aizgājām uz meitenes iemīļoto restorānu, bet vēlāk uz manu viesnīcas numuru. Viesnīcā gribēju meiteni noskūpstīt, bet viņa steidzās paziņot, ka nē, tas nav cenā. Par to jāmaksā papildus. Par 150 dolāriem mēs darīšot visu, ko es gribu, bet tā būs tikai viņas nauda, jo no Volvo samaksātā viņai netiekot ne cents. Tā kā es vairāk naudas negribēju tērēt, līdzu viņu doties mājās.

Bet meitene sāka raudāt, skaidrojot, ka viņai jāmaksā 50 dolāri dienā par privilēģiju strādāt klubā, un mājās viņu gaidot bērni. Tā nu man iznāca samaksāt vēl 60 dolārus, un mēs šķīrāmies.

Honkongā ārzemniekus cenšas krāpt visās lietās. Tiek uzskatīts, ka Honkongā ir labi šuvēji. Man vēl tagad ir vairāki tur šūtie uzvalki. Kad pasūta uzvalku, meistars cenšas noskaidrot, cik ilgi es uzturēšos tajā vietā un kad braukšu prom. Uzvalku viņš apsola pabeigt tieši pēdējā dienā, bet kad ierodos tam pakaļ, tad izrādās, ka tas vēl nav gatavs. Man gan viņi šai ziņā nespēja kaitēt, jo uz Honkongu es braucu bieži, tāpēc varēju pagaidīt. Pretējā gadījumā būtu jāaizbrauc ar negatavu uzvalku un jāmeklē citi šuvēji. Bet kā pilsēta Honkonga ir neparasti skaista.

Mana nodarbošanās Ķīnā pavisam izjauca cerības pilnveidot attiecības ar Maržo. Pirmkārt, firma uzstāja, ka man vajadzētu mainīt Kanādas dzīvesvietu, jo no turienes bija ērtāk izlidot. Vēl tagad atminos, kā pēc pāris mēnešu prombūtnes ar lielu rožu pušķi centos apciemot Maržo. Pa lodziņu durvīs varēja redzēt, kā viņa stāv un raud, bet durvis neatvēra. Rožu pušķi atstāju verandā. Kad pēc dažām stundām zvanīju no lidostas, sapratu, ka Maržo mana prombūtne un neuzmanība smagi sāpina, tāpēc viņa nolēmusi ar «tādu klaidoni» vairs netikties, jo neredz nekādu nākotni. Drīz pēc tam manā dzīvē parādījās Lidija. Ar Maržo arī tagad pāris reizes gadā sazvānos pa telefonu. Viņa sev izveidojusi jaunu ligzdu, labprāt stāsta par savām meitām, bet saka, ka neuzdrošinās mani satikt. Grūti pretoties, jo ko gan es viņai tagad varu piedāvāt? Neskaidru nākotni Latvijā? Šad tad atminu, ka man kādreiz bija kontā pāri par pusmiljonu buču...

Atmodas laiks

Mana atgriešanās Rīgā

Ar laiku sapratu, ka reti kāds pasaulē ir tik sagatavots stratēģiskos, saimnieciskos, strādnieku attiecību un komandu veidošanas, bagātības radīšanas un finansēšanas jautājumos – dažādu kultūru sadursmes apstākļos. Grūti ticēt, ka līdzīgi sagatavots būtu kāds cits, kurš runātu latviski un kam būtu lielāka atpazīstamība mūsu tautā kā tā, ko mantoju no sava tēva.

1990. gada 4. maijā Pekinas «Palace Hotel» viesnīcas numurā televīzijas CNN kanāla ziņās dzirdēju, ka Latvija pasludinājusi neatkarību. Gribēdams piedalīties kā brīvprātīgais ekonomikas laukā, devos ceļā uz Rīgu. Lidmašīna no Pekinas Honkongā ieradās piektdienas vakarā ar lielu nokavēšanos, un lidmašīna, ar kuru man bija braukt tālāk uz Londonu, aizbrauca bez manis. Nākošais reiss bija tikai pirmdien uz Kuveitu. No turienes uz Vīni, tad pārsēšanās uz Helsinkiem, tālāk ar prāmi uz Tallinu un ar vilcienu uz Rīgu. Rīgā ierados agri 9. maija rītā. Taksometrs mani atveda uz viesnīcu «Latvija». Man nebija ne jausmas, kas tā par dienu, bet kad izgāju pilsētas ielās un devos uz Daugavas pusi, mani apstulbināja lielgabala salūts, komandas krievu valodā un barikādes. Gar Daugavas malu brauca lielgabali, raķetes un tanki, rībēja salūta zaves, soļoja zaldāti. Visi cilvēki kaut ko kļiedza krievu valodā. Liela daļa bija tērpta krievu militārajā formā. Man pie žaketes bija piesprausta nozīmīte ar trim Baltijas valstu karogiem. Militāristi to pamanīja un sekoja skaļi monologi. Tā kā es neko nesapratu, drošības pēc to nokabināju un ieliku iekšējā kabatā.

Pēc parādes pastaigājos pa vanšu tiltu pāri Daugavai. Arī tur redzēju kara kuģus, zemūdenes, ātras virsnieku laivas, svilpojošus matrožus. Bet starp tiem brauca arī kāds pasažieru kuģītis. Nolēmu pavizināties. Arī uz pasažieru kuģīša visi sarunājās man nesaprotamajā krievu valodā. Jutos viens un apjucis. Bet te izdzirdu, ka divas jaunas meitenes sarunājas latviski. Prieclīgs lūdzu, vai drīkstu piesēsties viņām blakus. Pēc kāda laiciņa iepazīnāmies. Meitenes sauca par Inesi un Andru. Viņas bija ļoti pacilātas un bravurīgas. Kad es neuzkrītoši pavaicāju, ko viņas domā par krievu kara kuģiem un kadriem, Inese pārliecināti atbildēja, ka nav ko domāt – viņiem visiem jābrauc prom.

– Bet kā liksi viņiem prom braukt? – es pārsteigts vaicāju.

– Es domāju, ar vilcienu, jo tas būs visātrāk, – mierīgi atbildēja Inese.

Es apjuku vēl vairāk. Meiteņu bezbēdība un optimisms tā nesaskanēja ar tikko Rīgas ielās redzēto.

Vēlāk meitenēm piedroņās Daina, Ineses māte ar dēlu Artūru. Es Dainai jautāju, kur atrast Tautas frontes mītni. Pēc brauciena Daina mani aizveda uz Tautas frontes ēku Vecpilsētas ielā, un es vienojos ar koordinatori, ka sešos pēcpusdienā mani pieņems Ojārs Blumbergs, kas bija Tautas frontes tautsaimniecības komisijas līdzpriekšsēdētājs, vēlāk – Augstākās Padomes Tautsaimniecības attīstības komisijas priekšsēdis. Bet līdz tam vēl puse dienas priekšā. Jaunie draugi posās uz Jūrmalu un piedāvāja pievienoties. Jūrmalā pavadījām jauku pēcpusdienu, fotografējāmies un iepazīnāmies tuvāk.

Pēc izglītības Dainai bija maģistra grāds ķīmijā un viņa ieņēma atbildīgu amatu rūpnīcā VEF. Kad Dainai pastāstīju par saviem neparastajiem ceļojumiem, arī viņa stāstīja, ka bijusi Vācijā, kur dzīvojot

viņas radi. Pēc ciemošanās Vācijā darba kolēģi ir izteikuši izbrīnu par to, ka viņa ir atgriezusies Latvijā, jo dzīve te esot tik pelēka, nabadzīga un vienmuļa. Es arī pajautāju Dainai, kāpēc?

– Kā! – Daina ar izbrīnu atsaucās, – ja es aizbrauktu, tad taču kāds krievs nāktu manā vietā!

Šāda tieša, skaudra un reizē patriotiska atbilde mani gan mulsināja, gan apbūra. Es nevilus ar kaunu atminējos savu glēvo rīcību no rīta, kad militārās parādes laikā atkabināju no žaketes nacionālo nozīmīti, ka mans patriotisms neprasīja upurēt spožāku karjeru un dzīvi. Tā, sarunājoties ar šīm jaukajām meitenēm, manī brieda apziņa: lai kļūtu līdzvērtīgs, arī man būs jāpārceļas uz Latviju un jāziedo sevi kopējā cīņā par mūsu Dzimtenes nākotni.

Tagad, atskatoties atpakaļ uz tām gaišajām dienām, man nākas daudz ko pārdomāt. Arturs vēl iet skolā Rīgā. Dainas darbs tagad saistīts ar ārvalstīm (VEF vairs nedarbojas). Andra, Inese un gandrīz visas kādreiz tik patriotiskās un dedzīgās latviešu meitenes, ar kurām esmu bijis pazīstams un kuras mani iedvesmoja, nu ir pašas aizbraukušas uz Rietumiem un tur aprecējušas ārzemniekus, bet es vēl arvien dzīvoju un kaut ko mēģinu uzlabot Latvijā. Kas gan noticis ar Latviju pa šiem 10–12 gadiem, kas tā saindējis latviešu dzīvi, ka viss ir tā sagriezies ar kājām gaisā? Tieši šis jautājums visvairāk mani mudina rakstīt šo grāmatu.

Pulksten sešos pirmo reizi satikos ar Ojāru Blumbergu. Saruna tika stenogrammēta. Ojārs Blumbergs prata mani iespaidot no pirmām dienām. Juzdams draudzīgas jūtas un domu biedru, es pēc trimdas latviešu parašas viņu sāku uzrunāt ar «tu». Stenogrāfists pārtrauca darbu, Blumbergs klusēja un radās neērts klusums, kura laikā stenogrāfists piecēlās kājās un nopietni skaidroja, ka mana rīcība ir apvainojoša, ka «mēs Latvijā tik vienkārši viens otru uz tu neuzrunājam». Blumbergs ar nopietnu seju piecēlās it kā uz projām iešanu, tad pasmaidīja, mani apkampa, nobučoja uz abiem vaigiem un teica:

– Nu labi, mēs tagad esam uz tu.

Pēc šī atgadījuma saruna turpinājās un viņš stāstīja, cik liels vīrs ir bijis mans tēvs, veda rādīt, kur čeka viņu turējusi un kur bijis viņa darba birojs. Tā es diezgan ātri iekritu dziļā draudzības slazdā. Norunājām, ka es Rietumos darīšu ko spēju, uzturēšu kontaktus, un ka turpmāk, ceļodams starp Kanādu un Ķīnu, braukšu caur Helsinkiem un piestāšos Rīgā. Vairākas reizes esmu gādājis Ojāram un viņa draugiem vizītes uz Kanādu, kur piedāvāju, manuprāt, ļoti vērtīgus projektus.

Ne tikai man, bet arī lielai daļai trimdas latviešos bija liela sajūsma un griba dot savu devu atjaunotās Latvijas labā, bet drīz tā tika sekmīgi iznīcināta.

Pasaules Stratēģiskās darba grupas

PBLA mērogā Aristīds Lambergs, Gunāra Meierovica pilnvarots, pulcināja latviešu miljonārus no visām pasaules malām. Lai iekļūtu šajā grupā, bija jāmaksā 20'000 dolāru biedra nauda gadā. Šīs grupas sanāksmes notika galvenokārt Vašingtonā. Arī es vienreiz ierados, jo Lambergs bija mani šai grupā ierakstījis. Teicu savu uzrunu, kas izpelnījās skaļus aplausus, bet nekāda rīcība nesevoja. Man radās iespaids, ka Meierovics un Lambergs šos latviešu miljonārus, kas ar savām spējām, sakariem un līdzekļiem varēja daudz palīdzēt Latvijai, vienkārši nogurdināja ar otršķirīgiem jautājumiem, līdz tās locekļi nogāja malā un grupa pakāpeniski izklīda. Tā ir tāda taktika – neitralizēt iespējamus politiskos pretiniekus. Cik man zināms, no šās grupas nenāca neviens konkrēts projekts.

Daudzi Kanādas latvieši gribēja piedalīties Latvijas atjaunošanā. Ar O. Blumberga mandātu sasauca draugu grupu un nolēmām veidot Latvijas – Kanādas Biznesa padomi, kuras ietvaros organizētu konsultāciju spējīgu sakarņieku un speciālistu grupas. Lai gan 80 % Latviešu Nacionālās Apvienības Kanādā (LNAK) valdes sastāva bija manas korporācijas Tālavija biedri, kuras princips ir «Roku rokā darbs ceļ vīru», nekādu palīdzīgu roku nemanīju. Bija asi pārmetumi no maniem vienaudžiem, Toronto Tālaviešiem, ka es esot tikko no provinces un man būtu labāk pakļauties, nekā virzīt jaunas iniciatīvas. Visasāk atļāvās uzvesties Jānis Eihmanis. Ar Viesturu Zariņu vienojāmies, ka es uzklaušīšu Klāvu Zihmani, bet arī mēs paši centīsimies darba grupās iesaistīt arvien vairāk Kanādas latviešu sabiedrības pārstāvju. Klāvs man lika saprast, ka Meierovics ir ar panākumiem vervējis manu paaudzi Toronto Tālaviešos, un man būtu jāaicina Ričardu Lotti par Domes priekšēdi. Vislielākā atdeve bija no elektroenerģētiķiem (Viestura Šēfera) un pilsētas plānotājiem (Andra Rozes), un kādu laiku arī aeronautiķiem (Pētera Granta, kas pretendēja arī uz tirdzniecības pārstāvja posteni).

Kanāda ir vadošā valsts dažādu trenāžieru ražošanā. *Canadian Aviation Electronics Ltd.* (Montreālā) ir pasaulē vislielākā un ļoti ražīga. Uz šiem trenāžieriem savas iemaņas apgūst aviācijas piloti. 700 inženieru un 2000 strādnieku ražoja 60 trenāžieru gadā. Ienākumi sasniedza divus miljardus ASV dolāru gadā, no tā peļņa bija apmēram sešsimt miljonu dolāru. No otrās puses, *Atlantic Aviation* Toronto ražoja trenāžierus visādām citām vajadzībām un bija sasniegusi tikai 30 % *Canadian Aviation* apgrozījuma un peļņas. Tās prezidents Deils Saimons uzskatīja: ja trenāžieru ražošanas izmaksas

samazinātu par 30%, tad pavērtos gandrīz neierobežots tirgus. Es aplēsu, ka Latvijā mēs to varam paveikt. Izkārtoju, ka mūsu Gundars Strautmanis, ko nozīmēja Ojārs Blumbergs, varēs stažēties Kanādas firmās *Aviation Electronics* un *Canadian Marconi*. Strautmanis apmēram trīs mēnešus dzīvoja pie manas mātes Montrealā un vairākas reizes brauca pie manis uz Toronto, lai mēs kopā vestu sarunas ar *Atlantic Aviation*. Deils Saimons Strautmani pareizi novērtēja kā apbrīnojami spējīgu, bet uztraucās par komunikācijām starp Rīgu un Toronto, un, lai to pārbaudītu, uzdeva pavisam vienkāršu uzdevumu – digitālā termometra izstrādāšanu. Strautmanis neizprotamā kārtā šo uzdevumu uzticēja kādai vidusskolas klasei, kas to salaida dēlī, un Deils Saimons par mums vairs negribēja neko dzirdēt. Tā Latvija zaudēja iespēju nodarbināt savu lieko darbaspēku un viegli dubultot savu šīs dienas iekšējo kopproduktu un budžeta maksātspēju. Blumberga atbalstītam, neapšaubāmi ļoti spējīgam un personīgi patīkamajam Strautmanim tika uzticēta arī Lattelekom modernizācija, par kuru tauta varbūt pamatoti nav lielā sajūsmā. VEF šajā projektā izrādījās lieka. Šķiet, ka vienīgais rezultatīvais projekts bija ar «šitaki» sēnēm, par ko mēs runāsim vēlāk.

Latvijas – Kanādas Biznesa padome ātri auga – kā no privātām personām, tā no uzņēmumiem, bet tad tā izsīka. Pēc tam, kad «vecās gvardes» PBLA veterāns Visvaldis Kronbergs iekļāva grupā jaunus biedrus tikai tāpēc, lai būtu iespēja piedalīties amatu balsošanā, es pats gribēju kļūt par pārstāvi gadskārtējā LNAK sapulcē, bet nesaņēmu atbalstu. Dome izira, un ar LNAK svētību Kanādas valdība sāka atbalstīt igauņu vadīto Baltijas Kanādas Tirdzniecības palātu.

Svarīgāk par atšķirīgo iekšējo projektu veicināšanu bija kopā ar mūsu likteņa brāļiem Centrālajā un Austrumeiropā risināt līdzīgās problēmas, un šeit LNAK nebija vietas, jo it īpaši ukraiņi un lietuvieši uzskatīja, ka latviešu un igauņu organizācijas ar savu rupjo klaigāšanu atstūma, nevis tuvināja mūsu atbalstītājus.

Toronto ir ļoti starptautiska pilsēta. Visām Centrālās un lielākai daļai Austrumeiropas tautām Kanādā bija nacionālās apvienības, ukraiņiem pat pasaules mēroga apvienība. Pēc manas iniciatīvas Toronto veidojām Centrālās un Austrumeiropas tautu stratēģisko darba grupu (C&AETSDG), lai veicinātu un koordinētu nacionālo valstu attīstības kopējos stratēģiskos jautājumus. Bija daudz interesantu personību: čehi Gerijs Fedčams (*Gerry Fedchum* – Kanādas čehu kopienas priekšsēdētājs) un Dž. Černaks (V.Havela uzticības persona); igauņi Ervins Hops (Savisāra uzticības persona) un Arnolds Nitenbergers (Ontario Hidro prezidents); lietuvieši Als Pacevicius, Vītass un Dalija Groudīs; poļi Marilla un Voitekss Šimanski (saistīti ar «Solidaritātes» augstāko līmeni, t.sk., ar Valensu); ukraiņi Jurijs Šimko (Pasaules Brīvo Ukraiņu priekšsēdis) un Bobs Oņeščuks (Kijevas valdības uzticības persona); Josefs Freis ar ungāriem un Sendijs Milars – Kanādas ietekmīgā ministra Maika Vilsona uzticības persona, un daudz citi. Pie mums viesojās gandrīz visu jauno Centrālās Eiropas valstu prezidenti, arī Lietuvas Landsbergis un mūsu Godmanis. Mēs rīkojām tikšanās ar nacionālo centru pārstāvjiem, rīkojām brokastis, pusdienas un vakariņas ar ietekmīgiem Kanādas biznesmeņiem. Apspriedes notika reizi mēnesī, galvenokārt *Barclay* bankas Kanādas filiāles štāba mājā vai arī advokātu firmās *Smyth, Lyons* u.c., vai īrētās telpās. Pret mums ļabi noskaņots bija Maiks Vilsons, kas vēlāk Kanādas valdības vārdā brauca atzīt Latvijas neatkarību. Viņa vadībā notika t.s. *brain storming* sesijas jeb spožo ideju semināri. Atmiņā palicis seminārs, kurā apsprieda iespējamo Kanādas palīdzību Ševardnadzem atgriezties Gruzijā kā vadošai personai.

Bija daudz interesantu un daudzsološu projektu, t.sk., Ziemeļu–Dienvīdu infrastruktūras projekti (ostu pārbūves, ceļi, dzelzceļi, cauruļvadi utt.), lai panāktu Maskavai agrāk pakļauto valstu neatkarību; vairum un mazumtirdzniecības sistēmas, t.sk., pārtikas produktiem. Personīgi virzīju ar aktīvu dalību šādus projektus:

1) Nittenberga vadībā *Ontario Hydro* parakstīja tehnoloģijas apmaiņas un stratēģisko plānošanas līgumu ar visu trīs Baltijas valstu energouzņēmumiem, t.sk. ar Latvenego (Gunārs Koemecs). Paldies latviešiem Viesturam Šēferam un OH viceprezidentam, vēlāk prezidentam Alfredam Kupcim, un kanādietim Džonam A. Stīvensonam! Centos izkārtot finansēšanu no Kanādas «*Candu*» kodolelektrostacijām Latvijas vajadzībām un Lietuvas Ignalīnas stacijas pārbūvei. Kad uz Kanādu pēc valdības ielūguma brauca elektrosistēmu speciālists Gunārs Koemecs un atomfizikis Valdis Gavars, Koemecs atteicās uzturēties vienā kompānijā ar Blumbergu. Tas man darīja bažas, jo brauciena mērķis bija runāt par savas atomenerģētikas attīstīšanu Latvijā. Kanādas puses ieinteresētība bija, bet sadarbība izpalika. Blumbergam bija ieradums nostādīt mani divdomīgā stāvoklī – Kanādas atomenerģētikas centrā viņš aiz slēgtām durvīm negaidīti pieprasīja, lai tā firma mani sāk algot;

2) PSRS būvēto lidmašīnu pārbūvi ar Rietumu motoriem, ja iespējams, Rīgā;

3) universitātes programmas akreditācijas sistēma – it īpaši *Toronto Ryerson*, kas būtu sadarbojusies kursu akreditēšanā un piešķīrusi arī savu grādu Latvijā studējošiem.

Visdaudzsološākais no šiem starptautiskiem projektiem bija Centrālās un Austrumeiropas Bretonvudas veida konferences iecere Rīgā. Komunistu bloka Savstarpējās Ekonomiskās Palīdzības Padome (SEPP) vairs nebija spējīga nodrošināt esošos tirdzniecības sakarus, jo tās bartera koncepcija nespēja pārvarēt svārstīgās starptautiskās cenas un savstarpējās valūtas vērtības, it īpaši nacionālo valstu neatkarības cīņu laikmetā. Ar Ukrainas prezidentu Leonīdu Kravčuku vienojāmies, ka jāveido kliringa sistēma, racionāla savstarpējās norēķināšanās un kreditēšanas kārtība ar visām NVS un bijušās Lielkrievijas valstīm, jāslēdz savdabīga Austrumeiropas valstu «Bretonvudas vienošanās», kas atvieglotu šo valstu savstarpējo tirdzniecību, dīkā stāvošo jaudu attīstību vai pārprofilēšanu. Tā tiktu izveidots savdabīgs Centrālās un Austrumeiropas valūtas fonds, kas būtu neatkarīgs un sadarbotos kā līdzīgs un nebūtu pakļauts esošam «globālajam» SVF, bet pārstāvētu mūsu intereses. Apstākļi bija ļoti piemēroti, jo arī Bretonvudas vienošanās tika panākta pēc Otrā pasaules kara, lai veicinātu kara sagrautā saimnieciskā potenciāla atjaunošanu un tālāku attīstību. Izstrādājām šīs sistēmas principus. Organizējām Kravčuka un Pavļenko tikšanos ar ietekmīgiem Kanādas baņķieriem. Tā kā Kanādā darbojas piecas no 20 pasaulē lielākajām bankām, tās bija ļoti nopietnas sarunas. Vienojāmies, ka latvieši aicinās visu Centrālās un Austrumeiropas valstu pārstāvjus uz Rīgu, kur tiks parakstīta šī vienošanās. Ukrainiņi apņēmas nodrošināt visu pārstāvju ierašanos. Ja tas būtu noticis, šo valstu attīstība tiktu ievirzīta pavisam citās, daudz perspektīvākās sliedēs, taču ietekmīgi spēki parūpējās, lai tas nenotiktu, un šīs idejas ātri vien pazuda no valdību galdiem.

Vienu laiku bija nopietna runa par formāla Austrumeiropas institūta dibināšanu Kanādā, kam par prezidentu gribējām iecelt slaveno Kanādas diplomātu Polu Teiloru, kam bija nopelni ASV ķīlnieku atbrīvošanas kampaņā no irāņu gūsta. Gandrīz visi ķīlnieki slēpās latvieša, Kanādas diplomāta Pētera Zālītes dzīvoklī. Risks Pēterim, bet slava viņa priekšniekam Teiloram.

Bija daudz spožu projektu, kas, nonākot līdz Austrumeiropas valdībām, mīklainā kārtā pazuda bez pēdām.

Baltijas blokāde un Lidija

Interesanti bija mūsu piedzīvojumi Baltijas blokādes laikā. Valdis Liepiņš bija veicis sabiedriskās domas aptaujas, kas liecināja, ka ap 90% izglītoto Ziemeļamerikā ļoti atbalstīja Baltijas neatkarības centienus. Mans dēls Roberts uzsāka savu karjeru publisko attiecību jomā *Hill and Knowlton* kompānijas filiālē *DECIMA Research*. Starp citu, šīs firmas tiek izmantotas, lai sniegtu tautai motivāciju līdzekļu vākšanas kampaņās, universitāšu, baznīcu, slimnīcu būvei un citiem labdarības mērķiem. Normālā projektā publicitātei un organizatoriskajiem mērķiem jāizdod 5 % iekasēto ziedojumu. Baltijas blokādes atvieglošanai varētu gaidīt stipru atbalstītāju kodolu no vairāk nekā 80 miljoniem iedzīvotāju, kuri tautas skaitīšanā sevi uzskata par to Eiropas tautu piederīgajiem, kas cietušas no komunistiem. Kanādas *Hill & Knowlton* viceprezidents Džons Paipers izstrādāja projektu un aprēķināja, ka esam spējīgi iekustināt tautu ziedojumu vākšanai ar apjomu desmitiem miljonu dolāru gadā, no tiem apmēram 15% izmaksātu pati kampaņa. Lai pārbaudītu mūsu sabiedrības vienprātību, pirms viņi uzņemas projektu, mums bija jāsavāc četri simti tūkstoši dolāru. Sasauca Kanādas trīs Baltijas centrālās organizācijas, lai pārrunātu iespēju, kā ietekmēt vēlētajū viedokļus, īpaši ASV. Atkal pārsteigums – latviešu un igauņu Kanādas centrālās organizācijas bija kategoriski pret šādiem pasākumiem, bet lietuvieši apņēmas savākt pusi nepieciešamo līdzekļu (proporcionāli iedzīvotāju skaitam). Turpretim ukraiņi uzskatīja, ka baltieši pirmie spēs izrauties no Padomju Savienības un ka pa viņu atvērtajām durvīm tūlīt sekos viņi, tāpēc bija gatavi segt latviešu un igauņu projekta daļu. *Hill & Knowlton* pārbaudīja, vai viņiem nav konfliktsituācijas, un firmas starptautiskā vadība deva savu piekrišanu. Kad viss tika noskaidrots, mēs nekavējoties saņēmām ielūgumu ierasties Vašingtonā, lai šo problēmu pārrunātu ar ASV valdības vīriem. Kamēr turpinājās strīdi, kam braukt uz Vašingtonu, Baltijas blokāde beidzās, bet man īpatnējā veidā tika piespēlēta Lidija, kas būtiski iespaidoja manu turpmāko darbību.

Lai atpūstos no kampaņas izraisītās spriedzes un izkļiedētu sarūgtinājumu par latviešu un igauņu trimdas organizāciju neatsaucību, nolēmu vakarā aiziet uz balli, ko Toronto rīkoja vientuļiem universitātes absolventiem. Tur pamanīju gandrīz latviskas vai skandināviskas ārienes gaišmatainu, skaistu sievieti, kas manu pirmo tuvošanās mēģinājumu stingri noraidīja, bet kad kāds paziņa mani uzrunāja vārdā, viņa pati mani sameklēja. Šo gaišmati sauca Lidija Tvičela. Pirmajā deļā viņa atklāja, ka viņas tēvs visu mūžu strādājis angļu dienestā, augstā līmenī. Mēs dejojām verandā un sagaidījām rītu pie ugunsкура Ontario ezera pludmalē. Drīz izrādījās, ka Lidijai nav īsti kur palikt, jo māte esot ļoti slima un mājās daudz neērtību. Profesija esot tūristu kuģu sociālās programmas izpildītāja, bet pagaidām esot brīvs laiks starp kontraktiem. Es viņā dziļi iemīlējos, un bija nepatīkama tā diena, kad, nojauzdams, ka viņa ir pie manis ar uzdevumu, lūdzu, lai viņa vairs nedara to, par ko vienam vai otram būtu jākaunas.

Pagāja pāris diennaktis un mēs atsākām dzīvot kā vīrs ar sievu. Lidija mani pavadīja darba ceļojumos uz Ziemeļkanādu, kur demontējām Ķīnai pārdoto rūpnīcu. Viņa bija teicama palīdzē šai pārdzīvojumam pilnajā projektā, un par to es maksāju viņai algu. Lidija mācīja man krievu valodu un vairākkārt brauca man līdzi arī uz Latviju. Bet īpašu interesi var izraisīt Lidijas neparastā izcelšanās, dzīves pieredze un paziņu loks.

Lidija cēlusies no slavenās Flemingu dzimtas. Viens Flemings bijis ilggadīgs Toronto mērs, viņam ir divas meitas (Lidijas māte un tante Eva) un vēl trīs mazdēli: Roberts, Everets un Lū. Pēc foto albumiem redzams, ka ģimenei jau vairākās paaudzēs ir vistuvākās attiecības ar bagātākajiem Amerikas klaniem, piemēram, trīs paaudzēs ir sacentušās barjerlēcšanā ar zirgiem ar Deivisu klanu, kam pieder sava privātā banka, kas, starp citu, kontrolē abas lielākās Ziemeļamerikas alumīnija kompānijas.

Lidijas tēvs Maksis Bentlijs vadījis *Moral Rearmament* organizācijas Eiropas nodaļu. Šī organizācija arvien vēl darbojas gandrīz visos kontinentos un tās misija ir it kā tautu samierināšana un kanādiešu – amerikāņu – britu (*KanAmBrit*) kārtības ieviešana.

Ne mazāk ievērojama ir arī Lidijas šķirtā vīra izcelsme. Vīra vectēvs 15 gadus pēc kārtas bijis ASV Senāta ārlietu komisijas priekšsēdētājs, bet vīra tēvs vadīja *Moral Rearmament* organizācijas nodaļu Japānā, kur pēc kara ieviesa *KanAmBrit* kārtību. Par viņa darbību ir uzrakstīta grāmata *Japānas atšķirīgā dekāde*, kur aprakstīta japāņu nacionālo un komunistu ekstrēmistu samierināšana un tautas vienošana citam vēsturiskajam ceļam. Grāmatā aprakstīti interesants grēksūdzes veids, kurā mūsdienu ietekmīgākie Japānas ministri, baņķieri un citi augstmaņi tautas priekšā spēlējuši lugu, tēlojuši viens otru un stāstījuši, kādas nelietības un noziegumus tautai nodarījuši. Tā notikusi savdabīga japāņu tautas attīrīšanās. Šai grēksūdzes programmā piedalījušies visi, kas līdz 1990. gadam ieņēma vadošus amatus Japānas politikā (arī opozīcijā), valsts iestādēs un bankās. Lidija personīgi labi pazīst vadošo Japānas banku prezidentus, jo *Moral Rearmament* programmas ietvaros pusgadu pavadījusi viņus braucienos pa Dienvidameriku.

Šai anglosakšu apvienoto izlūkdienešu organizācijai pieder daudz īpašumu: vairākas ēkas Šveicē, kur notiek lielas konferences, sala, uz kuras trenē darbiniekus u.c. *Moral Rearmament* centrs atrodas Londonas bijušajā Vestminsteres teātra telpās, Bekingemas pils tuvumā.

Jaunības gados Lidija strādājusi par oficianti *Moral Rearmament* īpašumos Šveicē un citur. Ka tas nav bijis noniecināms darbs, liecina fakts, ka kopā ar viņu par oficiantu strādājis arī Verners Filips, kas pašlaik vada Filips koncernu.

Savu bērnu Lidijai nav, bet ir divi adoptēti dēli (Aleksandrs un Deivids) un viena adoptēta meita (Margareta). Viņi arī ir ļoti interesanti cilvēki. No vīra Lidija ir šķīrusies. Droši vien viņas dzīvesveids un nemitīgie braucieni pa pasauli nebija piemēroti tradicionālai ģimenes dzīvei.

Lidijas vidē bija daudz interesantu morālo vērtību paraugu. Lidijas mātes māsa vecmeita Eva kā ārste strādājusi Indijā, kur veikusi desmitiem tūkstošu glaukomas operāciju nabadzīgiem cilvēkiem. Viņai bija labas attiecības ar kalpotājiem. Kādu laiku pie viņas par staļļa pušiem strādājuši divi latvieši, un kādā svētku dienā viņa mani pierunāja braukt kopā ar viņu tos apciemot Toronto latviešu pensionāru mītnē «Kristus Dārzs».

Lū Flemings dzīvo netālu no Vestminsteres teātra un ceļo pa pasauli kā konsultants izciliem kultūras objektiem, it īpaši operas namiem. Kad Lidija ar mani bija Londonā, esam pie viņiem vairākas reizes pārnakšņojuši.

Roberts Flemings bijis Ontario parlamenta administrators un sarakstījis daudz nozīmīgu grāmatu, to starpā starptautisku pārskatu par likumdevēju algām un privilēģijām visās pasaules malās. Bobam Tūkstoš salās pieder sala ar greznu māju, kurā notiek lielas starptautiskas konferences. Viņam labi pazīstamas gandrīz visas Rietumu pasaules masu informācijas līdzekļu personības. Formāli pensijas gadus viņš vada rehabilitācijas centru «*Yes Canada*», ar īpatnu, bet veiksmīgu programmu sabiedrībai pazudušiem cilvēkiem. Kad Anglijas princis Endrjū viesojās Toronto, vietējās avīzēs pirmajā lapā parādījās viņa fotogrāfija kopā vienīgi ar Bobu Flemingu. Starp citu, Boba darba telefona beidzamie cipari jau ilgi ir 007 (Jana Fleminga segnumurs).

Everets ir ļoti liela biržu nama ierēdnis, un viņa sieva Fredija, ģenerāļa Bula meita, ir Japānas kroņprinča vedējmeite. Evereta Toronto mājās, sēžot uz spilveniem degoša kamīna priekšā, esmu pārrunājis Eiropas un Latvijas lauksaimniecības nākotni ar tā laika Eiropas Parlamenta lauksaimniecības komisijas priekšsēdi, augstdzimušo «Šamus», lordu un marķīzu Laitfūtu, kas pēc jau tad novecojušā tēva nāves kļuvis par Norfolkas Hercogu. Lidija man vairākas reizes skaidroja, ka jau pirms 800 gadiem visi septiņi Anglijas hercogi noslēguši sadarbības līgumu un sadalījuši atbildības sfēras. Norfolkas hercogs ir atbildīgs par ārpolitiku. Kā Vinstons Čērčils, tā sers Viljams Stīvensons bija Norfolkas komandā, un

gribu atgādināt, ka Stīvensons jau 1932. gadā izraisīja vilcienu avāriju Polijā, lai slepeni gūtu vāciešu militāros šifrus, lai gan Anglija un Vācija tajā laikā formāli bija viena otrai draudzīgi noskaņotas valstis.

Lidija bija ļoti labi informēta par norisēm visā pasaulē. Viņa bija braukusi misijās gandrīz uz visiem karstajiem krīzes reģioniem. Lidija centās iedziļināties arī latviešu lietās. Viņa rakstīja pavadvēstules manām vēstulēm vairākiem ASV senatoriem (de Konsīnī u.c.), iepazīstināja mani ar ietekmīgiem Pasaules bankas padomes locekļiem, kuri solīja lielu naudu Latvijas ostu modernizācijai un atomelektrostacijas būvei, ja es nolemtu pārvaldīt saimniecību Latvijā.

Centrālās un Austrumeiropas tautu Stratēģiskās darba grupas formālās sēdes notika konferenču zālēs, bet draudzību un saprašanos audzinājām Toronto pilsētas kultūras komitejā (Lidija tur aktīvi piedalījās) un ļoti elitārajās privātmājās Šopēna mūzikas cienītāju, Centrāleiropas izcelsmes bagātāko cilvēku (mums tur muzicēja arī pianists Arturs Ozoliņš) labdarības kluba (Lidija bija biedre) ietvaros, kā arī Marillas un Voiteka Šimansku lauku mājās Pidžen Leik (*Pigeon Lake*) ezera krastā. Tur pulcējās ukraiņi, poļi un citu tautu patrioti, lai pārrunātu svarīgākās lietas. Voiteka Šimanska tēvs Polijas pirmskara armijā bija atbildīgais par mediķu vienībām. Kad Vācija iebruka Polijā, viņš bija atvaļinājumā Arābijā, tāpēc steidzās atpakaļ, lai mirtu Katiņas mežā. Viņam par godu ir uzcelts piemineklis Ļvovas pilsētas centrā. Šimanski labi pazīst Leha Valencas aprindās, un Valencas mācītājs ir viesojies pie mums, Pidžen Leikā.

Kad Blumbergs ciemojās pie manis, norunājām Pidžen Leikā pārnakšņot ar Andreju Brozovski, kurš, būdams Valencas ārlietu uzticības persona, bija Kanādā kā vēstnieks, lai noslīpētu angļu valodu, bet formāli jau bija nozīmēts par nākamo Polijas vēstnieku Vašingtonā. Mēs ātri vienojāmies, ka Latvijā būtu jāielūdz Romas pāvests, un latviešiem būtu jādibina tuvāki sakari ar poļu arodbiedrību Solidaritāte. Te pēkšņi Blumbergs novirzīja sarunu uz pavisam citu pusi, sākās garš strīds par Kaļiņingradas jeb Kēnigsbergas apgabalu. Ojārs neatlaidīgi mēģināja iestāstīt mūsu poļu draugiem, ka tiem jāveicina Sibīrijas un Kazahstānas vāciešu atgriešanās Kaļiņingradā un tur dzīvojošo krievu repatriācija uz Krieviju. Poļi šādu variantu kategoriski noraidīja: ja viņiem jāizvēlas starp diviem velniem, tad viņi labāk izvēlas krievus, nevis vāciešus. Tā kā visi klātesošie bija mani draugi, šī rīvēšanās man šķita pilnīgi nevajadzīga, katrā ziņā, ne jau tāpēc es Ojāru vedu uz turieni, lai viņš provocētu tādus strīdus un sabojātu visiem nedēļas nogali.

Pēc vajadzības Lidija man sagatavoja dokumentus un iepazīstināja mani ar dažādiem jautājumu aspektiem. Kad mani interesēja Latvijas zvejas un komercuģu stāvoklis un iespējas, Lidija mani aizveda uz *Poten and Poten* firmu Ņujorkā. Tai bija dati par mūsu kuģiem visā pilnībā: kur atrodas, kurp un no kurienes brauc, ar kādu kravu, kā sauc kapteini, kas komandā utt. Viņiem netrūka arī padomu.

Kad Blumbergs lūdza mani sagādāt prettanku ieročus un slepenas radio raidīšanas apmācības, Lidija mani iepazīstināja ar Bobu Flemingu, bet arī viņai bija labi sakari gan ar Agakhanu, gan dažādiem ieroču kontrabandistiem. Bobs Flemings un Braiens Heizs tiek uzskatīti par lieliem speciālistiem Krievijas jautājumos. Viņiem ir pieejama detalizēta datu bāze par 10 000 Krievijas augstāko virsnieku. Viņiem ir pārlicēba, ka situācija bijušajā PSRS un tās valdībā ir viegli kontrolējama. Ja ne citādi, tad esošai varai jāaizdod nauda, un tie tad visu nokārtos ar kukuļiem, bet tādējādi tie kļūs neizbēgami kompromitēti un paklausīgāki.

Kad bija vēlams novērtēt Latvijas elektronisko rūpniecību, Lidija mani pieteica *Filips* vadībai. Ar Verneru sūtīto *Filips* komisiju es divās dienās izstaigāju vairākumu ar elektroniku saistīto Latvijas rūpnīcu. Dažas viņi vērtēja atzinīgi, bet, piemēram, Alfu – ne pārāk, jo tur ap 20% produkcijas ir brāķis, tāpēc uzņēmums nav rentabls. Man skaidroja, ka līdzīgās Rietumu rūpnīcās brāķis nepārsniedz simtdaļu procenta, un katrs brāķa gadījums tiek pamatīgi izmeklēts, lai brāķi turpmāk nepieļautu. Iespējams, ka *Filips* komisija vairāk gribēja Latvijas rūpnīcas izlūkot nekā tām palīdzēt. Kad es piedāvājos pārstāvēt *Filips* intereses Latvijā, viņi nebija ieinteresēti.

Būdama ar mani Latvijā, Lidija arī šeit nodibināja daudzus kontaktus – sākot no Liepājas un Ventspils līdz pamestākajam Latgales nostūrim. Viņa sadraudzējās ar direktoru Šeniņu, Valdi Gavaru un viņa ģimeni, *Skonto* šefu un citiem. Viņas īstie nolūki šai sakarā man nav zināmi. Lidija man centās iedvest, ka Latvijas labā es varētu paveikt lielus darbus, bet ar to viņa domāja tautsaimniecību un finansu jomu, nevis politiku. Viņa daudz darīja, lai mani novirzītu no politikas, it īpaši pirms 5. Saeimas vēlēšanu kampaņas sākuma. Kad es 5.Saeimas vēlēšanu laikā biju sadusmojies uz Rodžeru de Bopreju par to, ka viņš mani velti aizkavējis vēlēšanu kampaņas laikā, un teicu, ka viņa līmeņa palīdzība man nav vajadzīga, Boprejs atbildēja:

– Tava problēma, Gundar, ir tā, ka tu nesaproti, kas ir tavs draugs, bet kas nelabvēlis, – to viņš bija domājis par Lidiju.

Bet, no otras puses, mēs dzīvojām kā vīrs un sieva. Viņa iepazīstināja mani ar savu ģimeni, ielūdza uz mātes bērēm. Kad atbraucām uz Latviju, biju jau pusgadu atteicies no alkohola, un kad pirmo reizi iedzēru divas skrūves (zobārsts bija man salauzis zobu), Lidija mani piekāva. Latvijā viņa mēģināja mani padarīt augstprātīgu un neiecietīgu pret dažādiem kalpotājiem: oficiantiem, apkopējām u.c., bet tas nav manā dabā. Bija arī citas nesaskaņas, kas izrietēja no Lidijas dižciltīgajām tradīcijām, bet citādi dzīvojām mīļi un satīcīgi. Es no viņas smēlu ticību, ka spēšu daudz ko darīt Latvijas labā. Šad un tad jokojāmies par kāzām – veidosim firmu *Twitts International* (*Twitts* – viņas uzvārda sakne – nozīmē arī nepieskaitāmos), un padomes priekšsēdim (Pingvīna lelei) jālemj par domstarpībām. Bet Lidija no manas dzīves pazuda tikpat pēkšņi un negaidīti kā bija uzradusies. 1991. gada augustā viņa paziņoja, ka pēc trijām dienām jābrauc prom. Saprātu, ka starptautiskā situācija ir mainījusies, un dienestam viņa ir vajadzīga citur. Gribru ticēt, ka tas tikai uz laiku. Prombraucot viņa solīja braukt atpakaļ, lai man palīdzētu sakārtot mūsu valsti, bet laikam vēl nav pienācis laiks. Mēs uzturam kontaktus. Kāda Kembridžas universitātes institūta vārdā viņa strādājusi Itālijas mafijas apkarošanā, Īrijas mierizlīguma labā, Kubas rehabilitācijas labā. Pagājušā 1998. gada augustā viņa mani uzlūdza uz meitas Margaretas kāzām. Es atlūdzošs, jo bija sākusies vēlēšanu kampaņa, bet no kāzu bildēm redzu, ka tās bija greznas, tikai ar vistuvākajiem radiem. Pat onkuļi Flemmingi nebija klāt. Nešaubos, ka mēs esam vistuvākie draugi.

Lidijas personā es atkal biju saskāries ar ļoti ietekmīgām slepeno dienestu aprindām un guvu ticību, ka ar *KanAmBrit* komandu spēju saprasties bez pakļaušanās. Tomēr no pārdzīvotā esmu kļuvis iecietīgāks kā pret bijušo sievu Sandru, tā arī pret savu māsu Māru. Mēs visi trīs dziļi iemīlējāmies citu tautu spiegos, labi zinādami, ko mēs darījām. Tāpat kā Sandra, es gribru ticēt, ka tā bija tīra mīlestība un savus principus nenodevu. Man žēl Māras, kas ar savas vainas izjūtu redzami iet bojā.

Lidijas mātes bēres man atgādināja tēva teikto, ka jāsamierinās, ka spiegi būs vienmēr, bet ka tos jāizmanto tā, lai pats par tādu nekļūtu. Ar vecuma iestāšanos Lidijas vecāki (*CanAmBrit* dižpersonas) attālinājās no Anglikāņu baznīcas un pārgāja pie Romas katoļiem. Lidija bija satraukta, ka bērēs grēksūdzi un dievgaldu (Svēto vakarēdienu) drīkstēs saņemt tikai Romas katoļi, to liedzot pašai Lidijai un 95% atnākušo. Es Toronto bīskapam skaidroju, ka Lidijas tēvs un māte testamentā lūguši bērnus attālināties no Anglijas valsts iestādes – Anglikāņu baznīcas.

Hadsona institūts nosprauž reformas Latvijai

Runājot ar Kanādas valdību, uzzinājām, ka Baltijas valstu attīstības plānu gatavo arī Hadsona¹⁷ institūts¹⁸ ASV. Savu plānu viņi nosauca par Maršala plānu Baltijai. Šai sakarā bija nolemts sasaukt

¹⁷ V.E.: No Vikipēdijas par «Hadsona institūtu»: The **Hudson Institute** is a neoconservative U.S. think tank, founded in 1961 in Croton-on-Hudson, New York, by the futurist Herman Kahn and other colleagues from the RAND Corporation. The Institute promotes public policy change in accordance with its stated values of a «commitment to free markets and individual responsibility, confidence in the power of technology to assist progress, respect for the importance of culture and religion in human affairs, and determination to preserve America's national security». It is the organization about which the phrase «think tank» was originally coined. The institute moved to Indianapolis, Indiana in 1984, and in 2004 to Washington, DC. The current president is Herbert London. The Institute is registered in the United States as a non-profit organization. The Hudson Institute's experts try to work toward a broad view of society and change, looking for the interplay between culture, demography, technology, markets, and political leadership. In the 1970s, Hudson's scholars advocated a turn away from the «no-growth» policies of the Club of Rome; in the early 1990s, it advised the newly-liberated Baltic nations on becoming market economies; it assisted in drafting the Wisconsin welfare reform law that became the model for national welfare reform in the mid-1990s. The Institute has taken positions critical of environmentalism. Dennis Avery, as Director of the Hudson's Center for Global Food Issues, has written in opposition to those who favor the adoption of organic agricultural methods. The Hudson Institute is developing programs to propose the political and economic transformation of Muslim nations.

¹⁸ V.E.: Henrijs Hadsons (Hudson, ap 1550–1611) bija angļu jūrasbraucējs, kurš izpētīja Ziemeļamerikas ziemeļus, tajā skaitā atklāja viņa vārdā nosaukto upi (tagadējā ASV Ņujorkas štatā) un līci (Kanādā). No angļu valodas viedokļa nav svarīgi, vai institūts ir nosaukts jūrasbraucēja vārdā vai tās upes vārdā, kuras krastā tas atradās, kad tika dibināts, – vienalga angļiski tas sauksies *Hudson institute*. Bet latviski no tā būs atkarīgs, vai mēs sauksim to par Hadsona institūtu, Hadsonas institūtu vai pat par Hudzonas institūtu (tādā formā – caur vācu valodu – šis ģeogrāfiskais vārds ir iegājis latviešu valodā, un tā visās grāmatās un kartēs saucas gan upe, gan līcis). Nezinot, kā vārdā īsti institūts ir nosaukts, es lietošu nosaukumu «Hadsona institūts», gan sekojot Valdmaņa grāmatas tradīcijai, gan (nosacīti) pieņemot, ka institūts tomēr saucas jūrasbraucēja vārdā un ka šis nosaukums ir simbolisks: Hadsons gan atklāja daudzus jaunus ceļus pasaules jūrās, bet 1611. gada jūnijā viņa kuģa «Discovery»

īpašu trīs dienu semināru, uz kuru ielūgt Baltijas valstu vadītājus. Drīz vien mani sazvanīja šā projekta vadītājs Ričards Džūdijs.¹⁹ Viņš īsi informēja par savu nodomu un interesējās par iespējām savākt ziedotāju līdzekļus šā semināra finansēšanai. Viņu pašu rīcībā bija kāds pusmiljons dolāru.

Džūdijs Toronto ieradās divas reizes. Es viņu iepazīstināju ar Stratēģiskās darba grupas darbu, iedevu Lamberga un Meierovica vadītās stratēģiskās darba grupas sarakstu un informēju arī par citām līdzekļu vākšanas iespējām. Biju pārsteigts, cik maz vērtības Džūdijs vēlēja mūsu darbam, viņu interesēja tikai nauda. Kad tuvojās semināra noteiktais datums, es piezvanīju Džūdijam. Viņš mani uz semināru oficiāli neielūdza, lai gan teica, ka varu braukt, un viņš man rezervēs naktsmājas. Tā kā Aristīds Lambergs bija mani iecēlis arī par Godmaņa padomnieku un mani Ķīnas projekti uz to laiku bija pabeigti, nolēmu braukt, lai izmantotu katru iespēju mūsu darba grupas mērķu veicināšanai. Bobs Flemings man ieteica seminārā iepazīties tuvāk ar Bruno Rubesu, kas bija pazīstams kā *Wolkswagen* pārstāvis Dienvidamerikā. Sapratu, ka Rubess varētu būt mans domubiedrs un sabiedrotais.

Pirmajā semināra dienā tika lasītas lekcijas. Pārsvārā to darīja Ungārijas opozīcijas pārstāvji, savās lekcijās sludinādami, ka līdz ar reformām Baltijas valstīs sāksies liela saimnieciska krīze un krahs. Ik gadu ekonomiskās aktivitātes apjoms samazināsies par apmēram 30 %, tāpēc valdībām būs jādomā, kā nezaudēt vēlētāju uzticību un uzturēt tautā cerību. Viņi ieteica, ka nav jārunā, cik darbavietas zaudētas un cik uzņēmumu likvidēti, bet gan jāstāsta, cik reģistrēti jaunu firmu, cik daudz ielās ārzemju automašīnu, cik pilni ir patēriņa preču veikali, par bezdarbniekiem jāmin tikai oficiāli reģistrētie skaitļi u.tml. Tika sniegts ap 30 ieteikumu, kādas puspatiesības un melus jāstāsta tautai, lai tā, nezaudējot ticību valdībai, pārdzīvotu saimniecisko sabrukumu. Es nevarēju saprast, kāpēc viņi pareģo krīzi un māca valdībām melot.

Latviju seminārā pārstāvēja Ivars Godmanis, Uldis Osis, I. Batarāga, Vita Tērauda, Māris Gailis un kāds ducis padomnieku – gan no Latvijas, gan Rietumu valstīm. Godmanis semināra laikā izrādīja vislielāko aktivitāti. Viņu bija pārņēmusi doma, ka Latvijai vispiemērotākais būtu zviedru sociālisma modelis. Pēc pirmās dienas lekcijām Godmanis sasauca savus padomniekus uz apspriedi, ierados arī es. Arī apspriedē turpinājās pesimistiskās runas par nenovēršamo sabrukumu. Es lūdzu vārdu un teicu, ka nesaprotu, par ko viņi runā, kāpēc mums jānoskaņojas uz saimniecisku sabrukumu. Lai arī ko runātu šie cilvēki, latvieši visos laikos un visās vietās bijuši turīga un centīga tauta. Pašlaik Latvija ir pilna ar aktīviem, kas nav apgrūtināti ar parādiem. Pat bagātās valstis ir iestīgušas lielos parādos, bet mēs esam ar brīvām rokām. Tautai ir dota vienreizēja iespēja ar hipotekāriem aizņēmumiem šos aktīvus pilnveidot un izmantot vēl nepieredzētam uzplaukumam. Dievs mūsu zemi ir apdāvinājis ar lielām bagātībām: mežiem, stratēģiskām ostām, auglīgu zemi, brīnišķīgu klimatu un čaklu tautu, atliek tikai ķerties pie darba. Šķīta, ka pie galda daļa cilvēku sāka manā runā ar interesi klausīties, bet pēkšņi ar pilnīgi neiederīgu repliku mani pārtrauca Bruno Rubess:

– Jā, arī Alfreda Valdmaņa reformas Ņūfaundlendā beidzās bēdīgi – ar skandālu.

Es nezināju, kā uz šo Rubesa iekaukšanos reaģēt, jo pēc iepriekšējās informācijas biju gaidījis viņa izpratni un atbalstu. Aizsūtīju Rubesam zīmīti, ierosinot pēc apspriedes pie kafijas tases rast sapratni un saskaņot viedokļus. Rubess atbildēja, ka jūtoties noguris, tāpēc runāt ar mani nevarēs. Labi, es viņam piezvanīju pusseptiņos no rīta un uzlūdzu uz kopējām brokastīm. Viņš atbildēja, ka ir jau paēdis un sarunai viņam nav laika. Pēc brīža ievēroju Rubesu ļoti priecīgā noskaņojumā dalot Latvijas delegātiem kopijas no ar zīmuli steigā aprakstīta papīra, uz kura bija ieskicēta sertifikātu koncepcija. Tajā bija mācīts: ja par visām Latvijā radītājām vērtībām izdala sertifikātus, tos palaiž brīvajā tirgū un manipulē, dažu mēnešu laikā iespējams sabiedrību noslāņot bagātajos un nabagos.²⁰ Pats viņš priecīgi stāstīja, ka līdzīgi pēc II pasaules kara Rietumeiropā bagātie esot atdalīti no nabagiem. Man tāda ideja bija pilnīgi

apkalpe sadumpojās un kapteini kopā ar viņa dēlu un vēl septiņiem kapteinim uzticīgiem jūrnikiem iesēdināja laivā un palaida jūrā, kur viņi visi pazuda bez vēsts.

¹⁹ V.E.: Angliski droši vien rakstās – *Judy* vai līdzīgi; uzvārda sakne ir «jūd»; interesanti, kā apstāv ar tautību?

²⁰ V.E.: Kā redzams no Vikipēdijas datiem, Hadsona institūta dibinātājs ir Hermanis Kāns (tipisks ebreju uzvārds). Ja paskatās Internetā šī institūta «ekspertu» sarakstus, tad redzams, ka arī tur lielākā daļa tāpat ir žīdi. «Hadsona institūts» tāpat ir tipiska žīdu institūcija, paredzēta, lai projektētu dažādas lietas žīdiem vēlamā virzienā. Kā stāsta Valdmanis, viņi paši, pēc savas iniciatīvas, neviena neaicināti, piedāvājās «sasaukt semināru» priekš Baltijas valstu vadītājiem un tos «apmācīt». Kādas tautības ir Bruno Rubess? **Uzmanību, lasītāj!** Šī ir pati centrālā un vissvarīgākā vieta visā Valdmaņa grāmatā! Iegaumējiet labi un atcerieties uz visu mūžu: Latvijas ekonomiskās reformas projektēja žīdi, un darīja to paši pēc savas iniciatīvas, neviens viņiem padomu nelūdza. No paša sākuma viņi «pareģoja» (projektēja) ekonomisku sabrukumu, plānoja sašķelt latviešus bagātajos un nabagajos, apmācīja latviešu eliti melot, krāpt un mānīt tautu.

sveša un nepieņemama, tāpēc sapratu, ka man ar Rubesu nekad nebūs pa ceļam. Vēlāk izrādījās, ka Bruno Rubess ir Latvijas Bankas padomē un viens no Kluba 21 dibinātājiem, no kā vēlāk radās bēdīgi slavenais *Latvijas ceļš* un citas varas partijas. Lai cik murgaina bija Rubesa koncepcija par sertifikātiem, Latvijā tā tika īstenota pilnībā.

Semināra otrajā vakarā Latvijas delegācija tikās ar trimdas pārstāvjiem Cincinati latviešu centrā. Pēdējās dienas pusdienu laikā Baltijas valsts vadītāji tikās ar amerikāņu biznesmeņiem. Semināra pēdējā dienā amerikāņi paziņoja, ka katrai Baltijas valstij reformu veicināšanai tiks piešķirti 10 miljoni dolāru. Es lūdzu vārdu un paziņoju, ka tas ir apvainojums manai tautai, jo, pēc tās dienas avīžu virsrakstiem, Izraēlai dzīvojamo māju celtniecībai Gazas sektorā vien ir piešķirti 20 miljardi dolāru. Mēs, baltieši, taču neesam vainīgi par Otro pasaules karu un tā sekām. Daži manai uzrunai aplaudēja, bet citi smīkņāja vai bija sašutuši. Sēdes vadītājs pārtrauca sēdi. Iedams ārā no zāles, satiku ASV vēstnieku Latvijā Intu Siliņu un vaicāju, vai neesmu kaitējis viņa pozīcijām. Viņš atbildēja, ka viss, ko teicu, protams, ir patiesība, bet kāpēc es to teicis tik emocionāli?

Mana pozīcija Hadsona institūta seminārā nepalika bez sekām. Toronto tika sasaukta firmas sanāksme. Tur izskanēja doma, ka attīstība Austrumeiropā vēl nav sākusies, tāpēc mūsu firma tur vēl neiesaistīsies, bet Ķīnā visu esmu jau paveicis, tāpēc mani pakalpojumi firmai vairs neesot vajadzīgi. Tā es tiku atlaists no diezgan interesanta un izdevīga darba, kur tika apmaksāti visi mani izdevumi un es varēju brīvi pārvietoties no kontinenta uz kontinentu, neaizmirstot arī Latviju. Pēkšņi tas viss sabruka. Man bija jāiet neatkarīgs ceļš, saprotot, ka pilnīgi zaudēju trimdas organizāciju vadības atbalstu, jo tie atbalstīs formālo ASV viedokli. Pēc veiksmīgā Ķīnas darījuma man naudas vēl ilgi netrūks un pēc vajadzības ar jaunveidotiem sakariem Latvijā es taču spēšu attīstīt rentablus projektus. Lidija bija komandā, un es ticēju nākotnei, Latvijai un sev.

Sēņu audzēšanas projekts

Ziemeļamerikā valdība atbalstīja lauksaimnieku pāreju uz augstākas vērtības produktiem. To starpā bija šitaki (no ārstnieciskām sēnēm šitaki ir vienreizēja, jo to var žāvēt, glabāt, transportēt un aukstā ūdenī atjaunot visā pilnībā. Japānā pastāv šitaki biržas) un citas ārstnieciskās sēnes, kas īpaši noder, lai novērstu saslimšanu ar vēzi. Kanādas Niagaras upes pussalas tabakas ražotājs Eduards Dirse, dzimis latvietes un lietuvieša laulībā, bija viens no šitaki sēņu aktīvistiem Kanādā. Viņa ģimene, it īpaši sieva Ali un māsa Zeo, bija ļoti aizrāvusies ar Baltijas neatkarības cīņu. Konstatējām, ka šitaki sēņu audzēšanai klimata apstākļi Latvijā ir ideāli: tīrs, mitrs gaiss, piemērota temperatūra, mitri un ēnaini lapu koku meži, pazemes avoti utt. Atvedu uz Latviju Edvarda sagādātās šitaki sēņu sporas, no kā gatavot sēņu micēliju. Meklēju sešus mēnešus, kamēr atradu profesoru Indriķi Muižnieku un Guntu Karnīti no LU Bioloģijas fakultātes, kas apņēmas micēliju audzēt laboratorijā.

Tolaik vēl šo sēņu audzēšana nebija tik izkopta kā pašlaik, un tās varēja audzēt tikai uz ozola stabiņiem. Kamēr mēs pilnveidojām micēlija audzēšanas tehnoloģiju, Eduards Dirse vairākas reizes par Kanādas valdības līdzekļiem ieradās Latvijā un visādi stiprināja projektu ar piemēroto vietu atlasī, konsultācijām, literatūru. Beidzot par Kanādas valdības līdzekļiem aizsūtīju Andri Vjakstu stažēties Eduarda Dirses šitaki sēņu audzētavā.

Es atradu, ko ieķīlāt, un Latvijas investīciju banka bija gatava piešķirt 200 tūkstošus dolāru kredītu, ar ko varētu atvērt pirmās 40 sēņu audzētavas Latvijā. Pēc pāris gadiem katra dotu 200 tūkstošus dolāru ieņēmumu gadā. Projekta ietvaros tiku nodrošināta micēlija audzēšana, atlīdzināts saimnieka komandas darbs stabiņu ieguvei, urbšanai un potēšanai, stingras pārbaudes, konsultācijas un produkta realizācija. Pasaulē šitaki sēnes trūkst, tāpēc Eduards Dirse spēja garantēt noieta tirgu. Pēc aprēķiniem, četru cilvēku komanda uz piemērotiem diviem hektāriem zemes ar šitaki sēņu audzēšanu varētu nopelnīt 200 tūkstošus dolāru gadā (pirmajos trijos gados gan mazāk), no kuriem projekta finansētājam pienāktos 15 %, t.i., 30 000 dolāru. No 170 000 dolāru realizācijas saimniekam pēc līguma uz līdzīgiem noteikumiem būtu jāiegulda 50 000 kaimiņu saimniecībās, jāatalgo sevi un trīs strādnieki. Tādā veidā sēņu audzētavu tīkls drīz vien aptvertu visu Latviju, (teorētiski, ja viss pilnībā veiktos, septītajā gadā jau būtu 66 000 sēņu saimniecību, bet devītajā – jau pāri par 800 000), dodot daudziem ļoti ienesīgu darbu. Pasapņojiet man līdzī: ja Latvijā būtu 70 000 audzētavu, kurās strādātu 280 000 strādnieku un gadā eksportētu sēnes 14 miljardu dolāru vērtībā, Latvijā nekā vairs netrūktu. Ar godīgu, ekoloģijai labvēlīgu darbu mēs ātri kļūtu turīgi un ekonomiski neatkarīgi. Būtu drošs pamats laukiem, neatkarība no bijušajiem komunistu ideologiem; tauta būtu nopietns spēks, ar ko jārēķinās, jo cilvēkus vairs nevarētu pakļaut ekonomiskajam teroram. Šo valsts mēroga plānu varēja sekmīgi iesākt ar samērā pieticīgu naudu – 200 tūkstošiem dolāru. Acīmredzot, šā plāna iespējamās sekas apzinājās arī valdošās aprindas (viņam ticēdams, es par šo projektu atklāti apspriedos ar Blumbergu), tāpēc pretestība nebija ilgi jāgaida.

Drīz vien projektam radās nopietni šķēršļi. Vispirms Augstākā Padome aplika ar lielu nodokli ozolu un citu dižkoku zaru iegādi mežā. Ozola stabiņš, kas mežā pūst, bija tikai malkas vērtībā, bet nu pēkšņi kļuva ļoti dārgs. Šo šķērslī novērsa tehnoloģija un pat iznāca sevī pasmieties, kad ar Blumbergu kopā vilcienā braucām no Maskavas uz Rīgu. Ojārs bija ļoti pacilātā un jautrā garastāvoklī. Iebraucot Latvijā, viņš mani pieaicināja pie loga un uzrunāja:

– Klau, Gundar, vai tev nav žēl, ka Latvijas lauki aizaug ar alkšņiem?

– Ojār, nedomā par alkšņiem, bet domā par šitaki sēnēm!

– Ko?

– Jā, tā lieta ir tik tālu izstrādāta, ka tagad šīs sēnes var audzēt arī uz alkšņa stabiņiem.

Pēc šīs domu apmaiņas Ojāra garastāvoklis bija sabojāts. Viņš bija tik neapmierināts, ka atlikušajā ceļa posmā vairākas reizes pārjautāja, vai patiešām šitaki var audzēt arī uz alkšņiem. Tā man radās pārliedzība, ka pats Blumbergs bija galvenais šķērslis šitaki sēņu audzēšanai Latvijā.

Investīciju bankas kredītu piešķiršanas komisijai mēs iesniedzām pilnu informāciju: rādījām videofilmas, iesniedzām LU speciālistu slēdzienu, kontraktus, ka sēnes pirks utt. Komisija bija sajūsmā – brīnišķīgs projekts! Negaidot kredīta saņemšanu, jau sākām micēlija audzēšanu nākamajai sezonai. Universitātes laboratorijā darbā tika pieņemti vairāki cilvēki. Bet pēkšņi no bankas piezvanīja investīciju nodaļas pārstāvis Gatis Deksnis: «Valdmaņa kungs, mums tikko beidzās valdes ārkārtas sēde un radusies neparedzēta kļūme. Bankas pārstāvis ir sazinājies ar Kanādas vēstniecību, kas sniegusi informāciju, ka jūs Kanādā esat piekūpījis vairākus cilvēkus. Tāpēc mēs jums kredītu izsniegt nevaram».

Es jutos pilnīgi sašauts un nekavējoties sazvanīju Kanādas vēstniecību, bet viņi neko par sarunu ar bankas pārstāvi nezināja – mēs bijām lielās sprukās. Projekts faktiski jau bija sākts, bet nekādu citu līdzekļu tā turpināšanai mums nebija. Drīz vien mani atkal sazvanīja Gatis Deksnis:

– Gundar, cilvēki, kuriem tu solīji dot micēliju, ir lielā šokā par projekta izjukšanu. Universitāte nezina, ko iesākt. Tā kā šķērslis projektam esi tu, vai tu nebūtu ar mieru no projekta vadīšanas atkāpties. Mums ir cilvēks, kas gatavs starta kapitālu piešķirt.

– Jā, es atbildēju, – es varu atkāpties. Es to virzīju ne sevis, bet tautas dēļ. Projekts man ļoti iepaticies un, lai to saglabātu, esmu gatavs atkāpties.

Tikai daudz vēlāk apzinājās, ka mērķis bija iznīcināt projektu. Man vajadzēja nodrošināt, lai projekta noteikumi paliktu spēkā.

Projekta finansēšanu un vadīšanu uzņēmās kāds jaunkrievs, kura uzvārdu neatceros. Viņš līgumā iestrādāja pavisam citus noteikumus: saimniekam pašam bija jāpērk no viņa micēlija Amerikas līmeņa cenās, pašam bija jā rūpējas par ozola stabiņu iegādi, urbšanu, potēšanu un pārējiem darbiem, bez atlīdzības, gandrīz bez konsultācijām. Turklāt 40% ienākumu jāatdod jaunkrievam. Daļa sākotnēji izvēlēto saimnieku jaunajiem noteikumiem piekrita, citi tos nepieņēma, bet vislielākā nelaieme, ka jaunkrievs nerūpējas par noieta tirgu. Tāpēc daudzi, kas nespēj izaudzētās sēnes paši eksportēt, ir spiesti tās audzēt tikai savam un vietējam patēriņam. Sekmīgi sēnes audzē divi saimnieki Latvijā. Vislabāk iet Andrim Vjakstam. Viņam nav saistību ar jaunkrievu, jo pats audzē savu micēliju. Sēnes viņš žāvē un ved uz Vāciju.

Nesen biju pie viņa iebraucis. Vjaksts ar sievu tās dienas rītā bija savācis sēnes 1800 latu vērtībā. Es viņam ierosināju uzņemties veicināt šitaki sēņu audzēšanu visā Latvijā, uz ko Andris atbildēja, ka viņam nav vajadzības kļūt par «peramo zēnu», ja kādam neveiksies. Ja jutīs vajadzību, viņš labāk pats paplašināsies ar papildsaimniecībām. Vjakstu var saprast, lai gan sākotnēji, kad viņu sūtīju uz Kanādu, mēs bijām vienojušies par citu sadarbību.

Ojārs Blumbergs

Sadarbojoties ar Ojāru Blumbergu, es viņam izkārtoju 5–6 augsta līmeņa vizītes uz Kanādu. Tur pabija un augstāko labvēlību baudīja arī daudzi Blumberga draugi, kuriem tad un vēlāk bija būtiska nozīme Latvijas likteņa noteikšanā. Latvijas–Kanādas Biznesa Padome centās ieviest Latvijā vairākus projektus un iespēju robežās piedāvāt savu biedru Rietumos gūtās spējas un paziņas. Sadarbība bija brīva. Mēs no Kanādas puses pieteicām un veicinājām projektus pēc savas labākā sirdsapziņas, ar lielu prieku piesaistījāmies tad, kad nāca lūgums no Blumberga un it kā no Tautas Frontes. Tikai atpakaļ skatoties saprotu, ka vajadzēja daudz ātrāk apšaubīt Blumberga motivāciju.

Zīmes, ka viss ar Blumbergu saistītais nebija kārtībā, parādījās agri, bet es tās nevēlējos saprast, jo bija īpatni, ne visai saprotami apstākļi. Ar Kanādas valdību biju sarunājis, ka tā segs Blumberga ceļa izdevumus, bet, būdams Augstākās padomes deputāts, Blumbergs daudzas lidmašīnu biļetes varēja dabūt bez maksas, bet viņš tomēr Kanādas valdībai ceļa izdevumu tāmēs ierakstīja lielas summas, kuras man nācās pamatot. Kad reiz es biju sagādājis brīvbiļeti G. Strautmanim, to Blumbergs izlietoja citādi.

Tā ar knauzerīgiem gājieniem tika bojāta mana reputācija to cilvēku priekšā, ar kuriem man bija senas un draudzīgas attiecības.

Viens no Blumberga atbalstītajiem projektiem bija saistīts ar aviokompāniju *Air Baltic*, ko tolaik vadīja Igors Mītrovskis. Viņš bija ieguvis tiesības veikt regulārus reisu starp Rīgu un Ņujorku, bet nespēja tos sākt naudas trūkuma dēļ. Igors bija savācis apmēram 400 000 dolāru, lielākoties no diriģenta Jansona. Blumbergs lūdza manu palīdzību lielākas naudas savākšanā, bet Mitrovska noteikumi bija nepieņemami nopietniem investoriem. Cik zināms, reisi tā arī netika sākti.

Otrs Blumberga projekts bija saistīts ar Lattelekom pārdošanu ārvalstu kompānijām. Manā klātbūtnē Ojārs savā kabinetā argumentēja, kāpēc jālauz jau noslēgtais līgums ar zviedriem. Interesanti, ka Ojārs transporta ministra amatam, kas atbildēja arī par telefonsakariem, atbalstīja Gūtmani, bet, kad tomēr tika apstiprināta cita kandidatūra, jaunais satiksmes ministrs nedēļas laikā gāja bojā autokatastrofā. Tikai pēc tam apstiprināja Blumberga atbalstīto Gūtmani. Līdz ar to ar Blumberga, Aristīda Lamberga un citu darbinieku palīdzību Lattelekom tika pārdots britiem, un tauta par šo Latvijai neizdevīgo darījumu lielā sajūsmā nav.

Blumbergs ļoti enerģiski cīnījās par celulozes rūpnīcas celšanu Latvijā, lai gan šis projekts ir pilnīgi absurds. Lielākā celulozes tirgotāja pasaulē ir Kanāda, un man pazīstamie celulozes speciālisti, kas ļoti smalki pārzina celulozes ražošanas problēmas dažādos reģionos, devuši slēdzienu, ka celulozes ražošana no ziemeļu mežu koksnes ir nerentabla. Deniss Bjērs no Krūger uzņēmuma, kam pieder *Three River* celulozes rūpnīca, kurai koksne nāk no indiāņu teritorijām, piedāvāja man šo par 800 miljoniem dolāru celto fabriku pirkt par vienu dolāru. Par to pašu cenu viņš šo rūpnīcu gatavs pārdot arī Latvijas valdībai, ja patiešām ir vēlēšanās taisīt tādu biznesu.

Ojārs Blumbergs man apgalvoja, ka ir pilnvarots man uzdot valsts drošībai svarīgu uzdevumu, ko es varētu veicināt ar saviem sakariem ietekmīgās Rietumu aprindās. Latvijas patriotiem jābūt pietiekamam skaitam modernu prettanku ieroču, kas spētu uz pusstundu apturēt Krievijas bruņotu kolonnu, ja tā ierastos novērst iespējamo patriotu uzbrukumu, lai «čūskai nogrieztu galvu». Bez tam nepieciešams vismaz 20 puišus apgādāt un apmācīt raidīt radio signālus tā, lai pretinieks nespētu lokalizēt raidītāju – vislabāk to protot angļi.

Prettanku ieroči un mini brūži

Izrunājos ar Lidijas onkuli Robertu Flemingu, un viņš mums izkārtēja pārrunas par prettanku ieročiem ar Kanādas brigadierģenerāli Ričardu Romeru un ASV majoru Braienu Heizu, kas man bija jau agrāk pazīstams kā Ķīnas firmas viceprezidents, kurā es strādāju. Viņš ieradās ASV ģenerālmajora dienesta uniformā, kas mani ļoti pārsteidza. Viņi ziņoja, ka ieroču rasējumus varam saņemt no kāda advokāta un apsoltāja: ja mums trūks nepieciešamās tehnikas, lai to ražotu, iztrūkstošo tehniku piegādās iepakotā ar mini brūžu iekārtām. Par radio radīšanu man jābrauc uz Otavu, kur Anglijai ir liela vēstniecība.

Ojāram ziņoju par rasējuma pieejamību, bet nezinu, vai viņš tos savāca. Man trūka pieejas mini brūžu ražotājiem un es nesapratu, ja tādus atradīšu, kā viņus pierunāt kontrabandai. Kamēr es prātoju, no kura gala sākt, piezvanīja mans sens draugs – Kanādas diplomātiskā dienesta darbinieks, kas bija aprecējis Kanādas jūras admirāļa meitu Rendiju. Mēs bijām labi draugi no skolas dienām Montreālā. Draugs, caurbraucot no Bogotas (Kolumbijā) uz Otavu, labprāt piekrita pārņemt Toronto, ja man būtu laiks, ko pavadīt ar viņu. Piedāvāju naktsmājas pie manis.

Draugs atnāca ar lielu ruma pudeli, runājām par savu ģimeņu lietām. Kad pirmā pudele bija iztukšota un atvērta otrā, viņš bez pamata ierunājās: «Gundar, man ir draugs Maiks Kolters, es gribētu, lai tu viņu satiec. Viņš visā pasaulē pārdod mini brūžu tehnoloģiju».

Mēs brīdi paskatījāmies viens otram acīs un tad sākām ilgi, sirsnīgi un nevaldāmi smieties.

Latvija ir tradīcijām bagāta alus brūvēšanas zeme, kur līdz šai dienai tiek cienīts pašu brūvēts alutiņš. Bet pēdējā laikā ar to konkurē rūpnieciski ražots pudeļu alus, kas var šķist gan garšīgs, gan dzidrāks, bet kam trūkst dabīgā dzīvības spēka. Vairākās zemēs, it īpaši Anglijā un arvien vairāk arī Amerikā, tirgū sāk konkurēt moderni mini brūži. Tos novieto alus bārā vai tirgotavā, tā ietaupot transportēšanas, pudeļu un glabāšanas izdevumus, vienlaikus lepojoties ar savu īpatno alus garšu. Ar trim autoritatīviem Maika Koltera firmas speciālistiem apsekojām gandrīz visas Latvijas alus brūvētavas, novērtējām esošās iekārtas un nākotnes vajadzības, novērtējām Latvijā esošās spējas ražot mini brūža sastāvdaļas un izstrādājām savas rekomendācijas un plānus. Zemkopības ministrijas atbildīgais Gatis Krūze par šo konsultāciju darba pirmo posmu bija ar mums noslēdzis līgumu par 50 000 dolāru, kas nav samaksāti līdz pat šai dienai.

Latvijai tika piedāvāti ļoti izdevīgi alus darītavas modernizēšanas noteikumi. Koltera komandai bija kontrakti piegādāt 300 minibrūzus Sibīrijas ciematiem, un viņš bija ar mieru no Latvijas pirkt tik daudz sastāvdaļu, ka ietaupījumi, salīdzinot ar Čehijas piegādnieku cenām, pilnīgi atmaksātu kā konsultācijas, tā arī modernizācijai nepieciešamo tehniku. Šis bezmaksas modernizācijas un fabriku jaudas nodarbināšanas piedāvājums netika pieņemts Blumberga personā.

Radio raidīšanas apmācības

Kad Otavā sazinājos ar britu ģenerāli Džeku Bevanu, tiku uzaicināts ierasties namā, kur bija iekārtota militāram bunkuram līdzīga betonēta telpa. Telpā mani sagaidīja vairāki augstāka ranga virsnieki. Gaidīju, ka tūlīt sāksim pārrunāt gaidāmās operācijas detaļas, bet par pārsteigumu sev atklāju, ka tieku diezgan bargi pratināts. Man taujāja, ko esmu darījis tāda gada tādā datumā, vai esmu bijis Kubā u.tml. Pratināšana ilga vairākas stundas, un es jau gatavojos vienpusīgi to pārtraukt, kad beidzot no klātesošiem viszemākā ranga virsnieks pulkvedis Sedriks Slouns lūdza pārējiem atļauju uzdot man jautājumu. Saņēmis piekrišanu, viņš teica:

– Varētu būt, ka mums ir viens projekts, kas tavai tautai ir svarīgs, bet lai mēs tajā piedalītos, tas jāveic Anglijas pilsoņiem, kuri labi pārvalda latviešu valodu. Cik laika tev nepieciešams, lai tu mums sagādātu 20 šādus cilvēkus?

Es padomāju un teicu:

– Ja tas ir tik nopietni un svarīgi, tad man tikai jātiek pie telefona, lai sazvanītos ar mācītājiem, latviešu skolu direktoriem un studentu korporāciju pārstāvjiem. Tad man jānododas uz lidostu un rīt vakarā vai nedaudz vēlāk man būs gatavs kandidātu saraksts. Jums būtu jāpārbauda, ko jums par ikkatru ir nācies uzzināt un es gribēšu, vēlams, ar kādu no jūsējiem tos satikt un novērtēt. Ja rēķināties ar iespējamiem pārsteigumiem un kavējumiem, šo uzdevumu es varētu paveikt piecās dienās vai, visvēlākais, nedēļas laikā.

Virsnieki saskatījās, un tad Slouns vaicāja, vai nu varbūt viņš Valdmani varētu uzlūgt uz pusdienām.

Pie pusdienu galda Slouns man ieteica izlasīt divas grāmatas un noskatīties filmu *Russian House* (Krievu nams). Grāmatas Roberts Flemings man piegādāja Toronto. Pirmā bija par Izraēlas slepeno dienestu *Mossad* – kā to apmāca un cik viņi ir negodīgi un amorāli. Otrā grāmata bija par britu dubultaģentiem Filbiju un Bordžesu, un kā tika meklēts trešais dubultaģents, kas izrādījās neviens cits kā pats britu izlūkdienesta priekšnieks.

Tagad, pēc daudziem citiem pārdzīvojumiem, man nākas pateikties *KanAmBrit* slepeniem dienestiem par to, ka tie reaģēja profesionāli. Ja būtu sūtīti ieroči, tad bez šaubām Blumbergs būtu nodrošinājis starptautisku skandālu. Ja Slouns nebūtu sajutis un pratis demonstrēt manu naivitāti, tad, iespējams, uzticība man būtu stipri grauta. Cik gan naivs es varēju būt, apņemoties nedēļas laikā sameklēt 20 staltus latviešu patriotus ar britu pilsonību!

Doma bankas noslēpums

Ar Ojāru Blumbergu tanī laikā cieši sadarbojās kāda Aija Bauere, kas man vairākkārt taujāja, vai es negribētu kļūt par Latvijas nomenklatūras daļu. Es vēl īsti nesapratu, ko viņa ar to gribēja pateikt, bet skaidroju, ka manas simpātijas ir ar represētiem un ar tiem, kas principa dēļ neiestājās partijā. Tomēr Aija man izkārtoja interesantu vakaru pirtī, kurā piedalījās vairāki krieviski runājoši cilvēki, arī tāds Pešehonovs – bijušais LPSR valsts bankas ierēdnis. Nedaudz vēlāk Ojārs Blumbergs man piedāvāja kļūt par Doma bankas dibinātāju un padomes priekšsēdētāju, bet Pešehonovs būšot prezidents. Ideja man puslīdz patika, jo es protu ar banku daudz ko labu veikt. Tā es šim piedāvājumam piekritu.

Zīmīgi, ka Doma bankas dibināšanu un vadību LB prezidents Alfrēds Bergs-Bergmanis ilgi neapstiprināja. Tikai savā pēdējā darba dienā, kad viņu nomainīja E. Repše, Bergs-Bergmanis parakstīja papīru, kas apstiprināja Doma bankas dibināšanu.

Pešehonova viedoklis bija, ka bankas pamata darbs būs to cilvēku kontaktēšana, kuru nauda bija iesaldēta PSRS Vņešekonombankā un kuriem tādēļ bija jācieš lieli zaudējumi. Šiem cilvēkiem vai uzņēmumiem tika piedāvāts šāds darījums: lai atgūtu trešo daļu Vņešekonombankā iesaldētās naudas, viņiem bija jāatsakās no divām trešdaļām par labu Pešehonovam un viņa cilvēkiem, tai skaitā tiem Maskavas ierēdņiem, kas šo kontu palīdzēs atbrīvot. Tā būšot galvenā Doma bankas aktivitāte.

Pešehonovs man atklāti skaidroja, ka ne Krievijā, ne Vņešekonombankā nekādas krīzes nav, ka Krievijai ir vairāk parādnieku nekā parādu un ka naudas rezervju netrūkst. Galvenais mērķis ir bijis rubli pataisīt nevērtīgu un izraisīt vērtības krīzi. Tāpēc visā PSRS teritorijā tika izvērsta izsmiekla kampaņa par «koka rubli». Ar šiem meliem par krīzi zināmas aprindas spēja nopelnīt daudz naudas. Tā politika,

kas sagrāva PSRS rubli, sagrāva arī ražošanu. Iekšējais tirgus balstījās uz rubli, bet daudz ko varēja izdevīgāk pārdot par dolāriem, un gala produktus bieži vairs nevarēja nokomplektēt, jo detaļas bija pārdotas par valūtu. Tā izveidojās pilnīgs haoss, kas dažiem tomēr bija ļoti izdevīgs. Otrs iemesls saimnieciskajam sabrukumam bija savstarpējo norēķinu sistēmas trūkums, kas sarāva gandrīz visas saimnieciskās saites ne vien starp bijušajām PSRS republikām, bet pat starp vienas valsts dažādiem reģioniem.

Man bija trīs uzdevumi: tēlot, ka esmu bankas dibinātājs, veidot bankas korespondentattiecības un pieprasīt ēkas Domas bankai. Valdība un Latvijas banka tajā laikā piešķīra jaundibinātajām bankām telpas vai veselas mājas, kas tām tika atdotas privātīpašumā. Pešehonovs man šad tad lūdza, lai es no valdības pieprasu bankai to vai citu ēku. Kad aicināju uz stratēģiskām pārrunām, visi bija aizņemti. Tās lietas, ko bankām parasti būtu jādara, viņus neinteresēja.

Man bija iecere ar tirgus palīdzību ierobežot Latvijas Bankas nežēlīgās kredītlīkmes Latvijā. Suverēnus kredītus (parādzīmes) no valsts, kas brīva no parādiem, Rietumu tirgū var izplatīt par 1/2 % mēnesī (kā to darīja *Nomura Securities*), nevis par 10 % mēnesī. Starpība bija liela un plūda no valsts budžeta kādam kabatā. Gribējās uzpirkt šīs 10 % mēnesī parādzīmes ar nolūku, lai LB nolaistu kredītlīkmes. To LB izdarīja tikai pēc tam, kad Vienības partijas šeftmaņi ar manu palīdzību sāka uzpirkt pārdošanai augstās likmes zīmes. Šie augstie procenti ir ne tikai valsti apzaguši, bet arī sagrāvuši spēju ieguldīt un maksāt pieklājīgas algas. To dēļ daudzas darba vietas ir izzud²¹

un ka nav jāpārsniedz 3–10 %, bet Latvijas banka tur 130 % segumu. Apgrozībā laistais latu daudzums ir tik niecīgs, ka gadījumā, ja katram cilvēkam izmaksātu cilvēka cienīgu algu vai pabalstu, valstī pietrūktu naudas. Apgrozāmo līdzekļu trūkums un to neproporcionālā sadale smacē Latvijas ekonomiku. Latvijas bankas politika ir pilnīgs murgs. E. Repše ir Blumberga zēns, jo šo gudrinieku gatavoja un Latvijas bankas prezidenta amatam izvirzīja Blumberga vadītā komisija. Ar to radīts finansiāls mehānisms Latvijas lētai izpārdošanai un savas tautsaimniecības nožņaugšanai.

Doma bankas valdes sēdes notika tikai krievu valodā, visi dokumenti bija krieviski. Es tur sēdēju kā tāds muļķis. Pēc trešās valdes sēdes, kurā es tāpat nekā nesapratu, iesniedzu atlūgumu un aizgāju prom.

Latvijas kuģniecības skandāls

Latvijai bija ļoti liela kuģniecība un arī daudz zvejas kuģu. Tiesa, daži kuģi bija krietni novecojuši. Runājot ar Blumbergu par lēta kredīta saņemšanas iespējām Latvijas attīstībai, man tika uzdots noskaidrot, ko ar to lielo floti varētu darīt – ieķīlāt, pārdot vai ko citu. Ar Lidijas palīdzību Ņujorkā sameklēju firmu *Poten & Poten*, kas solīja dot padomu. Manā klātbūtnē firmas darbinieks no datora izdrukāja sarakstu ar datiem, kur tajā brīdī atrodams katrs Latvijas kuģis – kad un no kurienes katrs izbraucis un uz kuriem dodas. Viņi to zināja daudz labāk par pašu Latvijas kuģniecību. Firma ieteica mūsu vecos zvejas kuģus iznomāt Indijas okeāna valstīm, kur lēts darbaspēks un netrūkst zivju, bet par iegūto nomas naudu Latvija varētu savām vajadzībām iepirkt jaunus, modernus kuģus. Tā mūsu floti varētu pakāpeniski atjaunot un padarīt efektīvāku. Blumbergs plānu novērtēja kā brīnišķīgu, bet tā bija pēdējā reize, kad es par šo plānu kaut ko dzirdēju. Tas pazuda birokrātu atvilknēs.

Blumbergs mani bieži nostādīja divdomīgā stāvoklī. Pēc kāda laika laikrakstos parādījās raksti, kuros es, Blumbergs un kāds Austrālijas latviešu uzņēmējs Teilors tika minēti saistībā ar Latvijas kuģu pazušanu. Teilors ir ienācis Latvijas vēsturē kā viens no pirmajiem internacionālajiem blēžiem, ar ko pēc Blumberga ieteikuma sadarbojās Godmaņa valdība. Patiesībā Teilora blēdība bija redzama jau no paša sākuma, jo kā latvietim var būt skotu uzvārds, turklāt firma *Fort Nox* nosaukta ASV lielākās zelta glabātuves vārdā? Atlika piezvanīt uz Austrāliju, lai noskaidrotu, ka tādas firmas nemaz nav. Es domāju, ka daudzi, varbūt izņemot pašu Godmani, to labi zināja, bet šiem cilvēkiem bija citi mērķi.

Pazaudēt kuģi ir ļoti viegli. Visvieglāk, ja to iedzen svešā ārzemju ostā uz remontu un par to nesamaksā. Šajā gadījumā pēc starptautiskajiem likumiem kuģi var pārdot ūtrupē. Ja administrācija ir korumpējama, ūtrupī var organizēt tā, lai kuģi par lētu naudu pārdotu jau iepriekš sarunātam klientam. Acīmredzot, tieši šādā veidā pazuda mūsu kuģi Argentīnā, arī lielais refrīžerators, kas veda Argentīnas gaļu.

LK kuģus mēdz reģistrēt citās valstīs un tie peld zem svešiem karogiem. Ja šāds kuģis simtprocentīgi pieder Latvijas valstij, tad nekas nemainās, tikai zūd nodokļi. Bet ja kaut viens procents firmas, kurā pierēģistrēts kuģis, pieder citiem, tad ar Ministru kabineta lēmumu kuģi var pārdot.

²¹ V.E.: Kaut kas izlaists.

Lai glābtu Latvijas kuģus, ļoti daudz darīja Latvijas goda konsuls Argentīnā. Viņš izdeva daudz personīgo līdzekļu, lai Latvijas labā iesaistītu ietekmīgas Argentīnas amatpersonas. Tā kā mūsu konsuls šo kutelīgo jautājumu negribēja atstāt aizmirstībai, viņu 6. Saeimas laikā atbrīvoja no amata. Lūk, pēc kādām pazīmēm Latvijas valdība atlasa savus kadrus!

Grāvēji un burbulpūtēji

Ojārs Blumbergs²² bija Tautas frontes priekšsēdētāja vietnieks ekonomikas jautājumos un Augstākās padomes celtniecības, arhitektūras, tautsaimniecības un sakaru komisijas vadītājs. Viņam bija liela ietekme uz tā laika procesiem Latvijā. Gandrīz viss, ko mēs kopīgi darījām, neizdevās, bet es tam veltīju daudz laika un pūļu. Kad Blumbergam vaicāju, kāpēc mums tie projekti neiet, viņš atbildēja, ka tā esot Godmaņa vaina. Es teicu: «Ojār, kad pabeigšu savu projektu Ķīnā, braukšu divus mēnešus pavadīt Latvijā un palīdzēt uz vietas». Bet viņš centās mani no šādas rīcības atrunāt. Kad es tomēr aizbraucu uz Latviju, man līdzī bija Lidija. Tā bija pirmā reize, kad Blumbergs mani Rīgas lidostā nesagaidīja. Ojārs kādu nedēļu mūs pilnīgi ignorēja un bija nesazvanāms, bet kad beigās tomēr pieņēma, viņš man Lidijas klātbūtnē angļu valodā ieteica: ja es gribot kļūt bagāts, tad man pilnīgi jāpakļaujas viņa norādījumiem, jo viņa vadībā strādājot 65 cilvēki, kas domā, kā ātrāk sagraut Latvijas ekonomiku. Ja es viņam pretošos, tad būs jābrauc prom bez bīksēm. Saeimas frakciju nama otrā stāva telpā, kur mēs ar Lidiju bijām uzaicināti, bija ieviltas četras telefona papildlīnijas, un Ojārs nepārtraukti ar kaut ko sarunājās krievu valodā. Tas notika tajā sestdienā, kad no ezera izvilka Jura Podnieka līķi.

Ojārs Blumbergs

Kas tā bija par 65 cilvēku komandu, man uzzināt neizdevās, jo, cik es nojautu, tā strādāja aiz slēgtām durvīm Majoru viesnīcā, kur mani nelaida. Man skaidroja, ka tur spriež par dažādām tranzīta lietām un kuģniecību. Bet Blumberga pārraudzībā strādāja arī t.s. Romāna Vitkovska darba grupa Zinātņu akadēmijā. Viņi sanāca kopā reizi nedēļā un katru mēnesi par to no Blumberga saņēmu 2000 Repšes rubļus. Šajā grupā kādu laiku darbojos arī es, un tur bija vairāki pazīstami Tēvzemei un Brīvībai

²² V.E.: No Interneta: OJĀRS BLUMBERGS – tautsaimniecības un politisks darbinieks. Dzimis 1934. g. 14. martā Tukuma apriņķa Struteles pagastā galdnieka-namdara, atvaļināta Latvijas armijas aviatora ģimenē kā trešais bērns. Kristīts evaņģēliski luterticīgo draudzes baznīcā Zemītē. Skolas gaitas sācis Viesatu pamatskolā, turpinājis – Jaunpils vidusskolā, Rīgas 1. ģimnāzijā, Rīgas Raiņa strādnieku jaunatnes vakara vidusskolā. Studējis LVU Ekonomikas-juridiskajā fakultātē banku, finansu un kredita specialitātē (1954–1963). Darba gaitas sācis 1950. g. Rīgas TEC-1 būvniecības izpētes darbu vienībā. Pēc tam strādājis Juglas manufaktūras uzņēmumā par dežūratslēdznieku (1951. g.), rūpnīcā «Granīts» par akmens apstrādes meistar (1952–1954), Rīgas 16. speciālajā arodskolā par audzinātāju (1954–1956). Dienējis obligātajā karadienestā Padomju armijā (1956–1958). Pēc dienesta strādājis «Latvenergo» Eksperimentālajā energoiekārtu un preradiācijas aizsargtehnikas rūpnīcā par normatīvu un standartu biroja vadītāju (1959–1960), «Latvenergo» Augstsprieguma tīklos par vecāko inženieri – nodaļas vadītāju (1960–1961), Rīgas TEC-1 par ražošanas-ekonomikas daļas vadītāju (1961–1963), Daugavas HES kaskādes uzņēmumā (sākot ar Pļaviņu HES būvi, vēlāk Rīgas HES būvē) par ražošanas-finansu dienesta vadītāju (1964–1967), ražošanas apvienībā «Latvenergo» par ražošanas darba organizācijas dienesta vadītāju (1968–1971), «Latvenergo» Centrālo elektrisko tīklu uzņēmumā par direktora vietnieku (1971–1976), «Latvenergo» Enerģijas sadales un kontroles uzņēmumā par direktora vietnieku (1976–1977), «Latvenergo» Apvienoto Rīgas TEC uzņēmumā par direktora vietnieku (1978–1990). No 1989. g. līdz 1990. g. maijam bijis LTF Tautsaimniecības komitejas līdzpriekšsēdētājs. 1990.–1993. g. – LR AP deputāts, Arhitektūras un celtniecības, enerģētikas, transporta un informātikas komisijas priekšsēdētājs, AP Prezidija loceklis. Piedalījies pirmo atjaunotās Latvijas tautsaimniecības attīstības programmu izstrādāšanā. Pēc deputata pilnvaru izbeigšanas bijis celtniecības organizācijas uzņēmuma «Ros Am Lat» Latvijas nodaļas valdes priekšsēdētājs (1993–1995), šajā amatā piedalījies dzīvokļu celtniecības un apmaiņas organizēšanā krievu, ukraiņu, baltkrievu repatriācijai uz dzimtajām vietām. No 1995. gada strādājis SIA «Ergo Info», pēc tam sadarbībā ar pašvaldībām un ārzemju investoru sabiedrībām piedalījies lokālo siltumenerģētikas un HES attīstības projektu ieregulēšanas darbos. PSRS okupācijas laikā bijis bezpartejiskais. No 1993. g. sabiedriskās organizācijas «Saimnieciskās rosības līga» priekšsēdētāja vietnieks. Latvijas Zemnieku Savienības biedrs no 1996. g., vēlāk šīs partijas Valdes priekšsēdētāja vietnieks. Sakarā ar uzņēmējdarbības aktivitāšu paplašināšanos enerģētikā un principiālām domstarpībām jautājumā par Latvijas ekonomiskās attīstības ceļiem 1998. g. politisko darbību pārtraucis. Apbalvots ar III šķiras Triju Zvaigžņu ordeni (2000. g.) un 1991. gada barikāžu dalībnieka piemiņas zīmi. Ģimenē ir dēls Roberts, mazmeita Laura. Avots: «4.maijs. Rakstu, atmiņu un dokumentu krājums par Neatkarības deklarāciju». Dr. habil. Tālava Jundža redakcijā. Fonds Latvijas Vēsture. 2000. 2000.gada augusts.

cilvēki un citu partiju pārstāvji. Šī grupa cepa dažādus projektus un attīstības koncepcijas, kurām bija maza praktiska nozīme. Šos dažāda formāta dokumentus viņi parasti iesniedza Jānim Vaivadam. Kad es jautāju, kad būs jūtami šīs darbības rezultāti, man atbildēja, ka pēc pieciem–astoņiem gadiem. Pēc katra Latvijai it kā svarīga jautājuma lemšanas secinājums parasti bija, ka jākonsultējas, kā šo jautājumu risina ārzemēs, jāgatavo atbilstošs likumprojekts, jāsaskaņo utt. Blumbergs šo 42 cilvēku grupu sauca par burbuļpūtēju biedrību. Nekādas jēgas no viņu darba nebija. Viņi pūta burbuļus tautai.

Kad man Ojārs pastāstīja par savu 65 cilvēku grupu, kas viņa vadībā strādā, lai sagrautu Latviju, es ne pa jokam nobijos, jo domāju, ka pēc šāda noslēpuma zināšanas mani vienkārši nogalinās. Blumberga sekretāre, kas bija man draudzīga, agrāk bija mani vairākas reizes brīdinājusi, lai es nelecu Ojāram acīs, jo viņš varot mani fiziski iznīcināt. Informēju par to Meierovicu un citus, bet nekas sevišķs tam nesevoja.

Blumberga personība man ilgu laiku bija liela mīkla. Pats viņš man stāstīja, ka padomju laikā ieņēmis augstu stāvokli. Universitātes gados dzīvojis kopā ar kādu čekisti, un viņam piedāvāts kļūt par Latvijas Evāņģēliski luterāniskās baznīcas bīskapu, ko viņš esot noraidījis. Krievu militārajā dienestā viņš esot sadraudzējies ar augstāko līmeņu virsniekiem un piedalījies vairāku nedēļu ilgstošos pārgājienos. Pēc tam viņš strādājis par ekonomistu Latvenego. Savukārt man labi pazīstamais Vilis Krūmiņš man skaidroja, ka Latvijā esot trīs vadoši GRU (Krievijas armijas galvenās izlūkošanas pārvaldes) virsnieki²³ un tie ir Ojārs Blumbergs un Čepāņu pāris. Lai šie virsnieki labāk spētu viens otru kontrolēt, GRU ieteicis, lai nākamā Čepāņa kundze aprecētos ar Čepāni vai Blumbergu. Abi esot ilgi locījušies, lai neprecētos, bet beidzot tā «laime» tomēr kritusi Čepānim.

Kad Ojārs bija atbraucis pie manis ciemos, viņu ņēma priekšā arī Kanādas slepenie dienesti, kas viņu aizturēja divas dienas. Kad Ojārs atgriezās, viņš teica, ka diez vai vēl kādreiz viņš tiks ielaists Kanādā. Cik man zināms, viņu Kanādā tomēr ielaida arī turpmāk. Pats viņš, protams, man neatzina, ka būtu slepenā dienesta virsnieks, bet arī nenoliedza, ka šo kompāniju ļoti labi pazīst.

Pēc visām šīm dīvainībām mums ar Ojāru bija ļoti interesanta saruna Kanādas restorānā:

– Ojār, es tevi vairs īsti nesaprotu. Ko tu gribi savā dzīvē panākt?

Kad Ojārs manu jautājumu it kā nesaprata, es izteicos citādāk:

– Labi, ko tu gribētu, lai tavi draugi ieraksta tavā kapa akmenī pēc tam, kad tu būsi miris?

– O, to es gan saprotu!

– Nu kas tad būtu jāraksta – ka tu esi kalpojies tautai?

– Es gribētu, lai raksta, ka es kalpoju tautai, bet nebiju muļķis.

– Es gan, Ojār, gribētu, lai man uz kapa raksta, ka es kalpoju tautai ar lielu prieku un ka tamdēļ biju ar mieru būt pat muļķis.

Tā bija mūsu pirmā sadursme un izskaidrošanās. Drīz pēc tam man radās lielāka skaidrība: vismaz tajā laikā Blumbergs ir ievēdis strupceļā katru projektu, kas varētu nākt par labu Latvijai, bet Blumberga virzītie zēni dažādos posteņos šo darbu turpina līdz šai dienai. Diemžēl savas nezināšanas un neizpratnes dēļ es esmu viņam šad un tad negribot palīdzējis vai vismaz zaudējis savu laiku un pūles.

Hipotēku un zemes bankā

Man radās sirdsapziņas pārmetumi, ka Ojāra ietekmē visās negācijās biju vainojis Godmani. Aizgāju pie viņa atvainoties. Godmanis atcerējās, ko es vizītes laikā Hadsona institūtā (ASV, Ohaio pavalsts) biju teicis par Latvijas bagātību – milzīgajiem ar parādiem neapgrūtinātajiem īpašumiem. Viņš mani uzlūdza piedalīties Hipotēkas un Zemes bankas atjaunošanas padomē. Starp citu, Ojārs Blumbergs pēc tam man ļoti precīzi atstāstīja sarunu, kas bija risinājusies tikai starp mani un Godmani.

Tā iesaistījos Hipotēku un Zemes bankas (H&ZB) dibināšanas komisijā. Vēl komisijā darbojās Uldis Beniķis, Ilmārs Bišers, Vilis Kavacis, Uldis Osis un Aleksandrs Trizna. Bankas veidošanai valdība atvēlēja divas ēkas Doma laukumā, bijušā Lauku projekta telpās. Patiesībā šajās telpās es gan strādāju, gan dzīvoju. Attiecības ar dibināšanas komisijas priekšsēdētāju Uldi Beniķi, kas vienlaikus bija arī Lauksaimniecības ministra Ģeģera vietnieks, man veidojās sarežģīti un smagi. Pirmo nesaskaņu pamatā bija Beniķa un viņa sabiedroto Kavača un Triznas pozīcija, ka jāatjauno 1940. gada hipotekārie parādi.

²³ V.E.: Bet no kurienes tas bija zināms Vilim Krūmiņam? Padomju laikā Blumbergs nekādi nevarēja būt «GRU virsnieks». Tajā laikā tā bija ārkārtīgi slepena Padomju Armijas Ģenerālštāba organizācija, kura nodarbojās ar **ārejo** izlūkošanu (spiegošanu); padomju teritorijā tā aģentus neturēja (priekš tam bija KGB), un tās virsnieki nekalpoja Padomju Savienībā par «Latvenego» direktora vietniekiem un tamlīdzīgos amatos. Blumbergs (u.c.) varēja būt tikai KGB aģenti, un pēc 1991. gada pāriet GRU dienestā (jo tad Latvija priekš Krievijas kļuva ārēja valsts). Bet jebkurā gadījumā tādu dienestu pavadītu ārkārtīga slepenība, un bez avotu nosaukšanas nav skaidrs, kā tas varēja kļūt zināms citiem.

Nekustamo īpašumu īpašnieki ir mums kaitīgi, viņiem nolauptīsim zemes īpašumus.

«Gudro stratēģija un taktika»

Mani viņi centās pārliecināt, bet visā pasaulē likumi paredz, ka neapkalpots parāds tiek dzēsts – Vācijā pēc 15 gadiem, Kanādā pēc 10 gadiem u.tml. Turklāt Latvija ir īpašs gadījums, jo notikusi īpašumu nacionalizācija, 50 gadus ilgusi okupācija, kādreiz celtos vai pirktos namus bez īres maksāšanas ir izmantojuši citi un tos lielākoties nolaiduši līdz bēdīgam graustu stāvoklim. Kā šajā gadījumā drīkst piedzīt parādus no bijušajiem īpašniekiem vai to mantiniekiem? Parādījās pat dokuments, kas lūdza Gorbunovam sākt sarunas ar Krieviju par parādu dzēšanas kārtību. Okupanti bija parādu zīmes nozaguši un pārvietojuši uz Maskavu. Šādu murgu es nespēju atbalstīt.

Strīds par vecajām parādzīmēm komisiju sadalīja divās naidīgās nometnēs un tās darbu padarīja neauglīgu un nogurdinošu. Sākumā man draudēja, bet kad tas nelīdzēja, tad mēģināja mani piekukuļot: ja es piekritīšot namu mantiniekus pārvērst par ubagiem, tad viņi gādās, lai es varētu pārņemt bijušos vācu repatriantu īpašumus. Protams, tas bija viltus manevrs, cerot uz manu lētīcību un alkātību.

Tā kā mani pretinieki bija pilnīgi paralizējuši komisijas darbu, aiz izmisuma devos pie Ivara Godmaņa. Godmanis mani iecēla par Hipotēku un zemes bankas pagaidu priekšsēdētāju.

Jutos bezgala gandarīts un lepns, ka nu beidzot varēšu sagādāt Latvijai tik nepieciešamos ilgtermiņa kredītus. Beniņa vīri par šo jaunumu nebija iepriecināti, bet es ar entuziasmu ķēros pie darba. Sāku pārrunas par kredītreitinga ieviešanu Latvijā, kas tajā laikā bija pilnīgi svaiga pieeja. Mans mērķis bija Latvijas īpašumu klasifikācija un iekļāšana, lai ar šādu drošības garantiju varētu no Rietumiem saņemt lētus ilgtermiņa kredītus Latvijas tautsaimniecības dinamiskai attīstībai un jaunas bagātības radīšanai. Šādi kredīti nebūtu apgrūtināti ar papildnoteikumiem, kādus vēlāk Latvijai uzspieda Starptautiskais valūtas fonds (SVF)²⁴ un citas starptautiskas institūcijas.

Jebkuras bankas darbībai ir vajadzīgi līdzekļi, plaši atzītas, neapšaubāmas un pirktspējīgas vērtzīmes, kuras var emitēt vai piesaistīt, izdotot parādzīmes noguldītājiem vai citiem aizdevējiem. Lai to veiktu ir vajadzīga:

- 1) uzticību, ko iekaro ar pozitīvu rezultātu vēsturi un pieredzi;
- 2) piemērots segums un/vai garantijas;
- 3) vilinoša, pietiekama riska atlīdzība.

Ik nedēļu H&ZB telpās sanāca Baltijas, Zemes un Parex bankas vadošās personas, lai apmainītos ar aprēķiniem, cik valūtas ieplūdis, izplūdis vai palicis Latvijas matračos, kā arī apmainītu domas, kas būtu jādara LB, lai veicinātu tiešo emitēšanu (t.i., regulēšanu – Kanādā līdz Otram pasaules karam privātās bankas emitēja savas vērtzīmes valsts valūtā ar solījumu pēc pieprasījuma atlīdzināt zeltā) vai matraču naudas piesaistīšanu (garantijas un banku uzraudzība).

Bija domstarpības starp H&ZB, kas runāja par likmēm 6 % gadā kā normālu bagātības pieaugumu, un citām bankām, kas runāja par 30–100 % par ikkatru tirdzniecības darījumu. LB neizrādīja regulēšanas spējas, bet bez rezultātiem Z&HB bija neiespējami iegūt starptautisko uzticību, tāpēc ierosināju atļaut H&ZB aizņemties (t.i., iekļāt) pret Latvijas kuģniecības kuģiem. Bārklīja banka Anglijā bija piekritusi pret šādu ķīlu izsniegt Latvijai izdevīgu 900 miljonu dolāru kredītu. Kuģniecības prezidents Pēteris Avotiņš no sākuma piekrita, bet vēlāk kategoriski noraidīja manu priekšlikumu, jo, kā viņš izteicās, nedrīkstot pieļaut tautas bagātības izsaimniekošanu. Patiesībā viņi kuģus bija jau iekļājuši, bet ne jau Latvijas vajadzībām. Simti miljoni Latvijas valstij piederošās kuģniecības dolāru caur *offshore* bankām un starpniekiem aizplūda uz bijušo komunistu ideologu un kriminālo aprindu kontiem. Pašlaik kuģniecības atliekas tiek pārdotas par zagtas mantas cenu. Bet tad es vēl to nezināju.

Finansu ministrs Uldis Osis ieteica darbību sākt ar bankai piederošo māju saimniecisku izmantošanu. Mājas ceturto stāvu piedāvāju Kanādas vēstniecībai. Projektu un perspektīvu iestrāžu man netrūka, tomēr biju par zemu novērtējis savu pretinieku pretestību. Ar laiku man nācās konstatēt, ka nespēju īstenot pašu elementārāko – bankas statūtu reģistrāciju. Neskaitāmus statūtu projektus nepieņēma nedz Latvijas Banka, nedz Finanšu Ministrija, turklāt tīri redakcionālu iebildumu dēļ. Beidzot sapratu, ka tā ir visparastākā obstrukcija, lai paralizētu un nepieļautu bankas darbu.

Atbalstu meklēju pie Latvijas bankas prezidenta konsultanta un Amerikas tautieša Ulda Klausa, LB atbildīgās darbinieces Silvijas Lejnieces un citur, bet atdūros pret pilnīgu nevēlēšanos kaut ko darīt lietas labā. Beidzot gāju pie paša LB viceprezidenta Ilmāra Rimšēvica, kam biju daudz palīdzējis ar

²⁴ V.E.: Vēl viena klasiski un pilnīgi žīdu organizācija.

saviem Kanādas sakariem. Rimšēvics mani pacietīgi uzklausa, izteica savu sapratni, bet it kā starp citu pajautāja:

- Kādas ir tavas attiecības ar Ojāru Blumbergu?
- Diezgan draņķīgas, – es atzinos.
- Tad, diemžēl, es tev nevaru palīdzēt darīt to, kas Latvijai nebūtu labi, – sarunu nobeidza

Ilmārs.

Rīkoju vairākas preses konferences, kurās mēģināju skaidrot lielās priekšrocības, kādas mums sniegtu Hipotēku un zemes banka. Mēģināju iekustināt tautiešu patriotiskās jūtas. Mani atbalstīja biržas pārstāvis Nikolajs Baranovskis. Alberts Kauls man sarīkoja pusstundu garu televīzijas raidījumu. Taču šie pūliņi informācijas līdzekļos tika atspoguļoti pilnīgi neadekvāti, sagrozīti vai tika pavisam noklusēti. Saprātu, ka pretestība Latvijas attīstības centieniem ir ļoti plaša, labi organizēta un spēcīga. Tā bija nepārprotama tautas un jaunās valsts nodevība. Tas mani nomāca un lika meklēt citus ceļus savu nodomu īstenošanai.

Novēršot veco hipotekāro kredītu atjaunošanu, es esmu sniedzis pirmo lielo pakalpojumu Latvijai. Kā mazāku pakalpojumu varu minēt labu telpu piešķiršanu Kanādas vēstniecībai un Kanādas–Latvijas diplomātisko attiecību ievirzīšanu draudzīgā gultnē. Sestās Saeimas laikā biju arī Latvijas–Kanādas parlamentāriešu draudzības Latvijas komisijas priekšsēdētājs.

Amerikāņu humānā palīdzība

Kā jau stāstīju, man bija padomā iegūt līdzekļus Hipotēku bankai, ieķīlājot Latvijas kuģus. Bet te atnāca kuģniecības pārstāvji Pēteris Avotiņš un I. Kiets, lai paziņotu, ka kuģus ieķīlāt nevarēs, jo to neatļauj jūras lietu ministrs Andris Dancbergs. Dancbergs gribot arī viņus atbrīvot no amatiem, jo notiekot asa cīņa par varu. Tad Avotiņš parādīja dokumentus, kas noteica, ka 10% ostas nodevu jāpārskaita uz *Asia Bank* (Āzijas banku) Ņujorkā, kurā strādājot Dancberga dēls. Noskaidroju pa telefonu un faksu, ka tā bija necīga banka ar 10 miljonu savu kapitālu, kas nodarbojās ar importa–eksporta operācijām. Es ar visiem dokumentiem devos nākošā rītā pie ASV komerciālā pārstāvja Džonatana Bensa pēc padoma. Viņš man jautāja, vai tos dokumentus drīkst izmantot. Es teicu: jā. Agrā pēcpusdienā Bess man piezvanīja un stāstīja, ka ar dokumentiem aizgājis pie Māra Gaiļa un pieteicis, ka Latvijā neienāks neviena amerikāņu investīcija, kamēr Latvijas nauda tiks izvesta uz spekulatīvām bankām. Gailis bijis ļoti uztraukts un kopā ar Bensu devies pie premjerministra Godmaņa. Godmanis apsolījis Dancbergu atcelt no amata.

Es jau nopriecājos par Dancberga atcelšanu un iespēju kuģniecību izmantot kā garantiju līdzekļu iegūšanai Hipotēku bankai, kad pēkšņi piezvanīja Ojārs Blumbergs.

– Gundar, Dancbergu neatstādinās! Ja Godmanis atceltu Dancbergu, tad demisionētu vēl divi ministri un būtu liels skandāls. Godmanis to nevar atļauties. Bet zini, Gundar, mēs te esam kā mazi puikas cīkstējušies un iemācījušies viens otru respektēt, tāpēc mums būtu jāparunā.

Es piekritu. Mēs satikāmies pie radio mājas Doma laukumā. Tā kā Blumbergs gribēja nopirkt kaut kādas reti sastopamas cigaretes, mēs izstaigājām visas Vecrīgas viesnīcas un beidzot apsēdāmies parkā netālu no Saeimas nama.

– Gundar, mēs kā skolas puikas esam viens otru daudzījuši, tagad mēs viens otru cienām, tāpēc mums vajadzētu sadarboties, – iesāka Blumbergs.

– Ojār, tu man parādi vismaz divus projektus, kas varētu nākt par labu Latvijai, un es tev palīdzēšu, cik vien es to spēju.

– Nē, es tā nebiju domājis.

– Jā, es tevi saprotu, bet tad mums nav par ko runāt.

– Nē, mums jāizrunājas.

– Zini, man vairs nav laika, tu jau vairākas stundas esi vazājis mani pa Rīgu, lai cilvēkiem parādītu, ka mēs atkal esam kopā. Man pēc 10 minūtēm jābūt *Pie Kārļa*, kur mani gaida Lidija, – es stingri nobeidzu un devos uz minēto kafejnīcu.

Kafejnīcā *Pie Kārļa* mani sagaidīja Lidija, bet pie mūsu galdiņa drīz vien negaidīti piesēdās pieci iereibuši Latvijas policijas virsnieki ar pulkvežu nozīmītēm. Tie pārstāvēja valsts, drošības un pašvaldības policiju. Virsnieki sarunājās gan angļiski, gan latviešu valodā, brīžiem kāds kaut ko teica tikai Lidijai. Sarunas galvenā tēma bija, ka es esot cūka, kam te, Latvijā, nav vietas, mani vai nu jānokauj vai jāpakar. Viņi man mieru nelikšot – vismaz pārlauzīšot pusi manu kaulu vai pārgriezīšot rīkli. Neviens mani sargāt nespēs – angļu apsardzes mācību lektoros latviešu puīši piekāvuši beidzamā vakarā un noliktajam sargam salauzuši abas rokas. Bija ļoti nepatīkami, Bet tad policisti piecēlās un aizgāja.

Mums ar Lidiju nebija nekādas patikas nakts tumsā doties caur pilsētu uz mājām, lai gan bija jūnija nogale un laiks bija patīkams. Turpat netālu no kafejnīcas neparastā vietā pietājās kuģītis, un mēs uzkāpām un vizinājāmies, līdz kādā pieturā iekāpām gaidošā taksometrā, ar ko aizbraucām uz Jūrmalu. Lidija centās mani pierunāt, lai es eju pēc atbalsta pie amerikāņiem uz komerciālo departamentu. Es iebildu, ka esmu amerikāņiem atteicis sadarbību, tāpēc tagad man viss jāpārdomā un jāizlemj pašam. Tad Lidija mani pierunāja nākamajā dienā ēst kopā vakariņas, turklāt vietā, kuru izvēlēšies viņa. Es to apsolīju.

Lidija par vakariņošanas vietu bija izvēlējusies ielas kafejnīcu skvērā starp Krievu drāmas teātri un Kažu māju. Tur piedāvāja tikai desiņas bulkā un alu, kas nebija piemēroti manai diētai, taču Lidija uzstāja, ka mums tur jāpaliek. Pēc kādām piecām minūtēm garām gāja pulciņš amerikāņu. No pulka atšķīrās un pie mūsu galdiņa pienāca mans paziņa Džonatans Benss.

– Gundar, es sapratu, ka tev ir, ko man pastāstīt.

– Nē, tā kā tu esi šeit, tad, es noprotu, ka tev viss ir jau izstāstīts. Netērēsim velti laiku.

– Nē, Gundar, tā lieta ir nopietna, ar tādām lietām nevajag jokoties.

Džonatans man atgādināja par ielūgumu uz ASV Neatkarības dienai veltītajām svinībām, kurām 4. jūlijā jānotiek Jūrmalā. Viņš stingri noteica, lai es tur ierastos.

Amerikāņu svētki, kas tika rīkoti Astoņos luksos, bija ļoti grandiozi. Džonatanu pamanīju staigājot apskāvušos ar divām meitenēm, viņam grūti bija tikt klāt. Kad beidzot Džonatanam piekļuva, teicu: «Es sapratu, ka mēs kaut ko kārtosim kopā». «O, jā, bet ne ar mani. Tev jākāpj augšā uz balkona, Gundar, kur tevi jau gaida», atbildēja Džonatans.

Ciņā par varu pret visiem ienaidniekiem, kā pret ārējiem karā, ir lietojams ikkatrs ciņas līdzeklis.

«Gudro stratēģija un taktika»

Pa ceļam mani rūpīgi pārbaudīja drošības vīri, un augšā uz balkona mani sagaidīja ļoti apaļš kungs, kas stādījās priekšā kā Stīvs, bijušais Čikāgas policijas majors, kas pārvalda angļu, ukraiņu un krievu valodas. Rīgā viņš uzturoties, lai sagaidītu trešo līķi. Tas tāpēc, ka Rīgā esot smagi piekauts ASV diplomāts Bens Džustisons. Caur vietējo mafiju, samaksājot tai naudu, esot atrasti vaininieki, no kuriem divi jau esot beigti, atliek sagaidīt nāves sprieduma izpildīšanu trešajam.²⁵ Jārīkojas nežēlīgi, lai visi saprastu, ka amerikāņu diplomātus aiztikt nedrīkst. Runāts esot arī par mani, un nepieciešamā nauda jau esot samaksāta. Policists man pieprasīja desmit cilvēku sarakstu, no kuriem es visdrīzāk varētu sagaidīt nepatīkšanas. Pēc tam man jāsatiekas ar katru no šiem desmit cilvēkiem un jāpasaka, ka viņi ir ierakstīti amerikāņu drošībasnieku sarakstā. Ja ar mani kaut kas sliktas atgadāsies, tad tiem desmit cilvēkiem būs vēl sliktāk. Tikai es nedrīkstot nevienam nosaukt pārējo deviņu sarakstā ielikto cilvēku uzvārdus.

Es tā arī izdarīju un sāku tikt ar desmit sarakstā uzrādītajiem cilvēkiem. Vispirms sameklēju Ojāru Blumbergu.

– Ojār, tu esi pirmais manā sarakstā.

– O, Gundar, vai mēs kopā balotēsimies?

– Nē, – un es viņam izskaidroju amerikāņu drošības sistēmu.

– Un amerikāņi teica, ka par tevi ir jau samaksāts?

– Jā, Ojār.

– Nu redzi, tā ir amerikāņu humānā palīdzība, – smaidot izteicās Blumbergs.

Pilsonis brīvā Latvijā

Neizdevusies virsnieku repatriācija

Vienā ziņā Ojārs Blumbergs man šķita tīri patīkams cilvēks, ar ko es cerēju kādreiz saprasties. Es viņam teicu, ka būtu labi, ja viņš reiz parādītu savas īstās krāsas. Varbūt tad mēs atkal varētu kļūt draugi,

²⁵ **V.E.:** Es atceros šo gadījumu no preses rakstiem: amerikāņu diplomāts tika piekauts un aplaupīts parkā pie Rīgas kanāla, netālu no ASV vēstniecības. Un kopš tā laika patiešām vairs nekas nav dzirdēts par uzbrukumiem ASV (arī citiem) diplomātiem. Bet interesants apstāklis ir tāds: no amerikāņu filmām (gan spēļu, gan dokumentālajām) mēs esam bezgala daudz dzirdējuši par «nevainīguma prezumpciju», par visstingrāko likumības un «taisnas tiesas» ievērošanu un tamlīdzīgi. Bet šeit – vienkāršas, elementāras noziedznieku noslepkavošanas!

jo kādreiz taču būs jāizlīgst ar tiem spēkiem, ko viņš pārstāv. Uz to Ojārs atbildēja, ka, iespējams, būs tāds projekts, kurā mums būs kopēji mērķi – vai tad es būšu ar mieru sadarboties? Es teicu, ka jā.

Pēc nepilniem diviem gadiem mani sameklēja Ojārs un pavēstīja, ka viņš kopā ar dažiem amerikāņu kompanjoniem ir firmas *Rosamlat* dibinātājs, un šī organizācija grib amerikāņu programmas ietvaros veicināt bijušo PSRS armijas virsnieku pārvietošanu uz Krieviju, kur viņu nometināšanai tiks uzcelti mājokļi. Mani viņš aicināja kļūt par šā projekta konsultantu, par to solot maksāt 2000 dolāru mēnesī. Es piekritu. Jāatzīst, ka par pirmo mēnesi man patiešām tūkstoš dolāru samaksāja – lika parakstīties uz divām kvītīm, bet par pārējiem mēnešiem neko nesamaksāja.

Krievijā vietējās pašvaldības piedāvāja būvģabalus par velti, pat pilsētas labākajos rajonos. Viena mājokļa celtniecības pašizmaksa projektā bija ap 20 tūkstošiem dolāru. Tirgus vērtība šādām mājām ar zemi varēja būt ap 100 tūkstošiem dolāru. Virsnieku apmešanos jaunajās mājās bija plānots noformēt ar hipotekārām saistībām. Tā mēs ar atvēlēto summu (Ojārs apgalvoja, ka mūsu rīcībā varētu būt 270 miljoni dolāru) varētu uz Krieviju civilizēti pārvietot visus krievu virsniekus.

Projektu uzrakstīju es, un Krievijas puse tajā bija ļoti ieinteresēta. Kad bijām Maskavā, Krievijas ārlietu ministra Kozireva brālis un citi ierēdņi bija brīvi pieejami un klanījās Blumberga priekšā. Mūsu sabiedrotā Lilija Gostjeva bija prezidenta Jeļcina padomniece virsnieku repatriācijas jautājumā. Bet dīvaini, ka mūsu projektu negribēja atbalstīt amerikāņi. PSRS virsnieku programmas birojs bija gan Maskavā, gan Rīgā, bet mūs viņi negribēja pieņemt. Viņi gan atzina, ka projekts ir interesants, bet naudu amerikāņi gribēja dalīt paši.

Es labi sapratos ar Gostjevu. Kad ASV prezidents Klintons gatavojās braukt uz Rīgu, mēs plānojām organizēt glītu un neglītu virsnieku sievu piketu – beidzamā minūtē izģērbtas kailas virsnieku sievas Klintona priekšā turētu plakātu: «Mister Klinton, tu vari jaukt savu personīgo dzīvi, bet lūdzu nejauc mūsu dzīvi! Kur ir solītie mājokļi?» Taču Ojārs šādu akciju ļoti negribēja un kategoriski aizliedza. Viņš stāstīja visādas pārgudrības, ka iespēja izbraukt no Latvijas tiem virsniekiem tomēr būs. Blumbergs atteicās šo projektu kaut kādā veidā amerikāņiem uzspiest, lai gan tādas iespējas, manuprāt, bija. Galu galā viņš mūsu projektu iedzina strupceļā un gandrīz neviens virsnieks Latviju neatstāja. Varbūt tāds arī bija Blumberga īstenais mērķis – sacelt lielu troksni, lai citi šai jomā nesāktu neko darīt, bet pēc tam izgāzt gan projektu, gan pašu tā ideju.

Piektās Saeimas vēlēšanu kampaņa

Meklējot atbalstu Hipotēku bankas projektam, biju iepazinies arī ar Kristīgo demokrātu savienības priekšsēdētāju Arvīdu Pētersonu, kas visos galvenajos jautājumos bija mans domubiedrs. Nolēmu iesaistīties Saeimas vēlēšanu kampaņā, lai politiskā cīņā attīrītu Latvijas ierēdniecību. Iestājos sava tēva partijā – kristīgajos demokrātos – un piedalījos vairākos viņu pasākumos un konferencē. Konferencē manu runu vērtēja dažādi. Bija gan skaļi aplausi, gan ass noraidījums no tādiem kā jaunais karjerists Māris Vītols. Strīds sākās par to, vai Latvijai jābūt tiesiskai valstij. Es teicu, ka Latvijai jābūt, pirmkārt, morālai valstij, un nav jāievēro tie likumi, kas sargā tautas nelabvēļus. Vēl nebiju iepazinies ar Latvijas tiesu sistēmas dīvainībām, kur tiesneši iecelti amatā uz mūžu un ir uzticami politiskajai varai un cilvēku represētājiem. Lai gan bija karsti strīdi, kristīgie demokrāti man tomēr piedāvāja startēt viņu Kurzemes sarakstā kā pirmajam. Es piekritu un uzņēmos braukt uz trimdu sludināt mūsu sūtību un vākt ziedojumus. Tajā laikā Rietumu valūtai Latvijā bija fantastiska pirktspēja, tāpēc mums pietiktu arī samērā nelielu ziedojumu. Gribēju arī informēt trimdas tautiešus un citas ietekmīgas aprindas par Latvijā novērotajām nenormālībām. Manas prombūtnes laikā par Hipotēku un zemes bankas priekšsēdētāju tika iecelts Arnis Kalniņš.

Pirms stāstīt par maniem neparastajiem piedzīvojumiem Rietumos, būtu jāmin atvadīšanās balle Rīgā. Šo balli biju iecerējis kā kompensāciju un uzmundrinājumu saviem Rīgas draugiem un cilvēkiem, ar kuriem kopā bijām veikuši lielu, neatlaidīgu, lai arī ne pārāk veiksmīgu darbu. Lai arī Rietumos biju pārdzīvojis negaidītus dzīves pagriezienus, kāpumus un kritumus, tomēr nekad nebiju jutis tādu dziļu, plašu un konspirētu pretdarbību kā Latvijā. Savas karjeras laikā Kanādā esmu ticējis, ka man piemīt kādas spējas, bet Latvijā tās satapa stipru pretdarbību. Atvadu ballei bija jāklūst par to tramlīnu, kas mani atkal ievadītu jaunā cīņas orbītā.

Vakars bija izdevies: bagātīgi klāti galdi, lauku kapellas mūzika, vairāki izmeklēti viesi. Bija ieradies ASV tirdzniecības atašejs, Kanādas pārstāve Latvijā, ietekmīgais Latvijas jurists Ilmārs Bišers, Sieviešu līgas vadītāja Anita Stankeviča un daudzi citi. Svinīgajā pasākuma daļā teicu runu par to, cik mūsu tauta ir bagāta un Dieva apdāvināta, bet cik daudz tai vēl jāpaveic, lai pārvarētu bijušo komunistu ideologu un kriminālo aprindu pagrīdi, lai mūsu dzīve uzlabotos. Mārtiņš Straume prasīja visu vārdā daudz skaidrojumu. Sekoja dejas, kurās centos būt galants pret visām dāmām. Dejas, saviesīgas runas un

privātas pārrunas nebeidzās līdz rīta septiņiem. Anita Stankeviča bija pacietīgi gaidījusi līdz rītam, lai man iečukstētu ausī: «Gundar, nebrauc atpakaļ – viņi tevi nogalinās!» Pēc tam uzkāpu kabinetā, kur no manis atvadīties bija ieradies Ojārs Blumbergs.

Uz Rīgas lidostu mani ar savu mikroautobusu aizveda mani regbija kluba draugi. Līdz brauca tuvākie cilvēki. Uz atvadām netrūka sirsnīgu vārdu, asaru un laba vēlējumu. Bet Londonas lidostā mani it kā nejausi sastapa Lidija. Brīnumainā kārtā, kas tagad mani vairs nepārsteidz, viņa bija ļoti labi informēta par manu darbību un nodomiem Latvijā. Viņa teica, ka es esmu apdāvināts finansists un tāpēc man nevajadzētu iesaistīties politikā, kur es neko nesaprotu. Nākamajā rītā viņa mani uzaicināja uz tikšanos ar bagātākās Indijas ģimenes pārstāvi Goru Salimu, kas dzīvoja pilī ārpus Londonas. Gors man piedāvāja daudzsoļus nākotnes projektus: lielas drošas sadales noliktavas un ceļu būvi Latvijā, kas būtu ļoti svarīgi manai tautai. Man šī ideja patika un patīk vēl arvien, bet, kā izrādījās vēlāk, indieša vienīgais mērķis bija mani aizkavēt Londonā, atraut no mana brauciena galvenajiem mērķiem. Sarunas ar Indijas pārstāvjiem beidzās bez jēlkādiem rezultātiem.

Amerikā es kādu nedēļu atpūtos pie brāļa, pēc tam devos uz Vašingtonu, kur man bija sarunāta tikšanās ar bijušā ASV Drošības komitejas sekretāra Dona Kveila vietnieku Karlu Džeksonu. Viņam es stāstīju par saviem iespaidiem Latvijā, par noziedzību, tautsaimniecības postīšanu, varas nodevību pret tautu. Es Džeksonam jautāju:

– Saki, vai es pats esmu traks un maldos, vai arī tas patiešām tā notiek?

– Gundar, tu neesi traks, tas patiešām tā ir. Bet mēs to zinām, un mēs zināsim arī, kā reaģēt, – atbildēja Džeksons.

Viņš solīja manis stāstīto rakstiski iesniegt departamentam, kā arī izkārtot man tikšanos ar ietekmīgu Klintona administrācijas pārstāvi. Gaidot šo tikšanos, es dzīvoju Vašingtonas viesnīcā. Gaidīšana ieilga. Man skaidroja, ka pārstāvis ir kādā svarīgā vizītē, bet tūlīt, tūlīt ieradīsies. Beidzot es aprēķināju, ka lidmašīnas biļete uz Montreālu un atpakaļ man izmaksās daudz lētāk nekā gaidīšana Vašingtonā, tāpēc, lai atkal nezaudētu laiku, devos uz Kanādu.

Vašingtonā es apciemoju arī Starptautisko valūtas fondu, kam ar Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības starpniecību biju iesniedzis sūdzību par kaitniecisko monetāro politiku Latvijā. Fonda pārstāvis man pilnīgi piekrita un atbildēja, ka patiešām šādā situācijā, kāda pastāv Latvijā, pret inflāciju, kas radusies dotāciju pārtraukšanas dēļ, nedrīkst cīnīties ar stingru naudas politiku, bet mēs paši Ulda Klauša personā esam šādu programmu izvēlējušies. Fonda pārstāvji apsollīja pret tik aplamu politiku cīnīties. Jāpiebilst, ka Uldim Klausam algu maksā ASV Kongress.

Kad ierados pie ģimenes Montreālā, mani sameklēja bijušais kolēģis Lafertija firmā Rodžers de Boprejs, kas ļoti labi pārzināja Baltijas un Krievijas lietas. Rodžers mani gan izjautāja, gan vienlaikus piedāvāja interesantus ieskus. Sazvanījās ar Sedriku Slounu, un viņš apgalvoja, ka ar Rodžeru var droši sadarboties. Rodžers arī centās mani noskaņot uz lielu muitas noliktavu celtniecību un tranzīta infrastruktūras pilnveidošanu. Pārrunas notika greznā jahtklubā, kur parasti pavadījām visu dienu. Boprejs man solīja lielus finansu līdzekļus, ko sagādāšot Karls Džeksons un viņa draugi, kā arī saveda mani kopā arī dažiem ietekmīgiem, bet jau novecojušiem mana tēva draugiem. Vēlāk Rodžers tēloja lielu pārsteigumu, ka nekas no solījumiem nav pildīts, bet es sapratu, ka arī šo sarunu mērķis bija novilcināt laiku. Tikmēr 5. Saeimas vēlēšanas bija jau garām.

Atskatoties, esmu spiests atzīt, ka biju nepiedodami naivs, jo ļāvu šiem izsmalcinātajiem slepeno dienestu cilvēkiem sevi vazāt aiz deguna.

Iepazīšanās ar Latvijas tiesu sistēmu

Kamēr dzīvoju Kanādā un Amerikā, uzturēju sakarus arī ar saviem Latvijas draugiem. Sūtīju tiem apsveikuma kartiņas un nelielas dāvanas. Māca bailes, vai manis dēļ Latvijā necieš mani uzticamākie draugi. Atnāca ziņas, it kā pazudusi mana draudzene Anda. Kad ierados Rīgā, es nokavēju tikšanos ar citiem draugiem tikai tāpēc, lai pārliecinātos, ka ar Andu tomēr viss ir kārtībā.

Vēlēšanās bija uzvarējis Latvijas ceļš – šis dīvainais bijušo komunistu un Gunāra Meierovica draugu veidojums ar elitārām pretenzijām, ko es uzskatu par zināmu Amerikas aprindu lolojumu. Politiskās dzīves norisi Latvijā es vēroju it kā no malas. Arvien saņoju par lielām drošām tranzīta pārdales miltu noliktavām un citiem jaunas tautas bagātības radīšanas projektiem. Centos nolīdzināt bijušos strīdus un pakāpeniski sākt vērtīgāku dzīvi. Mana pamatnodarbošanās tolaik bija lielu īpašumu mantinieces pārstāvēšana Latvijā, viņas īpašumu atgūšana un apsaimniekošana. Bez tam centos saņemt Lauksaimniecības ministrijas garantēto samaksu par konsultācijām alus brūžu jautājumā, kā arī atgūt līdzekļus, kurus biju ieguldījis Hipotēku un zemes bankas veidošanā. Šīs savas prasības es uzticēju

kārtot bijušajam finansu ministram Elmāram Siliņam, par palīdzību viņam solot 30% no atgūtā – pat par paldies vēstuli.

Elmārs Siliņš drīz vien paziņoja, ka vairs nav valdībā, tāpēc nevar neko palīdzēt. Manas prasības viņš esot nodevis bijušam tieslietu ministram Viktoram Skudram, lai es viņam piezvanu pēc kādas nedēļas.

Kad piezvanīju Skudram, viņš teica, tā neesot telefona saruna – lai es atnākot pie viņa. Aizgāju. Skudra skaidroja, ka esot aprunājies ar tiem, kas nosaka, kā tiesas lems, un ka Gundara Valdmaņa prasības netikšot apmierinātas, tāpēc neesot vērts velti šķiest laiku un tiesas nodevas naudu. Latvijas tiesa man par labu nelems.

Spēkam jāizkaro uzvara tiesiskos jautājumos, lai vestu uz liekulību (pie kukuļošanas, krāpšanas, nodevības). Tautu jāpieradina pie nelikumības.

«Gudro stratēģija un taktika»

Es tomēr pastāvēju, ka vēstures un taisnības vārdā savas prasības uzturēju. Skudra man paskaidroja, ka es vienkārši nesaprotu, kā Latvijā darbojas tiesa. Es par to sadusmojos un atbildēju, ka Rietumos ļoti labi pazīst padomju tiesu un šai sakarā izstāstīju vecu Rietumu anekdoti:

– PSRS kompartijas ģenerālsēkretārs Brežņevs slepeni ieradās Šveicē atpūsties. Šveices prezidents, uzzinājis par augstā viesu klātbūtni, uzaicinājis to uz balli, kur Brežņevu iepazīstinājis arī ar saviem diviem znotiem, kurus stādījis priekšā kā ietekmīgus Šveices flotes admirāļus. Brežņevs sācis skaļi smieties: «Ha, ha, ha! Mazā Šveice, mazais ezers, viena motorlaiva – kāda te var būt flote!?» Pazemotais Šveices prezidents uz to atbildējis: «Es gan nesmejnos, kad mani Kremli iepazīstinājat ar PSRS tieslietu ministru!»

Viktoram Skudram pēc tādas anekdotes acīs parādījās dusmu zibšņi, un tikšanās beidzās naidīgi. Tai pašā vakarā pie manis ieradās vecs paziņa Valdis, kurš agrāk kā arhitekts bija man piedāvājis savu palīdzību Hipotēku bankas ēku apsaimniekošanā. Pēc dabas viņu biju iepazīnis kā sirsnīgu, līdzjutīgu, atjautīgu un humora pilnu cilvēku. Šoreiz viņš paziņoja, ka ir atlaists no darba «Lauku projektā» un to vajadzētu kaut kā atzīmēt. Tā kā arī es jutos rūpju nomākts un jutu līdzīgu pēdējiem ierastā darba zaudēšanas, nolēmām mazliet pasēdēt kafejnīcā. Tur Valdis pieaicināja savu draugu Pēteri, kuru stādīja priekšā kā «Lauku projekta» partijas organizācijas priekšsēdētāju. Es īsti nesapratu, kāds sakars var būt starp partijas priekšsēdētāju un no darba atlaisto Valdi, bet tomēr pasēdējām, parunājām un iedzērām šņabi.

Krietni iedzēruši, nolēmām doties uz mājām. Pa ceļam Pēteris man pēkšņi vaicāja:

– Klau, Gundar, vai tu zini, ka kāds Toronto latvietis atvēris Rīgā jaunu kafejnīcu, ko esmu apsolījis Valdim šovakar parādīt? Mēs varētu turp aiziet kopā, ja tas tev pa prātam.

– Labi, – es atbildēju, un mēs devāmies ceļā uz kafejnīcu *Freddy's*.

Kafejnīcā mums piedāvāja tikai alu. Mēs pasūtījām arī pa vienai karstmaizītei. Te pēkšņi abi draugi saskatījās, palūkojās savos pulksteņos, negaidīti piecēlās kājās un steidzīgi pazuda. Es neizpratnē devos uz durvju pusi saukt viņus atpakaļ. Ejot caur durvīm, mani pēkšņi aiz rokām sagrāba dūšīgi policisti, kas runāja man nesaprotamajā krievu valodā. Viņi mani steidzīgi ievilka policijas mašīnā, aizveda uz policijas iecirkni un iespundēja iepriekšējās izmeklēšanas karcerī.

Telpa bija krāsota drūmi zaļā tonī, pie griestiem dega kaila elektriskā lampiņa, kas spīdēja man acīs un neļāva iemigt. Gulēju uz koka lāvas, caur restoto durvju lodziņu ik pēc laika palūkojās kāds dežurants, pēc tam ar lielu blīkšķi aizcērtot aizbīdni. Kamerā nodzīvoju divas diennaktis, tāpēc man bija gana laika pārdomāt Latvijas tiesu sistēmas īpatnības.

Pēc dažām dienām uz ielas satiku Valdi:

– Valdi, vai tu mani nodevi?

– Jā, tā tas varēja būt, – Valdis savaikstīja seju un atzinās.

Pēc kādas dienas satiku arī Viktoru Skudru, kas mani jautri uzrunāja:

– Nu, Gundar, vai tagad tu saproti, kāda tiesu sistēma valda Latvijā?

Latvijas tiesu sistēma ir ar lieliem trūkumiem, lai neteiktu vairāk. No kriminālkodeksa tika izņemta vesela nodaļa par noziegumiem pret tautas īpašumu, kas valsts uzņēmumu vadītājiem deva praktiski neierobežotu rīcības brīvību. Latvijā tiesību aizsargāšanas orgānu kadrus lielākoties ieceļ uz visu mūžu no okupācijas laika ierēdņiem vai viņu mantotājiem. Vispēcīgākais balsts bijušo kompartijas rīkojumam izmantot savu varas monopolu, lai veidotu privātu bagātību un legalizētu varu, bija un paliek komunistu partijas izauklētā izmeklētāju, prokuroru un tiesas sistēma. Šo varturu nesodāmību pastiprina arī ar noziedzīgiem Saeimas pieņemtiem likumiem, kurus nereti ir ieteikusi izpildvara, izmantojot

Satversmes 81. pantu un MK likumu ierosināšanas tiesības. Pašreizējās ieslodzījuma vietas kalpo kā kriminālistu «pilnveidošanas» iestādes – tās jāpārkārto.

Valsts pienākums ir aizstāvēt katru cilvēku, kā arī visas tautas tiesības. Policijas, prokuratūras vadošās personas un tiesnešus mēdz ievēlēt vietējie iedzīvotāji uz ierobežotu laiku. Civilizētās valstīs pēc apsūdzēto iesnieguma tiesas vara tiek pakļauta tautai žūrijas ietvaros.

Policija un Prokuratūra

Neierobežota tirgus attiecības, vispārējs morāles pagrimums un vispārējā nabadzība atstājusi savu iespaidu arī uz policijas un citu tiesības sargājošu struktūru darbu. Sevišķi labi to var vērot Rīgas centrālajā tirgū. Jau kopš reformu sākuma šajā tirgū ik uz soļa var brīvi nopirkt kontrabandas cigaretes, spirtu un, ja tīk, arī zālīti vai kādu ieroci. Tirgotāji jūtas pavisam droši un pilnā balsī daudzina savu preci: «Spircik, vodka, sigareti... spircik, vodka, sigareti...» Piedāvātās kontrabandas cigaretes daži pilnīgi atklāti tur rokās. Starp šiem skaļajiem tirgoņiem ļoti cēli pastaigājas Latvijas policisti. Brīžiem šķiet, ka viņi šos nelegālos tirgoņus pat apsargā. Šad tad gan policisti it kā saausās un patrenkā vecas tantīņas, kas turpat mēģina pārdot kādu no Lietuvas atvestu apģērba gabalu, lai nopelnītu dažus santīmus maizei. Dažas reizes gadā gan kādi citi policisti pēkšņi rīko reidu un kādam konfiscē nelegālo preci, bet jau pēc minūtes tirdzniecība atjaunojas, it kā nekas nebūtu noticis. Arī šie reidi neskar visus, bet drīzāk nozīmē vienas tirgoņu grupas apkarošanu pēc citas tirgoņu grupas pasūtījuma. Un tā katru dienu, arī tad, kad deputāti Saeimā karsti debatē par kontrabandas apkarošanu.

Es pirmo reizi ar Latvijas policiju saskāros vēl 1990. gadā – sava Ķīnas perioda laikā. Kad iebraucu Rīgā, biju noīrējis sev dzīvokli Purvciemā, netālu no universālveikala «Minska». Kad vēlā vasaras vakarā ar autobusu atgriezos mājās, iegāju «Minskas» kafejnīcā, lai paestu vakariņas un nedaudz atspirdzinātos. Gandrīz visi galdiņi bija aizņemti, bet pie viena sēdēja samērā glīta meitene. Saņēmis viņas atļauju piesēsties pie šā galdiņa, pasūtīju sev vakariņas un, gribēdams būt draudzīgs, pasūtīju arī šampanieša glāzi meitenei. Tā kā Latvijā man viss vēl šķita svešs un neizzināts, parasti nepalaidu garām iespēju aprunāties ar vietējiem cilvēkiem, it īpaši, ja šis cilvēks bija pievilcīga meitene. Tā mēs iepazināmies. Viņa man iedeва savu vizītkarti, pēc kuras varēja spriest, ka meitene ir kādas Vecrīgas kafejnīcas direktore.

Pēc brīža pie mūsu galdiņa pienāca meitenes draudzene. Pasūtīju šampanieti arī viņai. Negaidot meitenes palūdza, vai es nevarētu viņām nopirkt pa šokolādes tāfelei. Es piecēlos un aizgāju pie bāra letes pēc lūgtajām šokolādēm. Tikko pienākusī meitene šokolādi nemaz neaiztika, bet atvainojās un kaut kur izgāja. Viņa atgriezās pēc kādām 10 minūtēm un palūdza vēl vienu šokolādi. Kad atgriezās no bāra letes ar jaunajām šokolādēm, meitenes tās ielika kabatās un teica, ka laiks doties uz mājām. Pirmās draudzenes paziņa piedāvāja mani kādu gabalu pavadīt uz māju pusi. Atceros tikai, kā izgājām no kafejnīcas. Pēc dažām stundām pamodos zālājā un redzēju priedes, kas auga netālu no kafejnīcas. Protams, savu maku kabatā es neatradu, tāpat kā bija pazudusi atmiņa par apstākļiem, kādos es biju šķīries no daiļajām meitenēm un aizmidzis zālājā. Kiršteina kungs var nepriecāties, jo piedzēries es nebiju. Biju tik vieglprātīgs, ka, ejot pie bāra letes, biju atstājis uz galdiņa savu glāzi, kurā meitenes bija iemetušas Latvijas kriminālajās aprindās tik iecienīto klofelīnu, kas zināmā devā atslēdz nervu sistēmu, liekot cilvēkam iekrist dziļā miegā.

No rīta pieteicos policijā. Raksturoju savas jaunās paziņas un parādīju pirmās meitenes doto vizītkarti. Policisti drīz vien apliecināja, ka minētā meitene mani labi atceras, bet ka pēc kafejnīcas mēs katrs esot aizgājis savu ceļu. Es policistiem skaidroju, ka lielākais zaudējums man nav nauda, bet gan līdz ar maku pazudusī Kanādas pase, bez kuras es nevarēšu izbraukt no Latvijas, nemaz nerunājot par iebraukšanu Ķīnā. Policisti mani mierināja, ka savu pasi es dabūšu. Pēc dažām dienām man piezvanīja, ka policijas iecirknī varu saņemt savu pasi...

Līdzīgs gadījums notika pēc pāris gadiem. Vasarā biju noīrējis sev istabiņu Asaros. Parasti mājas saimnieks man gatavoja vakariņas, bet kādu vakaru es krietni nokavējos, tāpēc nolēmu vakariņot vietējā bāra kafejnīcā. Nosēdos pie bāra letes. Tā kā man nebija vietējās naudas, lūdzu bārmeni samainīt 100 dolāru banknoti, ko viņš laipni izdarīja. Letes otrā galā sēdēja vairāki jauni puisi, kas mani bija vērojuši. Kad gāju no kafejnīcas ārā, viens no puisiem sāka man sekot. Pēc kādiem 100 metriem es pagriezos un vaicāju, ko viņš no manis grib. Lūdzu, lai viņš mani liek mierā. Pilnīgi negaidot puisis sāka raudāt un skaidrot, ka viņš nav pediņš, tikai gribējis parunāt ar ārzemnieku. Es nedaudz nokaunējos, ka biju jaunekli tā apvainojis, tāpēc piedāvāju viņam izmaksāt kādu glāzīti dzeramā.

Pie galdiņa pienāca vēl viens puisis, kas vēlāk gāja pie bāra letes, lai mums atnestu dzeramos. Man vajadzēja zināt no iepriekšējās reizes, ka glāzi svešās rokās nedrīkst atstāt bez uzraudzības. Bet jau bija par vēlu, jo mana atmiņa pārtrūka gluži kā iepriekšējo reizi Purvciema zālājā.

Bārmenis mani pamodināja agri nākamajā rītā, teica, ka laiks iet uz mājām. Biju bez atmiņas nogulējis turpat pie galdiņa. Manas kabatas, protams, bija tukšas. Es bārmenim vaicāju, vai viņš nepazīna jaunekli, kas bija man sekojis. Bārmenis apliecināja, ka šis puisis uz bāru nāk bieži, strādā kaut kur netālu, un bārmeņa pārinieks spēs dot tuvākus norādījumus. Nākamajā dienā noskaidroju sava jaunā drauga vārdu, dzīves vietu un darba vietu. Ar šīm ziņām devos uz policiju. Atkal skaidroju, ka pazudusi nauda man nav tik svarīga kā neērtības pazaudētās pases dēļ. Policists mani mierināja, ka gan jau viss nokārtosies. Pēc pāris dienām viņš ziņoja, ka aizdomās turētais ir nopratināts. Viņam esot diezgan daudz ārvalstu valūtas, bet tā it kā esot nopelnīta, labojot tūristu automašīnas. Puisis apgalvojot, ka mani esot atstājis bārā jau aizmigušu un par maka pazušanu nekā nezina. Bet lai es neuztraucos – mierināja policists, – pasi es drīz dabūšu atpakaļ. Patiešām nākamā dienas avīzē parādījās sludinājums par manas pases atrašanu. Par nelielu atlīdzību es to saņēmu. Zagšanas gadījums, protams, izmeklēts un sodīts netika.

Mana trešā saskare ar Latvijas policiju bija saistībā ar daudz rūdītākiem zagļiem. Kādu dienu biju aizgājis uz Rīgas Komercbanku ar kredītkarti izņemt nedaudz naudas. Pēc tam vakarā aizgāju uz sporta halli skatīties basketbola spēli. Nākamajā rītā, braucot tramvajā, konstatēju, ka man kabatā vairs nav ne maka, ne kredītkaršu. Ziņoju Rīgas Komercbankai, kas atteicās paziņot tālāk kredītkaršu firmām par manām pazudušajām kredītkartēm, bet uzskatīja to par tikai manu atbildību. Nebiju pilnīgi pārliecināts, vai neesmu maku atstājis dzīvoklī, kur arī būtu atrodamas kredītkaršu kontaktpunkti Rietumos. Tā gaidīju darbu dienas beigas, bet jau pēcpusdienā man zvanīja no vienas un tūlīt arī no otras Amerikas kredītfirmas, lai vaicātu, kas notiek ar manām kredītkartēm. Viņi bija ievērojuši man neraksturīgu tērēšanos – par abām kartēm bija iztērēti vienā vakarā jau vairāk nekā 10 000 dolāru. Firma man nosauca veikalus, kuros veikti pirkumi ar manām kredītkartēm. Es tur nekavējoties aizgāju. Valūtas veikalā bija nopirkta vairākas sadzīves preces: stereo iekārtas, videoiekārta, aligatora ādas rokassomiņa draudzenei u.c. Pats sev pircējs bija iegādājies sarkanu sportu jaku un melnas bikses. Citā veikalā bija nopirkta smaga zelta ķēde par vairāk nekā 1000 dolāru. Kā liecināja pārdevējs, pircējs to pircis savam draugam, kam bijusi bojāta viena acs, bet otrā sejas pusē bijusi liela rēta. Ar savākto informāciju devos uz policiju.

Kredītkartes izmantošana turpinājās, tagad gan tika pirktas labas pusdienas un vakariņas par summām, kurām nav nepieciešama darījuma telefoniska apstiprināšana. Pēc pāris dienām Bastejkalnā, netālu no restorāna «Tornis» ievēroju lielu SAAB automašīnu. Vienā pusē pie atvērtām durvīm stāvēja jauns vīrietis sarkanā jakā un melnās biksēs, kas sarunājās ar SAAB otrā pusē stāvošu draugu ar lielu rētu uz vaiga, bojātu aci un smagu zelta ķēdi. Sapratu, ka esmu pamanījis manu kredītkaršu zagļus. Pierakstīju automašīnas numuru un devos uz policiju papildināt savu iesniegumu.

Policisti par ziņām izskatījās ļoti iepriecināti. SAAB īpašnieks dzīvojot Jūrmalā uz Slokas ielas. Apcieņoju adresi un aptaujāju kaimiņus – jā, SAAB īpašniekam esot jaunas sadzīves iekārtas, ar kurām viņš lepojas. Atkārtoti papildināju iesniegumu, bet tad negaidot visa lieta dīvaini ievilkās. Gaidīju, ka zagļi tiks apcietināti, bet nekā. Mašīnas īpašnieks pasi esot izņēmis, kad pierakstīts Liepājā, un pases fotogrāfijas pārsūtīšana kavējas. Fotogrāfija nepieciešama, lai pārdevējas atpazīstu pircējus. Citas neoficiālas fotogrāfijas neder. Noziedznieku aizturēšanu kavē arī visādi citi šķēršļi. Atbildīgie par manu lietu policijā tika bieži mainīti vai pazuda atvaļinājumā. Uz policiju gāju gandrīz katru dienu un vaicāju, kāpēc lieta netiek virzīta uz priekšu.

Beidzot mani pie sevis uzaicināja izmeklētāju priekšnieks. Viņš sāka man atgādināt, ka es esot minējis varbūtību, ka kredītfirma, iespējams, man neliks maksāt par zagļu veiktajiem pirkumiem, jo par manu godīgumu ir pārliecinājusies 35 gadu garajā sadarbības laikā. Arī viņam nav šaubu, ka zaudējumi būs jācieš kredītfirmai un varbūt veikaliem – policija nodrošinās, ka dabūšu savu pasi. Kāpēc tad es tā uztraucos, kā to lietu policija nokārtos? Izmeklētāju priekšnieks nespēja saprast manu viedokli, ka man ir ļoti svarīgas uzticības saites ar kredītfirmu un ka tāpēc esmu ieinteresēts lietas godīgā un veiksmīgā izmeklēšanā un atrisināšanā.

Pēc vairākām nedēļām policija man paziņoja, ka minētā SAAB automašīna esot pārdota, bet šoferis ar draugu esot aizbraukuši uz Baltkrieviju. Nopirktās mantas nav atgūtas, un izmeklēšana ir pabeigta, bet pase atkal atradās sludinājuma ceļā.

To, ka policija grib apmierināt abas konfliktējošās puses, esmu vairākkārt ievērojis arī saistībā ar Vadima Makarenko lietu (skat. «Visbagātākie nabagi»). Ar vieniem policistiem Makarenko ielauzās manā dzīvoklī, nozaga dokumentus u.tml., bet ar citiem policistiem es dabūju viņu ārā. Tā policija kalpo abām pusēm, nevis likumam. Protams, vieglāk, ja par pakalpojumiem maksā. Par Makarenko esmu sūdzējies gan policijai, gan prokuratūrai, bet saņēmu apmēram tādu atbildi: «Iri acīm redzami, ka starp mani un Makarenko pastāv strīds, bet policija privātos strīdos neiejaucas...»

Šai sakarā jāmin arī prokuratūras nostāja visaugstākajā līmenī. Saeimā sākās deputātu izmeklēšana saistībā ar viņu atbildību korupcijas novēršanas likumam. Veselai deputātu grupai, tai skaitā arī man, tika pārņemts, ka mēs neievērojam šo pašu pieņemto likumu. Pret mani bija pretenzijas par to, ka ieņemu Pārslas Blūmentāles holdingkompānijas direktora posteni. Es iebildu, ka esmu Pārslas aizbildnis un par savām pūlēm nekādu atalgojumu nesaņemu. Pēc Latvijas Civillikuma, no aizbildniecības nedrīkst atteikties – tas nav darbs, bet mans pienākums. Vēl jo vairāk tāpēc, ka pati Pārsla dzīvo Amerikā, ir slima un skaitās rīcības nespējīga. Viņu nekaunīgi taisās apzagt «krimināli nesodāmi» noziedznieki. Tomēr man nācās Holdingkompānijas direktora posteni atstāt...

Apmēram tajā pašā laikā Ilmārs Bišers man paziņoja, ka Saeimas prezidijs saņēmis Dzintras Renemanes sūdzību par mani, kas nodota Saeimas mandātu komisijai. Bet, piebilda, ka viņš labi pazīst Amerikas juristu Ivaru Bērziņu, esot ar viņu šo lietu pārrunājis un pārliecinājis, ka manas vainas tur nav. Tāpēc šo lietu (Renemanes sūdzību) var uzskatīt par izskatītu un pabeigtu.

Tomēr pēc dažām nedēļām saņēmu pavēsti no Latvijas Ģenerālprokuratūras, ka «Sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas nodaļas» prokuroram Viktoram Majaušķim esot uzdots izmeklēt Renemanes sūdzību pret mani. Es vaicāju, vai I. Bišers nav Ģenerālprokuratūrai paskaidrojis lietas būtību un pastāstījis par Ivara Bērziņa liecību. Piedāvāju izmeklētājam pašam saistīties ar Pārslu un ar viņas ģimenes mācītāju Rihardu Zariņu vai ar ASV tiesas iecelto aizbildni, juristu Bernardu Mirotzniku un ar mūsu tautieti, juristu Ivaru Bērziņu, kas tāpat labi pārzina Pārslas Blūmentāles īpašuma lietu. Nē, viņam esot viss jāizmeklē uz vietas.

Izmeklētājs uzdeva jautājumus rakstiski, uz tiem man jāsniedz atbildes. Jautājumi bija saistīti ar Renemanes pretenzijām par četriem darījumiem, kurus esmu veicis ar Pārslas īpašumiem. Atsavināto īpašumu ieraksti Zemesgrāmatā neatbilst šo īpašumu tirgus vērtībai un manos banku kontos pārskaitītajām summām.

Nešaubījos, ka liekā pārbaude bija pasūtījums. Vairāki varas vīri priecātos, ja varētu mani publiski nokaunināt un sodīt. No bijušā tieslietu ministra Skudras izkārtotās mācības (skat. «Iepazīšanās ar Latvijas tiesu sistēmu») labi izpratu: ja došu ieganstu, ja pieļaušu paviršu kļūdu, sekas būs nežēlīgas. Darbs Saeimā mani ļoti nodarbināja, un izjutu savu pieredzes trūkumu Latvijas likumu jomā. Meklēju spējīgu juridisku padomdevēju. Draugi man ieteica Ģenerālprokuratūrai labi pazīstamu advokātu, kam es aiznesu savu atbilžu uzmetumu un lūdzu, lai viņš pārbauda, kādas papildus sekas varētu būt šādām atbildēm. Manā uzmetumā bija paskaidrots, ka darījumu veikšanas laikā mana atbildība bija tikai par to, lai Pārsla par atsavinātiem īpašumiem saņemtu atbilstošu atlīdzību. Amerikas puse ir par visiem darījumiem informēta. Piedāvāju prokuroru informēt rakstiski par darījumu būtību un mutiski par summām. Cīparus var formāli pieprasīt arī no ASV dzīvojošā aizbildņa. Par kontraktu formu un sastādīšanu, kā arī Zemesgrāmatā ierakstīto es neatbildu, jo pēc līguma to kārtoja otrā puse. Saprotu, ka atbilstoši tajā laikā pieņemtajai praksei, otrās puses advokāti izvēlējās savam klientam visizdevīgākās kontrakta formas un Zemesgrāmatā ierakstīja īpašumu bilances vērtību, nevis tirgus vērtību, bet es par to neatbildu. Otrās puses advokāti un notāri ir Latvijā atzīti kā kompetenti un ir rīkojušies atbilstoši tajā laikā pieņemtajai praksei. Es īpašumus, protams, esmu atsavinājis par tirgus vērtību, par ko arī ziņots Amerikas pusei.

Prokuratūrai labi pazīstamais advokāts man atņēma 8 stundas laika un 400 latus lielu honorāru. Viņš mēģināja mani pierunāt locīties un melot, ka Zemesgrāmatā ierakstītais atbilst patiesībai, jo patiesā vērtība saņemta nevis naudā, bet graudā u.tml. Bet, manuprāt, ja dotajā situācijā es sāktu melot, tauta par mani smietos un gavilētu, kā soda paštaisno meli. Mans viedoklis bija pretējs: ja prokuratūra nolemtu mani sodīt par patiesi darīto, par to, ka nebiju lēnprātīgs, tad līdzīgi būtu jāsoda vismaz 95% tajā laikā noslēgto un Zemesgrāmatā ierakstīto darījumu.

Mans personīgais viedoklis ir vienmēr bijis no meliem izvairīties, jo vieni meli prasa citus melus un beidzot visus melus nevar atminēt un pretrunas novērst. Lai gan advokāts manu viedokli nepieņēma, es Ģenerālprokuratūrai iesniedzu gandrīz nemainītu sākotnējo atbilžu variantu.

Divas reizes Viktors Majaušķis šo lietu pārskatīja un ziņoja, ka viss ir kārtībā, bet tad ģenerālprokurors Jānis Skrastiņš pavēlēja izmeklēt dziļāk. Es no savas pozīcijas neatkāpos un tikai pēc trešās izmeklēšanas saņēmu Ģenerālprokuratūras vēstuli, ka nekādu pretenziju pret mani nav.

Pa šiem 10 gadiem esmu jau pieradis pie īpašas prokuratūras uzmanības. Protams, šī uzmanība kavē manu darbību un grauj manu reputāciju, bet arī liecina par prokuratūras patieso objektivitāti. Lai gan Ģenerālprokuratūra manā darbībā nekādus pārkāpumus nav atradusi, tas netraucē Latvijas un Rietumu trimdas presei par mani rakstīt visādus briesmu stāstus: kā es par fantastiskām summām esmu piekrāpis Pārslu Blūmentāli u.tml. Neviena avīze nav publicējusi šo melu atsaukumu, lai gan vairākiem redaktoriem esmu aizsūtījis dokumentus, kas liecina par patieso lietu stāvokli. Laikrakstos parādās

visfantastiskākās versijas par manu darbību, bet neviens žurnālists nav pajautājis man pašam, kādas tās lietas īsti ir. Tāpēc viena šīs grāmatas nodaļa, acīmredzot, jāveltī pašai presei, ko Latvijā mēdz dēvēt par Ceturto varu.

Pirmā saskare ar kriminālo biznesu

Pēc atgriešanās Latvijā, tā kā man bija liela pieredze kapitālistiskajā sistēmā, nolēmu sākt Latvijas jauno uzņēmēju konsultēšanu sabiedriskā kārtā. Visvairāk esmu konsultējis uzņēmumu «Dambis». Augsta ranga rietumnieku solītais finansiālais atbalsts Latvijas tranzīta infrastruktūrai un sadales noliktavām tā arī nepienāca. Tomēr meklēju iespējas Latvijā iekārtot preču sadales noliktavas, kas atvieglotu tirdzniecību un Latvijai tik izdevīgo tranzītu, un ļautu celt labklājību ne vien Latvijā, bet arī citās bijušās PSRS republikās.

Apcieņoju visas galvenās ostu pārvaldes, runāju par savu sapni par drošām muitas noliktavām, kuru mantu apliecinotais dokuments būtu brīvi tirgojams starptautiskajās biržās, kā arī par iespēju atrast lielu finansējumu sadales noliktavām, kas funkcionētu kā vairumtirdzniecības universālveikali, bet arī pārdotu pasaulei no Krievijas ievestās preces un izejvielas. Visās vietās mani uzklausa nedraudzīgi, liekot saprast, ka visas tādas aktivitātes ir jau sen sadalītas. Bija 1993. gads.

Mans konsultāciju birojs bija iekārtots «Lauku projekta» telpās, Elijas ielā 17. Šajā periodā man nācās iepazīties arī ar dažiem kriminālā biznesa pārstāvjiem. Pirmais bija Kaspars Ozols, kas ievada Latvijā alkoholu un cukuru, arī fabrikai «Laima». Es piedāvāju Latvijā ievest nekvalitatīvi attīrītu cukuru, kuru varētu attīrīt un iepakot Jelgavas cukurfabrikā, lai pēc tam eksportētu uz lielo Krievijas tirgu. Šī iecere izjuka, jo Krievijas pārstāvji paziņoja, ka cukuru gatavi iepirkt par tik zemu cenu, ka mēs ciestu tikai zaudējumus. Krievijas pārstāvji neļāva cukuru tirgot Krievijā par tirgus cenu. Tā kā Kaspars nolēma to nedarīt, šo ideju ierosināju citai firmai, kuras īpašnieks bija Juris Arnicāns (SWH vadītāja Gulbja meitas audzētāvs, kas baudīja lielu rīcības brīvību). Firma tika brīdināta: ja mēs turpināsim cukura eksportu uz Krieviju par tirgus cenu, tas slikti atsauksies uz mūsu veselību. Firmas prezidents, krievs, kas labi runāja angliki, tomēr nolēma riskēt. Viņš tika nošauts savas mājas priekšā. Policija sāka izmeklēšanu. No Anglijas iebraukušais cukura eksportfirmas pārstāvis teica, ka tādā trakā pasaulē viņš savu darbību nevar īstenot un aizbrauca uz neatgriešanos.

Apmēram tajā pašā laikā iepazinos ar Intaru Turkmani, kas bija Anatolija Gorbunova padomnieka adoptētais dēls un kam bija labi sakari Krievijā. Bieži runājām par banku lietām. Es gribēju no Intara uzzināt, ko mēs varētu darīt finansu laukā. Ticēju, ka ar hipotekāriem kredītiem mēs varētu saimnieciski pacelt gan Latviju, gan Krieviju, pilnveidot ar parādiem neapgrūtinātos īpašumus, radīt jaunas darba vietas u.tml.

Intars izkārtoja, ka ar mani bija gatavs tikties Krievijas naudas klana vadītājs Maskavā. Man tika skaidrots, ka Krievijā visi galvenie lēmumi tiek pieņemti 7 grupējumu (klanu) vidū: naudas, nekustamo īpašumu, ražotāju, mafijas, pārtikas, naftas, tūrisma un izklaides klani. Tomēr pirms tikšanās maskavieši lūdza, lai es viņiem aizsūtu savu dzīvesstāstu jeb autobiogrāfiju. Kad to aizsūtīju, tikšanās datums tika atlikts. Turkmanis saprata, ka man ir pārāk daudz pastāstījis. Viņš tika piekauts un sadedzināts savā automašīnā kaut kur pie Talsiem. Kad es sapratu, ka gandrīz viss Latvijas bizness ir saistīts ar kriminālstruktūrām, es savu konsultāciju darbu pārtraucu.

No telpām Elijas ielā 17, kur atradās mans konsultāciju birojs, bija tieši sakari ar televīzijas raidīšanas torni. Ar šiem sakariem virsnieku repatriācijas projekta laikā aktīvi nodarbojās Ojārs Blumbergs, Vladimirs Orups un citi. Pašlaik šajās telpās darbojas LNT studija. Atceroties tā laika norises, es saprotu, ka aiz LNT kanāla stāv O. Blumbergs un viņa cilvēki.

Kad mani ievēlēja Saeimā un Kauls tikko bija kļuvis par zemkopības ministru un premjerministra biedru, mani «Lauku projekta» paziņas (Gunārs Osis, Mārtiņš Straume) nāca lūgt, lai mēs apturam sākot šīs iestādes privatizāciju, jo uzskatīja, ka kā ēkas finansētājiem viņiem ir pirmtiesības uz īpašumu. «Lauku projekts» savu ēku bija labiekārtojis un ieguldījis lielus līdzekļus, bet nu to visu gribēja pārņemt kādi nekaunīgi spēki. Kad par to pastāstīju A. Kaulam, viņš pateicās par svarīgo informāciju un solīja šo nekaunību nekavējoties novērst. Bet jau pēc pāris dienām Kauls tikai bezpalīdzīgi smaidīja: «Viss kārtībā, Gundar, mēs piedalāmies». Pašlaik šīs telpas kā saimnieks izmanto LNT, kas no televīzijas ekrāniem skalo mūsu smadzenes un miglo mūsu apziņu.

Kamēr caur Lidiju kontaktējos ar Rietumu slepenajiem dienestiem, man skaidroja, ka Krievijas naftas biznesu visos posmos kontrolē Grigorijs Lučanskis, kam agrāk bijusi visciešākā saistība ar Latviju un īpaši ar Latvijas universitāti. Lai gan Krievijas naftas industrijā formāli darbojas daudzas firmas un kompānijas, tās visas esot Lučanska kontrolē, faktiski Lučanskis naftu pārdod pats sev un rūpējas, lai ienākumi nodrošinātu bijušās kompartijas un čekas nomenklatūras centienus pārņemt ekonomisko un

politisko varu bijušās Padomju savienības un tās satelītvalstu teritorijā. Šo operāciju plānošanā un naudas plūsmas atmazgāšanā un īstenošanā arvien aktīvu daļību ņemot bijušie Lučanska kolēģi Latvijas universitātē.

Viens no faktoriem, kas būtiski kavē Latvijas saimniecisko attīstību, kā arī bojā cilvēku attiecības, ir īpašumu denacionalizācija, kāda tā bijusi kopš 1991. gada, un īpašumu attiecību nesakārtotība. Par to es varu spriest ne vien pēc citu cilvēku liecībām, bet arī pēc savas rūgtās pieredzes.

Kad biju iecelts par Hipotēku un Zemes bankas pagaidu direktoru, vairāki cilvēki mani lūdza nākt palīgā atgūt un pārvaldīt viņu mantotos īpašumus Latvijā. Lielāko daļu šādu lūgumu es nepieņēmu. Uzņēmos atbildību vienīgi par sava tēva brāļa Osvalda sievas māju Mežaparkā un mātes māšas Katrīnas Mateuss aizbilstamās Pārslas Blūmentāles mantojumu, kā arī man pašam pienākošos vectēva Jāņa Šlesera mantojumu Bolderājā.

Tēva lauku mājas «Rambas» pie Dobeles pieprasīja mana māsa Māra, ģimenes lokā uzspiežot viedokli, ka viņa ir vienīgais bērns, kas to vietu ir baudījis un iemīlējis. Katru reizi, kad piedāvāju savu palīdzību «Rambas» atgūšanā, māsa Šubiņa iespaidā to vērtēja kā manu mēģinājumu viņai kaut ko atņemt. Tā pirmo reizi mūsu līdz tam satiecīgajā ģimenē veidojās nesaskaņas par materiālām lietām. Šī neuzticības inde pārplūda arī uz Mežaparka atgūšanas lietu, jo mantinieki nespēja izprast ieilgušo atgūšanas procesu un sāka apšaubīt manu rīcību. Beidzot es no tās lietas atteicos.

1937. gadā dzimusī Pārsla Blūmentāle ir vienīgā kādreiz slavenā Latvijas rēdera Jāņa Zalcmaņa un viņa sievas Malvīnes Zalcmanes (dzimušas Krēķe) tiešā mantineice, kas palikusi dzīva. Viņa ir Zalcmaņa meitas Dailas Blūmentāles meita. Zalcmaņu dzimta Latvijas brīvvalsts laikā bija labi pazīstama mana tēva aprindās. Jānis Zalcmanis bieži bija mana tēva tenisa partneris. Ciešas ģimeņu saites veidojās caur manas mātes māšas Katrīnas Mateuss (dzimusi Šlesere) vīru Valdi Mateusu, kas bija Pārslas Blūmentāles krusttēvs.

Kopš II pasaules kara laika Pārsla dzīvoja sava ietekmīgā vectēva Jāņa Zalcmaņa gādībā. Viņas tēvs Arvīds bija emigrējis uz Austrāliju, kur mira 1967. gada Jāņu naktī. Pārslas māte Daila mira 1984. gadā Vācijā. Jānim Zalcmanim savulaik piederēja trešā daļa «Latvijas Kuģniecības» (LK). Kuģniecības līdzīpašnieki bija Jansons un Freimanis. Sākoties karam, lai nezaudētu visus kuģus, īpašnieki savus 6 kuģus sadalīja starp karojošajām valstīm: Vāciju, ASV un PSRS. Vācijā abi kuģi Freimaņa pārvaldījumā kalpoja kara vajadzībām, tika nogremdēti un par abiem LK saņēma kompensāciju. Divi kuģi aizbrauca uz Ameriku Jansona pārvaldījumā un nesa Latvijas krāsas līdz pat grimšanai – atkal LK saņēma kompensāciju. Zalcmanis pats palika Latvijā ar diviem kuģiem. Tos nacionalizēja, bet Freimaņa dēls ar airu laivu pieērās un abus nacionalizētos kuģus slepus pārdzina uz Vācijas pusi, kur tie kalpoja kara vajadzībām. Ejot bojā, arī par tiem tika saņemta LK kompensācija. Par kompensācijas līdzekļiem un pateicoties labiem sakariem, Jānis Zalcmanis 1957. gadā atsāka «Latvijas kuģniecības» aktivitātes Beļģijā. Šīs aktivitātes izsīka partneru nesaskaņas un nepiemērotu kadru dēļ. Pēc tam Zalcmanis dzīvoja no saviem ietaupījumiem, bijušo kolēģu aizdevumiem un sapņiem. Ņujorkā viņš par hipotekāru aizdevumu nopirka dzīvokli namu, kas bija jāapdrošina ar dzīvības apdrošināšanu, ko viņam liedza vecuma dēļ. Tāpēc māju viņš reģistrēja uz sava jaunāka brāļa vārda. Bet brālis pavisam negaidot lepno māju slepeni pārdeva, atstāja savu sievu un bērnus un pazuda. Jānis Zalcmanis pēc šīs neveiksmes nopirka ļoti izdevīgas dzīvokļa īres tiesības labā Ņujorkas rajonā, kur nolēma pavadīt savas vecumdienas kopā ar iemīļoto mazmeitu Pārslu.

Jaunībā Pārsla bija skaista, gudra un pievilcīga bagātu vecāku meita, kas aktīvi darbojās gan latviešu korporācijās, gan anglosakšu debitantu sabiedrībā. Viņa brīvi pārzināja piecas valodas, nodarbojās ar glezniecību un modes dizainu. Pārslas māte Daila izšķīrās par patstāvīgu dzīvi Vācijā, tēvs Arvīds lūdza Pārslu pārcelties uz dzīvi pie viņa Austrālijā. Kad Pārsla piekrita, tēvs atbrauca viņai pakal uz Ņujorku, bet Pārsla vectēva ietekmē bija pārdomājusi. Pārsla iemīlējās latviešu tautības ārstā, kas viņu baidināja, bet vecais Zalcmanis negribēja, lai mazmeita pārceļas uz Vašingtonu, tāpēc laulības izjuka. Lai atlīdzinātu mazmeitas uzpurēšanos, Jānis Zalcmanis Pārslu izklaidēja 18 mēnešu ceļojumā pa pasauli. Pēc atgriešanās Ņujorkā kreditori izteica lielu neapmierinātību un sāka Jāni Zalcmani vajāt, līdz viņu skāra nervu krīze un nācās gulties slimnīcā.

Līdz vectēva saslimšanai Pārsla neklātienē studēja modes dizainu un veiksmīgi strādāja kādā Ņujorkas bankā. Līdz ar vectēva saslimšanu viņa palika viena. Pārslu pārņēma nervu spriedze, un viņa sāka piemeklēt visādas nelaiemes. Kādu dienu, ejot uz parku lasīt grāmatu, viņa savā dzīvoklī bija atstājusi atvērtu gāzes plīti, gandrīz izraisot sprādzienu. Pēc līdzīga negadījuma elitārās mājas īpašnieks iesūdzēja Zalcmani tiesā un panāca īres līguma laušanu. Šis gadījums saasināja vectēva slimību un izraisīja pirmo nervu sabrukumu Pārslai. Pēc vectēva nāves Pārsla tika kvalificēta kā darba nespējīga un medicīniski aprūpējama. Viņa sāka ārstēties.

Jāni Zalcmani pēdējās mūža nedēļās 1971. gadā bieži apciemoja Valdis Mateuss, viņa sieva Katrīna un mācītājs Kārlis Zariņš. Jūtot savas pēdējās stundas tuvošanos, J. Zalcmanis panāca, ka Katrīna Mateuss apsolīja rūpēties par viņa mazmeitu Pārslu. Šo solījumu Katrīna godam pildījusi jau gandrīz 30 gadus. Pēc Zalcmaņa bērēm Katrīna, kas bija augsta ierēdne Ņujorkas sociālās aprūpes dienestā, izkārtēja Pārslai labu pensiju no darba vietas, papildpensiju no pilsētas un dzīvesvietu smalkā hotela viesnīcā. Šai viesnīcā Pārsla nodzīvojusi jau vairāk nekā 25 gadus, lai gan viesnīcas statuss pēdējā laikā ir krietni krities – tagad tā ir Kenedija lidostas nomale, ko apdzīvo dažādi tumšādaini imigranti. Slēgts ir viesnīcas baseins, pārtrauktas biežās ekskursijas uz labākajiem Ņujorkas restorāniem, sarukusi arī Pārslas sabiedriskā dzīve. Sākotnēji Pārsla viesnīcā gleznoja un mācīja glezniecību citiem, strādāja frizētavā un aptiekā. Pašlaik viņa glezno tikai savai interesei un lasa grāmatas. Mainījušies arī viesnīcas iemītnieki. Ja neskaita kādu Lāčplēša ordeņa kavaliera dēlu, maz palicis tādu iemītnieku, ar kuriem būtu patīkami runāt par Pārslai interesējošām tēmām, tāpēc viņa palikusi ļoti vientuļa.

Līdz 1996. gadam Pārslai viesnīcā nebija nekādu ierobežojumu. Viņa bieži ciemojās gan pie savas aizbildnes Katrīnas, gan pie citiem mūsu ģimenes lokā. 80. gadu beigās Katrīna pārcēlās uz Montreālu, un tā Pārsla zaudēja savu tuvāko balstu. Pārsla vientuļības dēļ palikusi ļoti lētticīga un ir priecīga par katru viņai veltītu uzmanību. Pārsla tic labam stāstam un, kad jūtas draugu vidū, viņa spēj parakstīt iepriekš neizlasīto. To tagad mēģina izmantot ļaunprātīgi cilvēki, kuru mērķis pēc denacionalizācijas ir gūt Pārslas parakstītus dokumentus vai pilnvaras, lai tiktu pie viņas mantojumiem Latvijā. Bet Pārsla ir apveltīta ar izcilu atmiņu, stipru apņēmību un nevainojamu godīgumu. Izprotot stāvokli, viņa neatļaus sevi apzināti izmantot.

Kad Jānis Zalcmanis mira, dokumenti par ģimenes īpašumiem Latvijā glabājās pūra lādē pie Mateusiem. Bet arī Valdis Mateuss mira ar vēzi, un bērū laikā māja tika apzagta. Pazuda arī pūra lāde ar dokumentiem. Tāpēc, kad man lūdza atrast Pārslas mantojumu, viņai prātā bija tikai skaista vasarnīca Lielupē pie tenisa laukumiem. Būdam LH&ZB pagaidu direktors, es lūdzu valsts iestādes man ziņot par Zalcmaņu īpašumiem. Izrādījās, viņiem pieder triju namīpašumu kvartāls Lielupē un skaista Jugendstila māja pašā Rīgas centrā. Kopumā šie īpašumi varētu būt divus miljonus ASV dolāru vērti. Kad sazinājos ar Lielupes māju iemītniekiem, izrādījās, ka vienu māju pārvaldīja Daumanta Znatnija tenisa korti, kuri to ik vasaru izīrēja atpūtniekiem. Blakus mājā padomju laikā dzīvojuši augstākie kompartijas funkcionāri, kā Rubenis, bet tagad to īrēja bēdīgi slavenā biznesmeņa Vadima Makarenko pārvaldītās firmas «Ave Sol» un «Consum». Vadims Makarenko caur «Consum» bija radījis Latvijā vislielāko finanšu piramīdu, kas izkrāpa lētticīgu cilvēku noguldījumus, un vadīja neveiksmīgo Latvijas Rekonstrukcijas banku. Pret viņu ierosinātas vairākas krimināllietas, bet Makarenko darījumus ģenerālprokurors J. Skrastiņš ir nodēvējis par «krimināli nesodāmiem noziegumiem»!

Sākumā cerēju ar visiem māju iemītniekiem panākt miera izlīgumu, lai izkārtojums pēc iespējas apmierinātu visas skartās intereses. Dziļi ticu, ka vienīgais morālais attaisnojums privātām vai valsts īpašuma tiesībām rodas tikai no īpašuma radītā labuma. Tas ir Dieva likums, ka neizmantotais atrofējas, pūst vai sarūsē, bet pareizi lietotais aug un zeļ.

Rīgas centra mājas denacionalizācija notika samērā viegli, lai gan viena atbildīga ierēdņa dēļ pēdējā brīdī paguva tukšā dzīvoklī pierakstīt savu klientu. Bez īpašiem starpgadījumiem izdevās atgūt arī to Jūrmalas māju, uz kuru bija pieteikusies attāla radniece. Bet tad sākās visdažādākie sarežģījumi. Vispirms atgūtajai Lielupes mājai, kurā biju nometinājis sargātāju, kāds tomēr iemanījās pielaist uguni. Ugunsgrēka bojājumi gan nebija pārāk lieli, jo tenisa kortu vasaras kafējnīcas darbiniece bija ātri izsaukusi ugunsdzēsējus, bet dīvainā kārtā tai pašā pēcpusdienā uzslavas vietā viņa tika pēkšņi atlaista no darba.

Krimināli nesodāmie un visbagātākie nabagi

Pēc remonta ugunsgrēka skarto māju mēs pārdevām, uzņemoties hipotekāru kredītu par labu pircējam. Bet ar pārējām divām Lielupes mājām gāja ļoti grūti.

Teniss bija tuvs kā Zalcmaņu, tā arī manai ģimenei. Tāpēc es uzlūdzu Makarenko un viņa brāli uz vakariņām, lai vienotos par visiem labvēlīgu risinājumu. Jāteic gan, ka Makarenko jau no iesākuma izturējās ļoti rupji un izaicinoši. «Zilajā putnā», kur bija norunātas mūsu kopējās vakariņas, Makarenko krieviski pasūtīja vakariņas sev, bet es ar paziņu palikām tukšā. Es piedāvāju, ka pie tenisa kortiem pēc Rietumu parauga būtu jāiekārto koplietošanas tenisa klubs, kura biedri par mērenu dalības maksu tur varētu patīkamā sabiedrībā pavadīt brīvo laiku, spēlēt tenisu, braukt ar jahtām, sportot, atpūsties ar ģimenēm, vakaros rīkot balles utt. Tā kā Makarenko ilgstoši bija izmantojis minēto vasarnīcu, ar kluba direkciju varētu vienoties arī par viņam pieņemamu veidu, kā turpmāk izmantot kādas telpas. Makarenko interesēja mana attieksme pret krieviem. Es neslēpu, ka klubā gribētu pulcināt Latvijai

labvēlīgus cilvēkus, bet ka ar laiku tiks panākta laba saskaņa arī ar Latvijai lojāliem krieviem. Jāatzīst, ka ar pašu Makarenko gan nekādu saskaņu panākt neizdevās. Kad vakarā par «Zilajā putnā» notikušo tikšanos pastāstījām manas paziņas 11 gadus vecajai meitai Alīsei, viņa skumji noteica:

- Tad jau jums ies grūti.
- Kāpēc grūti, kā tu to domā?
- Viņš ir bagāts, – atbildēja Alīse.

Tobrīd es Alīses teikto īsti neizpratu, jo Rietumos nav ierasts, ka bagātie ņurca nabagākos, bet pēc šiem gadiem es saprotu, cik daudz patiesības bija mazās Alīses drūmajā pareģojumā.

Turpretī Daumants Znatnajs sākotnēji manam plānam vārdiski pilnīgi piekrita, bet drīz vien parādījās viņa īstā seja.

Lielupē ik gadu risinās starptautiskas Deivisa kausa sacensības, uz kurām ierodas citu valstu tenisa komandas. Latviešu tenisistu komanda vienā raundā uzvarēja, bet nākošā zaudēja. Pēc izšķirošās spēles zaudējuma laikrakstos parādījās Znatnaja komentārs, ka mūsu tiesneši neesot pratuši gana blēdīties, tāpēc tie būs jāapmāca, lai nākamā turnīrā uzvaru gūtu Latvijas tenisisti. Mani šāds starptautiska līmeņa ierēdņa viedoklis pilnīgi šokēja. Tā nedrīkstētu pat domāt, bet ja tāds viedoklis parādās laikrakstu pirmajās lappusēs, tad šis cilvēks ir pilnīgi samaitāts. Drīz vien šī Znatnaja īpašība – melīgums un negodīgums – parādījās arī īpašuma atgūšanas jautājumā. Tikšanās laikā Znatnajs atbalstīja manu priekšlikumu par kluba izveidi.

Nekustamo īpašumu īpašnieki ir mums kaitīgi, viņiem nolauptīsim zemes
īpašumus

«Gudro stratēģija un taktika»

Bet drīz vien parādījās Znatnaja apgalvojumi, ka māja, uz ko mēs pretendējam, ir neatņemama sporta kompleksa sastāvdaļa. Šī pretenzija tika celta vairākos līmeņos, bet visur tika atspēkota. Tiesā viņš pilnīgi negaidīti paziņoja, ka māja, kad to pārņēmuši tenisa korti, bijusi pilnīgs grausts, ka viņi izdevuši milzīgu naudu, lai šo māju atjaunotu, pilnīgi pārbūvētu, pievilktu ūdensvadu no Bulduriem utt. Ieguldījumi bijuši tik lieli, ka tā nu ir pilnīgi cita māja, kas nav pakļaujama denacionalizācijai. Šos melus apstiprināja kādi 20 liecinieki. Latvijas tiesvedībai ir tāda īpatnība, ka liecinieki tiesā parakstās par patiesas informācijas sniegšanu, uzņemoties kriminālatbildību, bet apelācijā nevar apstrīdēt konstatētos faktus, bet tikai tiesas procesu.

Pēc tiesas namu pārvaldē ieguvām informāciju, ka tajā mājā, pirms to pārņēma tenisa korti, laimīgi un ar visām ērtībām dzīvojušas sešas ģimenes. Mājas pārbūve bijusi minimāla un nenozīmīga. Es varu tikai apbrīnot, ka Latviju starptautiskā līmenī var pārstāvēt tik melīgs sporta ierēdnis kā Daumants Znatnajs. Kad, pamatojoties uz namu pārvaldes izziņu, mēs lūdzām krimināli sodīt Daumantu Znatnaju un viņa lieciniekus par ļaunprātīgu melošanu, Jūrmalas tiesa un prokuratūra nereaģēja. Pārzinot arī citus līdzīgus procesus, varu secināt, ka Jūrmalas tiesa un prokuratūra ir personīgi ieinteresētas iestādes. Šo iestāžu darbinieki par saviem pakalpojumiem īpašumā ir ieguvuši vairākus cilvēku mantojumus. Viens pēc otra seko dažādi ar tiesu saistīti skandāli. Jūrmalas tiesnešu bēdīgā slava ir apceļojusi visu pasauli, bet ne ģenerālprokurors Skrastiņš, ne Augstākās tiesas priekšsēdētājs Guļāns, pie kuriem esmu griezies, uz šiem rupjajiem pārkāpumiem nereaģēja. Tomēr Augstākā tiesa konstatēja diezgan procedūras pārkāpumu, lai lēmumu anulētu un lietu nodotu atkārtotai izskatīšanai.

Tiesas procesi, kas sākās 1991. gadā, bieži vien tika atlikti un novilcināti dažādu sīkumu un formalitāšu dēļ. Te mana pilnvara esot nederīga, te tā nav uzrakstīta pēc Latvijā apstiprinātās formas u.tml.

Par to, cik grūti man iet ar divu māju atgūšanu Jūrmalā, es pastāstīju saviem paziņām regbija klubā. Tur man teica, ja ir vajadzība, viņi pazīst cilvēkus, kas man var palīdzēt atrisināt Jūrmalas problēmas, citādi es tur ņemšos gadiem. Viņi man ieteica saistīties ar fondu «Drošība», ko vada bijušais iekšlietu ministrs Z. Čevers. Fonds tikšot galā ar vislielākajiem blēžiem. Tā man tika iedots kāda advokāta Cīruļa telefons.

Kad sazvanīju Cīruli, viņš teica, ka par manām problēmām ir informēts un man jāstājas sakaros ar Viktoru Mišinu. Es aizgāju pie Mišina. Viņš jau bija sagatavojies: uz galda bija uzklāts Jūrmalas plāns. Jā, viņiem nav grūti pateikt Znatnijam, lai viņš sāk rīkoties prātīgāk, bet ar blēdi Makarenko vispār nebūšot nekādu problēmu, apgalvoja Mišins. Nekādu naudu par pakalpojumu Mišins no manis neprāsīs, bet palīdzēt man viņš varēs tikai pēc tam, ja es ar viņiem slēgšu kādu komercdarījumu. Viņi gribot no manis par saprātīgu cenu iegādāties daļu zemes Mežotnes ielā 7. Darījumam jābūt labvēlīgam, jo zeme tiks kādam ļoti ietekmīgam cilvēkam, kas tad arī izmantošot savu ietekmi manas problēmas sekmīgai atrisināšanai. Mišins teica, ka viņi ir ar mieru veikt pakalpojumu un piemaksāt 12 dolārus par zemes

kvadrātmetru. Es piekritu, un mēs sastādījām dāvinājuma līgumu ar noteikumiem. Pēc ilgākām pārrunām līgumā tika ierakstīts, ka Makarenko 10 dienu laikā atbrīvos vasarnīcu, 30 dienu laikā tiks atrisināta problēma ar Daumantu Znataju. Tā kā es Mišinam biju pastāstījis par ugunsgrēku pirmajā atgūtajā mājā, līgumā ierakstījām pantu, ka viņi Pārslas māju sešus mēnešus sargās pret negadījumiem. Par katru nokavēto dienu viņi apņēmas maksāt 75 latu soda naudu par katru īpašumu. Bet, ja viņi nespēs līgumu pildīt, tad tas tiks laužts. Atklājās, ka minētā zeme tiks dāvāta starpniekam (tagad juristam) Ērikam Grīnbergam, kas tad arī kārtos lietas.

Līgums tika parakstīts, bet citādi viss palika pa vecam. Kad gāju sūdzēties pie Mišina, viņš skaidroja, ka problēma esot tāda, ka ietekmīgais cilvēks darbosies tikai pēc tam, kad viņam dāvātā zeme tiks ierakstīta Zemesgrāmatā. Pašlaik Grīnbergs uz diviem mēnešiem esot aizbraucis uz ārzemēm un pie viņa esot dokumenta oriģinālkopija. Lai nezaudētu laiku, vai es neesot ar mieru viņiem iedot savu oriģinālkopiju, no kuras viņu notārs tūlīt sagatavos manām vajadzībām notāra apstiprinātas kopijas.

Tā es vieglprātīgi atdevu savu oriģinālkopiju. Drīz saņēmu viņu notāra apstiprinātu kopiju. Bet nu līgumā daži punkti bija atstāti tā, kā es nebiju gribējis. Piemēram, bija rakstīts, ka viņi 30 dienu laikā nevis nokārtos īpašuma lietu Pārslas labā, bet tikai darīs visu, ko spēs. Drīz sākās tiesvedība. Advokātu firma «Selga un partneri», kas bija saistīta ar Cīruli, uzņēmas mūs pārstāvēt. Darboties viņi sāka tikai pēc tam, kad zeme tika pārreģistrēta uz Ērika Grīnberga vārdu. Tomēr pēc 30 dienām nekas Pārslas labā nebija noticis. Kad iesniedzu rēķinu par kavējuma naudu, man atbildēja, ka nekāda kavējuma nav, jo viņi darījuši visu, ko spējuši, kā tas līgumā arī rakstīts. Solījumi, ka viņi visu izkārtos ar ietekmīgas personas atbalstu, tika aizmirsti, un zeme visu šo laiku palikusi Makarenko lietošanā. Līgumā gan bija palicis punkts, kas paredzēja līguma laušanu, ja viņi savu līguma daļu neizpildīs. Grīnberga firma «Rīgas Jurists» pagaidām līgumu laužt ir atteikusies. Firmas galvenā juriste, padomju laika pieredzes bagātā Dvaita kundze ar smaidu paskaidroja, ka viņai uz tiesu nav jāiet, ka viņa visu nokārto pirms tiesas un par Grīnberga lietu viņai ar mani nav ko runāt. Tā to zemi viņi ir paņēmuši, bet solīto pakalpojumu nav veikuši. Tiesāšanās turpinās, tāpēc grūti spriest, vai man izdosies šo blēdību novērst un zemi atgūt.

Dienu pēc tam, kad dzīvokļa nams Rīgas centrā tika ierakstīts Zemesgrāmatā, to piedāvājis pirkt Armands Stendzenieks. Stāstīja, ka drīz būs atkal nauda no Ventspils un ka viņš par namu maksās 380'000 ASV dolāru. Mēs pieprasījām 400'000 dolārus vairāk. Aiznākošās dienas naktī svinīgā eiforijā Armands Stendzenieks ādas jakā ieradās manas palīdzes Inas komunālā dzīvokļa istabā. Viņš uzklāja savu ādas jaku uz žurnālu galda, lai rādītu, ka jakas iekšpusē ir 20 kabatas pilnas ar 50 dolāru banknotēm. Stendzenieks teicis, ka viņš atnesis 400 tūkstošus dolāru un ka 20 tūkstošus saņems Ina, ja viņa spēs mani pierunāt māju pārdot par 380 tūkstošiem. Tad Stendzenieks iekrita Inas gultā un sāka dzērumā krākt. Ina viņu purināja, lai pamodinātu un izlaistu no dzīvokļa. Vairākus gadus esmu Inu kaitinājis, ka viņa palaidusi garām lielu iespēju apprecēt «lielu naudu», bet viņa varbūt pareizi domā, ka izvairījies no nepatīkamas provokācijas.

Ar Jūrmalu mani piedzīvojumi ar Viktoru nebeidzās. Kad izklīda ziņas, ka māja Rīgas centrā varētu tikt pārdota, lai sagādātu naudu Pārslas vajadzībām, pircēju mums veikli atrada Mišins. Viņu sauca par Mihailu Saifuļinu. Tā kā Saifuļins nebija Latvijas pilsonis, māju viņš gribēja pirkt uz savas draudzenes Andželikas Astapčikas vārda. Es par māju gribēju saņemt 780 tūkstošus un biju noraidījis 380 tūkstošus ar iespējamu 20 tūkstošu virsmaksu, bet Saifuļins bija ar mieru maksāt tikai 350 tūkstošus. Taču viņš man ieteica, ka tos 350 tūkstošus viņš man palīdzēs ieguldīt bankā Baltija un īsā laikā mums no procentiem izaugs liela summa. Saifuļins atklāja, ka naudu mājas pirkšanai viņš aizņemsies no bankas Baltija, par ko četrus gadus maksās procentus – 8% katru mēnesi. Es teicu: «Labi, tos 350 tūkstošus tu varētu aizņemties pret hipotēku no Pārslas uz tiem pašiem četriem gadiem un procentiem. Pēc četriem gadiem tu mums atdosi 17 miljonus dolārus – t.i., pamataizdevumu un procentus, kurus mēs tev aizdosim arī uz 8% mēnesī. Pa to laiku tu varēsi brīvi apsaimniekot māju, vienīgi nedrīkstēs pret māju ņemt jaunus aizdevumus». Saifuļins padomāja un piekrita, bet tad apdomājās, ka viņš neaizņemsies kārtējos procentus (28'000 dolārus mēnesī), bet tos maksās ik katru mēnesi. Es piekritu, jo arī šādā veidā mēs par procentiem vien saņemtu 1,4 miljonus dolāru.

Pie Saifuļina izraudzītās notāres kādu 20 liecinieku klātbūtnē mēs dziļi izrunājām norunas mērķus un būtību, un notārs apņēmas sagatavot vajadzīgos protokolus parakstīšanai. Ar Saifuļina draudzeni parakstījām norunu par pārdošanu, ka viņa pirska māju par \$ 350 tūkstošiem, un saņēma \$ 25'000 kā rokas naudu, bet ar pašu Saifuļinu parakstījām norunu, ka 350 tūkstošus viņš mums samaksās tikai pēc četriem gadiem, bet katru mēnesi maksās 8% jeb 28'000 dolāru. Māja būs ieķīlāta un netiks pārrakstīta, iekams maksājumi būs pabeigti.

Bet aiznākošajā rītā pie manis ieradās vairāki spēcīgi puīši ar dzelzs uzpirksteņiem un vairāki Saifuļina advokāti. Viņi pieprasīja, lai tūlīt parakstu pirkšanas–pārdošanas līgumu, jo viņi to naudu grib samaksāt tūlīt. Latvijas likumi pieļauj saistības nokārtot priekšlaikus. Procentus Saifuļins nemaksās, bet tos mēs taču varam saņemt, ieguldot naudu bankā Baltija. Noruna par pārdošanu man ir parakstīta ar Saifuļina draudzeni, bet maksāšanas–pārvaldīšanas līgums ar Saifuļinu, un starp šiem līgumiem nav nekādas saistības. Rokas naudu esmu saņēmis, tāpēc man jāievēro nodomu protokols par pārdošanu. Līgumi jāpilda, ja negribu nepatīkamus juridiskus un fiziskus sarežģījumus. Saruna kļuva arvien nepatīkamāka – Saifuļina pārstāvis ziņoja, ka man nav liecinieku par sarunām, kur precizēti nodomi, jo ne notārs, ne klātesošie neliecinās manā labā. Kad es atteicos kaut ko parakstīt, viņi mani aicināja ierasties Saifuļina birojā.

Saifuļins vairākas stundas lika gaidīt, tad ieradās un uzvedās ļoti agresīvi, tēlojot bokseri uzbrukumā, un vienlaikus ar draudētiem sitieniem vaicāja, vai es patiešām gribu ar viņu kauties. Viņš sāka stāstīt, ka naudu dabūs no Bārklīja bankas Anglijā, tur ieķīlājot namu, bet par aizdevumu maksās tikai 6 % gadā, nevis 8 % mēnesī. Es savukārt teicu, ja viņš ar mani tik negodīgi izrīkosies, tad viņš no Bārklīja bankas, kuras prezidentu pazīstu, nedabūs ne centa. Teicu, ka būtu labāk, ja mēs sāktu sadarboties un Latvijā veidotu drošas muitas sadales noliktavas. Tajās varētu novietot tos metālus, ko Saifuļins ved no Krievijas, un tieši no noliktavas tos pārdot Londonas metālu apmaiņas biržā. Beidzot izlīgām. Es atdevu drošības naudu un braucām pie notāra anulēt norunas protokolus.

Notāre, kas bija sastādījusi mūsu protokolus, sagatavoja arī miera izlīgumu. Viņa strādāja lielā mākleru firmas priekšelpā. Mākleru firmas prezidents bija latvietis, bet īstais noteicējs acīmredzot bija viceprezidents, kas bija krievs. Prezidents izteica savu izbrīnu, ka man tik vienkārši izdevies atkrieties no Mišina un Saifuļina. Viņš mani uzaicināja pasēdēt pie glāzītes un teica: «Valdmaņa kungs, tu izskaties pēc tāda puslīdz normāla latvieša. Kā tu vispār varēji sapīties ar to krievu bandītu Mišinu?» Viņš man pastāstīja, ka Mišins katru otro nedēļu braucot uz Krieviju un atbrauc ar vairākiem čemodāniem, kas pilni ar dolāriem. Mišina uzdevums esot Krievijas klientu uzdevumā uzpirkt visu Rīgu. Mūsu sarunu pārtrauca mākleru firmas viceprezidents, kas pēkšņi ienāca kabinetā un sāka nikni runāt krieviski. Es no prezidenta sapratu, ka viņš tiek lamāts par mutes palaišanu. Kad nākamajā rītā mēģināju sazvanīt firmas prezidentu, izrādījās, ka viņš ir slimnīcā. Iepriekšējā vakarā viņš tika smagi piekauts.

Kad Mišins mani savā mašīnā veda pa Rīgu, lai kārtotu mājas papīrus, viņš man pa logu parādīja lielu māju un teica: «Tu, Gundar, domā, ka tevis pārstāvētā māja maksā 780 tūkstošus, bet zini, ka šo māju es nopirkšu ļoti, ļoti lēti». «Kā?» es ieinteresējos. «Mantīniekam ir 80 gadi. Viņam ir visādi strīdi ar ģimeni. Es viņam nopirku jau otro mašīnu. Drīz viņam būs jākārtoto parāds», atbildēja Mišins. Tā tā Rīga tiek uzpirkta: piekļūst pie apjukušā īpašnieka, sastāsta viņam visādus brīnumus, uzdāvina jaunu mašīnu par kādiem 10 tūkstošiem dolāru. Kad mašīna tiek apdauzīta, uzdāvina otru. Bet tad kādu rītu atnāk ar puīšiem dzelzs uzpirksteņos un saka: «Es nezinu, vai mēs vienosimies par mājas cenu, bet tie 20 tūkstoši, ko tev aizdevu, man vajadzīgi tūlīt...»

Ap to laiku nopietnas jaunas nepatīkšanas man sāka sagādāt Makarenko. Laikam viņš bija dzirdējis par Pārslas lētticību, tāpēc 1995. gada vasarā aizbrauca pie viņas ciemos pats. Makarenko Pārslai stādījās priekšā kā «Ave Sol» prezidents. Pārsla pārprata, ka runa ir par slaveno kori, nevis apšaubāmu blēžu firmu, tāpēc bija ļoti aizkustināta un labvēlīga. Makarenko stāstīja, ka viņu pie Pārslas esot sūtījis Gundars Valdmanis, jo, kā viņai zināms, viņam radušās lielas grūtības, atgūstot Pārslas īpašumus Jūrmalā, Oskara Kalpaka bulvārī 12/14. Tāpēc Valdmanis viņam lūdzis palīdzību. Bet, lai to darītu, viņam nepieciešama tieša Pārslas pilnvara. Pārsla šādu pilnvaru bez lielas domāšanas parakstīja.

Es no paziņām Latvijā sāku dzirdēt valodas, ka Makarenko Pārslas īpašumu Jūrmalā, Oskara Kalpaka 12/14 gribot slepeni aizdāvināt savam padotajam Indulim Ponim. Sazvanīju Zemesgrāmatas nodaļu un brīdināju par gaidāmo blēdību. Apsolīju pa nedēļas nogali sagādāt visus pierādījumus un atsaukt Makarenko pilnvaru. Tas bija jāpagūst 72 stundu laikā. Tūlīt izlidoju uz Ņujorku un izrunājos ar Pārslu. Notārs apstiprināja viņas liecības, saņēmu jaunus dokumentus un pilnvaras, Vašingtonā saņēmu apstiprinājumu par dokumentu īstumu. Gribēju ASV ierosināt lietu pret Makarenko, bet man paskaidroja, ka Amerikā nekāda blēdība nav notikusi, tāpēc krimināllietu ierosināt nevar. Savukārt Latvijā policija man paskaidroja, ka nav pierādījumu, kas Amerikā tos dokumentus viltojis. Makarenko apgalvoja, ka dokumenti esot atsūtīti, un viņš esot tos labticīgi pieņēmis un sācis rīkoties. Tā 1995. gada jūnijā es Makarenko pirmo plānu izjaucu.

Taču iekārotais kumoss bija pārāk liels, lai Makarenko to tik viegli atstātu. Viņa civilsievai un bērnu mātes, apģērbu modelētājas Jolantas Vadopalasas māte Dzintra Renemane nāca palīgā 1995. gada beigās. Viņas znots Vadims Makarenko jau 1991. gadā bija uzsācis cīņu, lai gūtu māju Oskara Kalpaka

12/14. Lai gan 1993. gadā Renemane bija atjaunojusi savu jaunības uzvārdu, atsakoties no vīra uzvārda Vadopalasa, un atjaunojusi jaunības uzvārdu Renemane, viņa 1995. gada beigās sāka apgalvot, ka esot Pārslas Blūmentāles ārļaulības pusmāsa, Dailas Zalcmanes 1944. gada 5. maijā Berga klīnikā dzimušī ārļaulības meita. Jāpiezīmē, ka Ņujorkā ar asarainiem ģimenes atjaunošanas stāstiem Makarenko sieva Jolanta Vadopalasa sāka apciemot Pārslu, cienāja viņu ar kūciņām un cigaretēm. Pārsla par šiem ciemiņiem ziņoja, skaidroja ka tie ir viltus radi un ka viņa esot piesardzīga. Tomēr radās dažādi it kā Pārslas Blūmentāles parakstīti dokumenti. Kad zvanīju Pārslai, vai viņa patiešām parakstījusi tādus dokumentus un pilnvaru izmaiņas, viņa norādīja, ka apzināti neko nav parakstījusi – viņa taču zina, ka tie ir tikai interesanti, patīkami blēži.

Amerikā reģistrētus dokumentus var sagatavot katrs. Amerikas notārs ar savu parakstu bez komentāriem apstiprina tikai to, ka tev ir kaut kāds dokuments, ka viņš to ir redzējis. Notārs kurš nepārvalda dokumentā lietoto valodu nav liecinieks jebkādi vienošanai vai dokumenta tapšanai, un bez komentāra pat dokumenta parakstīšanai. ASV vēstniecība ar savu zīmogu apstiprina tikai to, ka ASV patiešām darbojas tāds notārs. Bet tajā notariāli un valstiski apstiprinātajā dokumentā var būt vistīrākās blēņas. Mēs nezīnām, kā tie it kā Pārslas parakstītie dokumenti ir gatavoti (tie nav viņas rokrakstā), vai paraksti ir īsti vai viltoti. Ja rodas aizdomas par viltojumu, Latvijas policija atbild, ka viņus tas neinteresē, jo dokuments gatavots Amerikā. Arī ASV policiju šis dokuments neinteresē, jo tas neskar Ameriku, bet attiecas uz īpašumiem Latvijā. Latvijā viltoto dokumentu lietotājs nav sodāms, ja viņš apgalvo, ka viņam piegādāts dokuments, kura saturam viņš tic.

Tā tas turpinājās no 1995. gada janvāra līdz jūnijam. Stāvoklis saasinājās jūnijā, jo atkal bez brīdinājuma Makarenko ieradās ar apstiprinājumu Oskara Kalpaka 12/14 dāvinājumam Indulim Ponim un vispārējas pilnvarnieku maiņas dokumentiem. Par Rīgas nama pārvaldnieci viņš iecēla Dzintru Renemani, kas nekavējoties apstaigāja nama iedzīvotājus, piekodinot, ka turpmāk par komunāliem pakalpojumiem un īri ir jāmaksā viņai, ka citi maksājumi neskaitās. Atkal Makarenko uzrādītie dokumenti tika noliegti un atsaukti, bet manas pilnvaras apstiprinātas un atjaunotas.

1995. gada augustā atkārtoti tika radīti pretrunīgi dokumenti. It kā 4. augustā Gundara Valdmaņa pilnvaras tika atsauktas par labu Vadimam Makarenko. Pārsla to noliedza un atjaunoja manas pilnvaras. 9. augustā visi no Zalcmaņiem mantotie Pārslas īpašumi it kā tika uzdāvināti Dzintrai Renemanei. Man nācās braukt uz Ameriku, lai skaidrotu Pārslas pansionāta īpašniekam un pansionāta izraudzītam advokātam neticamo situāciju, kā arī atsaukt Makarenko pilnvaras. Šoreiz Pārsla it kā Makarenko izdotos dokumentus noliedza vairākās vietās: pie viņas un Katrīnas Mateuss ilggadējā notāra, pie pansionāta izraudzītā advokāta un pie viņai no pansionāta izraudzītā pilnvarotā advokāta Ivara Bērziņa. Visās trijās vietās tika noliegti un atsaukti Makarenko dokumenti, bet apstiprinātas un atjaunotas manas pilnvaras.

Kamēr es biju Amerikā, Makarenko ar policiju no mana dzīvokļa izdzina mana biroja darbiniekus un pievēca dokumentus. Steigā atgriezos no Amerikas ar Makarenko dokumenta atsaukumiem un savas pilnvaras apstiprinājumiem. Ar citu policistu palīdzību tiku atpakaļ savā dzīvoklī, kur biju pierakstīts un kas vienlaikus kalpoja arī kā birojs. Ievēdu birojā kaut kādu kārtību, bet, tā kā mani darbinieki bija iebaidīti un noguruši, nedēļas nogalē palaidu viņus atvaļinājumā un pats aizbraucu uz Jūrmalu visu pārdomāt.

Nedēļas nogalē atkal ieradās Makarenko un atkal izlauza mana dzīvokļa durvis, aizbildinoties ar it kā no mana dzīvokļa tekošo ūdeni. Šoreiz viņa cilvēki aizveda pat manu seifu. Pirmdien, kad ieradāties birojā, ieradās Makarenko ar bruņotiem vīriem un policistiem. Es policijai paskaidroju, ka tas ir mans dzīvoklis, kurā esmu pierakstīts, un bez tiesas sprieduma mani nevar izlikt. Makarenko turpretī apgalvoja, ka viņš ir īpašnieka pilnvarnieks un tas ir viņa birojs. Es norādīju, ka viņa blēdīgi iegūtās pilnvaras ir jau atsauktas. Viņš to noliedza, jo no Amerikas it kā esot pienācis fakss, kas liecina par pilnvaru derīgumu. Tā mēs nosēdējām līdz otrdienas rītam: Makarenko ar saviem miesassargiem un es ar palīgu. Vienos naktī Makarenko izbeidzās cigaretes un viņš izgāja nopirkt jaunas. Dzīvoklī palika viens viņa sargs ar pistoli. Viņš mani uzrunāja lauzītā latviešu valodā: «Paldies, Valdmaņa kungs, ka jūs nepielikāt roku Makarenko kungam. Man ir dota pavēle šaut jums pierē, ja jūs to mēģinātu darīt». Tā mēs nosēdējām visu nakti. Es centos nereagēt uz Makarenko provokācijām, lai sargam nebūtu jāpilda dotā šaušanas pavēle. Otrdienas rītā ieradās mana advokāte ar policistiem, kas Makarenko paskaidroja, ka es šeit esmu pierakstīts, tāpēc viņam jāatstāj telpas. Tā Makarenko beidzot aizvācās.

Šis laiks bija grūts visiem mājas iemītniekiem. Makarenko un Renemanes intrigu dēļ īrnieki vairs nesaprata, kas te notiek un kā viņiem rīkoties. Nemierīga palika visa nākamā nedēļa. Par mani Makarenko izplatīja sūdzības, ka es neprotot saimniekot un esot nežēlīgs pret īrniekiem. Nākamās piektdienas naktī kāds izskrūvēja visas trepju telpas spuldes. Starp 5. un 6. stāvu uz kāpnēm nokrita un

sasītās kāda vecāka kundze. Kaimiņš, arī vecāks kungs Orions Bēms, dzirdēja kāpņutelpā kliezienus, izsauca ātro palīdzību un palīdzēja cietušo nogādāt slimnīcā. Pārnākot mājās, viņš gribēja pārliecināties, kāpēc viņa kaimiņiene tā nokritis. Orions Bēms sāka kāpt pa tām pašām kāpnēm uz augšu, sapinās kaut kādās auklās un arī nokrita, smagi sasitot galvu. Slimnīcā viņš sniedza liecību policijai, bet jūtot, ka tuvojas viņa pēdējā stunda, viņš savas liecības atsauc, lai no šīs pasaules varētu šķirties bez strīdiem. Pēc šā nāves gadījuma Makarenko komanda, acīmredzot, nobijās, un spiediens pret mums Latvijā atslāba.

Amerikā par Pārslas īpašumu pārvaldnieku bija iecelts jurists Ivars Bērziņš. Ivars Bērziņš ir pazīstams jurists, pie kura, kad ciemojās Amerikā, parasti apmetās Ivars Godmanis un citi Latvijas varasvīri. Latvijā viņu pārstāvēja advokāts Andis Jenavs. Īsu laiku mēs ar viņiem sekmīgi sadarbojāmies. Caur Jūrmalas tiesu izdevās uzlikt visiem Pārslas īpašumiem arestu, lai tos slepeni nepievāktu Makarenko vai Renemane. Rīgas māju reģistrējām uz uzticības personas Pētera Zālītes vārda. Tomēr sarežģījumi nebeidzās, jo Makarenko apgalvoja, ka 29. augustā Pārsla it kā atkal esot parakstījis tos pašus 9. augusta un pēc tam noliegtos dokumentus. Atkal visi dāvinājumi un citi Makarenko komandas dokumenti tika atcelti, un Ivars Bērziņš, kam bija labi pazīstami Latvijas vēstniecības darbinieki ASV, izkārtāja, ka ASV vēstniecība vairs nelegalizēs nevienu it kā no Pārslas parakstītu dokumentu bez Ivara Bērziņa kā Pārslas pilnvarotā piekrišanas. Es iebildu, ka tādu privātu izkārtojumu vajadzētu tomēr apstiprināt Amerikas tiesā. Taču Ivars ASV tiesā iesniedza lūgumu atzīt, ka Pārsla Blūmentāle nav spējīga pārvaldīt savus īpašumus, un lūdza tai iecelt aizbildni, piedāvājot pats sevi, nevis Katrīnu Mateus, kas jau 25 gadus bija faktiskā Pārslas aizbildne. Bērziņš panāca, ka tiesa atsauc kā spēkā neesošus visus Pārslas Blūmentāles parakstītos dokumentus, jo Pārsla bijusi rīcības nespējīga kopš saslimšanas brīža, bet saslimšanas datums netika norādīts. Bērziņš piedāvāja, ka ieceltais aizbildnis noteiks, kuri darījumi ir veikti Pārslas labā, bet pārējos apstrīdēs tiesas ceļā.

Tajā laikā es piedalījos 6. Saeimas vēlēšanu kampaņā. Partijas priekšsēdis Alberts Kauls mani brīdināja, lai es izvairos no Bērziņa patvaļas, jo Bērziņš esot Godmaņa un citu manu politisko pretinieku draugs. Kādu dienu partijas štāba pagalmā Kauls dusmīgi pienāca un paziņoja, ka kāds mani nosaucis par blēdi. Viņš man pasniedza savu mobilo telefonu, kur sadzirdēju Makarenko balsi. Jā, viņš atzina, ka Kaulam stāstījis, cik liels blēdis es esmu. «Gundar, tas nebija domāts personīgi, bet tev jāsaprot, ka ir cilvēki, kas negrib, lai tu startē vēlēšanās. Ja tu neizstāties no kampaņas, mēs tev taisīsim daudz sūdu». Kā drīz vien pārliecinājos, šie draudi nebija tukši. Sāka parādīties netīras publikācijas presē: kā es apzogot Pārslu Blūmentāli, kā mans vecākais dēls mainījis Pārslai izrakstītās zāles, lai viņu psihiski iespaidotu, kā mans jaunākais dēls apkalpojot gejus u.tml. Protams, mans vecākais dēls nekad nav bijis ārsts, no Pārslas īpašumiem nevarētu izspiest ne desmito daļu tās summas, ko man piedāvāja «Vakara Ziņas», un geju apkalpotājs ir cits Ričards Valdmanis, nevis mans dēls. Sākumā es gribēju laikrakstus sūdzēt tiesā par goda laupīšanu, bet mani atrunāja dēli, jo tiesas procesi var izrādīties vēl netīrāki un nogurdinošāki nekā šīs publikācijas. Kad biju pie dēliem Amerikā, sūdzēt avīzes tiesā gan piedāvāja mani divi laikrakstos neminētie dēli, jo nav atrasti līdzvērtīgi un nav nomelnoti. Tātad mani dēli šo kampaņu uztvēra ar humoru.

Nemot vērā arī manu viedokli, tiesa par pagaidu aizbildni izmeklēšanas laikā iecēla Džonu A. Santospirito, kas darbojās apmierinoši. Ar laiku Amerikas tiesa iecēla Pārslai pastāvīgu aizbildni Bernardu Mirotzniku.

Pret pagaidu aizbildni Santospirito iebilda Renemane, kuru aizbildnis neatzina par likumīgu pretendenti uz īpašumu. Renemane par Pārslas aizbildni piedāvāja pati sevi vai savu meitu Jolatu kā tuvākos radniekus. Bet citu pierādījumu trūkuma dēļ Amerikas tiesa piedāvāja Renemanei iziet DNA analīzi, lai pierādītu savu radniecību. Renemane nepiekrita, bet slepeni griezās Latvijas tiesā, nepieaicinot procesā savus iedomātos radus. Par šo slepeno gājienu uzzinājām tikai no raksta «Rīgas Balsī», ka dzimtsarakstu nodaļa atsakās reģistrēt Dzintru Renemani kā Dailas Zalcmānes meitu.

Grūti ticēt, ka juridiskā kārtība Latvijā varētu būt tik ļoti īpatnēja. Teiksim, Dzintra Renemane var pretendēt, ka ir tuvs mantinieces rads – pusmāsa no ārlaulības. Kaut ko līdzīgu varētu darīt katrs veikls darbonis. Pierādījumu nav, bet varētu pietikt ar apšaubāmas izcelsmes dokumenta neskaidru kopiju. ASV tiesa šos pierādījumus noraida, bet Latvijas tiesas ASV ignorē.

Lai gan lieta skar lielu Zalcmāņa mantojumu, tiesas lietās Pārslas aizbildnis netiek atzīts par ieinteresēto pusi. Mūsu viedoklis ir, ka apšaubāmas kvalitātes dokumenta kopija nav pierādījums, ka Makarenko sievas māte varētu būt Pārslas pusmāsa, bet ir rupjš viltojums, jo pēc Berga klīnikas statūtiem, ja būtu nolūks slēpt Renemānes izcelsmi, tad nebūtu nekāda dokumenta. Ir neticami, ka viena no Latvijā bagātākajām ģimenēm savu bērnu atstātu bez pierādījumiem par radniecību. Vēl jo vairāk tāpēc, ka Jānim Zalcmānim ļoti sāpēja, ka viņa sievai Malvīnei Margaritai bija asins īpatnība, no kā viņu

bērni dzima ar dažādām novirzēm. Tāpēc Zalcmanis tik ļoti pieķērās savai mazmeitai Pārslai, kas jaunībā bija pilnīgi normāla, turklāt gudra un ļoti skaista. Ar gadiem, it īpaši pēc nervu sabrukuma, zināmas īpatnības parādījās arī Pārslai. Grūti ticēt, ka Zalcmaņu dzimta neliktos ne zinis par vēl vienu atvasi un par to pilnīgi noklusētu paši savā un savu tuvāko draugu vidē, ja zinātu par tās eksistenci. Vēl grūtāk ticēt, ka viņi to būtu divu mēnešu vecumā atstājuši Sarkanās armijas okupētajā Rīgā. Dzintra Renemane arvien atsakās savu radniecību pierādīt ar asins vai DNA analīzi. Renemanes ģimene, dzimšanas laika kaimiņi, bērnības draugi un acīmredzot pat znots Vadims Makarenko līdz 1995. gada augustam nebija dzirdējuši pat tādu baumu. Renemane pati nav spējusi vai gribējusi uzņemt sakarus ar savu vecmāti Malvīni Zalcmani, kura tika atbrīvota Sibīrijā 1946. gadā un nomira Slokā 1952. gadā.

Andis Jenavs šķita prātīgs un spējīgs jurists, bet vēlāk, kad Ivars Bērziņš nekļuva par aizbildni, Mišins prata viņam uzdot arī citus uzdevumus, un Jenavs atteicās turpmāk pārstāvēt Pārslu. Tragēdija ir tā, ka Latvijā, kur vidējā alga ir ap 80 latiem, tiesām jālemj, kam piederēs viss, kas šajā zemē ir. Ja kāds grasās piesavināties māju miljona vērtībā, tad viņš var atļauties samaksāt 50 tūkstošus dolāru un arī vairāk, jo laupījums vienalga būs vairāku simtu tūkstošu vērts. Bet ja esi brīvprātīgs pārstāvis kādam Rietumos dzīvojošam cilvēkam, tad ir ļoti grūti paskaidrot, ka tev kukuļiem jāizdod 200 tūkstošus. Turklāt nav garantijas, ka ar tiem 200 000 pietiks, jo tādi kā Makarenko, ja tie lietā ieguldījuši 100 tūkstošus, vajadzības gadījumā var pielikt vēl kādus 150 tūkstošus, lai lietu nezaudētu. Ja apskatās, cik daudz laimes vērtīgu īpašumu formā un citādi ir uzsmaidījis tiesu darbiniekiem, tad skaidrs, ar kāda mēroga afērām ir darīšana. Ja sākumā advokāti Latvijā klientiem palīdzēja par pieciem latiem stundā, tad tagad liela daļa advokātu prasa 60 latus par stundu, bet ietekmīgākie, kā Grūtups, pat 3000 par stundu. Bet arī 100 latu honorārs vēl nenozīmē, ka advokāts būs tev lojāls. Kamēr valdīs šī korupcijas sērga, neviens Latviju nespēs glābt. Diemžēl tiesneši – vairumā bijušie komunistu lojālisti un viņu starpā paliek arī tautas represētāji – tagad savos amatos ir apstiprināti uz visu mūžu. Tāpēc it kā notiekošā cīņa starp Saeimas deputātiem, Augstāko tiesu un Ģenerālprokuratūru būtu jāuztver kā atvēršanās pazīme, ja vien tas nav kārtējais teātris.

Drauds, ka tu vari palikt par ubagu vai tikt citādi iznīcināts, Latvijā ir ļoti reāls. Tas, kā Saeima neželīgi izmeta deputātu Valdi Krisbergu, ir spilgts piemērs tam, kas notiek, ja tu krīti neželastībā. Jo, balsojot par imunitātes atcelšanu, deputātiem nebija nekādas iespējas, ne vēlēšanās iedziļināties pretrunīgajās liecībās. Krisbergs kādam var ļoti nepatikt, bet starp tiem, kas Latvijā piesavinājušies bagātības, viņš nav lielākais blēdis, bet neapšaubāmi ir starp tiem, kas ir visvairāk sēdējis cietumā. Arī mani vairākas reizes ir baidījuši ar līdzīgu likteni. Kad es atteicos nolikt Eiropas parlamentārās asamblejas delegāta mandātu, mani brīdināja: «Gundar, vai tu patiešām gribi, lai tevi apsūdz un atņem deputāta imunitāti? Tad gan tu uz Strasburgu braukt nevarēsi». Tā tas ļoti smagais iebaidīšanas aparāts darbojas, un reti kurš spēj pret to nostāties un nepakļauties. Pagaidām negodīgums Latvijā tikai pieaug.

Makarenko aizņemto Lielupes māju tiesa jau sen bija atzinusi par Pārslas mantojumu, bet dažādas tiesvedības novilcināja Makarenko izlikšanu. Nesen Augstākās tiesas palāta it kā nejauši sāka pārbaudīt tiesas dokumentu mapi un atklāja, ka tā ir nepilnīga, jo nav visu dokumentu. Tā tiesas lēmumi par mantošanu tika pasludināti par nelikumīgiem. Patiesībā nekādu dokumentu netrūka, bet Jūrmalas tiesa ar Pārslas prasībām saistītās lietas bija dažādi apvienojusi un sadalījusi, tāpēc iespējams, ka dokumenti tika pārvietoti uz dažādām mapēm. Uz dokumentu trūkuma konstatēšanu Pārslas pārstāvji nemaz netika pieaicināti. It kā trūkstošos dokumentus mēs esam atjaunojuši, bet senais tiesas lēmums, ka māja pieder Pārslai, arvien nav stājies spēkā. Lieta jāizskata no paša sākuma. Tā ar vienu spalvas vilcienu zūd 7 gadu darbs. Renemane pieteikusi, ka Pārslas īpašumi ir viņai dāvināti. Lai gan dāvināšanas akti ir atsaukti, Renemane pastāv, ka ir arī likumīgā mantiniece. Latvijas tiesa Renemanes radniecību vienu brīdi bija pat atzinusi, bet Augstākā tiesa pēc dzimtsarakstu nodaļas iesnieguma šo lēmumu atcēla. Starplaikā Renemane izņēma dzimšanas apliecību un it kā nespēja oriģinālo kopiju atdot uz pieprasījumu. Mēs par to brīdinājām ASV tiesu jau 1997. gada septembrī. Arī šis process jāsāk no jauna, un līdz šim mēs vēl neesam atzīti pat par ieinteresēto pusi. Tā ir pagājuši deviņi gadi, kopš es apzināju Pārslas īpašumus Latvijā, un septiņi gadi kopš pirmās tiesas prāvas, bet īpašumu atgūšana daudzos aspektos bija palikusi nulles līmenī.

Anda Jenava vietā pilnvarojām juristi Valeriju Jaunrodziņu, kas dokumentus salasīja un sastādīja iesniegumus desmit tiesas procesiem, kuros Makarenko komanda mūs oponentēja, bet tad atteicās. Pēc nopietnas meklēšanas izraudzījām patiešām spējīgu advokātu kolēģijas kandidātu Andri Eģīti, kas veiksmīgi sāka apkarot Makarenko, atgūstot Pārslai Makarenko okupēto Lielupes māju, savāca papildus dokumentāciju par Dzintras izcelsmi, un nesen guva pirmo spriedumu, ka Renemanes pretenzijas uz dāvinājumu ir spēkā neesošas. Lai novērstu beidzamo spriedumu un vispār atkrāfītos no spējīgā Eģīša, Makarenko izkārtoja tiesu ASV, uzbrūkot Mirocnīkam par to, ka viņš uzticējies blēdim Valdmanim –

bet, lai to panāktu, iesniedza kā derīgu atsaukto Renemanes dzimšanas apliecību, un rezultātā Egītis ir vēl vietā, bet Makarenko komandai un Makarenko ieinteresētajam tiesnesim ir krietnas nepatīkšanas.

Jau vairākus gadus Makarenko ir saviem draugiem atklāti lepojies, ka esot jaunāks un bagātāks par Valdmani, un tā viņu vienkārši nokausēs. Bet Egītis ir jaunāks par Makarenko, un Valdmaņa nepiekāpība ir izsaukusi apjukumu un rupjas, sodāmas pārmērības no Makarenko puses. Šā gada augustā Renemane ar Makarenko jaunāko brāli Staņislavu, kas ir jau izmests no ASV un Turcijas, ar vardarbību pārņēma valdījumā Pārslai piederošo māju Tukumā. Viņu kaujinieki vērsa revolverus pret mani, un Staņislavs pat deva rīkojumu nekavējoties šaut. Par laimi ienāca trīs liecinieki, radās sajukums, kas man ļāva izvairīties no atentāta.

Pārsla arvien nevar baudīt tos labumus, ko tai spētu dot Latvijas īpašumi, un 1998. gadā viņa cieta pirmo sirdstrieku. Mūsu lokā bija sapnis, ka Pārsla atkal varēs dzīvot kā pasaules bagātniece. Par naudu no mantotā viņa varētu nopirkt lielu mūža pensiju, burvīgu mājokli kaut kur Floridā, varētu atļauties kalpotāju un ceļojumus. Pagaidām viņu gaida tikai nepatīkšanas un dažādu blēžu uzmākšanās.

Kā noprotat, mājas atgūšana Latvijā nav nekāda izprieca. Tas ir ļoti laikietilpīgs, nervozs un dārgs process. Kamēr īpašumi nav atgūti, tu nevari sākt nekādu pilnvērtīgu uzņēmējdarbību, bet jāmaksā nodokļi, jāmaksā par neskaitāmiem dokumentiem un kopijām, par advokātiem, braucieniem uz Ameriku, plašu saraksti, jāuztur un jāremontē vēl neatgūtā māja, lai tā funkcionētu un nesabruktu. Tas viss galu galā var izrādīties veltīgi. Pārslai nekādas naudas šiem nolūkiem nav, tāpēc es jau no paša sākuma šajā lietā esmu ieguldījis lielus personīgos līdzekļus. Bez tam esmu šai vietai piesiets. Pat ja es gribētu braukt prom no Latvijas, to būtu grūti izdarīt, jo liela daļa personīgās mantas un arī Pārslas Blūmentāles īpašumi ir šeit. Kā rāda mana pieredze, bez uzraudzības tos atstāt nevar.

Uz visu mūžu man paliks atmiņā epizode, ko dziļi izpratu, kad to piedzīvoju, gaidot rindā Jūrmalas Zemes dienesta nodaļā. Man blakus sēdēja divas padzīvojušas kundzes. Pēc garāka klusuma brīža viena teica otram:

– Zini, Mirdza, mēs laikam esam pasaulē visbagātākās nabadzes.

– Kā tu to domāji?

– Man taču pieder trīs namīpašumi Majoros, bet tev – 200 hektāru zemes Lielupes krastā, bet mums abām nav ko ēst.

Prese kā varas un naudas kalpone

Masu mediji ir viens no varas stūrakmeņiem, jo tie orientē tautas uzskatus par dzīvi, tās morāli un vērtējumu par konkrētiem priekšlikumiem, cilvēkiem un darījumiem.

Latvijā masu mediji lielā mērā kalpo varai, pievēršot tai nesamērīgi lielu uzmanību un izklāstot tās viedokli, gandrīz pilnīgi aizmirstot mūsu tautu, tās patiesos varoņus un nopelniem bagāto pensionāru neapskauzamo stāvokli. Tautas apspiedēji netiek izdzīti no sabiedrības, bet nekārtības pārvaldītāji (t.sk. Latvijas Bankas prezidents) kļūst par tautas elkiem un jaunatnes paraugu.

Tautai akli jāuzticas drukātam vārdam un ar viņu saistītām maldu mācībām. Gandrīz visa prese atrodas mūsu varā, un tā nodrošinās enerģisku atbalstu. Tautai jātic, ka varturi valstij kaitē ar augstāku mērķi un nolūku, ka tie aizstāv strādnieku šķiru un pasaules saimnieciskos principus.

«Gudro stratēģija un taktika»

Lai tautu atbrīvotu no varas kalpiem un amorāla dzīvesveida sludinātājiem, Latvijā būs jānoliedz strādāt masu medijos ievērojamai daļai esošo viedokļu paudēju.

Kad Čehoslovākijā krita komunistu vara, Vaclavs Havels izprata masu mediju spēju kalpot vai kaitēt tautai, un komunistu masu mediju ierēdņiem noliedza deviņus gadus strādāt medijos.

Modernajā pasaulē militāro ieroču spēks ir izsīcis, salīdzinājumā ar publiskā atbalsta gūšanas un sabiedriskās domas veidošanas spējām – kā starptautiski arvien vairāk saistītajā «globālajā sādžā», tā arī nacionālajās valstīs. Masu mediji ir viens no efektīvākajiem varas instrumentiem. Tie var tautu pieradināt pie visādiem netikumiem, paklausības, aklas sekošanas, neciešamiem dzīves apstākļiem, aizvest viņus iedomātā realitātē u.tml.

Jauno preses laikmetu neatkarīgajā Latvijā iezvanīja Latvijas Tautas frontes avīze «Atmoda». Pretēji pirmā LTF kongresa lēmumam, par šā laikraksta redaktori tika ielikta rūdītā komjaunatnes aktīvistē Elita Veidemane. Bez šaubām, avīzē netrūka latvieša dvēselei dārgu un svētu materiālu, kas patīkami atšķīrās no padomju avīžu apnikušās pelēcības. Vispārējā eiforija ļāva neievērot «Atmodā» rūpīgi atmērītās devās pilināto ideoloģisko indi. Ar ārēji patriotiskiem, lai gan rūpīgi atlasītiem un apstrādātiem rakstiem Veidemanei izdevās sasniegt apskauzamu avīzes tirāžu un iemantot pilnīgu

lasītāju uzticību gan laikrakstam, gan tā izdevējai Tautas fronteī, gan visiem Tautas frontes darbiem un lēmumiem. Nu pēc 10 gadiem mēs varam vērtēt, kā šī uzticība tika izmantota.

Pirms pašām LPSR Augstākās padomes vēlēšanām «Atmoda» saviem līdz galam uzticīgajiem lasītājiem publicēja oficiālo Tautas frontes atbalstīto deputātu kandidātu sarakstu. Tikai vērtīgākie un kritiskākie prāti ievēroja, ka šajā sarakstā ietverta visa Komunistiskās partijas un LPSR komjaunatnes aktīvistu elite. Trūka tikai Rubika cilvēku un to komunistu, kas atklāti pieslējušies Interfrontei. «Atmoda» un citi tautfrontistiskie izdevumi šos rūditos un veiklos komunistu funkcionārus dēvēja par «gaišajiem spēkiem», kas, tiesa, iestājušies kompartijā un sasnieguši tās hierarhijā augstu stāvokli, bet patiesībā sirdī nesuši Latvijas brīvības ideju un grāvuši komunistisko režīmu no iekšienes. Viņu nopelni Latvijas atbrīvošanā bijuši tik lieli, ka tie nav nekādā mērā salīdzināmi ar kaut kādu disidentu un citu «bļāvēju» fragmentāriem izlēcieniem. «Atmodā» publicētajā atbalstāmo kandidātu sarakstā mēs varam atrast gandrīz visu pašreizējo varas nomenklatūru: A. Gorbunovu, A. Čepāni, A. Panteļejevu, E. Inkēnu, I. Bērziņu, I. Godmani, A. Seikstu, M. Gaili, V. Birkavu, E. Repši, O. Blumbergu un citus šā puskriminālā režīma runasvīrusus un īkšķa rādītājus. Pēc ievēlēšanas šie deputāti valdības struktūrās ievilkā savus draudzīņus, kā A. Šķēli, G. Krūzi un pārējos. Latvijas patriotiskie cilvēki, domādami, ka dara kaut ko labu, «Atmodas» publicēto sarakstu ievēlēja ar pārliecinošu balsu vairākumu, līdz ar to uzveļot sev mugurā šoka terapijas un mafijas grūti nometamo nastu.

Pēc vēlēšanām «Atmodas» nozīme strauji saruka, jo Moris savu galveno darbu bija padarījis. Vēl gan Veidemane palīdzēja Saeimā dabūt krogus balamuti Kārli Leiškalnu un partiju «Saimnieks», bet lasītāju atsauksme un uzticība neglābjami zuda. Pilnīgi likumsakarīgi Veidemanes «Atmoda» degradējās par «Atmodu Atpūtai», kas jau bija klaji pornogrāfisks izdevums. Beigās tas pazuda, pēdējo reizi piekrāpjot gan atlikušos lasītājus, gan tam uzticīgi kalpojušos žurnālistus, kuri nesaņēma algu par vairāku mēnešu darbu. Arī pati Veidemane palika bez pieprasījuma, jo kādreizējie miesas jaukumi un prāta asumi bija jau pavītuši. Pēdējais mēģinājums sevi pieteikt bija Veidemanes nožēlojamais apvainojums, kad pat ulmaniskā Triju Zvaigžņu ordeņa komisija noraidīja priekšlikumu nabaga Elitiņu par pūlēm apbalvot vismaz ar ordeni. Citādi asprātīgā Veidemane tā arī nesaprata klasisko patiesību par Mori un padarīto Jūdasa darbu.

Pēc 4. maija režīma noformēšanās Latvijas prese – gan vecā, gan jaunā – gandrīz vienbalsīgi pūta vienā stabulē – jaunās varas stabulē. Par pareizā toņa etalonu kļuva par valsts naudu dibinātā, bet vēlāk ļoti veikli prihvatizētā «Diena», kuras kontrolpaketi nopirka zviedru koncerns. Taču arvien skaļāk preses lappusēs sevi sāka pieteikt kriminālajā laupīšanā dzimstošie finansu grupējumi un mafijas klani. Ja vēl 6. Saeimas vēlēšanu laikā prese vienbalsīgi atbalstīja «Latvijas ceļa» radīto varas triumvirātu, tad pirms 7. Saeimas vēlēšanām laikraksti sadalījās divos galvenajos grupējumos: «Diena» un «Lauku avīze» uzbūra Šķēles varoņtēlu, bet «Neatkarīgā Rīta avīze», «Jaunā avīze» un «Rīgas balss» slavēja tās partijas, kas pārstāv t.s. Ventspils grupējumu: Latvija ceļu, Tēvzemei un Brīvībai, un sociāldemokrātus. Sākotnēji var šķist, ka visus šos kompromatu karus lasīt kļuvis interesantāk, bet nav grūti konstatēt, ka visiem šiem avīžu atmaskojumiem nav nekādu seku. Tas ir tāds žanrs, ko var salīdzināt ar televīzijas kriminālajiem trilleriem un ziepju operām. Tas tāpēc, ka starp Šķēles grupējumu un Ventspils grupējumu nav nekādu būtisku atšķirību, nav nepārvaramu pretrunu. Kompromati gan kairina lasītāju iztēli, bet ne mazākā mērā neapdraud ne tādā veidā «atmaskotos» neliešus, ne Latvijā valdošo sistēmu. Runa ir par dzelteno un melno žurnālistiku, par sabiedrības ievilkšanu intrigu un baumu muklājā, savdabīgā intrigu un baumu narkomānijā. Mūsdienu Latvijas prese ir pārvērtusies par to, ko marksisti kādreiz dēvēja par opiju tautai.²⁶

Latviešu prese – kā Latvijā, tā trimdā – pūš tikai jaunās varas stabulē. Arī man, mēģinot īstenot savus ideālus, nācās bieži saskarties ar Latvijas un latviešu trimdas preses netīrajiem paņēmiem. Pirmo reizi tas bija saistīts ar man neizprotamu, it kā nenozīmīgu incidentu Saeimas viesnīcas kafējnīcā, kur es biju ielūdzis savus Amerikas ciemiņus. Kafējnīcas viesmīlis man neizprotamu iemeslu dēļ atteicās mūs apkalpot, tā mani pazemojot viesu priekšā. Es šo viesmīli nosaucu par draņķi un kopā ar viesiem aizgāju uz citu vietu, bet avīzēs parādījās murgaini apraksti par skandāliem, kurus es it kā esmu sacēlis Saeimas viesnīcas kafējnīcā.

Otra nepatīkamu publikāciju lavīna sekoja A. Kiršteina publiskajam apvainojumam no Saeimas tribīnes 1996. gada 5 septembra debatēs, kad es oponentu Baltijas brīvajam tirgum lauku produktiem. Kiršteins savā runā pauda pretēju viedokli un savas runas priekšpēdējos teikumos izteicās:

²⁶ V.E.: Par «tautas opiju» (nevis «opiju tautai») marksisti dēvēja reliģiju.

«Ja, piemēram, Valdmaņa kungs ar pārsistu galvu dzērumā guļ pie Universālveikala ziemā, tad nevajadzētu domāt, ka visi latvieši zemnieki ir līdzīgi un nespēj normāli strādāt. Runājot par Eiropas lietām, Valdmaņa kungs, tāda ir mana atbilde uz jūsu teikto».

Tūlīt griezos pie Saeimas prezidija, lai liek Kiršteina atvainoties. Tiku sūtīts pie mandātu komisijas priekšsēža Ilmāra Bišera, kurš apsūtīja pārslasit transkriptus un vairākas dienas vēlāk paziņoja, ka tāda konstrukcija nav apvainojums, jo neesot apgalvojuma par mani, bet tikai loģiski pareiza hipotēze. Tas gan netraucēja latviešu avīzēm – gan Latvijā, gan Rietumos – šo nebijušo gadījumu sulīgi aprakstīt. Vēlāk, Inteligences apvienības rīkotajā konferencē, atsaucoties uz Kiršteina teikto un publikācijām presē, šos melus, dzirdot visai Latvijai, atkārtoja arī Visvaldis Lācis, un šo Gaiziņa kalna nomenklatūras pirts kurinātāja teikto visā pilnībā nodrukāja «Neatkarīgā Rīta Avīze», ar komentāriem pievelkot lasītāju uzmanību sulīgajam. Bruklinā rediģētā trimdas latviešu avīze «Laiks» 1997. gada 13. februārī publicēja bijušā «Nacionālās neatkarības» redaktora Gunāra Birkmaņa safabricētu rakstu, kurā, rakstot par norisēm Latvijā, viņš šai sakarā raksta:

«..tribīnē kāpj Gundars Valdmanis, trimdnieks un cerība. Vairāki deputāti man stāstījuši, ka pērnvasar šo «patriotu» redzējuši guļam uz ietves pie universālveikala. Avīzes arī rakstījušas par kādu skandālu dzērumā. Ai, kāds negods mūsu cerīgajai trimdai! Bet Valdmanis tikmēr granda zibeņus un pārkonus par Šķēli: «Nemākulis, nekā nezina no ekonomikas!» Tiek citēts Finka pareģojums un sarunāts daudz kas, ko būtu grūti pamatot».

«Laika» izdevējs Lotars Rudzītis bija labi pazīstams LZS aktīvists. Ļaunu prātu uz Birkmani es neturu, bet jākonstatē, ka pēc šiem un citiem netīrajiem pūliņiem Gunārs Birkmanis jau ir sagaidījis Elitas Veidemanes bēdīgo likteni – TB/LNNK viltus nacionālistiem, kam viņš gadiem tik pazemīgi kalpojis, Birkmanis vairs nav vajadzīgs un ir izmests – kā teica Ļeņins – vēstures mēslainē.

Iedzeršanas Saeimas divos krogos un darba vietās, Saeimas viesnīcas bārā un trepju telpās notiek visās dzimšanas un vārdu dienās. Atzīmē arī Latvijas un citu valstu goda dienas, nemaz nerunājot par tās un vakardienas uzvarām un zaudējumiem, kolēģu un sabiedroto izteikto frakcijas sēdēs, komitejās, plenārsēdēs, medijos, pat uzstāšanās ārpus Saeimas. Jāuzdzer par kopējām paziņām, turpmāko sadarbību, draudzību un «tu brālībām», uz veiksmi projektā vai citām iecerēm. Cits svin, ka diena sākusies, otrs, ka darba diena tuvojas beigām. Tad vēl jālāpa «pohas» un apvainojumus, un jānolīdzina nesaprašanās. Deputātus neapskaužamā stāvoklī žurnālisti redz ik dienas un, ja gribētu konstatēt relatīvo patēriņu, viņiem tikai jāaprunājas ar bārmeņiem un apkalpotājiem. Vairākas reizes esmu kādam žurnālistam lūdzis, lai konstatē manu patieso rangu Saeimas deputātu alkohola patēriņā. Ierosināju arī, lai Saeimas medpunktā būtu alkohola promiņu mērīšanas iekārta – ar ieceri, ka deputātam darba vietā, it īpaši plenārsēdes tribīnē, uzliktu tos pašus ierobežojumus, kas jāievēro auto vadītājam. Nav man šeit ko lielīties – trūkst gan pieredzes, gan treniņa – Saeimas dzērāju sacensībā es netiktu pat līdz kvalifikācijas raundam. Tos, kuri varētu tikt pirmajā desmitniekā, žurnālisti varētu viegli nosaukt. Tomēr pie varas esošos, Sadarbības padomes atbalsstītos deputātus žurnālisti šādos gadījumos neapraksta. Cik atceros, izņēmums bija Aigara Jirgena gadījums, bet nezinu, ar ko Jirgens tādu nelabvēlību bija nopelnījis. Žurnālisti neaiztiek arī tos opozīcijas deputātus, kas cenšas būt klusi un neizlec ar valdošajiem nepatīkamiem priekšlikumiem, t.i., īpaši netraucē. Ja es būtu nostājies varas pusē (piedāvājumu netrūka), esmu pārliecināts, ka Latvijas prese zaudētu vienu ļoti pikantu tēmu, ar ko citādi paklausīgie un pakalpīgie žurnālisti var pēc patikas izklaidēties.

Trešais gadījums, kurā tiku padarīts par dzērāju, bija saistīts ar Andra Rubīna tiesu pret jau minēto Visvaldi Lāci, kurā, starp citu, Lācis zaudēja. Sensāciju žurnālists, jurista Platača palīgs Uģis Spandegs laikrakstā «Neatkarīgā Rīta avīze», no kuras, starp citu, Spandegu drīz vien padzina par dzeršanu darba laikā, publicēja melus, ka tiesas zālē es esot smirdējis pēc alkohola. Tā bija vienīgā reize, kad es nolēmu avīzi un apmelotāju iesūdzēt tiesā. Man bija vairāki liecinieki, t.sk. arī vairāki Saeimas deputāti, ar kuriem man nācās strādāt īsi pirms un arī īsi pēc tiesas, kas liecināja, ka minētās tiesas dienas laikā es nebiju lietojis alkoholu un ka no manis nenāca nekāda alkohola smaka. Lai vai kā, bet es tiesā zaudēju 200 Ls tiesas nodevu, daudz laika un nervu. Biju piemirsis Skudras izkārtoto mācību (skat. «Iepazīšanās ar Latvijas tiesu sistēmu»).

Lai reizi par visām reizēm lasītājiem būtu skaidrība par maniem alkohola lietošanas ieradumiem, es labprāt tos atklāšu. Es dzeru, un varbūt daudz vairāk, nekā man nāk par labu. Bet man ir viens gadiem nemainīgs princips: es nekad nedzeru no rīta un dienā. Es varu iedzert vēlā pēcpusdienā vai pašā vakarā. Par to var liecināt gan mani Saeimas kolēģi (Vienības partijā bija vairāki bijušie kolhozu darbinieki, kas

vismaz Saeimas perioda sākumā mēdza iedzert arī no rītiem, bet nevarēja uz to pierunāt mani), gan citi paziņas un draugi, ar kuriem nācies iedzert.

Visiemīļotākā preses tēma bija rakstīt par maniem leģendārajiem šortiem,²⁷ ar kuriem es nāku uz Saeimas plenārsēdēm. Bet arī šī tēma sākotnēji tika uzpūsta mākslīgi. Gadījums, kuram tik veikli pieķērās žurnālisti, notika pirms Latvijas prezidenta vēlēšanām. Kā atceraties, šīm vēlēšanām ļoti aktīvi gatavojās arī Ilga Grava-Kreituse. Kādu dienu no Saeimas darba brīvā laikā es biju Lielupē uz jahtas, kad Ilga Kreituse pēkšņi nolēma sasaukt Vienības partijas frakciju, lai skaidrotu, kāpēc mums būtu jāatbalsta tieši viņas kandidatūra. Mani frakcija sazvanīja pa mobilo telefonu. Kad tiku krastā, nebija laika pat pārģērbties, un es uz sapulci ieradus savā birošanas apģērbā un šortos, ar lielu nokavēšanos, jo sapulce tuvojās beigām. Klātesošie žurnālisti mani bija paguvuši nofotografēt šortos. Presē netika aprakstīti gadījuma patiesie apstākļi, bet gan meli, ka es šādā izskatā ierodos uz darbu Saeimā, tādējādi izrādot savu necieņu Latvijas augstākajai likumdošanas iestādei. Es izjutu atbildību, ka nedrīkstu nepiedalīties svarīga jautājuma risināšanā pat tad, ja tas ir iespējams tikai nepiemērotā apģērbā.

Es īpaši necentos šo nepatiesību atspēkot. Manī patiešām pakāpeniski sāka zust cieņa pret Saeimā notiekošo. Nevis pret Saemi kā neatkarīgās Latvijas simbolu, bet gan pret zemisko tirgošanās un nodevības gaisotni, ko nodevīgie un augstākās iestādes necienīgie deputāti cenšas noslēpt ar savu pompozo ārieni un ārēji cildeno stāju. Man prātā skanēja kāda Kurzemes saimnieka vārds: «Jūs jau visi esat vienādi, tik pagaidiet, kad tiksiet Saeimā, tad jums tūlīt pieaugs šlipse». Tas bija mans savdabīgs pašapliecinājums, ka neesmu pompozs, ka pildīšu uzticēto pat pašam neērtā stāvoklī. Tas bija arī protests pret to nodevību un liekulību, kas valda Saeimas sienās.

Visasākie un netīrākie preses apmelojumi pār mani nāca brīžos, kad priekšā bija svarīgi vai izšķiroši pasākumi. Kritisks bija brīdis, kad mums Saeimā izdevās nodibināt Tautas kopas «Brīvība» frakciju un radās iespējas sākt sekmīgu organizēšanos un vēlēšanu kampaņu. Tieši šai kritiskajā brīdī laikraksta «Vakara Ziņas» atvērumā parādījās patiešām murgains raksts ar īpaši atlasītām fotogrāfijām, kurā es biju attēlots kā savas aizbilstamās Pārslas Blūmentāles miljonu zaglis, bet divi mani dēli (dod Dievs, ka kādam no maniem apmelojumiem izdotos sasniegt kaut desmito daļu tā līmeņa, kādu sasnieguši visi četri mani dēli) bija attēloti kā noziedzīgs dakteris, kas Pārslai Blūmentālei izrakstījis nervu sistēmu graužošanas zāles, un kā augsta līmeņa geju sabiedrības apkalpotājs. Es, protams, laikrakstam iesniedzu dokumentus, kas visus šos apvainojumus pilnīgi apgāza, bet nekāds atsaukums vai atvainošanās nesekoja. Atskaņas no «Vakara Ziņām» parādījās arī citās avīzēs un Rietumu presē.

Ņujorkas latviešu izdevuma «Laiks» redaktori (tā kā arī Pārsla Blūmentāle, viņas ģimenes ilggadīgais mācītājs Rihards Zariņš, viņas Amerikas tiesas ieceltais aizbildnis Bernards Mirotzniks, advokāts Ivars Bērziņš, un citi rakstā apvainotie cilvēki dzīvo Ņujorkā) es aicināju pašiem izmeklēt un noskaidrot visus Pārslas lietas apstākļus, bet to šā lielākā trimdas laikraksta redaktore darīt nevēlējās. Viņu (ticamāk PBLA) labāk apmierināja pret mani vērsti nekaunīgi un netīri meli.

Lai cik tas būtu ironiski, bet arī «Vakara Ziņas» pēc visām apmelošanas kampaņām bankrotēja. Nez ko tagad darītu mani apmelojumi, ja par šo avīzi neapzēlotos Ventspils grupējums, kas bankrotējušo dzelteno lapu nopirka ar visiem žurnālistiem. Melotāji Latvijā arvien vēl ir nepieciešami. Tikai – cik vēl ilgi? Kad Latvija būs pilnīgi izpārdota, un tas varētu notikt tuvākajos divos gados, pieprasījums pēc melu meistariem strauji kritīs. Patiesības labad piebildīšu, ka «Vakara Ziņas» ir publicējušas arī samērā neitrālu interviju ar mani, kurā es stāstīju par savu ieceri pulcināt Saeimas deputātu grupu («Tālavas sardzi»), kas balsotu atbilstoši savai sirdsapziņai. Mūsu ideju visa prese draudzīgi apsmēja, bet «Neatkarīgā Rīta avīze» mūsu ideju nozaga un sakropļotā veidā izmantoja, rīkojot t.s. Sirdsapziņas parlamenta vēlēšanas, ar to cerot palielināt savu tirāžu nākamajam gadam.

Jau Sestās Saeimas sākumā manas frakcijas priekšsēdis un bijušais «Neatkarīgās Cīņas» kadrs Edgars Bāns man atklāja vispārzināmo NRA redakcijas vidū, ka šīs avīzes redaktors ik mēnesi saņem 600 latu tikai par to, lai viņa vadītajā avīzē par mani neparādītos pozitīvi raksti. Pierādīt to ir grūti, bet manis pārdzīvotais pierāda ietekmīgu ieinteresētību.

Viens Amerikas prezidents ir teicis, ka dažus cilvēkus var muļķot gandrīz mūžīgi, kādu laiku var muļķot gandrīz visus cilvēkus, bet nav iespējams mūžīgi muļķot visus cilvēkus. Par to vajadzētu nopietni padomāt mūsu žurnālistiem, kas tik lēti pārdevušies un maldina savu tautu. Nav tālu laiks, kad tauta vairs viņiem neticēs un viņus atstums. Tad melīgie žurnālisti būs nopelnījuši daudz rūgtāku un neizdzēšamāku neslavu (viņu rakstītais būs viņu pēctečiem lasāms bibliotēkās), nekā esmu pārcietis es viņu zemiskās apmelošanas dēļ.

²⁷ V.E.: Vēl 2006. un 2007. gadā (tātad jau pēc Gundara Valdmaņa nāves) uzrakstītos un Internetā atrodamos materiālos joprojām šie šorti ir pats galvenais, kas tiek saistīts ar viņa vārdu.

Runājot par masu informācijas līdzekļiem mūsdienu Latvijā, jāuzsver, ka tie nepieder tautai, tie ir tendenciozi, melīgi un, protams, nepauž sabiedrībai svarīgu informāciju. Prese pārsvarā kalpo vadošajiem finansu grupējumiem (t.s. naudas maisiem), novērš sabiedrības uzmanību no tai svarīgiem jautājumiem un pārāk lielu vērību velta valdošo aprindu intrigu atspoguļošanai. Informācijas joma tiek veidota kā savdabīga ziepju opera, kas ir tālu no dzīves realitātes. Masu informācijas līdzekļi, kas bieži vien pieder ārvalstu koncerniem, pilda pasūtījuma darbus, par ko tad arī saņem lielāko materiālo atlīdzību. Šo jomu varētu vērtēt kā garīgu un intelektuālu prostitūciju. Mūsu masu saziņas līdzekļi neceļ tautas apziņu, bet – gluži otrādi – atradina sabiedrību no patstāvīgas domāšanas un to apdullina ar lētiem, bet diemžēl efektīviem trikiem. Kā informēja Latvijas Radio un televīzijas padomes loceklis Oļģerts Dzenītis, šajā iestādē, kas kontrolē un nosaka šo informācijas līdzekļu politiku, pastāv nereklamēts personu saraksts, kuru viedoklis nedrīkst izskanēt ēterā.

Kā jau aprakstīts iepriekšējās nodaļās, es pats biju liecinieks šīs masu dezinformācijas sistēmas veidošanai. Darbojoties «Lauku projekta» ēkā, redzēju, kā tiek veidots viens no ietekmīgākajiem televīzijas kanāliem – LNT. Saprātu, ka šo masu apdullināšanas kanālu kontrolē svešas varas aģents, mans bijušais kompanjons, Ojārs Blumbergs, kas privatizēja «Lauku projekta» ēku Elijas ielā, no kuras tika nodrošinātas tiešās televīzijas raidīšanas iespējas. Šo sistēmu izjutu arī pats. Raidījumā «Rīta bums» man tiešā pārraidē negaidot tika uzdoti netaktiski, provokatīvi jautājumi – vai es esmu muļķis vai par tādu izliekos, vai tas nav dīvaini, ka es visur redzu aģentus un sazvērestības u.tml.? Man atlika tikai piecelties kājās un no raidījuma aiziet. Raidījumā «Politika portrets» par mani tika sagatavoti labi, pozitīvi sižeti, bet tos pārraidīja tikai pēc nedēļas, t.i., pēc vēlēšanām. Atbildīgais žurnālists gan man vēlāk atvainojās, bet bija jau par vēlu – netīrais darbs bija padarīts. Debates starp partijām vadīja mana politiskā pretinieka Viļa Krištopana brāļa sieva, kas nereti mani nostādīja neveiklā pozīcijā. Neskatoties uz to, skatītāji pēc premjera kandidātu debatēm mani ierindoja trešajā vietā, bet pēc 6. Saeimas atlaišanas uz ielas aptaujātie pilsoņi mani novērtēja kā populārāko 6. Saeimas deputātu. Bet tas notika tikai pēc tam, kad masu dezinformācijas rezultātā Saeimā tika ievēlēti tie paši tautai nelabvēlīgie kadri. Nav noslēpums, ka tādās lietās ir svarīgi «īsto» informāciju (lasi – dezinformāciju) pasniegt pareizā vietā un pareizā laikā. Tieši to kontrolē masu dezinformācijas līdzekļu patiesie saimnieki.

Tomēr, kā katrai negatīvai parādībai, arī masu informācijas līdzekļu monopolam var atrast apkārtceļu. Kā liecina Somijas, ASV, Malaizijas un citu valstu pieredze, arvien lielāku ietekmi gūst elektroniskie sakari caur internetu. Interneta sakarus, ko uztur neatkarīgi indivīdi, vismaz pagaidām ir grūti kontrolēt vai pakļaut cenzūrai. Nelaipe tā, ka Latvijā pagaidām interneta pakalpojumus spēj izmantot pārsvarā tikai valsts iestādes un turīgi cilvēki, kas ne vienmēr jūt līdzīgu sabiedrības asākajām vajadzībām. Bet arī šo cilvēku vidū – Latvijā ir 80 tūkstoši interneta pieslēgumu – ir indivīdi, kas ne vien paši meklē internetā patiesu informāciju, bet arī spēj to izdrukāt un dot lasīt saviem draugiem un paziņām. Ar laiku šī prakse varētu veidoties kā neatsverams informācijas avots, kas nav atkarīgs no valstī valdošā režīma vai t.s. naudas maisiem. Varbūt tādi pozitīvi informācijas avoti būs vairāki, bet manas mājas lapas adrese ir <http://home.parks.LV/Valdmanis>.

Masu informācijas mediji ne tikai maldina un pakļauj tautu, tie arī to iznīcina

«Es zinu noslēpumu, kā caurmēra amerikānim likt noticēt visam, ko es vēlos. Ļaujiet man tikai kontrolēt televīziju. (...) Parādiet kaut ko televīzijā, un tas kļūst par realitāti. Ja pasaule ārpus televīzijas ir pretrunā ar TV tēliem, cilvēki sāk mēģināt šo pasauli pārveidot tā, lai tā tiem līdzinātos».

Hels Bekers

Mūsdienās par mājas centru bieži vien ir pieņemts televizors. Cilvēki dzīvo līdzīgu ekrāna varoņiem. Māja vai dzīvoklis ir pārvērsts par caurstaigājamu sētu, kurai bez klauvēšanas un pieteikšanās cauri iet viss un visi, pat idejas un personas, ar kurām normāls cilvēks nekad savā mūžā negribētu tikties. Bet kādu iespaidu televizors atstāj uz skatītāju smadzenēm?

Cilvēka domas iespaido katrs pārdzīvojums, katrs redzētais tēls, katra dzirdētā skaņa, katra uztvertā doma un katra izjūta. Tie maina cilvēka dzīvi – uztveri un rīcību. Cilvēka pārdzīvojumi pie televizora spēj viņu iedvesmot vai arī notrulināt un iztukšot. Mūsu acu priekšā televizors veido jaunu cilvēku, kurš pats vairs nespēj atšķirt patiesu informāciju no dezinformācijas, nespēj informāciju «filtrēt» – viņš to uzsūc «svaigu», t.i., nekritiski.

Pat domājošam cilvēkam var piespēlēt ļaunprātīgi sagatavotus uzskatus, viltīgas asociācijas, īpašus skaņus un tēlu scenārijus. No medijiem atkarīgais cilvēks tikai daļu no raidītā uzņem apzināti.

Visbīstamākais ir neapzināti iepotētais. Gandrīz visās pasaules malās ir aizliegts ietekmēt ar it kā neredzamiem tēliem – bet Latvijā tā ir labi attīstīta specialitāte. It īpaši LNT vakara raidījumos pār par ekrānu kļūst miglaini, ātri skrejoši Ojāra Blumberga, Valda Birkava, Eināra Repšes u.c. amatpersonu «miniattēli», kuriem ir vēlams paaugstināt atpazīšanu tautā. Tiek izmantots arī «25. kadra efekts». Cilvēka acs apzināti uztver vidēji 24 kadrus sekundē, bet papildus kadrus uztver tikai zemapziņā. Iespējas ietekmēt tautas zemapziņu ir gandrīz neierobežotas.

Neapšaubāmi svarīgs ir televīzijas skatīšanās apjoms, kas tautā nepārtraukti aug. Televīzijas skatītāji salīdzinoši īsā laikā tiek pakļauti transam līdzīgam pusapziņas stāvoklim, ko izraisa ilgstoši fiksētā (nekustīgi piesaistītā) skatīšanās, kas ir viens no hipnozes priekšnoteikumiem. Jo ilgāk cilvēks skatās ekrānā, jo skatiens fiksējas dziļāk. Šādā mijkrēslim līdzīgajā pusapziņas stāvoklī cilvēks kļūst īpaši uzņēmīgs gan pret apzināti uztverto raidījumu, gan pret ielaušanos zemapziņā. Notiek vistiešākā smadzeņu skalošana. Televīzijas tēli, it īpaši atbilstošā jaunāko ziņu vai dokumentālo kadru formātā, piešķir tiem ticamību un tos legalizē. Nav pārsteigums, ka tauta arvien vairāk uzskata, piemēram, Šķēli, kas mūsu laukiem uzspiedis nāves sodu (brīvo tirgu lauku produktiem), kā vienīgo lauku glābēju; ka iekļaušanās Eiropas Savienībā un NATO ir sporta sacensības, kurās Latvija varonīgi cīnās pēc sev vērtīgas balvas; ka «prihvatizēt» visu ir vēlams mērķis; un ka ik katru brīdi dzīve kļūst labāka utt. Vispostošākie rezultāti tiek pasniegti kā lielākie sasniegumi.

Masu mediji spēj ne tikai maldināt un sev pakļaut tautas, bet arī tās galīgi iznīcināt, sagraujot tautas tikumību un jaunās paaudzes izdzīvošanas spēju. Skumji, ka vecāki televīzijas skatīšanos pat visādi veicina, lai paši varētu atbrīvoties no audzināšanas pienākumiem un bērnu uzdotajiem jautājumiem Nereti bērnu uztvertās programmas ir banālas un garīgi kropļojošas, bet ar neuzbāzīgu veiklību pārliecina, ka svešais ir tikpat tuvs kā jebkurš novadnieks, ka visatļautība sekā, vardarbības un dzīves orientācijas jomās nav slimīga novirze, bet gan elitārisma un izcilības pazīme. Pilnvērtīgas ģimenes attiecības tiek aizstātas ar televīzijas skatīšanos, piemēram, vakariņu galdu aizstājot ar TV vakariņām ekrāna priekšā.

Smadzeņu skalotāji jaunās paaudzes pazudināšanā nesaskata neko jaunu, bet aprāda šādas attīstības pozitīvo nozīmi globālajā sociālās kontroles plānā. Cilvēce sasniedz disociētu stāvokli, cilvēki atsvešinās un zaudē veselīgās sabiedriskās saites un veic bezjēdzīgus vardarbības aktus, kā Putins Čečenijā, bet pēc tam steidz uz mājām, lai televīzijā vērotu savas vardarbības sekas. Sabiedrība tiek pakļauta sociālām vētrām, ekonomisko un sociālo satricinājumu sērijām kā karš Vjetnamā, Irākā, Čečenijā vai Bosnijā; naftas cenu uzskrūvēšanai, politisko vadoņu slepkavībām u.tml. Lai gan šāda attīstība nav panākta tikai ar televīziju, tā to vislabāk ienes mājās, tuvina visas asiņainās, saprātu stindzinošās detaļas.

Latvijas īsajā vēsturē bijuši vairāki gadījumi, kad publiski tikusi pausta informācija par to, kam Latvijā faktiski pieder masu informācijas līdzekļi, it īpaši televīzija. Kā piemēru var minēt Jura Vidīņa tiešajā radio ēterā nolasīto materiālu, kas 1997. gadā izskanēja masu medijiem veltītajā Latvijas Intelīģences apvienības konferencē. Brīnumainā kārtā šīs grāmatas rakstīšanas laikā šie materiāli vairs nav pieejami, lai gan tie tika iesniegti LIA solītajai publicēšanai.

Ir bijuši kontakti ar personu, kuras uzvārdu pagaidām neminēšu, kuras rīcībā ir bieža dokumentu mape par Latvijas televīzijas aizkulisēm. Diemžēl šī persona nevēlējās ar savāktajiem materiāliem dalīties, jo grib tos izmantot politiķu šantāžai naudas izspiešanas nolūkā. Iespēju robežās mēs turpināsim vērot svarīgo masu mediju jomu un atklātos faktus darīsim zināmus caur savu mājas lapu internetā. Ceru arī uz jūsu atsaucību un palīdzību šajā jomā.

Latviešu Trimdas Organizācijas

Vismaz 90 % latviešu trimdas pašlaik vēl ir saglabājuši savu patriotismu un lojalitāti Latvijas brīvvalsts sapnim. To gan, diemžēl, nevar teikt par trimdas organizāciju vadību. Aktīvie ideālisti no tās ir jau izspiesti, bet atlikušie pasīvie ideālisti mīļā miera labad klusē. Dažādu sabiedrisko amatu turētāju vidū dominē slepeno dienestu aģenti. Viņi, kuru spējas neļāva veidot veiksmīgu karjeru mītnes zemes sabiedrībā, savu algu saņēma citur. Trimdas organizēšana lielvalstīm vēlamās slīdēs bija un ir viņu maizes darbs.

Lidijas draugi man vairākas reizes skaidroja, ka aptuveni katrs trešais sabiedrisko amatu turētājs latviešu trimdā kalpo slepenajiem dienestiem. No tiem aptuveni viena trešdaļa ir kaut kādā veidā kompromitējušies, ļauj sevi manipulēt un vadīt īsā saitē. Kompromitēt var ārkārtīgi dažādi: noklusēta saistība ar nacistiskās Vācijas represīvajiem orgāniem, bērnu homoseksuālisms un citi vājie punkti. Otra trešdaļa kalpo tikai materiālās atlīdzības dēļ, bet trešā ir ideālisti, kurus viegli var aizraut ar cēlām idejām.

Trimdas organizācijas savus pienākumus veic bez atlīdzības, atraujot laiku no sava tiešā darba un privātās dzīves. To varu apliecināt no savas pieredzes: 19 gadus biju Montreālas Latviešu biedrības (MLB) priekšsēdētāja vietnieks, 10 gadus biju Latviešu sporta kluba valdē, 5 gadus Montreālas Latviešu Nacionālās jaunatnes apvienības priekšsēdētājs, darbojos arī latviešu krājaizdevumu sabiedrības valdē, divus gadus organizēju «Melnās lentes» dienas manifestācijas utt. Daudzas nedēļas divi vakari bija jāziedo latviešu lietām. Ne naudu, ne slavu par to nesaņēmu, neviens pat paldies nepateica. Sevišķi grūti bija laikā, kad pamatdarbs bija saistīts ar ceļojumiem. Darbs bija jāiekārto tā, lai tieši tajos vakaros būtu Montreālā. Tiešā firmas priekšniecība, protams, par to nepriecājās, lai gan augstākajos līmeņos bija parasts ziedot laiku sabiedrības darbā. Bija jāatsakās no brīvā laika pavadīšanas pēc savām vēlmēm, nevarēju vienkārši pasēdēt mājā un palasīt grāmatu, aiziet uz teātri vai izklaidēties kopā ar ģimeni – bija jāiet uz latviešu sapulci. Varu pat teikt, darbošanās trimdas organizācijās mainīja visu manu dzīvi. Varbūt būtu aprecējis kādu Montreālā dzīvojošu latviešu meiteni, bet bija jāvada latviešu jaunatnes sapulces. Jaunieši zālē dejoja un līksmojās, bet man bija jāsēž pie prezidija galda, līdz dienas kārtība izsmelta. Kamēr es tā sēdēju, manu iecerēto sāka uzlūgt uz dejām un kino citi puisi, ar vienu no tiem viņa apprecējās. Tātad šie sabiedriskie amati nekādu lielo prieku, ja neskaita abstraktu tautisku degsmi, nesniedza. Tāpēc jau cilvēki uz sabiedriskiem amatiem īpaši nerāvās. Ja kādu gribēja iefiltrēt, viņš ātri tika valdē vai vismaz kādā amatā.

Slepenie dienesti ir dziļi mainījuši arī manu māsu Māru. Kā slavenā Valdmaņa vecākais bērns Māra daudz pūlējās veikt kaut ko mūsu tautas labā. Bērniībā dalījāties sapņos un apņēmāties daudz ko kopīgi veikt. Manā jaunībā un karjeras laikā māsu atceros kā jauku, skaistu, kārtīgu meiteni ar gaišu prātu. Regulāri kopā braucām slēpot, gājām uz peldbaseinu, spēlējām tenisu, interesējāties par dzīvi. Mārai netrūka pielūdžu arī latviešu vīriešu vidū, it īpaši pēc vīra zaudēšanas.

Māras dzīvi krasi mainīja viens ar latviešu lietām saistīts pasākums – latviešu muzeja atklāšana Tobago salā, bijušajā Kurzemes hercogistes kolonijā. Uz Tobago Māra devās ar kuģi, uz kura līdz ar citiem tautiešiem bija arī pazīstamais vēsturnieks Edgars Andersons un ģeoloģijas profesors Gunārs Šubiņš. Par šiem vīriem esmu jau minējis iepriekšējā nodaļā saistībā ar manis vervēšanu CIP. Šubiņš uz kuģa ļoti patriotiski runāja, kas nevarēja atstāt vienaldzīgu manu patriotisko, bez vīra palikušo māsu. Māsa profesora ieskatījās un iemīlējās. Mīlestība mēdz būt akla, ko minētais profesors nav kautrējies dažādi izmantot. Pirmo reizi ar to sastapos, kad tika sagrauti manis iecerētie 1988. gada «Melnās lentes» dienu manifestācijas plāni Montreālā.

Māra pati man stāstīja un lepojās, cik daudz Šubiņš viņai iemācījis par «politiku», kā notiek trimdas virzīšana pa vēlamajām sliekšņiem. Parasti dienu pirms liela un atbildīga pasākuma uz apspriedi sapulcējas «sazvērinātie»²⁸, kā viņi paši sevi jautri dēvē, lai nolemtu, par ko konferenci informēt, kādas rezolūcijas piedāvāt balsošanai, kurš uzņemsies iespaidot kādu no tiem, kas «sazvērestībā» nav iekļauti. Tā veidojas «vienprātība», jo vienkāršie trimdas latviešu pārstāvji, dzīvodami izklaidēti pa visu plašo Ameriku, parasti ir maz informēti un piekrīt labāk informētiem un vispārējai vienprātībai, vai vismaz noklusē mīļā miera labad.

Kad formāli atteicos iestāties Meierovica komandā (CIP), kādu laiku domāju, ka mans noteikums palikt lojālam tikai Latvijai ir pareizi saprasts un tas neliegs koordinēt viedokļus un darbu. Ar laiku gan pieredzēju vecās gvardes pretdarbību maniem centieniem Kanādas Latvijas Biznesa padomē, ziedojumu kampaņai Baltijas blokādes laikā un Centrālo un Austrumu Eiropas Stratēģiskās darba grupas darbībai. Es kādu laiku ticēju, ka tā ir tikai nespējīgo skaudība. Par trimdas ierindnieka atbalstu es biju kļūdīgi pārliecināts. Trimdā mans tēvs taču katrai otrai ģimenei bija izglābis kādu piederīgo no piespiedu repatriācijas. Pats biju redzami kalpojis Montreālas latviešiem, un mani karjeras panākumi bijuši redzami un spoži. Mana pašuzpurēšanās Latvijas labā redzama visiem, kas to gribēja saskatīt. Tieši tāpēc PBLA «sazvērinātie» tik cītīgi piestrādā pie mana tēla nomelnošanas, jo bija stratēģiski svarīgi man un maniem domubiedriem liegt trimdas atbalstu. Opozīcija ar pāris simtiem tūkstošiem dolāru varētu kļūt bīstama.

PBLA allaž mums liedz uzstāšanās iespējas. Kad kā Kristīgo demokrātu atbalstītājs ierados 5. Saeimas priekšvēlēšanu laikā, man liedza telpas Toronto latviešu centrā, jo mēs neesot nopietna partija. Pat tad, kad kļuva par deputātu, PBLA «sazvērinātie» nolēma, ka trimdas sabiedrība nedrīkst mani uzklaustīt, lai gan biju vienīgais Kanādas, Montreālas, Montreālas DV kopas, korporācijas Tālavija biedrs utt., kas ievēlēts 6. Saeimā. Darbodamies Saeimā, kļuva par vienīgo Latvijas–Kanādas Parlamentāriešu Draudzības grupas priekšsēdi. Kad Aleksandrs Budrēvics lūdza piekrišanu manis ieteiktšanai 18. novembra svētku uzrunai Toronto, es piekritu, taču viņš drīzumā atzvanīja – skaidroja, ka nevar saprast,

²⁸ V.E.: konspiratori?

kāpēc tieši mana gada gājuma, manas korporācijas biedri var tik pretīgi pret mani izturēties? Tie nolēmuši, ka es esmu pilnīgi nepiemērots un jāmeklē cits runātājs. Es sapratu, ka mūsu devīze «Roku rokā, darbs ceļ vīru» ir atvietota ar Meierovica norādījumiem.

PBLA mēģina novērst pat mūsu nevainīgākos tautiskos centienus. Kad pirmo reizi kā Saeimas deputāts Lieldienās lūdzu Dievu Montreālā, pēc Dievkalpojuma sekoja kopējas brokastis baznīcas pagrabā. Draugi lūdza man pateikt dažus vārdus par to, kas notiek Latvijā, un mācītāja deva man vārdu. Es stāstīju, cik grūti tautai iet un pat kā deputāts jūtos bezspēcīgs kaut ko mainīt uz labo pusi, tāpēc veltīšu laiku tieši represēto piemiņas iemūžināšanai. Daļējos iecerē par pieminekli represētajiem. Vairāki tuvi draugi, it īpaši Jānis Lukstiņš, teica, ka par maniem politiskiem centieniem Kaula partijā viņiem nav pārliecības, bet represēto pieminekļa lietā viņi mani nopietni atbalstīs. Vēlāk tuvs ģimenes draugs un samēra turīgais vīrs Bruno Innus, Montreālas DV priekšsēdis, solīja to pašu, bet atbrauca no Toronto ar ziņu, ka «Valdmaņa projektu» nevarot atbalstīt. Es piedāvājos no projekta personīgi attālināties, lai projekta Domes līdzpriekšsēdētāja amatā manā vietā nāk pats Innus. Vienojāmies, bet tad no Toronto nāca ziņas, ka kā DV, tā arī LNAK pašlaik ir citas prioritātes.

PBLA allaž cenšas nomelnot manu tēlu. Latviešu centros trimdā, it īpaši Montreālā, visas ķengas par mani tika piespraustas pie ziņojuma dēļa. 6. Saeimas vēlēšanās Kaula partija nebija trimdas sabiedrībai pieņemama, un LVP saņēma tikai četras balsis – manas mātes, viņas divu māsu un manas krustmātes. Viņi nekaunīgi izmanto manas māsas aklo pieķeršanos G. Šubiņam.

Mārai glaimo, ka Šubinš viņu pavada un stāda priekšā latviešu sabiedrībā kā Valdmaņa meitu. Viņas klātbūtnē tiek stāstīts par maniem trūkumiem, aplamībām, un klātesošie viņas noklusēšanu izprot kā negatīvo ziņu apstiprinājumu. Epizožu ir bez gala, bet varbūt pietiks ar vienu piemēru. 7. Saeimas priekšvēlēšanu kampaņas laikā DV un LNAK sanāksmē Toronto konferences sākumā no tribīnes tika paziņots, ka es, Gundars Valdmanis, esmu tikko iestājies Alfrēda Rubika partijā. Neviens šo informāciju necentās apšaubīt vai pārbaudīt, bet par mani kaunējās, galvas kratīdami. Māsa man gan piezvanīja un raudādama pārmeta, ka es viņai ar savu rīcību taisot lielu kaunu, viņa nezinot pat ko darīt. Kad es tādu informāciju noliedzu, viņa sadusmojās: kā es drīkstot melot un noliegt patiesību, ko zina visa Toronto!

Tikai konferences noslēgumā, kad visi lēmumi, ko atbalstīt, kam ziedot naudu utt., bija pieņemti, baumas izplatījās atklāja, ka nevis Valdmanis iestājies Alfrēda Rubika partijā, bet gan viņa TK «Brīvība» partijā esot iestājies dakteris Andris Rubīns. LNAK «sazvērinātie» baudīja prieku un apmierinātību – nelietis Gundars Valdmanis ir par saviem grēkiem sen pelnījis daudz daudz vairāk. Līdzīgu gadījumu netrūka.

Kad Māra izprot, ka viņas priekšā esmu nepatiesi nomelnots, māsa reizēm pat raud un solās, ka vairs «politikā» nepiedalīsies, bet mīlestība un vieta latviešu trimdas sabiedrībā tomēr ir stiprāka par solījumiem. Māsa ar šo mīlestību, šķietamo trimdas vadoņu draudzību un atbalstu ļoti lepojas un dara visu, lai to nezaudētu. Arī trimdas nodevīgajai vadībai, acīmredzot, ir izdevīgi, ja to tik nekritiski atbalsta paša Valdmaņa meita – Gundars Valdmanis taču ir traks un dzērājs.

Minēšu vēl vienu sadursmi ar profesoru Šubiņu. Kādu nakti, kad mana māsa kopā ar Šubiņu iepriekšējā vakarā bija pārlieku vētraiņi svinējusi savu dzimšanas dienu, vēlā naktis stundā man pēkšņi piezvanīja Šubiņš, nosauca mani par «fuksi» (zemākā pakāpe studentu korporācijā) un kundziskā tonī mudināja mani braukt uz slimnīcu, kur mana māsa esot uz nāves gultas. Ar dēlu Robertu nekavējoties devāmies ceļā. Māra patiešām gulēja bezsamaņā, pieslēgta kaut kādiem aparātiem. Ārsts teica, ka mātai ir pēdējā stunda klāt un varbūt viņa no aparātiem jāatslēdz. Pa telefonu ārstu savienojū ar savu brāli Vidvudu – traumatologu Ņūhempšīras štatā. Vidvuds, noklausījies diagnozi, piekrita, ka cīņa jau garām un māsa būs jāatslēdz no sistēmas. Es Šubiņa klātbūtnē ārstam sāku skaidrot, kāpēc māsa varētu būt tādā stāvoklī. Šubiņš it kā apvainojās par manis teikto, solīja mani par to sūdzēt korporācijas goda tiesā un pazuda – viņam it kā jāvada studentu ekskursija atpakaļ uz Ontario. Dakteris kaut ko pārdomāja un mātai steidzīgi sāka injicēt kaut kādus citus medikamentus. Mātai, lai gan pieslēgtai pie visādas aparatūras, sākās krampji un vemšana. Pēc vairākām stundām viņa sāka ar saviem spēkiem elpot un pēc pāris dienām atmodās. Brīnumainā kārtā viņas smadzenes nebija skartas. Mātai Šubiņš pēc tā gadījuma nezvanīja vairākas dienas, par ko Māra bija uz mani ļoti dusmīga – kā es varējis viņas Gunāru tā apvainot.

Trimdas organizācijas nekaunas likt vārdus pat garīgi slimu cilvēku mutē. Atminu stingra rakstura vīru, drošsirdīgo Valdi Bērziņu, kas pieteica un piedalījās sanāksmē, kurā Šubiņš un Meierovics mani vervēja CIP. Viņa dēls Andrejs, Otavas pilsētas prokurors, lepojās ar draudzību ar čekas uzticības tiesnesi Juri Kaksīti. Valda Bērziņa meita un Andreja māsa Ilze jau 1975. gadā draudzējās ar jaunekli, kurš regulāri brauca uz Latviju, kur it kā tirgojās ar dzīvnieku kažokādām. Kad Ilze 1995. gada rudenī

pārcēlās uz dzīvi Rīgā, viņas brālis Andrejs lūdza Rīgā dzīvojošos viņa gada gājuma Montreālā uzņemtos tālaviešus (t.i. mani un Pēteri) atbalstīt viņa bieži garīgi slimo māsu Ilzi.

Kā pateicību Ilze uzrakstījusi nekaunīgi piedauzīgu grāmatu «Happy Girl». Grāmata rakstīta nekaunīgi prastā angļu valodā, bet pretendē uz elitārismu ar tajā izkaisītiem citātiem franču valodā, kuri vairumam lasītāju ir neizprotami. Apdauzītos, tai starpā viņas priekšnieku, Augstākās Tiesas plikpauraino tiesnesi – dzērāju, viņa grāmatā noslēpj ar segvārdiem, citus apzīmē tikai ar vārdu, bet tikai mani apmelojot, Ilze atkārtoti lieto manu pilno vārdu un uzvārdu. Grāmatā (35–37. lpp.) viņa tēlo tuvu bērniības draudzību un raksta, kā jau 1995. gada oktobrī viņa mani nožēlo kā pašiznīcinātu parlamentārieti (6.Saeima pirmo reizi sanāca tikai 7. novembrī) un tai pašā dienā it kā uzklausa sūdzības par manām «sporta biksēm» (pirmo reizi sabiedrības uzmanībā tās nokļuva tikai 1996. gada vasarā) un apgalvo, ka visi gaida, ka es sadzeršos kā suns, kamēr esmu izslēgts no Saeimas (tas pirmo reizi notika 1997. gada 17. aprīlī). Katrs melīgais vārds ir tā slīpēts, lai radītu visnegatīvāko iespaidu. Nav minēts, ka sestdienas tikšanās notika dienas vidū manā birojā, ka viņas suns «Happy» uztaisīja peļķi, un tad, kad es to uztīrīju, suns tūlīt atstāja «čupiņu», kuru pēc Ilzes paskaidrojuma arī jāfīra man, jo, «ja mīli mani, tad tev jāmīl arī mans suns». Kad es pēc tā viņai stingri lūdzu, lai viņa pazūd, Ilze raudādama iekāpa liftā. Tikai tad es atcerējos viņas brāļa lūgumu un skaidrojumu par viņas garīgo spēku trūkumu. Ka Ilze mani uzskata par uzticīgu, naivu draugu, parādās 183. lappusē. Kad viņai viss sajucis, viņa meklē mani, bet nevar sazvanīt. 210. lappusē rakstīts, ka es tāpat kā tiesnesis dzērājs esmu neapslāpējams gars – «*elan vital*». Šī patriotiskās ģimenes atvases grāmata jau vairāk par gadu riņķo manu draugu un paziņu vidū kā liela sensācija un nomocīja manu māti viņas beidzamajās dzīves stundās. Bet tikai trīs gadus pēc izdošanas man kāds to uzdrīkstējās aizdot, bet ar noteikumu, lai es to atdodu, jo grāmatai vēl jāaizdod citiem.

Latvieši trimdā tāpat kā Latvijā ir sadalījušies vilkos un avīs. Vilki abās okeāna pusēs labi saprotas un sadarbojas, bet aitas tiek atstumtas malā. Rietumu aģenti bauda priekšrocības arī Latvijā, bet pret parastiem trimdas latviešiem, kas uz Latviju braukuši ar saviem projektiem, te ir ļoti noraidoša attieksme. Kaut vai tās veikala vai fabrikas telpas ir tukšas un nelietojamas, bet viņiem tās nedos. Visas iespējas tiek rezervētas «savējiem». Kad Latvijā bija augstas kredītlīkmes (10–20 procenti mēnesī), izraudzītie cilvēki naudu saviem darījumiem dabūja bez piepūles un bez jebkādiem procentiem. Kad Ilmārs Bišers man stāstīja par sava dēla projektiem un es vaicāju, kur dēls ņem līdzekļus, Bišers pasmaidīja: «Gundar, bijušajiem komjaunatnes darbiniekiem naudas netrūkst un bez kādiem procentiem».

Es nedusmojos uz saviem trimdas paziņām un draugiem, akadēmiskās organizācijas kolēģiem, manas sporta komandas biedriem u.c. PBLA ir tikai ļoti veikusi savu darbu. Ir jāsaprot, kāpēc trimdas latvieši, kas vairumā ir godīgi un patriotiski cilvēki, šādas manipulācijas un uzkundzēšanos pacieš. Atbilde ir vienkārša, lai arī ļoti sāpīga – valda sabiedrisks terors. Trimdas latvietis grib savas brīvdienas, Ziemassvētkus, Lieldienas vai Jāņus pavadīt latviešu centros, baudīt latvisku vidi, tikties ar paziņām, iedzert savu alu, mierīgi latviskā garā pārrunāt sakrājušās lietas utt., tāpēc viņš pakļaujas «sazvērēto» radītai vienprātībai. Viņi pārāk labi saprot – ja redzami apšaubīs trimdas vadības politisko kursu, tad kļūst klāgātāji skaļi uzbruks; viņi tiks izolēti, nomelnoti un izstumti tāpat, kā savulaik tika nomelnots un izstumts cēlais trimdas patriots Emīls Mazutis. No nežēlastībā kritušajiem pārējie latvieši vismaz publiski ir spiesti novērsties. Tāda ir drūmā realitāte.

Tomēr no visa tā ir tikai sāpes. Nāk prātā Borisa Zemgala rakstītais par manu tēvu:

«Un ja tomēr ir iespējams cilvēkus sakūdīt pret mani, tad neko darīt. Ar vienu roku cīnīties par sevi, un strādāt tikai ar otru roku, nē – to es nevaru, tas taču vairs nav darbs». «Negribu nolaisties līdz tam līmenim, līdz kuram nonāk cilvēki, kas visas savas Dieva dotās dāvanas izlieto, nevis lai palīdzētu, bet gāztu». «Man nav nekādas vēlēšanās atmaksāt ar ļaunu tiem cilvēkiem, kas mani denuncēja, vēlēdamies mani iznīcināt. Patī mūsu tauta jau sen ir no viņiem novērsusies...»

Ik dienas tautā paliek par piecdesmit dvēselēm mazāk, bet vairāk pašnāvību, vairāk slimību, vairāk ubagu, vairāk analfabētu. Paliek tikai cerība, ka kāds cits stāsies cīņā manā vietā, vai arī, ka tauta šos sazvērējušos atpazīs un no tiem patiešām novērsīsies.

Saeimā

Iesaistīšanās Latvijas Vienības partijā

Viens apdāvināts radošs tautas gars gan spētu mums kaitēt vairāk nekā miljons ļaužu, kas ir savstarpēji sašķelti. Tādi tautas gara spēki ir jātraucē jau pašā sākumā. Viņu domas ir jānoved līdz galējībai, lai labāk varētu sēt nesaskaņas..

«Gudro stratēģija un taktika»

Alberts Kauls nešaubāmi ir autoritāte, bet kā personība tiek apstrīdēts. Viņa rīcība ir bijusi pretrunīga – savas tautas sargs, kas drošsirdīgi piesakās cīņā, bet, ja ar varonīgiem vārdiem nepietiek un jāiet sīvā cīņā, viņš piekāpjas kaut kāda spiediena – viņa valodā «politisko aizkulišu» – dēļ. Šī ticība, ka «gudrākais piekāpjas», ticams, radusies no paša pieredzes, ka spēj bez sīvas cīņas panākt savu, bet, manuprāt, tautas labā ir jābūt gatavam cīnīties līdz pat rūgtam galam. Zenta Mauriņa teica: «*Jācīnās līdz galam, pusceļā nedrīkst palikt*». Neapšaubāmi, Kauls ir ziedojis tautas labā daudz vairāk nekā citi, bet rezultātu un atzītu nopelnu trūkst.

No vienas puses, viņš bijis latviskas padomju paraugsaimniecības vadītājs un kompartijas saimnieciskais funkcionārs, kas slepenajā 1988. gada jūnijā plēnumā zināja, ko atbildēt tiem, kas grasījās latviešu atmodu apspiest ar tankiem: «Es apsolu, ka tālāk par Ādažiem jūs netiksiet». Vēlāk viņš bija gan Tautas frontes vadītājs, gan Gorbačova padomnieks.

No otras puses, viņš bija darba devējs un kādu laiku partneris bēdīgi slavenam Grigorijam Lučanskim. Bet visvairāk viņu vairo par līdzdalību Vislatvijas glābšanas komitejā. Jāpiebilst, ka 1991. gada sākumā Krievijā Gorbačovs un Pavlovs izmisīgi cīnījās pret tā saucamo «Rietumu banku sazvērestību pret PSRS ekonomiku», un Kauls kā Gorbačova padomnieks labi saprata «šoka terapijas» gaidāmās sekas («brīvais tirgus ir bīstamāks par kodolbumbu» utt.). Latvijā saimniecisko darbinieku protests pret «šoka terapiju» un gaidāmo izlaupīšanu neguva plašu sabiedrības atbalstu, jo tādas organizācijas kā Darbaļaužu kolektīvu padome un Vislatvijas Glābšanas komiteja daudziem asociējās ar Interfronti un neuzticības izpausmi jaunajai Latvijas valstij. Sabiedrības noskaņošana bija tik labi veikta, ka kādreiz tik drosmīgais latviešu patriots Alberts Kauls neturpināja savu pareizo cīņu, bet salūza un visas Latvijas priekšā ar asarām acīs lūdza piedošanu jaunajiem dzimtenes postītājiem. Lai Dievs, bet ne bijušie kompartijas ideoloģiskie vadoņi lem, cik vainas ir Kaula darbībā!

Kauls bija centies mani atbalstīt Hipotēku bankas jautājumos, bet, kas raksturīgi, arī šeit viņa iejaukšanās bija pārāk īslaicīga un nepilnīga, lai mēs izcīnītu savu taisnību. Tomēr mūs saistīja ideja par tautas vienotību un tas, ka Latvijā nav pieļaujama nedz SVF «šoka terapija», nedz tas, ka pie varas paliek bijušo partijas un komjaunatnes idejisko daļu vadītāji, kā Inkēns, Gorbunovs un Panteļejevs. Bijušais ideoloģiskais aparāts ilgstošā vēstures posmā pierādījis, ka savu mērķu dēļ ir gatavs uz visu: Gulagu, reliģijas vajāšanu, represijām, tautu pārvietošanu, īpašuma konfiskāciju, masveida bada organizēšanu, bezsākņu internacionālismu, dubultstandartu sludināšanu utt., bet tāpēc, ka laikus transformējās par demokrātiem un reformatiem, tie sevi uzskata par gana atmazgātiem no pagātnes grēkiem, lai tagad pārvaldītu dzimtenes izlaupīšanu un ekonomiskā terora ieviešanu. Turpretī saimnieciskie darbinieki Rubiks, Kauls un, piemēram, Vidavskis, kuri visu savu mūžu raduši celt un saudzēt, protams, pretojās dzimtenes izlaupīšanai un deindustrializācijai. Tie nu tagad ir kļuvuši par Latvijā gandrīz vienīgajiem komunistiem, par vienīgajiem, kas atbildīgi par visām latviešu tautas nelaimēm un smago okupācijas nastu.

Kad pavasarī pirms 6. Saeimas vēlēšanām sabruka Banka Baltija, televīzija vairākus vakarus pēc kārtas deva vārdu Ojāram Blumbergam. Viņa bezkaunīgā pašpmierinātība mani sanikvoja. Es zvanīju Albertam Kaulam, lai izklāstītu savu sašutumu un apmainītos domām.

Kauls teica, ka nupat gatavojies man zvanīt un uzlūdza mani uz pusdienām. Pirms pusdienām viņam esot bijusi saruna ar Ziedoni Čeveru. Kā vēlāk izrādījās, Kauls bija Čevera labā roka lauku jautājumos, un man neizprotamu iemeslu dēļ viņš vairākas reizes aktivizēja *Saimnieka* un LVP apvienošanas plānu. Pusdienās Alberts mani aicināja pievienoties viņa partijai un kandidēt 6. Saeimas vēlēšanās. Mēs bijām vienprātis par notikumiem Latvijā. Viņš izteicās, ka nav vairs citas izejas: vis jau ir par traku, viņam tikko nogalināti divi dēli un ir jādara viss, ko spējam, lai šo situāciju mainītu.

Ap Kaulu veidojās pieredzējušu saimniecisku darbinieku komanda, ko viņš esot labi iepazinis visā savā darba mūžā un kurai uzticoties kā pats sev. Viņa rīcībā vēlēšanu kampaņai jau esot pusotra miljona latu un naudas šim nolūkam netrūkstot. Komandā apvienotos Rietumu kapitālisti, kas spētu atspēkot SVF padomus, un bijušie komunistu veiksmīgākie tautsaimnieki, kas Latviju izvilksot no purva, it īpaši tās sagrauto lauksaimniecību, kur strādā mūsu tautas vairākums. Es izjutu apņēmību šoreiz cīnīties līdz galam un ar tādu pārliecību piekritu kandidēt kā pirmais Vienības partijas (LVP) Rīgas sarakstā. Vēlāk mani lūdza piedalīties arī Kurzemes sarakstā.

Vēlēšanu kampaņa sākās daudzsološi. Mēs sasniedzām 22 % atbalstu tautā, bet tad spēles noteikumi mainījās. Sākās uzbrukumi Kaula tiesībām kandidēt Saeimā, un mūsu mērķis tagad bija nevis tautsaimniecībā spējīga komanda, bet gan Alberta Kaula personība. Kaulu patvaļīgi izslēdza no saraksta, sākās grūtības arī ar naudu. Šādos apstākļos astoņu LVP kandidātu ievēlēšana Saeimā ir apliecinājums Kaula personībai un spējām.

Kauls prot būt šarmants, komandā bez viņa tikai Raitis Apalups, Juris Bergmanis un daļēji Viktors Kalnbērzs spēja izsaukt jautrību un sirsnīgus smieklus. LVP deputātu un atbalstītāju lokā bija pārāk daudz Kaulam līdzīgu, neatkarīgu, spējīgu personību (vadoņu) un pārāk maz «labo gariņu». Neskaitot Kaulu, pieci, varbūt seši deputāti bija ministra amata spējīgi un arī atbalstītāju lokā netrūka talantīgu cilvēku (Jānis Vaļko, Ivars Amoliņš, Juris Bergmanis u.c.). «Atbildīgo krēslu» pietrūka, un rīvēšanās sākās jau uzvaras vakariņās, kad Kauls, kam Čevers savā kabinetā piedāvāja Ministra prezidenta biedra vietu, ieminējās, ka izraudzīs Robertu Dilbu par Lauksaimniecības ministru. Visi pie tā galda sēdošie asi oponenti. Atpakaļ skatoties, vajadzēja «lieko» talantu tūlīt likt pie darba partijas organizācijas nostiprināšanai un pašvaldības vēlēšanām, bet dziļa plaša veidojās jau valdības pirmajā balsojumā – par disciplīnas pārkāpumu no partijas izslēdza Viesturu Gredzenu.

Es tiku virzīts par Finanšu un budžeta komisijas priekšsēdētāju. Aivars Kreituss man solīja Valsts sekretāra posteni, kad pats kļuvis par Finanšu ministru. Uz Finanšu un budžeta komisiju cerēja arī Anatolijs Tučs, Rēzeknes piena kombināta (RPK) direktors. Valsts Rēzeknes PK bija parādā četrus miljonus latu. Pēc sarunas ar Kaulu piekritu iet uz Ārlietas komisiju, jo pārzinu valodas un uzturu sakarus ar ārzemēm. Šo komisiju kontrolēja *Latvijas Ceļš* un tās prezidijā man vietas nebija. Man tika piedāvāts Revīzijas komisijas priekšsēdētāja amats, bet es atkāpos par labu profesoram Ervinam Grinovskim un kļuvu par viņa vietnieku un labu draugu.

Atskatoties jāsecina, ka mēs zaudējām vienreizēju iespēju kaut ko sasniegt, caur Vienības ideju novērst daudz ļaunuma. Par daudz stipra komanda, par maz ietekmes. Kādu laiku mēs pulcinājām lauku deputātus un, ja piekāpāmies, teiksim, pieprasījām vēlāku datumu degvielas akcīzes nodokļa paaugstināšanai laukos, tad spējām savākt nelielu vairākumu Saeimas balsojumos. Bija divi lūzuma punkti: Šķēles apvērsums (uzkundzēšanās ar savu īpatnējo, tautai naidīgo programmu, kas atvietoja ievēlēto partiju programmu sakopojumu) un Kaula demisija no ministra amata, kad viņš uzdrošinājās pateikt patiesību lauksaimniekiem: valdība «dara visu, lai jūs iznīcinātu». Pēc demisionēšanas atkal parādījās viņa raksturīgā īpašība. Manuprāt, vajadzēja cīņu turpināt ar zemnieku dumpjiem, referendumiem un jaunām vēlēšanām, bet Kauls cīņu atsauc un vienkārši nogāja malā. Kad izpratām, cik ierobežotas ir mūsu iespējas veikt kaut ko tautas labā, vairums sāka savu personīgo mērķu īstenošanu. Gredzenam vajadzēja kredītus un papildu teritorijas savai zirgu audzētavai, Rubulis gribēja vairāk meža un zemes, Tučs vēlējās atgūt Rēzeknes PK četrus miljonus utt. Gandrīz visi gribēja pēc iespējas augstāku stāvokli varas hierarhijā un lielākus ienākumus. Pēc pāriešanas uz citām partijām (LZS un *Saimnieku*) viņi savu stāvokli ātri vien zaudēja un kļuva par otršķirīgiem deputātiem.

PBLA rīkotās apsveikuma vakariņas

Rūpēties par latviešu tautu es uzskatu par savu galveno pienākumu, bet politika Latvijā ir ļoti nežēlīga spēle. Pasaules varenie uzskata, ka te katrs un viss ir nopērkams un iekārtojams viņu ērtībai. Savu tautu nodod ne vien bijušie komunistu ideologi, bet arī tie, kas ļāvuši sevi iesaistīt lielvalstu slepenajās organizācijās. Varbūt tie trimdas latvieši, kas kalpo lielvalstu dienestiem, paši neuzskata sevi par tautas nodevējiem, jo vēl atceras laiku, kad latviešu patrioti riskēja ar savām dzīvībām, lai no Rietumiem ievestu Latvijā cīņai nepieciešamos līdzekļus mežabrāļiem. To darīja tādi kā Gunārs Meierovics un Juris Sinka, bet tie bija citi laiki un citas vajadzības.

Kad tiku ievēlēts par Saeimas deputātu, mani piedāvāja godināt ar vakariņām Pasaules Brīvo Latviešu Apvienības (PBLA) birojs Rīgā. Kad es piekritu ierasties, viņi jutās nedaudz pārsteigti, jo zināja manas domas par viņiem un pazina manu nepiekāpību. Vakariņu galds bija bagātīgs un valdīja uzspēlēti jautra gaisotne. Pēc kāda laika mani it kā ar apsveikuma runu uzrunāja Gunārs Meierovics. Tā risinājās apmēram tā.

– Gundar, mums 5. Saeimā bija 23 deputāti, bet šoreiz tikai tu un vēl četri (Kārlis Jūlijs Druva, Pauls Klaviņš, Aristīds Lambergs, un Juris Sinka – vēlāk iekļuva arī Inese Birzniece un Jānis Priedkalns). Mēs aicinām tevi uz tuvu sadarbību, jo tu taču esi viens no mūsējiem.

– Par kādu sadarbību ir runa?

– Nu, principā par informāciju publikai.

– Es līdz šim no jums dzirdu tikai dezinformāciju.

– Gundar, kāpēc tu esi pret mums tik ass?

– Kaut vai tāpēc, ka manas darbības laikā Hipotēku un zemes bankā jūs atteicāt man palīdzību.

– Es par hipotēkām nekā nezinu.

– Tad kāpēc neviens no 23 PBLA deputātiem 5. Saeimas laikā nebrīdināja tautu, ka augstie kredīta procenti it kā stiprai valsts valūtai ir kā slazds, lai no iedzīvotājiem izsūktu naudu, algas un darba vietas?

– Es no banku lietām neko nesaprotu.

– Bet tad kāpēc tu, kas tik maz saproti, kāp tik augstos krēslos?

Drebot izmisumā, sirmais Meierovics izkliedza: «Gan jau drīz Valdmanis sapratīs, ka visi latvieši ir blēži un kukuļņemēji!»

Vai tad Meierovics nesaprot, ka tas ir nāves spriedums mūsu tautai – jo, ja tā, tad nekāds spēks nespēs ar mums sadarboties, lai mēs tiktu izglābti. Sekoja neērtas klusuma minūtes. Piecēlos kājās pateicības uzrunai. Paskaidroju, ka mēs visi telpā esam latvieši, un atgādināju, kā mēs tikko tikām raksturoti. Telpā iestājās neveikls klusums. Kad klusums ieilga, es piecēlos un devos prom. Tā beidzās iespēja izlīgt ar PBLA.

Brauciens pie Stendzenieka

Pēc tam, kad par spīti nežēlīgai pretestībai bijām ievēlēti Latvijas Saeimā, sākās tirgošanās par nākamās valdības koalīcijas veidošanu. Mani divas reizes mēģināja iekļaut kādā grupā, kas bez Kaula ziņas lemtu, par kādu valdību LVP deputātiem jābalso. Pirmo reizi es Kaulu brīdināju, un viņš šo pasākumu izjauca. Otrajā reizē es atkal Kaulu brīdināju, bet piedāvājos piedalīties, lai saprastu, kas notiek un par ko ir runa. Kad Kauls mani mēģināja atrunāt, es iebildu: «Hei, Albert, vai es tev patiešām labāk noderešu kā Strauss ar galvu smiltīs?» Kauls padomāja un teica: «Labi, brauc, Gundar!»

Tikšanās būšot ar Armandu Stendzenieku,²⁹ kurš bijis nopietns mūsu vēlēšanu kampaņas finansētājs, bet tikšanās vieta iepriekš netika paziņota. Mums piedāvāja kāpt autobusā, kas mūs jau gaidīja pie viesnīcas *Latvija*. Tur bez manis bija vēl dakteri Viktors Kalnbērzs un Juris Bergmanis. Gaidījām Anatoliju Tuču un Viesturu Gredzenu, un, ja brauktu garām Saldum, tad pievienotos arī Jānis Rubulis. Bija vētrains sniegputenis. Kad pārējie stundas laikā neieradās, uzsākām braucienu. Mums pateica, ka braucam uz Poliju.

Aiz autobusa loga bija nakts tumsa un trakoja sniegputenis. Mēs visi trīs snauduļojām, līdz mani uzmodināja kāda balss:

– Ej, Gundar, vai tu vispār zini, kurp mēs braucam?

– Nē.

– Nu tad paskaties pa logu!

Es paskatījos un konstatēju, ka braucam pāri Gaujas tiltam. Stāvoklis sāka izskatīties ļoti nopietns, jo šoferis ar savu pārinieku bija spēcīgi un nerunīgi puiši melnās ādas jakās. Mēs nezinājām, vai viņi ir bruņoti, bet starp mums tikai Kalnbērzam bija mazs revolveris.

²⁹ **V.E.:** No Stendzenieka priekšvēlēšanu anketas: Sociāldemokrātiskā Labklājības partija, Kurzemes apgabals. Armands Stendzenieks. Dzimšanas gads – 1959, latvietis, precējies. Pašnovērtējums par latviešu valodas prasmi – brīvi. Dzīves vieta – Liepāja. Darba vieta un amats – firma «IFT NAMBURGS UND GENUSS-MITTEL TRADING GmbH» Vācija, direktors; firma «ZUS NOMSTOFFE TRADING LATVIA», direktors; firma «IFTHAMBURGS UND GENUSS-MITTEL TRADING LATVIA», direktors. Pabeigtas šādas mācību iestādes: LVU, 1986, tiesības zinātņu specialists, jurists. Īpašumi un kapitāla daļas: – firmas «IFT NAMBURGS UND GENUSS-MITTEL TRADING GmbH», Vācija – 100% 50 000 DM, Vācijas–Baltijas Apdrošināšanas A/S 340 parastās vārda akcijas par 34 000 LVL, Latvijā, firmā «TEREPHATALACID TA LEUNA GmbH», Vācija – 20% pamatkapitāla (pamatkapitāls 50 000 DM), firmas «CHINELLA LTD», Lielbritānija pamatkapitāla (10 00 GBP) 1/3 daļa, firmas «MAIDINE LTD», Lielbritānija pamatkapitāla (10 000 GBP) 1/3 daļa, Parādsaistības: par 4 140 000 LVL un 1 800 000 USD, aizdevums: 5 450 000 USD. Deputātu kandidāts(-e) ir norādījis(-usi), ka nav sadarbojies(-usies) ar PSRS, Latvijas PSR vai ārvalstu valsts drošības dienestiem, izlūkdienestiem vai pretizlūkošanas dienestiem kā šo dienestu ārštata darbinieks, aģents, rezidents vai konspiratīvā dzīvokļa turētājs.

Es piegāju pie šofera salona un vaicāju, uz kurienu viņi mūs ved. Man atbildēja, ka uz Poliju. Mēs nervozi pasmējāmies un nezinājām, ko darīt. Sākām dzīt jokus par to, uz kuru mežu mūs vedīs un ko tur ar mums darīs. Pie Igaunijas robežas Bergmanis krieviski prasīja šoferim: «Zini, tā nebija norunāts. Ja tu mums neteiksi, uz kurienu mēs braucam, mēs kāpsim ārā». Šoferis atbildēja, ka braucam uz Tallinu.

Tallinas viesnīcas *Viru* slēgtā restorāna telpā mūs pie bagātīga galda, kas bija klāts desmit viesiem, gaidīja Armands Stendzenieks. Uz galda dega sveces, tika piedāvāts *Beaujolais Nouveau* vīns un liellopu gaļa amerikāņu gaumē.

Stendzenieks mums skaidroja, ka nav pieļaujama to īpašumu pārdale, kas jau sadalīti, jo tad dalīšanai nekad nebūs gala. Premjerministra kandidātu Ziedoni Čeveru, ar kuru mēs gatavojāmies slēgt koalīcijas līgumu, Stendzenieks nosauca par baigo maitu, kas visu grib pārdalīt un izvērst represijas. Tāpēc pēc Grīnblata kabineta izgāšanas mums būtu jāatbalsta *Latvijas ceļa* izraudzītais «neitrālais» kandidāts (domāts A. Šķēle).

– Stabilitāte prasa, ka likuma devēji un bagātnieki sadzīvo draudzīgi. Tas tiks nodrošināts ar papildus maksājumiem pareizi noskaņotiem deputātiem. Pat ja visiem simts deputātiem jāizmaksā pieci simti latu mēnesī, tas būs tikai seši simti tūkstošu gadā, bet no tautas vēl vairākus gadus varēs ņemt divus miljardus gadā. Tev, Valdmani, ir asa mēle, bet tev nav atmaksāta kompensācija par tava tēva kuģi desmit miljonu dolāru apmērā, nedz par alus brūžu konsultācijām, nedz par Hipotēkas un Zemes Bankas darbību. Kā saprotu, tu par to pieprasi simt piecdesmit tūkstošus dolāru. To visu varētu nokārtot. Tev būtu vieta arī pie galda, kur dalīs tos divi miljardus, bet jāsaprot, ka katrs pie galda pārstāvēs daudzas papildintereses.

Esot jādibina firma, kuras prezidents būšot pats Stendzenieks. Tā dalīšot Rietumu naudas palīdzību Latvijai un iekasēs valsts nodokļus.

Pēc noklausīšanās mēs saskatījāmies un pasmaidījām. Tad teicu:

- Zini, Armand, tas viss ir skaisti, bet ko teiks pensionāri?
- Hei, mēs katram Latvijas iedzīvotājam pieliksim pāris latu pie pensijas.
- Manuprāt, pie dalīšanas galda būtu jāsež arī pensionāru pārstāvim.
- Tā ir laba ideja, – atbildēja Stendzenieks.

Klātesošie apsollīja runāto pārdomāt, bet Stendzenieks saprata, ka ir saņēmis piekrišanu. Viņš gāja zvanīt pa tālruni no sava numura, bet mēs izdzērām vēl vienu *Beaujolais Nouveau* pudeli.

– Viss kārtībā, ziņas nodotas, – paziņoja Stendzenieks.

Mēs atvadījāmies un devāmies uz autobusu. Dzinām jokus: sak, ja nebūtu Stendzeniekam ļāvuši ticēt, ka esam viņa priekšlikumiem piekrituši, no Tallinas uz Rīgu būtu jādodas kājām, ka vajadzēja tomēr pieprasīt pāris simtus miljonu avansā, lai izmaksā mums uzreiz utt. Par visu ziņojām Kaulam, to pārrunājām ar viņu visu mūsu deputātu lokā. Es uzstājos, ka šis murgs jāizsmej. Pēc tam, kad kāds no mums gatavojās braukt uz Tallinu, dzinām jokus par naudas maisa (avansa) atvešanu no Stendzenieka. Tomēr sēkla bija sēta, un mūsējie sāka saprast, kas un kā var pārdoties.

Es nezinu, vai līdzīgas sarunas bija notikušas arī ar citiem Saeimas deputātiem, bet – ja nu tādas notika manā klātbūtnē, tad droši, ka arī draudzīgākā sabiedrībā. Stendzenieka norādījumi ar mazām korekcijām ir īstenojušies dzīvē. Šo ideju augstākais iemiejums bija Andra Šķēles dibinātā Sadarbības padome, kas 6. Saeimas laikā bija radījusi ideālu balsošanas mašīnu tautai nelabvēlīgu likumu pieņemšanai, ko Andrejs Panteļejevs darbināja ar savu īkšķi. Cik noprotu, šis mehānisms darbojas arī 7. Saeimā. Latvijas izlaušanās turpinās, *Latvijas ceļš* dažādās kombinācijās arvien ir pie varas, tikai nav dzirdēts, ka no ietekmīgajām sanāksmēm plūstu nauda pensionāriem.

Tā beidzās iespēja izlīgt ar jaunbagātniekiem – bijušajiem kompartijas ideoloģiskā aparāta vadītājiem.

Kā es sapratu, A. Kaulam bija attiecības ar finansiāliem atbalstītājiem, starp kuriem bija G. Lučanskis un A. Stendzenieks. Šīs attiecības bieži vien samezglojās. Vēlēšanu laikā bija brīdis, kad Kauls slēpās no iespējama atentāta. Arī pēc vēlēšanām attiecības ar Stendzenieku bija saspringtas, jo Stendzenieks uzskatīja, ka Vienības partijai ir viņam jāpakļaujas, bet Kauls uzskatīja, ka izšķirošos brīžos Stendzenieka naudas pārskaitījumi vienmēr ir bijuši nepietiekami vai novēloti, turklāt bieži vien «graudā», piemēram, gatavās vēlēšanu afišās, kuru saturs nebija saskaņots ar Kaulu. Abpusējā neuzticība turpinājās pēc vēlēšanām, Stendzenieks centās Kaulu izslēgt no spēles. Man un citiem ievēlētiem deputātiem tika demonstrēts, cik liela nauda ir pieejama, lai nopirktu mūsu atbalstu. Vismaz manā klātbūtnē visi šādi piedāvājumi tika noraidīti. Bet pēc tam vairāki mūsu deputāti sāka rīkoties pilnīgi patvaļīgi. V. Gredzenu Kauls izslēdza no partijas. V. Kalnbērzs ar smaidu un jokiem prata novērst Kaula dusmas. J. Bergmanis, pat nebūdam deputāts, mācēja izdevīgi iekārtoties. Tāpēc es neizslēdzu, ka kaut kāda mūsu deputātu uzpiršana galu galā varēja būt notikusi.

Eiropas parlamentārā asambleja

6. Saeima darbības sākumā izvirzīja sešus deputātus darbam Eiropas parlamentārā asamblejā (EPA). Tā kā Jāņa Jurkāna Tautas Saskaņas Partija atteicās izvirzīt savu pārstāvi, bet piedāvāja atbalstīt mani, tiku ievēlēts. Delegāciju vadīja Janīna Kušnere, un tajā bez mums vēl aktīvi darbojās Aleksandrs Kiršteins, Juris Sinka un Andrejs Pantelejevs. Gada laikā bija ieplānotas divas EPA sēdes Strasbūrā. Biju sagatavojis savu runu un prasības pret Vāciju un Krieviju par Latvijai kara laikā nodarītajiem zaudējumiem. Tekstus iesniedzu arī mūsu delegācijai, kas nebija pārliecināta, vai tādus dokumentus vajadzētu iesniegt arī Eiropas parlamentārā asamblejā. Jānorāda, ka no manas puses tā nebija nekāda pašdarbība, jo 5. Saeima savas darbības noslēgumā (1995. gada 12. aprīlī) bija pieņēmusi lēmumu «Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem», kas uzlika valdībai par pienākumu pieprasīt no agresorvalstīm kompensāciju par karā nodarītajiem zaudējumiem – gan Latvijas valstij, gan represijās cietušajiem Latvijas pilsoņiem. Es vēl nebiju izpratis, ka daudzi Saeimas lēmumi domāti tikai iekšējai lietošanai, nevis īstenošanai. Rēķinu Vācijai par karā nodarītajiem zaudējumiem bija sastādījis Latvijas pilnvarotais vēstnieks Kārlis Zariņš. Manā rīcībā bija viena no šā rēķina trīs oriģinālkopijām, ko Ivars Kupčs bija sagādājis no radiem Anglijā.

Mūsu delegācijas locekļi Strasbūrā sadalījās pa tradicionālajām ES politiskajām frakcijām. Lielākā frakcija Eiropas parlamentā ir sociālisti. Neviena mūsu delegācijas loceklis negribēja sevi atzīt par sociālistu, bet es pievienojos šai frakcijai.

Tiku norīkots uz Tautsaimniecības un Attīstības komiteju. Pirmajā sēdē Eiropas delegātiem izdalīju savu prasību kopijas, kas ieguva daudzu deputātu izpratni un atbalstu. Pēc manas runas bija aplausi, un daudzi delegāti nāca klāt aprunāties. Komisijas priekšsēdētājs, anglis, man aizrādīja, ka komisijā ierasts strādāt vairākās oficiālajās ES valodās, bet mani dokumenti ir iesniegti tikai angļu valodā, tāpēc līdz pārtulkošanai uz vēl vienu oficiālo valodu tos nevarēs oficiāli publicēt.

Latvijas delegāti bija visumā neaktīvi. Neformālais vadītājs bija Juris Sinka. Mēs sadraudzējāmies pirmajās sesijas dienās. Turp braucot, viņš tika apzags, un es viņam aizdevu naudu. Pirmajā dienā Sinka, kāpjot no autobusa, bija nepatīkami ievainojis kāju, un bija grūtības ar staigāšanu. Man nācās viņam palīdzēt pārvietoties no vietas uz vietu, un tā mēs kopā pavadījām daudz laika. Brīvā laikā apmeklējām katedrāli. Vakariņās, kurās Francijas delegācija mūs ielūdza, Sinka teica pateicības runu. Tuvojās balsojums par Krievijas uzņemšanu Eiropas Parlamentārā Asamblejā. Visu trīs Baltijas valstu pārstāvji konsultējās, bet domas dalījās. It īpaši Kiršteinam bija konflikts, jo viņa kā Ministru kabineta locekļa balsojumu varētu pārprast un uzskatīt par valdības viedokli. Sekoja arī man nepieņemama vācu vēstniecības Latvijā iejaukšanās, ar kuras starpniecību mums ieteica atbalstīt Krievijas uzņemšanu. Iznāca tā, ka no Latvijas uz balsošanu palikām tikai J. Sinka un es. Balsojām pret uzņemšanu.

Pirms balsošanas par uzņemšanu bija debates par ekonomisko stāvokli Baltkrievijā. Pieteicos arī es. Savā runā centos atspoguļot vispārējo bēdīgo stāvokli Austrumeiropā: nabadzību un izmiršanu, kā arī atkārtot, cik ļoti mums varētu noderēt kompensācijas par karā ciestajiem zaudējumiem. Reakcija visumā bija pozitīva.

Sinka uzrunāja Asambleju, ja pareizi atceros, par Čeheniju. Biju lepns par cīņu brāļa draudzību. Kad sēdējām pie vakariņu galda, Sinka man izteica savas simpātijas un aicināja pievienoties Tēvzemes un Brīvības frakcijai. Šo piedāvājumu nepieņēmu, norādīdams, ka «nacionālā bloka» rīcība neatbilst viņu vārdiem un solījumiem. Jautāju, kāpēc viņš ir ar tiem. Vaicāju, vai Gunārs Meierovics, kas dalījies amerikāņu ieročus mežabrāļiem, bet tagad sadarbojas ar bijušajiem komunistu partijas ideologiem, patiešām neizprot, ko dara. Stāstīju par iepriekšējo mēģinājumu mani vervēt ar dārgu viskija pudeli. Sinkam saskrēja acīs asaras: «Vai tu, Gundar, domā, ka mēs to darām naudas dēļ, ka mums tik daudz maksā?» Arī viņš pēc II pasaules kara britu izlūk dienesta ietvaros bija atbildīgs par piegādi Latvijas mežabrāļiem, un daži viņa biedri tikuši par to spīdzināti līdz nāvei. Saprātu, ka šis ļoti spējīgais patriots šodien ne visai ērti jūtas, nododot mūsu tautu bijušajiem kompartijas ideologiem un nabadzībai. Talantīgs patriots kļuvis par marioneti nežēlīgās ģeopolitiskās spēlēs. Viņa spējas palīdzēt savai tautai ierobežo pagātnes sabiedrotie.

No Strasbūras atbraucu apmierināts. Biju nodibinājis draudzību ar Sinku un labus kontaktus turpmākam darbam vairākās struktūrās. Mana Saeimas palīdzība gan stāstīja, ka Saeimas kafejnīcā notiek nopietnas sarunas par to, ka mani vairs nedrīkst laist uz Strasbūru, bet es par to sevišķi neuztraucos, jo mans mandāts bija apstiprināts uz visu 6. Saeimas laiku. Gatavojos nākamajai attīstības komitejas sēdei, bet mani uz turieni vairs nelaida.

Tā pagāja kādi trīs mēneši. Prasības pret Vāciju un Krieviju es iesniedzu gan savai frakcijai, gan Saeimas Ārlietu komisijai, bet nekādas reakcijas nebija. Unikālo vēstnieka Zariņa rēķinu par Vācijas

nodarītajiem zaudējumiem iesniedzu Valsts arhīvam. Rīkoju svinīgu preses konferenci, bet uz to gandrīz neviena amatpersona, ja neskaita Leopoldu Ozoliņu, neieradās.

Pāris nedēļas pirms nākamās EPA sesijas mani sāka pierunāt, lai es no sava EPA mandāta un turpmākās darbības atkāpjos. Pirmais par to iesāka runāt mūsu Latvijas Vienības partijas (LVP) frakcijas vadītājs Edgars Bāns. Viņš apgalvoja, ka mūsu frakcijai un A. Kaula vadītajai Zemkopības ministrijai manas darbības dēļ netiek dota iepriekš apsolītā Hipotēku un Zemes banka, ar kuras palīdzību mēs varētu īstenot savu lauku glābšanas programmu. Ja es atteiktos no sava mandāta Eiroparlamentā, banka būtu mūsu rīcībā un kontrolē. Kauls Hipotēku banku bija izvēlējis par galveno instrumentu lauksaimniecības kreditēšanai un atveseļošanai. Bānam nepiekritu, norādot, cik svarīgi ir Eiropas līmenī risināt kompensāciju jautājumu par karā nodarītajiem zaudējumiem. No tā izriet daudz kas cits: nepilsoņu jautājums utt. Šīs kompensācijas var izrādīties nesalīdzināmi lielākas par visiem iespējamajiem Hipotēku bankas kredītiem.

Tad mani pie sevis uzaicināja A. Panteļejevs. Man tika pārmesta neizpratne, ka Strasbūrā esmu nevēlams un Eiroparlamentā mani vairs nelaidīs – neļaus ne runāt, ne balsot, bet kā Hipotēku bankas prezidents es varētu palīdzēt LVP glābt laukus. Kad atbildēju, ka starp šīm divām lietām neredzu nekādas saistības, pie manis ieradās pats Alberts Kauls. Sāka ļoti sirsnīgi stāstīt, cik lielas mums draud nepatīkšanas, un visi LVP guvumi ir apdraudēti. Kauls teica: ja varasvīri nespēs panākt manu atkāpšanos ar labu, tie izmantos citas metodes; vai es tiešām gribu, lai mani apsūdz kriminālnoziedzumos un izslēdz no Saeimas, viņš drūmi vaicāja. Es pasmejtos, ka ar draudiem mani nevar iespaidot.

Pēc pāris dienām Kauls atkal bija klāt un aicināja uz savu biroju, kur atkal izteica pārmetumus, cik lielu ļaunumu ar savu stūrgalvību nodaru partijai un visai tautai. Manā vietā uz Strasbūras asambleju sūtīs TB deputātu Jāni Priedkalnu, kas šķita draudzīgs un saprotošs, un kurš apņēmies turpināt manis iesākto darbu kompensāciju jautājumā. Lai Priedkalns strādā Strasbūrā, viņš pārvalda vairāk valodu nekā es. Kaulam esmu vajadzīgs Hipotēku bankā, visi dokumenti par manu iecelšanu Hipotēku bankas prezidenta amatā jau esot sagatavoti. Ja es palikšu tikpat stūrgalvīgs, banku mums nedos, un arī viņam, Kaulam, būs jāatstāj zemkopības ministra amats. Iebildu, ka mums daudz ir solīts, bet gandrīz nekas nav dots, un būtu liela kļūda ticēt arī šim solījumam. Piedāvāju Kaulam šādu risinājumu: es plenārsēdē publiski no tribīnes, tā, lai to dzirdētu visi radioklausītāji, atteikšos no darbības Eiroparlamenta komisijā un paskaidrošu arī, kāpēc es to daru, arī to, ka Zemkopības ministrija par to saņems Hipotēku banku. Kauls manu priekšlikumu pieņēma.

Tieši tai laikā man Saeima izkārtēja komandējumu uz Helsinkiem, kur ar prāmi uz Stokholmu un atpakaļ brauca Baltijas valstu un Krievijas delegāti kopā ar Eiroparlamentāro asamblejas prezidenti lēdiju Fišeri. Manu sagatavoto paziņojumu par EPA delegāta pilnvaru nolikšanu Saeimas plenārsēdes laikā apsoltāja nolasīt Roberts Dilba. Kā vēlāk uzzināju no stenogrammām, viņš paziņojis tikai par manu atkāpšanos, bet ne par tās iemesliem un Hipotēku banku. Kad vaicāju, kāpēc viņš nav turējis solījumu, saņēmu atbildi, ka mans paziņojums neesot patīcis A. Panteļejevam. Vēlāk izrādījās, ka Dilba nebija lojāls ne pret mani, ne Vienības partiju, ne pret laukiem. Tieši tāpēc, šīs nodevības dēļ, viņu, acīmredzot, iecēla par nākamo zemkopības ministru.

Mana kļūda bija tā, ka pirms braukšanas uz Helsinkiem biju aizsūtījis vēstuli uz Strasbūru, kurā paziņoju par lēmumu atkāpties. Ticēju gan Dilbam, gan tam, ka Kauls nelaidīs Hipotēku banku garām. Ticēju arī Jāņa Priedkalna spējām un viņa apņēmībai kompensāciju jautājumā (šo elementāro jautājumu viņš nav virzījis ne Strasbūrā, nedz vēlāk Ņujorkā). Par pakļaušanos Rīgas ierēdņu spiedienam mani vēlāk kaunināja lēdija Fišere, nosaukdama to par lielu kļūdu. Eiropas parlamentārā asambleja, kā noskaidrojās, nebija pret manu darbību. Pret manu darbību, kas varēja dot daudz līdzekļu Latvijas attīstībai, bija tikai Rīgas ierēdņi. Viņa šādas manipulācijas esot vairākkārt ievērojusi un pat jutusi uz savas ādas. Fišere nebūtu pieņēmusi prezidentes amatu, ja šim postenim nebūtu pakļautas 120 nevalstiskās organizācijas, uz kurām Fišere lika lielas cerības. Viņa man ieteica cīņu turpināt, piesaistot kara veterānus, represētos, pensionārus, slikti apmaksātos profesionāļus, studentus u.c. Cik man bijušas darīšanas ar šīm nevalstiskām organizācijām Latvijā, viņas cerības nebija pamatotas, jo šo organizāciju priekšnieki un valdes ir vai nu neprasmīgi vai, kas ir visticamāk, nodevīgi. Latvijā taču ar 10'000 parakstiem var panākt referendumu un nodrošināt to, kas vajadzīgs.

Šis gadījums ļoti sabojāja manas attiecības ar Albertu Kaulu, kurš neko nedarīja Dilbas sodīšanai, tautas apgaismošanai un apsoltās Hipotēku bankas iegūšanai, tikai bieži atkārtoja, ka es neizprotu politiskās aizkulises.

Bet nu politiskās aizkulies drīz sakrājās, un Kauls pieteica pat skaļāku, plašāku un skaidrāku cīņu. Būdam Zemkopības ministrs, viņš atklāti paziņoja zemniekiem, ka «valdība dara visu, lai jūs iznī-

cinātu». Tā bija patiesība, par ko tagad pārliecinājušies gandrīz visi zemnieki. Gaidīju, bet nesagaidīju dumpjus, parakstu vākšanu, referendumu, vēlēšanas un varas pārņemšanu. Gaidu vēl joprojām.

Veids, kā trimdas latvietis Jānis Priedkalns mani aizvilināja no misijas Eiropas parlamentā, man vēlreiz liek pārdomāt vairāku trimdas latviešu lomu Latvijā notiekošajos procesos. Jānis Priedkalns pēc specialitātes ir ārsts, bet nu jau vairākus gadus viņš ar savu specialitāti nav nodarbojies. Medicīnā tas nozīmē nopietnu prasmes zaudēšanu un atpalcību, faktiski – aiziešanu no savas profesijas. Tomēr universitāte ļāva Priedkalnam atjaunināt savas ārsta spējas uz augstskolas rēķina. Kāpēc? Un kas tā par universitāti, kas saviem doktorantiem ļauj gadiem dzīvot politikā?

Cik man zināms, daudzi trimdas cilvēki, kas darbojas Latvijas politikā, saņem lielas algas no dažādām Rietumu universitātēm, lai gan viņi neveic nekādu darbu savā specialitātē. Par ko gan viņi saņem 100 tūkstošus ASV dolāru gadā un vairāk? Vai tas nav veids, kā Rietumu slepenie dienesti algo savus misionārus? Starp citu, varbūt tā nav nejaušība, ka Saeimas pieņemtais pretkorupcijas likums, kas man liedza pārvaldīt namu, atļauj deputātam strādāt akadēmiskā sfērā. Ja to dara kāds Latvijas universitātes pasniedzējs, nevarētu būt nekādu iebildumu, bet ja trimdas latvietis par nedarītu darbu pēc šā likuma drīkst saņemt simtus tūkstošus, tad te kaut kas nav kārtībā pašos pamatos.

Kompensācija par lielvalstu nodarītiem zaudējumiem

Eiropas padomes sēdē par ekonomisko situāciju sniegtā ziņojuma koncepcija

1996. gada 26. janvārī

Vēsturiskie notikumi Centrāleiropā un Austrumeiropā, kas sākās pēc Berlīnes mūra sagraušanas 1989. gada 9. septembrī un noveda pie Padomju Savienības sabrukuma un Mihaila Gorbačova valdīšanas krišanas 1991. gada decembrī, deva mums lielisku iespēju iesaistīt Austrumeiropas un Centrāleiropas valstis jaunajā demokrātiskajā Eiropā, kuras pamati tika izveidoti Rietumeiropā laika posmā pēc Otrā pasaules kara, un panākt ekonomikas dzīvotspēju un labklājību visā šajā reģionā, īstenojot lielu morāla rakstura samierināšanas programmu ar milzīga finansējuma palīdzību.

Pašlaik starptautiskā politiskā situācija ir ļoti daudzsološa, jo Eiropas padome gatavojas uzņemt Krievijas Federāciju savā sastāvā. Tomēr cerēto Eiropas valstu solidaritāti, atbalstot indivīda brīvības, kā arī sociālās, ekonomiskās un kultūras tiesības, stipri apdraud tas, ka Centrāleiropas un Austrumeiropas valstu iedzīvotāju daļai nav ekonomiskās iespējas izdzīvot. Laikā, kad krita Berlīnes mūris, mēs visi jutāmies gandarīti un ticējām, ka mūsu cerības uz «miera dividendi» uz neierobežotu labklājību piepildīsies. Tomēr šīs cerības nepiepildījās. Neskatoties uz nepieredzēti augsto valdības finansējuma deficītu, Rietumvalstu tautsaimniecības funkcionē zem savu iespēju robežām, bet valstis aiz bijušā «dzelzs aizkara» pašlaik atrodas izmisuma stāvoklī. Latvijas tautsaimniecība vienmēr tika pielīdzināta labākajām Austrumeiropas valstīm, bet šodien situācija ir katastrofāla, it īpaši kādreiz bagātajos lauku apvidos, kur pašlaik valda bezdarbs un vidējā darba alga ir tikai divdesmit dolāru mēnesī, lai gan preču cenas visumā ir pasaules līmenī vai pat virs tā. Indivīds zaudējis spēju izdzīvot, plaši izplatīta apātija un bezcerība. Oficiālie dati neļauj pareizi prognozēt vispārējo iedzīvotāju stāvokli, jo daudzos gadījumos gan inventārs, gan iekārtas ir pilnībā nolietotojās. Centrāleiropas un Austrumeiropas valstu vēlētajī gluži pamatoti meklē alternatīvas un, kā liecina nesenās vēlēšanas Krievijā, Polijā, Ungārijā, Baltkrievijā un arī Vācijā (Berlīnē), tautas atbalstu gūst pat tādas partijas, kas ir pret reformām.

Mūsu sapnis par mieru Eiropā un Eiropas valstu stingru apņemšanos respektēt indivīda brīvības, kā arī sociālās, ekonomiskās un kultūras tiesības, ir acīm redzami pakļauts riskam, jo peļņa, kas iespējama Centrāleiropas un Austrumeiropas valstu darbaspēkam, reducējas līdz ar darba iespējām. Nepieciešams atklāti runāt par visiem šķēršļiem, kas traucē sasniegt vispārēju ekonomisko labklājību Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīs. Radusies vajadzība pašlaik uz ārvalstu darbiniekiem un monētām, jo:

1) vietējā birokrātija ir korumpēta. Šajā katastrofālajā haosā ideoloģiski bankrotējušie bijušie vadoņi pareizi saprot, ka ir pavisam īss iespēju periods, lai viņi nodrošinātu sev stāvokli rītdienas finansu elites aprindās. Bretonvudas konferencē izveidoto institūciju darbinieki piešķir privatizācijai lielāku nozīmi nekā dabiskajam likumam par to, ka īpašumam jānonāk to rokās, kas ar to vislabāk rīkotos. Rezultātā iedzīvotājiem neiznāk pat pensijas;

2) naudas politika ir bezjēdzīga. Maiņas līdzekļi (un/vai bagātības uzkrājumi), kuriem ir neapmierinoši rādītāji vietējos apstākļos, cenu normalizēšanas laikā (piemēram, kad atceļ subsīdijas un citas finansu deformācijas) ļauj attaisnot destruktīvu naudas politiku. Baltijas valstīs mēs esam pakļauti augļotāju noteiktām valūtas procentu likmēm, kas godīgus ieguldījumus ekonomikā padara neizdevīgus, bet iesaista noguldītājus lētticīgās naudas spēlēs. Vairumā pārējo Austrumeiropas valstu ir hiperinflācija

un tik strauji mainīgas valūtas apmaiņas likmes, ka vietējai naudai strauji krītas vērtība, un cietās valūtas vai preču iepirkšana ir ļoti izdevīga uz vietējo parādu uzkrāšanas rēķina.

Nešaubos, ka vērība jāpiegriež acīm redzami bezatbildīgiem darījumiem ar īpašumiem un naudas politikai. Bet neizbēgami Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīm ir vajadzīgi milzīgi un pareizi sadalīti līdzekļi (un tas noteikti izslēdz līdzekļu izdalīšanu caur privātbankām), lai radītu dzīvotspējīgu ražošanas potenciālu valsts bagātības un iedzīvotāju pirktspējas nodrošināšanai. Pašlaik pieejamie līdzekļi, jebkurā veidā rēķinot, ir nesamērīgi par mazu.

Tiem, kas atsaka līdzekļus, lai Centrāleiropas un Austrumeiropas valstis kļūtu ekonomiski dzīvotspējīgas, vajadzētu uzdot šādus jautājumus:

1) vai Rietumeiropas valstu, Austrumeiropas un Centrāleiropas valstu iedzīvotāju attiecīgajām sociālajām un ekonomiskajām tiesībām jābūt vienādām, un ja ne, kā tās diferencēt?

2) vai likumīga valsts politiska stabilitāte, cilvēktiesības un vājāko aizstāvība ir visas Eiropas vai tikai Rietumeiropas prioritātes?

Neapskaužamo situāciju, kādā atrodas Austrumeiropas un Centrāleiropas valstu iedzīvotāji, ir radījusi galvenokārt lielvalstu, nevis iedzīvotāju pašu rīcība. Jaunā Eiropa, kuru mēs vēlamies atstāt nākamajām paaudzēm, būtu jāveido sirsnīgā garā, nevis birokrātiski uzskaitot pagātnes pārinodarījumus. Tomēr tā kā vienmēr būs rausēji un aprobežotie, tā kā es esmu ievēlēts pārstāvēt Latvijas tautu, nevaru atteikties izteikt tās taisnīgo prasību un tās vārdā pieprasīt to, kas tai godīgi pienākas. Tādēļ es apkopāju tās prasības, kuras, manuprāt, Latvija var un tai varbūt vajadzētu izvirzīt lielvalstīm par nodarītajiem zaudējumiem.

Latvijas prasības tikai par ar nodarītajiem materiālajiem zaudējumiem var pamatot šādās 1995. gada cenās miljonos ASV dolāru (sīkāka informācija sniegta pielikumos):

pret Vāciju	4'530
pret Krieviju	29'000
pret pārējām miera līgumu parakstījušajām valstīm	50'000
Kopā	83'530

Vācija spēj maksāt, un mūsu prasība ir faktiski pamatota. Krievijas valdība nemaksā savus rēķinus, tās ekonomikā ir vajadzīgi pārkārtojumi, un Krievijas iedzīvotāju vairums smagi cieš. Tomēr Krievijai ir jāatzīst savs parāds un godīgi jāšak šo situāciju labot. Tai jāmaina sava pašreizējā orientācija uz sankcijām tirdzniecībā un jāatsakās savā sabiedrībā no tādiem elementiem, kuri joprojām biedē kaimiņus Baltijā. Krievijai jāuzņemas vadošo lomu Austrumu un Centrāleiropas samierināšanā un pārbūvē, taču pasaulei ir jācer un, ja nepieciešams, jānodrošina, lai tas notiktu stingrā saskaņā ar šīs asamblejas proponētajiem mērķiem, nevis kā manevrs jaunas Krievijas impērijas modeļa radīšanai. Minētā Latvijas prasība pret Krieviju adresēta konkrētiem elementiem un attiecas tikai uz periodu līdz 1998. gadam. Te nav runa par pašreiz diskutējamiem jautājumiem, kas skar Abrenes teritoriju un tur atrodošos privātpašumus, vēstniecību ēkām citās zemēs, par kultūras priekšmetiem un tiesībām utt. Mēs paturam tiesības koriģēt savu prasību pret Krieviju. Mēs domājam, ka Krievija un Vācija, kuras parakstīja Molotova–Ribentropa paktu, kā arī tās valstis, kas parakstīja Jaltas un Potsdamas vienošanās, ir līdzvainīgas, un tām vaina jāuzņemas kopīgi. Nedrīkst pieļaut, ka viena vainīgā lielvalsts tikai norāda uz otru lielvalsti. Tās visas kopā ir atbildīgas par savas nelaimīgās rīcības sekām. Kopīgi tās ir spējīgas maksāt. Kopā prasības sastāda 83'530 miljoni ASV dolāru – tas nozīmē tikai 42'000 dolāru katram iedzīvotājam, ņemot par pamatu 1940. gadu. Prasībā nav ieskaitīti reālie, taču neapbrēķinātie zaudējumi, kas saistīti ar cilvēku ciešanām, nelaimēm un nāves gadījumiem, kurus iedzīvotājiem sagādāja galvenokārt nacistiskā Vācija un staļiniskā Padomju Savienība, un bijušo karavīru deportāciju uz Latviju no visumā draudzīgām valstīm.

Latvijas darbaspēks nedaudz pārsniedz vienu miljonu cilvēku, bet vienas pilnīgi jaunas pastāvīgas darba vietas radīšana maksā desmitiem tūkstošus dolāru, tātad lielvaru parādi Latvijai varbūt pat ir lielāki nekā visi tie līdzekļi, ar kuriem pietiktu ekonomikas atjaunošanai. Līdzīgi varētu būt visās vai vismaz vairākās Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīs. Šādas ekonomikas pārbūves programmas vienlaicīgi un nekavējoties radītu tirgu, kurš kompensētu sastingumu un deficītu, kas pašreiz ir raksturīgs Rietumvalstu ekonomikai.

Eiropas padomē ir vairākas mazas Rietumeiropas valstis, kurām vajadzētu saprast principu, ka valsts lielums un varenība nozīmē arī atbildību par savas rīcības sekām citu valstu priekšā. Par nepieņemamu rīcību ir jāuzskata tāda vienošanās, ko noslēdza Molotovs un Ribentrops, tāpat arī tāda līgumu ratifikācija, kāda notika Jaltā un Potsdamā, un te nav nekādas nozīmes likumpārkāpēju varai. Šo

valstu balsis kopā ar Centrāleiropas un Austrumeiropas valstu balsīm veido varenu pamatu pieņemt dažas piemērotas rezolūcijas Eiropas padomē.

Mums ir jāatceras, ka tikai pārējo pasaules valstu – ar Amerikas Savienotajām Valstīm priekšgalā – milzīgā palīdzība ļāva Vācijai pēc Otrā pasaules kara tikt galā ar pašas izaicinātajiem postījumiem. Šodien ir vajadzīga tāda pati garīgā sirsnība un masveida palīdzība, un man gribētos ticēt, ka Vācija kā pēdējā lielā ieguvēja labprāt būtu pirmās devējas lomā.

Pēc Otrā pasaules kara, kad Rietumu sabiedrotie bija ieguvuši militāru pārsvaru, ASV centās samierināt un pārveidot gan Eiropu, gan Japānu. ASV zina no vēstures, ka samierinātājs un pārbūves vadītājs darbojas arī savas valsts interesēs. Tādēļ mēs varētu gaidīt, ka ASV būs labvēlīgi noskaņotas uzņemties vienu no vadošajām lomām masveida palīdzībā, lai pārveidotu Centrāleiropu un Austrumeiropu. Turklāt ieceļotāji no Austrumeiropas un Centrāleiropas, tāpat arī viņu pēcteči un draugi, kopumā veido ievērojamu daļu no Ziemeļamerikas un arī pārējās Jaunās Pasaules iedzīvotājiem un vēlētājiem. Ja nu tomēr mūsu meklējumi pēc sirsnības sastaps ļaunu noraidījumu – kā mēs zinām no vēstures, ļaunums dažkārt pārņem pat visideālākās un vislabākās sabiedrības un kustības –, tad šajā demokrātijas laikmetā mēs varam un mums vajag uzsākt politisku rīcību jeb līdzekļu vākšanas kampaņu, kas apstiprina vajadzīgo politisko gribu.

P.S. Skaidri redzams, ka ir vēl jāizstrādā kopējs viedoklis, lai drīz varētu vienoties par rīcības nepieciešamību šodien, lai atvieglotu tos apstākļus, kādos mūs ir novedusi lielvaru bezatbildīgā savu interešu realizēšana, lūdzu sazināties ar mani. Ja Eiropas padomei tiks iesniegtas attiecīgas rezolūcijas, mēs priecāsimies par jūsu atbalstu.

Tulkojums no angļu valodas

Pretenzijas pret vācu okupāciju

Rietumu pasaule vienmēr ir sapratusi, ka Baltijas valstis – Igaunija, Latvija un Lietuva – 1940. gadā tika nelikumīgi inkorporētas Padomju Savienībā.

Likumīgi atzītā Latvijas Republika nekad nav bijusi kara stāvoklī ar Hitlerisko Vāciju.

Turpmāk minētie skaitļi izriet no materiāla, kas apkopots no 1951. līdz 1956. gadam Latvijas sūtnim Londonā, kuru likumīgā Latvijas valdība īsi pirms tās likvidēšanas bija pilnvarojusi rīkoties tās vārdā. Šis ar dokumentiem pamatotais materiāls, kas iegūts no vācu arhīviem, rāda, ka aprēķinātais materiālo zaudējumu lielums, ko latviešu tauta izcietusi vācu okupācijas laikā, pēc 1945. gada cenām bija 658 miljoni ASV dolāru. Izsakot 1995. gada cenās (uzskatot, ka ASV preču cenu indekss 18,2 – 1945. ir gadā pieaudzis līdz 125,2 – 1995. gadā) šī summa ir 4 530 miljoni ASV dolāru.

Šo summu var iedalīt šādi:

Lauku saimniecības, ieskaitot patērēto produkciju	27%
Meži, ieskaitot patērēto produkciju	17%
Rūpniecība un patērētā produkcija	48%
Kuģi un sniegtie pakalpojumi	1%
Ostas un sniegtie pakalpojumi	1%
Zeme, ceļi un tilti	2%
Komunikācijas, ieskaitot pakalpojumus	1%
Dzelzceļi ieskaitot pakalpojumus	3%

Mēs neesam noskaņoti atzīt tos 2 miljonus vācu marku «dāvanu» iepriekšējai Latvijas valdībai par Vācijas un citu valstu atbilstošām reparācijām sakarā ar materiālajiem zaudējumiem, kuri latviešu tautai radās vācu okupācijas rezultātā.

Lūdzu, ņemiet vērā to, ka iepriekš minētie materiālie zaudējumi neiekļauj nekādu sāpju naudu par nedz to cilvēku ciešanām un dzīvības zaudējumu, kuri nelikumīgi tika iesaukti karadienestā un darba dienestā (par izvairīšanos no iesaukšanas draudēja nāves sods), nedz arī par to cilvēku ciešanām, kuri tika sodīti par rases vai reliģijas piederību, politiskajiem uzskatiem un/vai par noziegumiem pārliecības dēļ. Šai sakarā Vācijas valdība ir maksājusi pensijas tiem bijušajiem Vācijas armijā iesauktajiem, kuri dzīvo Rietumos, kā arī sniegti maksājumi tiem ebrejiem, kuri paglābušies no masveida iznīcināšanas un dzīvo Rietumos un/vai Izraēlā. Turklāt Vācijas valdība apgalvo, ka tā veikusi maksājumus Padomju Savienībai, kuri pēc mūsu domām aprēķināti, ņemot vērā cilvēku upuru skaitu, bet šie maksājumi, kurus saņēmuši sazvērētības partneri, nav sasnieguši Latvijas likumīgo valdību, un mums nav zināms, ka šādus maksājumus būtu saņēmis kāds Latvijas iedzīvotājs. Tādējādi bez iepriekšminētajām pretenzijām pret Vāciju ir izvirzāmas papildu prasības kompensēt cilvēku ciešanas un dzīvības zaudējumu. (Skaitlis nav minēts. – *Tulk. piez.*)

Pretenzijas pret padomju agresiju un okupāciju

Agresija

A) Materiālie un finansu resursi, kuri tika evakuēti no Latvijas uz Krieviju Pirmā pasaules kara laikā. Saskaņā ar 1920. gadā noslēgto Krievijas – Latvijas miera līgumu, šos resursus vajadzēja atdot Latvijai, bet tas nav izdarīts. To vērtība pēc 1995. gada cenām ir 2 500 miljoni ASV dolāru.

B) 1940.–41. gadā Latvijā bez kompensācijas nacionalizētais un uz Krieviju aizvestais īpašums. Aprēķinātā vērtība pēc 1995. gada cenām ir 900 miljoni ASV dolāru.

C) Finanšu un kredīta resursi, kuri no 1945. gada līdz 1988. gadam tika nodoti Padomju Savienībai un kuri pārsniedza līdzīgus no PSRS saņemtus resursus.

Aprēķinātā vērtība pēc 1995. gada cenām ir 25 600 miljoni ASV dolāru.

Līdztekus minētajām materiālajām pretenzijām pastāv ļoti svarīga prasība kompensēt cilvēku ciešanas un dzīvības zaudējumus. Apmēram 105 tūkstoši latviešu ir gājuši bojā tieši padomju varas iestāžu piekoptā terora un deportāciju rezultātā. Līdz pat šim brīdim šo cilvēku un/vai to mocekļu vārdā, kuri palikuši dzīvi, nekāda kompensācija nav saņemta. (Skaitlis nav minēts – *tulk. piezīme.*)

Genocīda upuru liktenis

Visos forumos (Eiropas parlamentārajā asamblejā, Latvijas–Krievijas parlamentārajā darba grupā, kontaktējoties ar Vācijas vēstnieku u.c.) tika iesniegts kopsavilkums par Latvijas pilsoņu ciešanām, upuriem un genocīdu okupācijas režīmu un kara laikā.

1937. gadā Krievijā tika nogalināti ap 70 tūkstošiem tur dzīvojošo etnisko latviešu, 1939. gadā saskaņā ar Molotova–Ribentropa pakta slepenajiem protokoliem no Latvijas tika repatriēti ap 70 tūkstoši Latvijā dzīvojošo vāciešu.

1940. gadā Latvijā dzīvoja gandrīz 1,9 miljoni iedzīvotāju, no kuriem ap 25% bija cittautieši. Starp tiem bija ap 70 tūkstoši Latvijas ebreju, no kuriem Baigajā gadā boļševiki piespiedu kārtā izsūtīja uz Sibīriju 5000 bagātākos, no kuriem daudzi izsūtījumā mira. Daudzi ebreji, kas nespēja emigrēt, lai paglābtos no nacistiem, kopā ar Sarkanarmiju devās uz PSRS vai iesaistījās padomju militārajās struktūrās. Pirmajā sarkanā terora vilnī tika likvidēti 20 tūkstoši Latvijas pilsoņu, karš 5 gadu cīņā pret nacismu paņēma 130 tūkstošus dzīvību, daļēji Staļina poļitruku disciplīnas, «troiku» un t.s. *Smerš* vienību terora dēļ, – cīnīties ar nacistu karaspēku bija drošāk nekā atkāpties, arī no militārās taktikas bezjēdzīgās situācijās. Kā liecinājis krievu rakstnieka Tolstoja mazdēls, Staļinam terors pret saviem pilsoņiem bijis daudz svarīgāks par panākumiem frontē.

Šie laikmeta upuri cieta nežēlīgu fizisku nāvi, bet, jādomā, izprata: ja vairums nesalūzīs, tauta viņus turēs par varoņiem, kas gājuši bojā vērtīgā cīņā. Taču tie terora upuri, kuri spējuši pārdzīvot šo necilvēcīgo laiku, šodien nekādu gandarījumu nav saņēmuši – terors pret tautu turpinās, tikai vēl izsmalcinātākā veidā.

Par Baigā gada zvērbām mēģinājuši stāstīt un rakstīt daudzi to nedienu liecinieki, bet mūsdienās par to atgādināt skaitās «politiski nekorekti». Viens no lieciniekiem, kura liecību šīs zemes varenie atsakās pieņemt, ir Valmieras rajona Kocēnu pagastā dzimušais Jānis Zīle. Palasīsim tikai vienu viņa liecību, lai saprastu, ar kādiem zvēriem un antikristiem mums ir darīšana.

	Cilvēku skaits tūkstošos	
	Upuri	Izdzīvojušie
Genocīds pret Krievijas latviešiem 1937. g.	70	
Pirmā padomju okupācija		
Repatriētie vācieši	70	70
Baigais gads (1941. g.)	35	10
Padomju mobilizācija	150	20
Nacistiskās Vācijas okupācija		
Likvidēti Latvijas iedzīvotāji	20	0
Ievesti no citurienes	50	0
Sodīti ar spaidu darbiem Vācijā	23	20
Līdzbraucēji augstāk minētajiem	0	9
Sodīti ar darbu vācu ierakumos	10	9

Piespiedu mobilizācija leģionā	150	60
Pazuduši Sibīrijā	-	22
Sibīrijā izdzīvojušie	-	30
Bēgļi uz Rietumiem	-	30
Bērni, kas iesaukti gaisa aizsargos	40	32
Sabrūkot nacistiskajai Vācijai		
Bēgļi uz Zviedriju	30	20
Bēgļi uz Rietumiem pa jūru – no Rīgas	77	70
no Liepājas	66	60
no Ventspils	33	30
pa sauszemi	30	29
Otrā padomju okupācija		
Mežabrāļi	25	5
Represijas uz Sibīriju	100	60
Kopā*	989	
* 1940. gadā Latvijas iedzīvotāju skaits bija 1'886'000		
Kopumā dzīvību zaudējuši apm. 409 tūkstoši Latvijas pilsoņu		

«Ko es redzēju 1941.gada vasarā Valmierā»

1941.gadā sakautās Sarkanās armijas daļas no Valmieras atgāja bez kaujām. Atgāja tik strauji, ka uzbrūkošās vācu armijas vienības nespēja tām sekot. Vairāk nekā dienu kārtību pilsētā uzturēja paš aizsardzības grupas. Tā ka nevar būt runa par kaut kādām vāciešu provokācijām, lai diskreditētu padomju varu.

Nākošās dienas rītā pie mums, Kocēnu pagasta «Jēkuliņos», ieradās Rubenes pamatskolas skolotāja Subris un lūdza, vai mans tēvs nevarot viņu aizvest uz Valmieru. Skolotājas brālis bija apcietināts par prettautisku darbību un ievietots Valmiermuižas cietumā. Viņa mums pastāstīja, ka esot no Valmieras piezvanīts uz Rubenes pastu un paziņots, ka Valmiermuižas cietuma teritorijā atrasti masu kapi, kas jau rīt tiks atrakti. Visi, kuriem pazuduši tuvinieki, lai tuvākajās dienās ierodas pilsētā un piedalās noslepkavoto atpazīšanā. Protams, ka tēvs neatteica.

Tā kā trūka ziņu par stāvokli pilsētā, pieaugušie nolēma, ka es braukšu līdz un pieskatīšu zirgu, ja izrādīsies, ka to nav kur novietot.

Viss izrādījās labāk nekā bijām cerējuši. Iebraucamā vieta darbojās. Šeit mēs arī saņēmām pirmo informāciju par masu kapiem. Kad ieradāmies Iršu dārzā, kapu atrakšana ritēja pilnā sparā. No bedrēm bija jau izvilkti ap trīsdesmit liķu un noguldīti zālienā uz palagiem. Skats bija drausmīgs. Valmieras čekisti bija izdomājuši šaušalīgu spīdzināšanas metodi. Viņi bija uzvārījuši cietuma pirtī lielo čuguna katlu ar ūdeni, lai tajā plaucētu savus upurus.

Bija spoži saulaina un karsta diena. Zālainē uz palagiem gulēja applaucētie liķi. Blakus tiem – uz ceļiem sakņupuši – prātu zaudējušie piederīgie. Kaut ko tādu viņi redzēja pirmo reizi. Nesen notikusī izvešana nobālēja šā skata priekšā. Es nezinu, kas notiktu, ja kāds no slepkavām kristu viņu rokās.

Starp noslepkavotajiem bija arī skolotājas brālis. Seju klāja milzīgas asiņainas tulznas. Mati kopā ar ādas gabaliem vietām bija atlupuši lēkšķēm un varēja redzēt ar zemi aplupušus kaulus. Acis bija iztecējušas. Rokas sasietas uz muguras ar dzeloņdrātīm. Audi vēl nebija sākuši sadalīties, tomēr smaka bija neizturama. Vajadzēja nekavējoties aiziet.

Skolotājai uznāca nervu lēkme. Vietējais ārsts, kas bija klāt pie atrakšanas, iedeva viņai kaut kādas zāles, un skolotāja iegrima dīvainā vienaldzībā.

Pielikuši zīmīti pie liķa un nokārtojuši vajadzīgās formalitātes, mēs devāmies atpakaļ uz pilsētu meklēt zārku. Tas bija savāds gājiens. Pēkšņi mēs aptvērām, ka esam palikuši bez naudas. Zārcinieks uz rubļiem skatījās kā uz vecu avīžu strēmelēm, sadarinātām tualetes vajadzībām. Mazai pilsētai ir zināmas priekšrocības. Šeit cilvēki viens otru pazīst vismaz divdesmit kilometru apkārtnē. Tēvs piesolīja atvest mazliet gaļas – un zārks bija rokā. Vēl pēc stundas mironis bija novietots pilsētas kapličā. Par kaut kādu pārgērbšanu nevarēja būt runa.

Māte man vēlāk stāstīja, ka es nakti esmu trūcies augšā un kliedzis. Pats to neatceros, bet šīs drausmīgās liķu bedres es vēl šodien redzu tikpat skaidri kā tajā 1941.gada vasarā.

Toreiz pie šīm bedrēm tika minēti arī slepkavu vārdi. Nezinu kādēļ, bet atmiņā palicis tikai viens – ebrejietes Glikmanes vārds.

Šīs bedres noteica visu manu turpmāko dzīvi. 1947.gadā es iestājos Ziemeļvidzemes pretestības kustības jaunatnes literārajā organizācijā «Vanadzēni». Mani apcietināja 1949.gadā.

Šo dzīves posmu esmu aprakstījis savā grāmatā «Aiz kadra palikušie», kuras fragmenti 1989. gadā tika publicēti žurnālā «Liesma» un vairākkārtīgi izmantoti radiolasījumos. Šis apjomīgais darbs līdzekļu trūkuma dēļ nav izdots. Iespējams, tas notiks šogad, ja firma, kas apsoltīja sagādāt nepieciešamo naudu, pildīs savu solījumu. Pretējā gadījumā tā tiks nodota aizmirstībai – neesmu radis staigāt ar cepuri rokās.

«Jēkuliņu» mājas manam tēvam kā tautas ienaidniekam (tēvs bija piedalījies Latvijas brīvības cīņās) atsavināja jau 1944.gadā. Septiņdesmitajos gados kolhozs «Vaidava» ēkas pārdeva Rīgas kinostudijai, kas tās nodedzināja, filmējot ugunsgrēka skatu. Pašlaik esmu 1.grupas invalīds».

Sekoja Vācijas nacistu okupācija, un tikai neliela iedzīvotāju daļa sevi ilgi maldināja, ka vācieši viņus ir «atbrīvojuši». Vietējo upuru skaits gan bija mazāks nekā pirmās boļševiku okupācijas laikā, bet Latvijā ieveda ap 50 tūkstošiem fašistu izvēlēto upuru, pārsvarā ebreju.

Mans tēvs Alfreds Valdmanis tolaik vadīja tautas pretestību, visiem spēkiem kavēja latviešu iesaukšanu Lielvācijas armijā. Viņš kopā ar daudziem citiem Trešā reiha ienaidniekiem tika izsūtīts uz spaidu darbiem Vācijā.

Kad nācās aizstāvēt Latviju pret atkārtotu boļševiku okupāciju, 150 tūkstoši Latvijas pilsoņu uzvilka *Waffen SS* uniformu un pavērsa ieročus pret Baigo gadu nesošajām armādām. Kureliešu liktenis liecina, ka vācu mobilizētie latvieši cīnījās par savas zemes brīvību, nevis par nacistu kundzību. No *Waffen SS* leģionā iesauktajiem 90 tūkstoši varonīgi krita kara laukā, bet 22 tūkstoši Staļina lēģeros. Nežēlīgie fašisti ar nāves draudiem mobilizēja latviešu jauniešus t.s. gaisa aizsargu vienībās – tur krita vēl 8 tūkstoši.

Kad Kurzemē paceltais un varonīgi aizstāvētais Latvijas brīvības karogs palika bez gaidītā un pat netieši solītā Rietumu atbalsta, ceturtdaļa miljona bēgļu centās izbēgt no atjaunotās boļševiku okupācijas un vairāk nekā 25 tūkstoši ceļā uz trimdu gāja bojā.

Atjaunotajai boļševiku okupācijai varonīgi pretojās kādi 25 tūkstoši «mežabrāļi», no kuriem 80 % gāja bojā. Kādi 100 tūkstoši viņu domubiedru tika izsūtīti uz Gulagu, bet 60 % to pārdzīvoja un atgriezās dzimtenē, kur eksistēja diskriminētā stāvoklī.

Kopumā 25 % mūsu tautas tika iznīcināti, bet līdzīgs skaits tika aizdzīts trimdā vai palika kā trimdinieki pašu Dzimtenē. Dzirdu pretenzijas, ka Otrajā pasaules karā latvieši ir cietuši visvairāk. Lai to apliecinātu, būtu jāieklaušās daudzu citu tautu (čečenu u.c.) liecībās, bet secinājumi tik un tā būtu nevērtīgi. Kā liecina Vīzentāla centrs un Ļeva Tolstoja mazdēls savā grāmatā «Staļina slepenais karš», šās čekas un SS sazvērestības rezultātā tika iznīcināti simtiem miljonu cilvēku dvēseļu – un visgraujošākais ir tas, ka Rietumu sātānisko spēku līdzdalība šajā noziegumā ir palikusi nesodīta. Tolstoja mazdēls par viņa atmaskojumiem tika nosodīts, un arī mani vajā Rietumu ierēdņi (Kanādas federālajai valdībai un Kvebekas provincei ir atšķirīgi viedokļi par to, kad es pārcēlos uz Latviju; lai gan kopumā esmu samaksājis visus nodokļus, formāli skaitos liels parādnieks, kura konti Kanādā jau vairāk nekā 5 gadus ir arestēti u.tml.).

Ciešanu laikā Latvijas iedzīvotāji izprata, ka viņi ir upuri taisnīgā, plaši atbalstītā cīņā, ka viņu sāpes remdē tautas izpratne un atzinība. Tie, kas šīs mokas ir pārdzīvojuši, nu – neatkarīgajā Latvijā – ir dziļi vīlušies. Jaunajiem šā laikmeta upuriem tiek liegtas pat mantīgās pretenzijas. Viņiem jājūtas vainīgiem par to, ka ekonomiskā terora dēļ tie nespēj uzturēt savas ģimenes un bērnus, ka šīs plaši atspoguļotās vainas dēļ tie ir spiesti bēgt no savas dzīves un pašu dvēseles, bēgt alkoholismā, narkomānijā, dažādās izvīrtībās, jo ekonomiskie upuri esot «paši vainīgi». Šīs grāmatas mērķis ir apgaismot sabiedrību, vismaz tik, lai mūsdienu terora upuri izjustu tik trūkstošo morālo atbalstu.

Vislielāko nevēru pēcnācēji un viņu radinieki aktīvi turpina teroru arī mūsdienu Latvijā. Oficiālās iestādes šo informāciju slēpj, bet mūsu mazajā zemē cilvēki viens otru pazīst. Informācija, ko savulaik savāca LTF un Represēto apvienība, ir mīklainos apstākļos pazudusi un netiek izmantota slepkavu meklēšanai un tiesāšanai, ja neskaita Noviku, Kononovu un dažus citus. Lūgums liecības sūtīt uz manu interneta adresi: valdmanis@parks.lv.

Otrā pasaules kara sabiedrotie turpina aizstāvēt boļševiku bendes. Krievija nesen iestājās Kononova labā un sagādāja viņam ne tikai patvērumu, bet arī pilsonību. 1988. gada 14. jūnija atceres dienā anglikāņu mācītājs Latvijas televīzijā slavēja latviešu tautas izcilo spēju klusu paciest savas sāpes. Mūs it kā cildina, jo esam tik bāli, salīdzinot ar anglosakšu patiesi cienīto ebreju tautu. 1997. gadā Lāčplēša dienā Doma baznīcā sprediķi lasīja no Viskonsīnas iebraukušais ASV bruņoto spēku kapelāns, kas vēstīja, ka brokastīs galvenais neesot ēdājs vai vista, kas dējusi olu, bet gan cūka, kas sevi upurējusi,

lai uz galda būtu speķis. Pēc sprediķa mūsu karavīri, kas bija atnākuši godāt savas tautas varoņus, pat nepiedalījās himnas dziedāšanā. Kāds pretstats tam, kā angļi godina savus varoņus, dievkalpojumā pie Bekingemas pils piedaloties «Gvardes kapellai»! Tur ik svētdienu plīvo Anglijas kara cīņu karogi un uz katra krēsla ir iekalts kāda bojā gājušā angļu virsnieka vārds. Anglosakši gūst spēku, atminot savus varoņus, un ikkatrs zina, ka arī viņu gars kalpos tautai mūžīgi.

Represēto pieminekļa 1999. gada koncepcija

Tautas varoņi un tautas gars ceļ tautu, darot to lielu citu tautu vidū. Celsim tautas pašapziņu. Godināsim mūsu varoņus un neaizmirsīsim bojā gājušos.

Saeimā ar manu aktīvu līdzdalību tika izveidota Okupācijas upuru atbalsta dome. Tajā tika pieaicināti deputāti Leopolds Ozoliņš, Juris Vidiņš, Jānis Priedkalns, Guntars Grīnblats, Aleksandrs Pētersons, vēsturnieks Indulis Ronis, Rīgas represēto biedrības priekšsēdētājs Oļģerts Dzenītis un citi sabiedriski pārstāvji. Sākumā domes vadībā iecēla trijus pārstāvjus: Oļģertu Dzenīti, mani un Induli Roni. Vēsturnieks Ronis drīz vien no domes izstājās, atsūtot nekaunīgu vēstuli. Viņa vietā tika iecelts L. Ozoliņš. Mēs panācām Saeimas atbalstu savam represēto pieminekļa celtniecības plānam, kā arī budžeta līdzekļu piešķiršanu arhitektu konkursa rīkošanai. Taču drīz vien sākās nesaskaņas. Represēto pārstāvji sadalījās divās grupās: vieni gribēja, lai kaut kas tiktu uzcelts, pirms viņi izmirst, bet otri iebilda, ka mūsu projekts ir nepietiekami grandiozs, tāpēc tikai apvainos mūsu tautu. Manuprāt, šī otrā grupa, kas labu gribēja atvietot ar vēl labāku, lai galu galā netiktu uzcelts nekas, pārstāvēja kaut kādus okupācijas varai lojālus spēkus. Galvenokārt šīs grupas pūliņu dēļ projekts iestiga.

Kad griezos pēc palīdzības pie latviešu trimdas Rietumos, sākumā tika solīts liels atbalsts – vairāki desmiti miljonu latu. Bija pat iecere būvēt pieminekli visām Austrumeiropas tautām, kas cietušas no komunistu terora. Bet trimdas atsaucība pēkšņi zuda, kad PBLA un «Daugavas Vanagu» vadība paziņoja, ka «Valdmaņa projektu» neatbalstīs. Kad atkāpos, un manu domes līdzpriekšsēdētāja posteni ieņēma ietekmīgs Kanādas latviešu pārstāvis Bruno Innuss, no Toronto pienāca ziņas, ka trimdai ir citas prioritātes.

Visvieglāk īstenojamā ideja bija tāda. Rīgā, abās «Brīvības pieminekļa» laukuma pusēs ir apmēram 400 m gara ietve, kuras apmales būtu nokļājamas ar vara plāksnēm, kurās elektroniski iezīmētu Staļina komunistu un nacionālsociālistu represēto vārdus un galvenos dzīves datus, kā arī kādus zīmējumus vai simbolus par piederību reliģijām un citām organizācijām. Dati par represētajiem jau apkopoti arhīvā. Aprēķināts, ka viena plāksne ar 40 iekalti uzvārdiem varētu izmaksāt ap 40 dolāriem vai 20 latiem, t.i., pus lats par vārdu. Plāksnes būtu izkārojamas pa sektoriem alfabēta kārtībā, lai katrs apmeklētājs varētu ātri sameklēt savus tuviniekus un paziņas, kur pastāvēt un nolikt ziedus. Līdzīgus vietējos pieminekļus varētu izvietot rajonu un pagastu pilsētās. Kaut kad vēlāk represēto pieminekļus varētu papildināt ar paralēlu trimdā aizdzīto sarakstiem. Varas iestādes šo ideju neatbalsta, un latviešu tauta ir iedzīta lielā nabadzībā un bezcerībā, tāpēc būtu jānokārto šo līdzekļu vākšanas organizēšana un efektīva ziedojumu vākšanas kampaņa trimdā. Nepieciešamās naudas summas nebūtu lielas.

Šāds memoriāls ansamblis radītu tautā pacēlumu un saliedētu pasaulē izklīdēto tautu un tās spēku. Beidzot mēs būtu atdevuši godu saviem mocekļiem un atstājuši mūžīgu vēsturisku liecību, kas visiem atgādinātu par Latvijas nodarītajām pārestībām. Tad atkristu mulķīgie strīdi par Latvijas okupāciju. Tā kā memoriālā būtu iekalti arī citu Latvijā dzīvojošo tautu represēto uzvārdi, tas kalpotu patiesai sabiedrības integrācijai. Memoriāls, kas aizpildītu pašu Rīgas sirdi ar Brīvības pieminekli centrā, būtu neizsmeļams garīgās enerģijas avots vēl daudzus gadsimtus, neizdzēšama liecība par Latvijas ērkšķaino ceļu uz brīvību.

Sodien no Okupācijas terora upuru domes aktīvs palicis tikai Leopolds Ozoliņš. Es cenšos palīdzēt morāli un ar idejām. Ozoliņš ir izkārojis otru konkursu un saņēmis Rīgas domes atļauju pieminekli novietot Esplanādē, kā arī sameklējis piemērotus akmeņus skulptūrai un pašu skulptoru. Gaidāms, ka patreizējie Latvijas valstsvīri atradīs ieganstus, lai novērstu arī šo mēģinājumu, bet Ozoliņš neatlaidīgi turpina strādāt, ticot, ka pieminekļis, lai arī ne pārāk liels, tomēr tiks atklāts 2000. gada 13. jūnijā.

Man šķiet nepieņemami, ka Rīgas dome uztur un restaurē t.s. Uzvaras pieminekli, ir izdevusi miljonus, lai atjaunotu vācu kundzības simbolu – Melngalvju namu, bet ka tai nav naudas Brīvības pieminekļa restaurācijai vai represēto pieminekļa būvei. Ja L. Ozoliņa plāns īstenosies, tā būs cēla svētvietā, kas tomēr neaplicinās to milzīgo cilvēku skaitu, kas izgājuši neapraķstāmas ciešanas vai aizgājuši nāvē. Ceru, ka radīsies iespēja iemūžināt arī šo cilvēku vārdus. Lai neviens nevar apšaubīt to lielo traģēdiju, ko izraisīja lielvalstu terors.

L. Ozoliņa nopelns ir arī tas, ka izdota grāmata «Mēs nedrīkstam klusēt». Varbūt pārlasīsim paša Leopolda teikto šīs grāmatas ievadā.

Mēs nedrīkstam klusēt! Mūsu klusēšana būtu nepiedodama nodevība – komunistiskā terora noslep-kavoto genocīda upuru, dzīvo un mirušo vārdā mums jāstāsta, jāklie dz par savu sāpi pasaulei. Jāsauc vārdos gan slepkavas un spīdzinātāji, gan viņu ideologi. Arī šis krājums tapis, lai neklusētu, neaizmirstu, nepiedotu...

Vispirms daži fakti no pavisam nesenas vēstures. 1996. gadā Latvijas Republikas 6. Saeima pieņēma deklarāciju par Latvijas okupāciju. Valsts augstākās amatpersonas ieteica šo dokumentu «iekšējai lietošanai». Gluži tāpat izmantots arī 1995. gada 26. aprīlī Valsts Prezidenta Gunta Ulmaņa parakstītais likums «Par politiski represētās personas statusa noteikšanu komunistiskajā un nacistiskajā režīmā cietušajiem». Likuma pārejas noteikumos paredzēts, ka LR Ministru kabinetam jāsāk sarunas ar Krieviju un Vāciju, pieaicinot ASV un Lielbritāniju kā Jaltas un Potsdamas konferenču dalībvalstis, lai risinātu jautājumu par visu Latvijas valstij un tās iedzīvotājiem nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu. Diemžēl nedz ministru prezidenti V. Birkavs, A. Šķēle, G. Krasts, nedz LR Ārlietu ministrija līdz šim neko vērā ņemamu šai ziņā nav veikusi.

1996. gada sākumā 6. Saeimas deputāti Aleksandrs Pētersons, Gundars Valdmanis un Leopolds Ozoliņš, pieaicinot talkā sabiedrisko organizāciju un represēto apvienību pārstāvjus, vēsturniekus – I. Roni, A. Zoldneri, O. Dzenīti, T. Dreimani un daudzus citus, izveidoja Okupācijas upuru atbalsta domi Saeimā. Šīs sabiedriskās organizācijas pirmajā sēdē pieņēma lēmumu nosūtīt vēstuli Valsts prezidentam par attieksmi saistībā ar Saeimas pieņemto Deklarāciju «Par Latvijas Okupāciju» un priekšlikumu komunistiskā terora upuru piemiņas zīmes – pieminekļa konkursa izsludināšanu un tā celtniecību Rīgā. Nacistu upuriem piemiņas memoriāls jau pirms vairākiem gadu desmitiem uzcelts Salaspilī.

Kad dzima šī ideja, bija aprietējuši jau seši gadi kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas – pietiekams laiks, lai apjaustu un dokumentētu 50 gadu okupācijas sekas, kas gana spilgti un traģiski izpaudās alkoholismā, mirstības pārsvarā pār dzimstību, lauksaimniecības, dabas, tradīciju iznīcināšanā, neticībā savai valstij. Kā lai ceļ jauno Latviju, kas joprojām grīļojas uz pusgadsimta sovjetizācijas seku baigā pamata?

Visbiežāk dzirdētais Rietumu un Austrumu konsultantu padoms bija – aizmirst, klusēt, likt mierā pagātņi un sākt jaunu dzīvi apvienotā Eiropā. Diemžēl izrādās, ka Latvijas okupācija, genocīds pret latviešu tautu neietilpst starptautisko konvenciju, tribunālu un ANO kompetencē. Atbildi no šīs organizācijas desmit Saeimas deputāti gaida vēl šobaltdien. Toties noskaidrojām, ka Jaltas konferences noslēguma dokumenti nav pieejami un nebūs vēl lasāmi līdz 2023. gadam!

Nav laiks klusēt! Lai neaizmirstu šo traģisko pusgadsimtu mūsu tautas vēsturē, lai atgādinātu gan Eiropas Savienības, gan EDSO pārstāvjiem, ārvalstu vēstniekiem, diplomātiem, lai stāstītu jaunai paaudzei, galu galā – lai nezaudētu pašcieņu – nav jāklusē par pāri darīto.

Apspriežot 1997. gada budžetu, Okupācijas upuru atbalsta domes deputāti iesniedza priekšlikumu paredzēt līdzekļus komunistiskā režīma upuru pieminekļa konkursam, Saeima nobalsoja par 40 tūkstošu latu piešķirumu šim mērķim. Konkursa organizēšanā iesaistījās Kultūras ministrija un toreizējais kultūras ministrs Rihards Pīks. Šī konkursa rezultāti neapmierināja nedz represētos, nedz sabiedrību. 1997. gada beigās izveidoja otru konkursu. Konkursa organizāciju veica Latvijas Arhitektūras un dizaina fonds priekšsēža Gunāra Glūdiņa vadībā. Viņam arī vēlos teikt vissirsnīgākos pateicības vārdus par atbalstu šī krājuma tapšanā!

Tālāk lai runā fakti, vēstures liecības, dokumenti, attēli, lai runā cilvēki, kuri stāsta par savu likteni, kuri vēstulēs pauž atbalstu svētajam darbam – iemūžināt upuru piemiņu. Krājuma veidotāji pateicas visiem un atvainojas tiem, kuru vārdi šeit nav pieminēti!

Esam strādājuši ar lielu vēlēšanos sniegt savu ieguldījumu. Lai Dievs mums palīdz!

Piemineklis latviešu tautas genocīda upuriem top.

Lai gan Latvija lepojas ar 12'000 nacistu represiju izpildītāju sodīšanu, nav saukti pie atbildības komunistu varas represiju izpildītāji, ja neskaita pāris savu mūžu nodzīvojušus večukus. Tieši otrādi: nesenie represiju vadītāji tiek cildināti un apbalvoti ar augstiem amatiem.

Sakari ar Krieviju un Vāciju

Pēc Latvijas–Krievijas parlamentārās draudzības grupas ielūguma Rīgā ieradās Krievijas Domes deputātu delegācija. Arī es biju parlamentārajā draudzības grupā un piedalījies uzņemšanā, kas notika Saeimas namā. Krievi sēdēja vienā galda pusē, bet mēs, latvieši – otrā. Apsveikuma vārdos Krievijas puse izteica savu prieku par tikšanos, bet arī nespēju saprast neseno deklarāciju par Latvijas okupāciju. Varētu saprast, ja tāda tiktu pieņemta vispārējā eiforijā – tūlīt pēc valsts neatkarības pasludināšanas, bet, ja tā notiek pēc 5–6 gadiem, tad šāda deklarācija, viņuprāt, uzskatāma par provokāciju. Vai mēs, Latvijas Saeimas pārstāvji, varētu paskaidrot, kāpēc Latvijas Saeima tā rīkojusies?

Jānis Jurkāns, Latvijas grupas vadītājs, aicināja kādu no mums izteikties. Kad citi klusēja, viņš aicinoši palūkojās uz mani. Teicu, ka labprāt savas domas pateikšu. Staigājot pa veco Rīgu vai Sanktpēterburgu, nav grūti saprast: ja Latvija un Krievija būtu draudzīgas, mēs kopējiem spēkiem radītu lielu uzplaukumu un neredzētu bagātību, bet ir spēki, kas ieinteresēti, lai mēs par draugiem nekļūtu. Šie spēki dara visu, lai mēs viens otram turpinātu melot, turētu viens otru aizdomās un lai mūs vienmēr šķirtu naidīgi konflikti. Mēs nespēsim kļūt par draugiem, ja atklāti un godīgi nespēsim nokārtot savus pagātnes reķinus. Okupācija bija un par to nevajadzētu būt nekādu strīdu. Tos vienmēr izmantos tautas, kuras negrib, lai mēs, austrumeiropieši, kļūtu draudzīgi, vienoti, turīgi un stipri.

Pēc manas uzrunas Krievijas pusē piecēlās Komunistiskās partijas pārstāvis un teica, ka viņš Valdmanim pilnīgi piekrīt. Mums savas problēmas jāatrisina godīgi un mēs nevaram teikt, ka okupācijas nebija – tā bija! Tā pēc abpusēju vēlmju izteikšanas, ka šī lieta kopējiem spēkiem jānokārto, beidzās mūsu pirmā tikšanās.

Tajā vakarā Leopolds Ozoliņš, Andris Rubīns un es kā Ārlietu komisijas locekļi parakstījām vēstuli Krievijas delegācijai, kurai bija pievienota manis sastādītā prasība Krievijai par karā un okupācijas laikā radīto zaudējumu kompensēšanu. Vēstuli tūlīt nogādājām Krievijas delegācijai. Nākamajā dienā bija paredzēta Krievijas delegācijas tikšanās ar Saeimas Ārlietu komisiju, tāpēc gatavojāmies mūsu Ārlietu komisijas vārdā oficiāli iesniegt šo prasību.

Pēcpusdienā Krievijas delegācija ieradās mūsu komisijas telpās un bija ļoti sašutusi. Viņi visu dienu centušies tikt ar dažādiem Latvijas varas pārstāvjiem, bet neviens viņus nav uzņēmis. Visur paskaidrots, ka Latvijai ir savas ārpolitiskās prioritātes, un patlaban Krievija nav Latvijas prioritāte. Krievi izteica neviltotu sašutumu par to, kā mēs uzņemam viesus. No Latvijas puses atbildi sniedza Kiršteins, Kreituse un Sinka. Visi teica aptuveni to pašu: Krievijai laiks saprast, ka Latvija ir suverēna valsts, kas savā teritorijā var rīkoties pēc saviem ieskatiem. Krievijai nav nekādu tiesību Latvijai uzmaksēt, kad tai šķiet ērti, bet jāgaida, kad tas būs ērti Latvijai. Krievijai jau sen laiks ieņemt savu īsto vietu un statusu – vecie laiki, kad visu diktēja Maskava, ir pagājuši.

Katrs runātājs centās pārspēt rupjībā pārējos. Krievu pusē sākās sašutuma pilnas klaigas un lamas. Tulks, ko viņi bija pieaicinājuši manis dēļ (pārējie runāja krieviski), brīžiem pat atteicās man tulkot sulīgos krievu izteicienus, viens krievu delegācijas pārstāvis pat sagrāba krēslu un gatavojās ar to sist.

Šajā brīdī vārdu lūdzu es. Visi pierima.

– Dārgie draugi! Ziniet, man vakardienas gaisotne patika daudz labāk nekā šodienas. Uzskatu, ka šie Ārlietu komisijas pārstāvji jūs tīšām ir provocējuši. Ja mēs tādā garā turpināsim, nekad nebūsim ne draugi, ne bagāti.

Atkal piecēlās tas pats Krievijas jaunās kompartijas pārstāvis:

– Es piekrītu Valdmanim, mēs tiekam provocēti. Vakar, kad saņēmām jūsu vēstuli, mēs vairākas stundas runājām un domājām. Esam nonākuši pie kopēja slēdziena, ka esam gatavi Krievijas Domē izvirzīt jautājumu par Latvijas okupācijas atzīšanu, kā arī apliecināt vēlmi maksāt kompensāciju. Mēs saprotam, ka šīs kompensācijas par 50 okupācijas gadiem varētu būt lielas, tāpēc Krievija tās varētu maksāt nevis valūtā, bet ar saviem produktiem, piemēram, naftu, ko mēs Latvijai piegādātu par cenu, kas zemāka par pasaules cenu. Bet, pirms mēs to darām, nepieciešama zināma pretīmnākšana arī no Latvijas puses, citādi mūsu priekšlikumus Krievijas Dome noraidīs bez iedziļināšanās. Latvijai no savas puses būtu jāatzīst, ka latvieši, lai gan kā svešu varu kalpi, ir vairākas reizes palīdzējuši postīt krievu zemi. (Ar to Krievijas delegācijas pārstāvis, acīmredzot, domāja mūsu strēlniekus un leģionārus, kas Krievijā karoja Ļeņina valdības, krievu baltgvardu un Hitlera Vācijas vadībā). Ja jūs varētu tādu formulējumu pieņemt, tas būtu labs žests no Latvijas puses, kas mums ļautu ierosināt Krievijas Domē jums interesējošo jautājumu un radītu labu pamatu turpmākajām Latvijas – Krievijas attiecībām.

Latvijas puse Krievijas priekšlikumam piekrita: «Jā, jā, jā!» Pēc sēdes pie manis pienāca Jurkāns un teica: «Gundar, tu esi burvis!» Visi pārējie, it īpaši Sinka, Kreituse un Kiršteins, drūmi klusēja un neteica neko.

Nākamajā Ārlietu komisijas sēdē teicu, ka mums sakarā ar vienošanos ar Krievijas delegāciju šis jautājums būtu jāvirza tālāk. Būtu jāsavāc dati, kur latvieši Krievijā karojuši un ko darījuši. Tas būtu jāsavāc ar Krievijas pusi, lai par šiem jautājumiem nerastos nevajadzīgi pārpratumi un strīdi. It īpaši jāuzsver, ka par šiem notikumiem nav atbildīga ne Latvijas valdība, ne latviešu tauta kopumā. Tā šis dokuments jāsigatavo un jāpieņem.

Sēdi vadīja Indulis Bērziņš, bet pirmā sāka iebilst Ilga Kreituse: «Mēs to nevaram, mēs nedrīkstam, budžetā tādām nolūkam nav atvēlēti līdzekļi». Arī Bērziņš visādi kavēja manis aizskartā jautājuma izskatīšanu: tas neesot dienas kārtībā, nav naudas tik liela darba veikšanai, vispirms jāmeklē līdzekļi utt. Tā sēde arī neko nenolēma.

Pāris nedēļas pēc Krievijas delegācijas uzņemšanas pie manis pienāca Jānis Jurkāns un jokodamies teica: «Gundar, ar krieviem tu tiki galā spoži, bet pret vāciešiem tu gan tā neuzdrīkstētos». Tā sagadījās, ka tieši tajā laikā Vācija bija iesniegusi Saeimā lūgumu atļaut viņiem sakopt vācu karavīru kapus Latvijas teritorijā. Lēmuma projekts jau bija sagatavots pieņemšanai. Šai sakarā mēs uz Saeimu ielūdzām Vācijas vēstnieku.

Leopolds Ozoliņš un es sagatavojām vēstuli Vācijas vēstniekam, kurā atgādinājām, ka Vācijas armijā kā sabiedrotie cīnījās arī latviešu leģionāri, bet Vācija šos cilvēkus ir pilnīgi aizmirsusi. Arvien vēl nav nokārtotas pensiju izmaksas, ārstēšanās iespējas, nemaz nerunājot par iespējām leģionārus pienācīgi apbedīt un kopt viņu kapus. Vai šajos jautājumos nebūtu jāievēro līdzīga attieksme kā pret Vācijas karavīriem, tā viņu piespiedu sabiedrotajiem – latviešiem? Vēstulē Vācijas vēstniekam mēs skārām septiņus jautājumus, no kuriem pēdējais bija bijušā Latvijas vēstnieka Kārļa Zariņa prasības kopija pret Vāciju par kara laikā nodarītajiem zaudējumiem.

Kad Vācijas vēstnieks ieradās, Kiršteins, Kreituse un nedaudz mīkstākā formā arī Sinka aizstāvēja līdzšinējo Vācijas nostāju, bet vēstnieks mūsu vēstulē minētajām prasībām neiebild, vienīgi mēģināja norādīt, ka leģionāri Vācijas armijā neesot iesaukti piespiedu kārtā. Es atgādināju par grāmatā «Dienas baltās nebaltās» minētiem faktiem un dokumentiem par vācu zvērībām un nežēlību, vergu nometnēm un citām cūcībām. «Jā, tā bija ļoti liela cūcība!» piekrita vēstnieks, «Mēs esam vainīgi un savu vainu nekad neesam nolieguši. Mēs bijām un esam gatavi maksāt kompensācijas Latvijai, bet nebija, kam maksāt, un tā nauda būtu nonākusi citur, nevis Latvijai vai leģionāriem. Tā pati problēma pastāv arī šodien, bet nebija, kam maksāt, un tā nauda būtu nonākusi citur, nevis Latvijai vai leģionāriem». Vēstnieks mūs brīdināja, ka Vācijas jaunā paaudze vairs negribēs atzīt savu tēvu un vectēvu vainu par Latvijai nodarītajiem zaudējumiem. Tas ir vecās paaudzes rēķins, tāpēc tas būtu jākārtā pēc iespējas ātrāk. Viņš apsolīja, ka oficiāla Vācijas valdības atbilde uz mūsu prasībām tiks atsūtīta 10 dienu laikā.

Jāsaka, ka solīto atbildi es un Ozoliņš neesam redzējuši, lai gan tas vēl nenozīmē, ka Vācija tādu nav sniegusi. Kad par to vaicāju Vācijas vēstniekam, viņš paziņoja, ka jautājums ir atrisināts abu valdību līmenī. Iespējams, ka atbilde ir nosūtīta Latvijas Ārlietu ministrijai un līdz ar to šī lieta ir kļuvusi par Latvijas valdības iekšējo lietu. Bet iespējams, ka mūsu valdība paziņojusi Vācijai, ka ir pilnīgi apmierināta ar esošo lietu kārtību un nekādas atbildes no Vācijas valdības negaida.

Tātad galvenais ir tas, ka Vācija no kompensāciju izmaksas nav atteikusies, bet to nedara divu galveno iemeslu dēļ:

Latvijas valdība to neprasa;

ja Vācija sāktu maksāt pati, nevarētu nodrošināt kompensāciju nonākšanu adresātiem – karā cietušajiem, represētajiem, īpašumus zaudējušajiem u.c.

Lai atsāktu sarunas ar Vāciju, tas jādara, pirmkārt, ātri, kamēr vēl dzīvi pēdējie kara liecinieki, un, otrkārt, pamatīgi jāpārskata visu līdzšinējo Latvijas valdību politikas rezultāti, t.i., tie jāpasludina par valsts interesēm neatbilstošiem un viss jāšāk no sākuma. Tajos ietvaros, ko pēdējos 10 gados radījušas Latvijas valdības, mums nav nekādu manevrēšanas iespēju.

It īpaši kompensācijas nepiedzišanas dēļ Ārlietu komisijas vairākums ierosināja izteikt neuzticību Ārlietu ministram Valdim Birkavam, taču Saeimas vairākums to neatbalstīja. Vienīgais, ko mums izdevās panākt, bija Induļa Bērziņa atcelšana no Ārlietu komisijas priekšsēdētāja amata un Andra Rubīna iecelšana viņa vietā, bet arī Rubīns pēc apstiprināšanas nodarbojās ar citām prioritātēm.

Banka Baltija izmeklēšanas komisija

Tauta jāpieradina pie nelikumības.
«Gudro stratēģija un taktika»

Saeimas izmeklēšanas komisijai, tāpat kā ASV Senāta izmeklēšanas komisijai, ir svēts uzdevums publiski atklāt patiesību, lai tauta var novērot, kā viņas ievēlētie pārstāvji pilda viņiem uzticēto uzdevumu.

Pirmais rādītājs, vai izmeklēšanas komisija patiešām veidota, lai tautai atspoguļotu patiesību, ir atklātība. Pretējā gadījumā tā veidota tikai, lai veicinātu kādu politisku pārdaļīšanu vai vienošanos. Līdz šim Saeimas izmeklēšanas komisijas nav kalpojušas vainīgo atklāšanai un sodīšanai, bet tikai, lai mainītu politisko konjunktūru, savāktu kompromatu priekš savstarpējas tirgošanās un aizmēztu nozieguma pēdas.

Otrais rādītājs ir izmeklēšanas gaita. Mūsu mazajā tautā gandrīz viss ir pārskatāms. Policijas, prokuratūras vai Saeimas izmeklētājiem ir visas iespējas konstatēt faktus. Gandrīz katrs tautas algotais Saeimas vai ministrijas šoferis vai sargs spēj savu kolēģu vidū saziņot, kurš būtu vedis un ielaidis Laventu premjerministra telpās BB krīzes laikā, vai kuri ierēdņi būtu vesti uz kādām dzīrēm vai šaubīgām seksuālu orgiju vietām, kas valdības kancelejā ienesa lielo orgiju vannu, kas ar ko tajā plūncājies u.tml. Tautai ir tiesības zināt patiesību. Nav pamata uzskatam, ka tautai nepatīkamu patiesību nedrīkst atklāt ierēdņu civiltiesību dēļ. Brīnums, ka noklausīšanās instrumenti kalpo tikai vienam sabiedrības slānim, un budžetā grūti saredzams finansējums šo čekas laikmeta tradīciju turpināšanai. Nevērība pret šiem tautas algotiem lieciniekiem, to vietā izvēloties augstu stāvošas amatpersonas, kas labi izskatās televīzijā un paaugstina pašu izmeklēšanas komisijas vadītāju, liecina par izmeklētāju nevēlēšanos atklāt noziegumu. Tā nav izmeklēšana, bet teātra spēle. Piedalīšanās izmeklēšanas komisijās tomēr dod dalībniekiem dziļāku ieskatu noziedzīgo aprindu aktivitātēs un metodēs.

Baltijas bankas izmeklēšanas komisiju veidoja viens pārstāvis no katras frakcijas. Es pārstāvēju LVP. Ar mazākajām frakcijām bija norunāts, ka tās atbalstīs manu kandidatūru komisijas priekšsēdētāja amatam, bet trijos balsojumos vairākumu iegūt neizdevās, acīmredzot, kāds krāpās. Galu galā par komisijas priekšsēdētāju iecēla Zīgerista partijas pārstāvi profesoru Elmāru Zelgalvi, Bišeru apstiprināja par viņa vietnieku, bet mani par sekretāru. Jau pirmajā sēdē radās smagas domstarpības. Valdošo frakciju pārstāvji pieprasīja pilnīgu slepenību: sēdēm jābūt slēgtām, neviens nedrīkst izpaust sēdē notikušo, pēc katras sēdes tiks izraudzīts runasvīrs (priekšsēdētājs), kas sniegs oficiālu paziņojumu preseī u.tml. Sēdes gaita tika ierakstīta magnetofona lentē, bet arī tās palika slepenas un sabiedrībai nepieejamas. Tātad jau pirmajā sēdē bija skaidrs, ka īstas gribas atrast vainīgos BB izmeklēšanas komisijai nebija, komisijas uzdevums nav atklāt patiesību, bet gan publiski nolaist tvaiku un sniegt iespēju izraudzītajiem tautas priekšā sevi parādīt kā cīnītājus par taisnību.

Pirmo sēdes protokolu rakstīju es – atklāti un precīzi pierakstīju visu, ko katrs teica. Tāds stils komisijas vairākumam šķita nepieņemams, tāpēc tika pieņemta profesionāla sekretāre, kas pierakstīja tikai to, ko pieklājās rakstīt. Adamsons pirmajā sēdē izteicās: ja tauta uzzinās visu, kas bankā *Baltija* īsti noticis, tad būs jāatkāpjas visai valdībai, tāpēc tika darīts viss, lai tauta uzzinātu minimālo.

Baltijas Banka jau no pašiem pirmsākumiem bija krimināls noziegums. Laventa un viņa sabiedroto kriminālā pagātne ir bijusi plaši zināma, bet tieši viņiem Repše un Godmanis piegādāja vilciena vagonus, pilnus ar Latvijas iedzīvotāju rubļiem (t.s. «vagonu skandāls»). Lavents par šo naudu nopirka Krievijā naftu, ko pārdeva par valūtu, un tad no Latvijas Bankas nopirka vairākas Latvijā esošās bankas. Repšiem, Godmanim u.c. ir lieki runāt, ka Laventam nevarēja aizliegt bankas reģistrāciju. Viņi šos neliešus izraudzījās un iekārtoja. Vēl tagad valdības augstākos ešelonos atrodami padomnieki, kuri pazīstami kā bankrotējušo banku ierēdņi.

Daļēji šis noziegums bijis iespējams tiesību aizsargāšanas sistēmas vispārējo trūkumu dēļ. Godmaņa laikā no Kriminālkodeksa izņēma veselu nodaļu par noziegumiem pret tautas īpašumu. Ģenerālprokurors Skrastiņš komisijai vairākkārt skaidroja, ka pēc mūsu likumiem noziegums konstatējams tikai pēc tā izdarīšanas. Jā, arī viņš esot labi redzējis, ka nauda aizplūst no Latvijas un tiek ieguldīta starptautiskajā finansu tirgū ar 6–7% likmi gadā, bet Latvijā par noguldīto naudu solīti pat 10% mēnesī. Tā viņa acu priekšā veidojies «caurums», bet viņš (ģenerālprokurors) nedrīkstējis iejaukties privātīpašnieku darīšanās, jo privātīpašums ir svēts un neaizskarams, kamēr nav noticis skaidri nosakāms noziegums. 6. Saeima neatbalstīja šā likuma sakārtošanu. Ir taču zināmi tā autori un parlamentāriešu balsojumi.

LB nostāja ir, ka noteicējs par noguldīto naudu ir nevis pats noguldītājs, bet Latvijas banka. Kā nauda nokļūst bankā, tā par tās likteni lemj LB. Baltijas bankas pārstāvji zinājuši par spraugu starp kredītlīkmēm Latvijā un Rietumos, bet prognozējuši lata kursa krišanu. Ļauna nodoma BB vadītājiem, protams, nebijis. Bet tad jājautā, ko šajā situācijā darījusi Latvijas banka (LB), kurai bija jānodrošina kārtība Latvijas finansu tirgū? Par ko tad LB runā ar sev pakļautām iestādēm, kā tā drīkstēja pieļaut šādu spekulāciju uz lata kursa krišanu, labi zinādama, ka tautas mantas izpārdošana par valūtu turpināsies vēl vairākus gadus un ka šī izpārdošana ir vienīgais patiesais lata segums?

«Varas tehnoloģijas» 207. lappusē bijušais premjerministrs Māris Gailis par Latvijas banku raksta:

«Banka veiksmīgi izvairījās no informācijas sniegšanas un norobežojās no jebkādiem mēģinājumiem to pārbaudīt vai kontrolēt. Pieņemu, ka finansu ministram, kurš pēc likuma ir Latvijas Bankas padomes loceklis, informācijas bija vairāk. Tomēr šķiet, ka ne Osis, ne vēlāk Piebalgs pārāk bieži uz šīs padomes sēdēm negāja vis. Var teikt, ka kopš Repšes stāšanās amatā LB par visiem 100 procentiem darbojās sev ar

likumu atvēlētajā laikā bez jebkādas iejaukšanās no valdības puses, un darīja visu, lai tāda situācija saglabātos arī turpmāk».

Šī unikālā Gaiļa liecība attiecināma uz viskarstāko noguldītāju aplaupīšanas laiku. Vai Repši var uzskatīt par kriminālā biznesa krustēvu?

Atbrauc svešas auditorfirmas, kas neko nezina par Latvijas likumiem un bankām, kurām viss ir jāiedod un jāpārtulko, un rezultātā tās dod pasūtītājam vēlamo slēdzienu. Tā mūsu ierēdņi savas nelietības slēpj aiz slavenu starptautisku firmu nosaukumiem, kuras uzskata, ka esot tikai algoti speciālisti, kas pilda sava pasūtītāja uzdevumu. Starp citu, Baltijas bankas sliktais stāvoklis bija zināms jau labu laiku pirms sabrukuma. BB bija sen jāslēdz ciet, bet ar LB iecelto starptautisko auditorfirmu palīdzību tika noformēti viltoti atskaites dokumenti, kas ļāva bankai turpināt darbību. Trīs mēnešus pēc *Coopers & Lybrand* (C&L) sagatavotās atskaites BB nogāja pa burbuli. Es pats personīgi prasīju C&L pārstāvim (šoreiz gan 3 miljonu izmeklēšanas komisijā), vai viņiem ir kāda atbildība par sava darba rezultātiem, piemēram, par nepareizas informācijas sniegšanu. Man tika atbildēts, ka nav – ko viņiem pasūta, to viņi sagādā. Kāpēc LB, valdība, Saeima, vēlētajī šādu stāvokli nemaina, vai tad Latvijā trūkst zvērinātu revidentu?

Latvija finansu jomā ir viens liels šķūnis, kur katrs drīkst ievest jebkuru valūtu un jebkādā daudzumā. Piemēram, ASV nedrīkst ievest vairāk par 10 tūkstošiem dolāru, bet Latvijā – kaut vai čemodānu ar 10 miljardiem. Neviens īsti nezina, cik naudas iziet caur mūsu banku sistēmu, no kurienes tā nākusi un uz kuriem tā aizgājusi. Tā nav nejaušība, ka Rietumu presē Latviju dēvē par Krievijas Honkongu, bet Krievijas Centrālā banka Latvijai piešķirusi ārzonas statusu, kur tiek atmazgāta Krievijas kriminālo struktūru nauda, un LB it kā šo situāciju nespēj kontrolēt. Kāda gados jauna banku speciāliste, skaista meitene, komisijai centās iestāstīt, ka nav iespējas izsekot naudas plūsmai, jo nauda tagad tiekot sūtīta elektroniski. Komisijas locekļi, tai starpā arī profesors banku lietās Zelgalvis, šiem blēņu stāstiem izlikās noticam.

LB ārzemju speciālistu pieredze un spējas netiek publiski pārbaudītas – *curriculum vitae* ir slepeni. Ir gan personīgi zināma vairāku bijušo un esošo «speciālistu» pagātne un viņu neatbilstība amatam. Radies iespaids, ka tie nav speciālisti, bet uzticības personas. Latvijā Uldis Klauss tiek daudzīnāts kā izcils banku speciālists, kas dod vērtīgus padomus Repšiem, bet interesanti, ka Latvijā nav redzēti nekādi dokumenti, kas apliecinātu Klausu kvalifikāciju banku lietās. Cik zināms Amerikā, viņš bija klerks, kas bankā pārbaudījis eksporta papīru un maksas dokumentu atbilstību likumā noteiktajām prasībām. Tas ir gandrīz veikala kasiera darbs, tikai saistīts ar lielām summām. Viņam nekad nav bijis ne mazākās banku pārvaldīšanas pieredzes. Pēc BB kraha Uldis Klauss uz neilgu laiku tika iecelts par BB administratoru. Lavents komisijai liecināja, ka *Bankā Baltija* bijis kuriozs gadījums, kad U. Klauss prasījis atslēgu SWIFT naudas pārskaitījumu mašīnai un nezinājis, ko darīt, kad viņam iedots kods. Acīmredzot, viņš bija gaidījis parastu metāla atslēgu. Klauss aizvāca visu galveno bankas dokumentāciju, varbūt viņa pievāktā dokumentācija bija nepieciešama, lai «pareizie» cilvēki un organizācijas varētu atgūt savu naudu. Iespējams, ka tā bija nepieciešama arī ietekmīgu cilvēku šantāžai. Zaudēto naudu daudzi sabiedrībā pazīstami un ar varas aprindām saistīti cilvēki un institūcijas atguva. Mehānisms nav sarežģīts – vienu parādu aizstāj ar citu. Ar to nodarbojās vairāki fondi, tā ka «savējie» savu naudu atguva.

Komisijas ziņojumā, kas tika iesniegts Saeimā, viss bija līdz nullei mīkstināts vai noklusēts. Es iesniedzu savu alternatīvo ziņojumu, kas izraisīja brēku, bet arī tika noklusēts. Tādu noteikumu un likumu ietvaros, kādi ir Latvijā, vainīgos BB krahā un citās lielās blēdībās nav iespējams sodīt. Visas atbildīgās personas jau sen labi zināja, ka BB nav banka, bet kazino nams, kas naudu grūž ārprātīgās spekulācijās, bet neviens to necentās apturēt. Gluži otrādi – gan prezidents Ulmanis, gan Iekšlietu ministrs Adamsons televīzijas kameru priekšā dzēra šampanieti ar BB priekšsēdētāju Laventu, tā liekot cilvēkiem saprast, ka BB ir tā drošākā vieta, kur noguldīt savus pēdējos ietaupījumus. Latvijas banku sistēma ir lielu kungu spēļu kaste.

Es vairākkārt publiski esmu aicinājis Repši un Rimševicu braukt no Latvijas prom, jo tādi «tautas kalpi», kas veicina krāpšanu, tautai nav vajadzīgi, bet Saeimas vairākums viņus vēlreiz apstiprināja amatos.

Dāņu kronas nenāks blēdīgā Latvijā

Pēc 6. Saeimas darba sākuma Rīgā bija ieradies dāņu parlamentāriešu delegācija, kas sevišķi interesējās par Latvijas banku sistēmu un tiesisko kārtību. Varbūt šo interesi rosināja fakts, ka Dānijas vēstnieks Latvijā bija bijušais Dānijas Augstākās tiesas priekšsēdētājs. Notika svinīga viesu uzņemšana

Saeimas Ārlietu komisijā. Galveno runu teica Indulis Bērziņš, kas, acis nepamirkšķinot, stāstīja, kā pēc Baltijas bankas kraha visas negodīgās bankas esot likvidētas un pārējās kļuvušas drošākas, jo tām paaugstināts kapitāls un ieviesti citi drošības pasākumi pret bankrotu vai negodīgu uzņēmējdarbību. Pēc tam vārdu lūdzu arī es. Uzsvēru, ka demokrātiskā sabiedrībā var līdzās pastāvēt dažādi, arī pretēji viedokļi. Vienības partija nekādu godīgumu vai racionālu kārtību vietējās bankās līdz šim nav saskatījusi. Bankrotējušas 28 bankas un, darbojoties *Bankas Baltija* izmeklēšanas komisijā, parādās aizvien jauni fakti, kas liecina par Latvijas banku sistēmas gandrīz kriminālo nedrošību, kas vērojama, sākot no pašas Latvijas bankas, un ietver arī mūsu tiesu sistēmu. Ja dāņi grib Latvijai kaut ko palīdzēt, tiem būtu īpaša uzmanība jāveltī mūsu tiesu sistēmai.

Dāņiem šie jautājumi patiešām interesēja. Viņi gribēja zināt, vai parastie cilvēki Latvijā tic, ka tiesas aizstāv viņu intereses un godīgi lemj. Vairāki Latvijas deputāti apliecināja, ka Latvijā katrs cilvēks ir juridiski aizsargāts, ka veidojas četru pakāpju tiesu sistēma. Jau ieviestas trešās pakāpes apgabala tiesas un drīz tiks dibināta arī Satversmes tiesa. Latvijas tiesu sistēma atbilstot labākajiem Eiropas standartiem. Dāņi to klausījās, bet domīgi šūpoja galvas. Beidzot viņu pārstāvis paziņoja, ka delegācija jau 10 minūtes kavējas, tāpēc laiks atvadīties. Ejot prom, viņi pienāca pie manis:

– Paldies, Valdmaņa kungs, par atklātību. Mēs gribētu, lai jūs un citi zina, ka mēs šorīt pirms šīs sēdes sūtījām savus cilvēkus izprašņāt rīdziniekus uz ielām. Tika vaicāts, vai viņi jūtas tiesiski aizsargāti un paļaujas uz Latvijas tiesām. Desmit cilvēki pēc kārtas, kuriem tika uzdots šis jautājums, visi kā viens atbildēja, ka tiesāšanās iznākums ir atkarīgs no tā, vai tev ir nauda. Tiesneši ir uzpērkami, labi advokāti nolīgstami tikai par lielu naudu. Mēs Latvijai gribam redzēt Eiropas savienībā, bet liela problēma ir Latvijā valdošā korupcija un kriminalitāte. Kamēr vien Latvijā būs uzpērkami tiesneši, Dānija Latvijai nedos ne kronas.

Slēpjot faktu, ka Latvijā vienkāršais cilvēks ir tiesiski neaizsargāts, Latvijas valdība rietumvalstu acīs izskatās smieklīga un neuzticama. Pat ja pasaule patiešām gribētu palīdzēt atjaunot Latvijas tautsaimniecību, tā to nedarītu, jo labi saprot, ka līdzekļi, dotācijas vai mērķaizdevumu nauda tik un tā nonāks korumpētu ierēdņu un kriminālelementu kabatās, nevis ekonomikas nozaru atjaunošanai. Jāsaprot, ka tas pats apsvērums liedz jebkurai citai organizācijai vai labvēlim sadarboties vai citādi nākt palīgā mūsu tautai.

Prezidenta vēlēšanas

Nākamā saskare ar Albertu Kaulu man bija pirms prezidenta vēlēšanām, kad uz prezidenta posteni kandidēja Guntis Ulmanis, Ilze Kreituse un Zigerista partijas pārstāvis Imants Liepa. Vienības partijas kongresā valdīja sapratne, ka nekādā gadījumā nedrīkst atbalstīt Ulmani, bet Kauls panāca lēmumu – katrs deputāts balsos pēc savas sirdsapziņas.

Prezidenta vēlēšanu priekšvakarā Kauls sasauca uz apspriedi LVP deputātus. Neieradās tikai dakteris Viktors Kalnbērzs. Kauls apgalvoja, ka visas deputātu balsis ir jau saskaitītas, un tikai no mums atkarīgs, vai Ulmanis saņems 73 vai 80 balsu atbalstu. Ulmanis sirdī esot lauksaimnieks un viņam vajadzīgs autoritatīvs balsojums. Ja LVP atbalstīs Gunti Ulmani, mums beidzot tiks dota kontrole pār Hipotēku banku un vietas dažās padomēs. Pēc dzirdētā sāku smieties: «Kaula kungs, atkal redzu priekšā to pasaules mēroga līgumslēdzēju, kas sirsnīgi stāsta, ka mēs dabūsim to, kas jau astoņas reizes solīts, bet nav dots». «Nē, nē, Gundar, šoreiz būs citādi», sāka skaidrot Kauls, «būs, Gundar, būs!». Pa mobilo telefonu viņš sazvanīja kādu Leiškalnu, kas drīz ieradās un stādījās priekšā kā G. Ulmaņa adjutants. Viņš apstiprināja, ka bijis liecinieks norunai, ka LVP par atbalstu patiešām saņems Hipotēku banku un visu pārējo. Es norādīju, ka Hipotēku banka nav Ulmaņa kompetencē, bet viņš tik atkārtoja, ka viss ir norunāts. Beidzot es piekāpos, bet uzsvēru: ja atkal mēs tiksīm izmulžoti Kaula lētticības dēļ, tad viņu vairs neuzklausīšu, bet paļaušos tikai uz savu saprātu. Kauls arī šim noteikumu piekrita, bet solīja, ka jau 10 dienu laikā es būšu Hipotēku bankas priekšsēdētājs.

Tajā pašā vakarā viesnīcas numurā pie manis ienāca Viktors Kalnbērzs un paziņoja, ka bijis uz apspriedi pie Kreitusiem, kur skaitītas deputātu balsis un dalīta nauda. Ilgi esot runāts par mani, jo es savu vārdu turot un mana balss var izrādīties izšķirošā. Atbildēju, ka pēc Kaula teiktā Ulmanim jau garantētas 73 balsis, pat ja mēs par viņu nebalsojam, bet nu ar Kaulam apsolīto balsojumu būs 80. «Nē, tā nav», iebilda Kalnbērzs, paskaidrodams, ka bez LVP Ulmanim trūkst 6 balsu. Viņš pastāstīja, kas viņam apsolīts par viņa balsi un līdzīgs piedāvājums sagaida arī mani, jo mēs varam Ulmanim izjaukt vairākumu. Es pasmejtos par domu, ka tik daudz varētu solīt, bet Kalnbērzs ieteica padomāt, jo jau nākamajā rītā ar mani gribēs runāt Kreituss.

Nākamajā rītā devos uz Saeimu un biju nedrošs – kā balsojam. LVP kongresā biju solījis nebalsojam par Ulmani, bet iepriekšējā vakarā piekritis vēl vienu reizi uzticēties partijas priekšsēdētājam. Taču Viktors

Kalnberzs, kas mani nekad nav maldinājis, stāsta, ka Kauls un Leiškalns mūs dezinformējuši, un arī mana intuīcija to apstiprināja. Varbūt palikt lojālam kongresā dotajam solījumam un savai intuīcijai, varbūt balsot par spējīgāko, kas, bez šaubām, bija Ilga Kreituse. Bija neērti, jo apsoltā nopietna atlīdzība. Svārstījos, ka varbūt nebalsot ne par vienu kandidātu.

Saeimas priekštelpā mani pamanīja Aivars Kreituss. Viņš pienāca un aicināja mani iziet ārā parunāties. Stāstīja, ka viņam ir ļoti svarīgi, lai pirmajā balsošanas kārtā es balsotu par ko vien gribu, tikai ne par Ulmani. Jutu, ka Kreituss kaut ko ieliek man jakas kabatā un jautāju, ko viņš dara. «Gundar, es tik bieži esmu nācis pie tevis konsultēties, tā ir tikai maza samaksa par tavām konsultācijām – 200 dolāri. Ja mana sieva tiks līdz otrajai vēlēšanu kārtai, tad runāsim tālāk», atbildēja Kreituss. Pārdomājot jāsaprot, ka tik nopietnā brīdī Kreituss nebūtu mani tīši apvainojis. Izprazdams no Kalnberza, ka solīto daudz lielāko kukuli noraidīšu, viņš bija centies izrādīt cieņu un draudzību. Bet tad es to neizpratu – jutos aptraipīts un pazemots.

Saeimas plenārsēdes telpā satiku Kalnberzu. Viņš vaicāja, vai esmu runājis ar Kreitusu. Skumji teicu: «Viktor, lūdzu aizej un pasaki Kreitusam, ka vakar tu ar mani runāji, pasaki, ka tu stāstīji par to, ka viņš man solīs atlīdzību, bet esmu to noraidījis». Balsoju, kā biju solījis Kaulam, un Ulmanis tika ievēlēts ar minimālu balsu pārsvaru. Kalnberza un Kreitusa aprēķini izrādījās pareizi. Kauls bija maldināts vai bija mums melojis, bet es ar savu balsi biju ievēlējis Ulmani.

Ulmanis atkārtoti kļuva par prezidentu, bet Hipotēku banka Kaulam, protams, netika. Lūk, tādas spēles un intrigas virza Saeimas darbu. Pēc tās reizes es vairs nejutos pakļauts Kaula ieskatiem.

Vienības partijas izjukšana

Kad A. Kauls laukiem paziņoja, ka valdība dara visu, lai viņus iznīcinātu, un viņu atstādināja no ministra amata, Roberts Dilba LVP kongresam atklāti ziņoja, ka viņš pieņems piedāvājumu kļūt par zemkopības ministru, un vēlāk pārgāja uz LZS. Dilbas paziņojums un mūsu pasivitāte bija kā nāves spriedums LVP.

Kauls uzdeva Edgaram Bānam un man koordinēt darbību Saeimā ar *Saimnieku* kā pirmo soli uz apvienošanu, saglabājot LVP programmu. Mēs centāmies palikt lojāli laukiem, Bāns ar izlīgumiem, es – ar ažiotažu, ka Šķēles apvērsums, it īpaši «Baltijas brīvais tirgus lauksaimniecības produktiem», ir jānovērš. Es lauku deputātiem skaidroju, ka Eiropas Savienībā ir daudz augstākas iekšzemes lauku produkcijas cenas nekā Latvijā, ka mums jāsubsīdē mūsu lauki, nevis tie jāupurē nežēlīgā, nevienlīdzīgā cīņā. Man ne visai ticēja, bet solīja atbalstu, ja pierādīšu savu patiesību. Faksa ziņojumi no Briseles nepārliecināja, tāpēc rakstīju formālu jautājumu zemkopības ministram. Dilba atbildēja, ka mani skaitļi ir pareizi, bet darīja to uz piecām lappusēm. LVP mani neatbalstīja, jo saites ar Dilbu bija nostiprinājušās. Bet kopumā 53 deputāti piekrita tam, ka Šķēles apvērsums jānovērš, un 19 deputāti formāli piekrita iestāties draudzīgā domubiedru atbalsta grupā, kuru vairākas nedēļas saucām par «Nameja Sardzi». Kad sākās iebildumi, ka mēs esam īpaša brendija cienītāji, sākām meklēt citu nosaukumu un priekšroku guva «Tālavas Sardze». Es neslēpu mūsu nodomus novērst Šķēles uzkundzēšanos ar vēlētajiem svešu programmu, bet Šķēle un Dilba paātrināja tempu: Brīvo Tirgu Baltijas lauku produktiem pieņēma steidzamā kārtā. Lauku protesta kustība, kurā bija Kaula nopelns, pārgāja Māra Bumbiera «Ropažnieku» rokās un es pie viņiem braucu vairākkārt, lai koordinētu mūsu rīcību. Laika trūkuma dēļ spējām viņiem izkārtot tikai caurlaides un preses konferenci Saeimas lēmumu dienā. Uzstājos Saeimā divas reizes, ar dzejoli aicinot Miervaldi mosties, un panācu iecerēto uzmanības līmeni, bet ne atsaucību. Māris Bumbieris pareizi izteicās, ka ar taurēšanu nepietiek, jāskā baurot, bet masu mediji mani nežēlīgi un ātri izsmēja par «taurētāju» un ākstu. Gandrīz visi, kas bija pieteikušies «Sardzē», lūdza pagaidām palikt «pagrīdē», jo es esot «pārvērtējis mūsu spēkus».

LVP deputātiem arvien vairāk mazinājās vēlme tuvoties pozīcijai caur *Saimnieku*, jo «mūsu Dilba» taču ir ministrs, kas arvien vairāk pauda domu, ka lauku atbalstītājiem jāvienojas un tas jā dara zem LZS karoga. Apalups augsti vērtēja savu draudzību ar Ulmani un Dilbu. Šķita, ka Rubulis un Ločmelis varētu viņam sekot uz LZS. Saprātu, ka kļūstu neērts tiem manas frakcijas deputātiem, kas gribēja pārdoties pozīcijai (Apalups, Rubulis un Ločmelis), kā arī Bānam, kurš centās izlīgt ar pozīcijā esošajiem. Kalnberzs un es bijām vienprātīgi, ka paliksim lojāli LVP karogam un programmai, pat ja frakcija izjuks.

Pēdējais mēģinājums kaut ko panākt kā LVP bija pašvaldību vēlēšanas. Ralfs Svirinš ticēja, ka mana uzdrošināšanās daudziem patika un ka pašvaldību vēlēšanās, kur nepastāv procentu barjera, mēs varētu atjaunot LVP spēkus. Viņš bija sarunājis finansiālu atbalstu, un mēs uzsākām kampaņu, kurā es piedalījos ar sirdi un dvēseli. Vismaz Rīgā mums tika prognozēts 10% atbalsts. Bet tad, dažas nedēļas pirms vēlēšanām, A.Kauls pēkšņi paziņoja, ka Vienības partija apvienojas ar *Saimnieku*. Tā finansiālais

atbalsts mums tika atrauts, jo kāda jēga maksāt mums, ja var tieši *Saimniekam*? Tā mēs pašvaldību vēlēšanās tikām pilnīgi sagrauti. Tas noveda līdz LVP Saeimas frakcijas un partijas sabrukumam.

Kad bija jūtams, ka LVP frakcija Saeimā vairs ilgi nenoturēsies, jo vairāki deputāti gatavojās pāriet uz LZS vai *Saimnieku*, es vairākas reizes zvanīju Kaulam. Aicināju atgriezties pie sākotnējās domas, ka esam visas tautas partija, ne vien lauksaimnieku aizstāvji. Lai saglabātu frakciju, apņēmos pieaicināt citus līdzīgi domājošus deputātus, lai paplašinātu partijas sociālo bāzi: sākot no nacionāli patriotiskiem spēkiem, kurus varētu pulcināt Leopolds Ozoliņš, un beidzot ar sociāli neaizsargātiem spēkiem (daudz bērnu ģimenēm, mazajiem uzņēmējiem, strādniekiem, bezdarbniekiem, u.c.), kurus varētu pulcināt Andris Rubīns, Leonards Stašs, Gunta Gannusa un varbūt arī sociāldemokrāts Jānis Ādamsons. Kauls šo ideju par plaši pārstāvētas partijas veidošanu atbalstīja. Ozoliņš un Rubīns piekrita nākt uz pārrunām, bet LVP frakcijas sēdē mani sāka apvainot par nodomu izjaukt esošo frakciju, jo viņi negribot palikt par «taurētājiem». E. Bāns man uzbruka par to, ka visu daru aizmuguriski. Norādīju, ka visi, ieskaitot klātesošos un pat Kauls, par manu darbību ir labi informēti, un ka Kauls to principiāli atbalsta. Bāns mani nosauca par meli. Es savukārt norādīju, ka viņš pats cenšas maldināt. Bāns sāka kliegt, ka neviens viņu nekad neesot saucis par meli; ja es neaiziešot no frakcijas, tad aizies viņš. Tā kā mēs frakcijā bijām palikuši tikai pieci, tas nozīmēja frakcijas izjukšanu. Mūsu strīds tika izmantots tikai kā labs iegants, jo par Bāna ielānoto pāriešanu uz *Saimnieka* frakciju bija zināms jau iepriekš.

Kauls drīz vien sasauca uz apspriedi Siguldā 13 partijas vadības cilvēkus (velna duci) un atkal sāka runāt, ka partijai ir sava niša, ka esam lauksaimnieku aizstāvji utt. Viņš bija vai izlikās pilnīgi aizmirsis par savu piekrišanu partijas bāzes un atbalstītāju loka paplašināšanai. Es skaidroju, ka saņemta vairāku deputātu principiāla piekrišana atjaunot LVP frakciju, varbūt zem cita karoga, ja vien Kauls to atbalstīs, bet Alberts par to negribēja ne dzirdēt. Pārējos es it kā pārliecināju; vienojāmies, ka lauku nišu neatstāsim, bet to paplašināsim ar citām jomām.

Tā es turpināju pārrunas ar Saeimas deputātiem par ietekmīgas opozīcijas frakcijas veidošanu. Tikāmies regulāri – vismaz vienu reizi nedēļā. Uz apspriedēm sanāca no 10 līdz 12 deputātu. Regulāri nāca Rubīns, Ozoliņš un es. Ticējām, ka Ervins Grinovskis, Leonards Stašs, un Viktors Kalnbērzs ir mūsējie un, ja mēs nolemtu kļūm...³⁰, ka «Raiņa partiju» (t.i. sociāldemokrātiem), Jānis Ādamsons un varbūt Guntis Eniņš būtu mūsu lokā. Vervējām KDS, it īpaši Andri Nagli, un T&B veterānus Guntaru Grīnblatu un Aleksandru Pētersonu, *Saimnieka* Viktoru Stikutu. Starp neatkarīgiem deputātiem bija arī Andris Saulītis un Jānis Strods. Guntai Gannusai bija arī savs deputātu loks, kas *Saimnieka* vidū jutās visai neērti un ar kuriem sarunas rīkojām Lielupē uz jahtas. Aptaujājās arī mans draugs Modris Lujāns. Bija ideja aptvert plašu politiskā spektra loku.

Nobriedām vienoties zem sociāldemokrātu karoga, un ticēju, ka iekļausies arī Kauls un atlikušie Vienības partijas aktīvistu. Nodoma īstenošanu sarežģīja tas, ka pastāvēja divas sociāldemokrātu partijas, kas gatavojās apvienoties. Bojāra disciplīna mums īsti nebija pa prātam, jo iecerētajā plaša spektra koalīcijā plānojām, ka katrs balsos pēc savas sirdsapziņas. Divas reizes tikāmies ar Ādamsona partijas valdi un panācām vienošanos, ka iesim zem viņu partijas karoga, bet Ādamsons noraidīja priekšlikumu, ka mēs (tad deviņi deputāti) viņa partijā varētu iestāties kolektīvi. Viņš ziņoja, ka to neatļaujot kaut kāda slepena komiteja, kas lems par mums katru atsevišķi. Mēs piekritām aizpildīt anketas, bet nākamajā rītā atkal apspriedāmies, ka nevaram pakļauties kādai slepenai komitejai, kas vada sociāldemokrātu darbu un kuru nepazīst pat partijas līderis. Tad Rubīns ierosināja dibināt pilnīgi jaunu partiju, kuras noteikumi un pārvalde būtu visiem apmierinoša. Galvenais ir gūt partijas un tad frakcijas statusu, pēc tam būs vieglāk pieaicināt citus. Atpakal skatoties, neizpratām, ka citiem būs grūtāk pievienoties citu personu, nevis pašu dibinātai partijai, cik daudz administratīvā darba prasīs partijas veidošana un uzturēšana un, ka trūks arī naudas.

Tautas kopas *Brīvība* dibināšana un iecere

Pirmais solis bija nodibināt deputātu grupu. Uzrakstīju vēstuli Saeimas saimnieciskajai komisijai, lai tā mūs pārceļ vienā telpā. Leopolds Ozoliņš bija komandējumā, bet nākamajā rītā man piezvanīja Ozoliņa sieva: kā tas var būt, ka avīzes raksta par viņas vīra iekļaušanos kaut kādā grupā, tā tas nav un nevar būt! Viņa bija lielā histērijā. Nācās saprast, ka Leopoldam dzīve ir sarežģīta. Leopolds, kādreiz ievēlēts par PSRS Augstākās Padomes deputātu, ir no Ļeva Tolstoja dzimtas, kā arī tautskolotāja, kultūras un dainu darbinieka Dāvja Ozoliņa mazdēls. Viņam piemīt dažādas spējas: ārsts, pētnieks, gleznotājs, fotogrāfs, klavieru virtuozs ar labu balsi un pievilcīgu raksturu. Personīgi Ozoliņš ir drošsirdīgs, izpalīdzīgs pret nelaimē kritušiem, lojāls tautai – ideāls cīņas biedrs. Leopolds tika ievēlēts

³⁰ V.E.: Kaut kas izlaists.

no *Tēvzemes un Brīvības* saraksta un, lai gan sarakstā ierakstīts starp beidzamiem, saņēma vairāk balsu nekā jebkurš cits T&B pārstāvis. Viņu pārspēja tikai pats Māris Grīnblats. Leopoldu no TB frakcijas izslēdza par to, ka viņš atteicās balsot par čekas tiesneša Kaksīša apstiprināšanu par premjerministra vietnieku.

Leopoldam ir valdonīga dzīves biedre, kuras ģimene arī smagi represēta un kas cenšas «savu Leopoldu» sargāt no tā, ko viņa uzskata par pārmērībām. Ar laiku apmierinājos, ka, sadarbojoties ar Leopoldu, nāksies rēķināties ar nesaskaņām pēc darījuma. Vairākas reizes Leopolda sieva mani skoloja, ka nedrīkstu viņas vīru pavedināt uz muļķībām, ka nezinu, kādiem spēkiem mēs stājamies pretī, utt. Ir brīži, kad es Leopoldu apskaužu, ka kāds par viņu tik cieši rūpējas. Tomēr apzinos savu laimi, ka, it īpaši izšķirīgos cīņās brīžos, man pašam nav jārēķinās ar tuvinieka šaubām un raizēm.

Pēc pāris dienām visi apmierinājās ar grupas statusu, un Andris Rubīns steidzināja jaunās partijas dibināšanu. Andris Rubīns cēlies no represētajiem Siguldas Rubīniem. Viņš ir ārsts, profesors un daudz bērnu ģimenes tēvs ar veselīgu ģimenes dzīvi un līdzvērtīgu dzīves partneri. Andris ir ieguvis starptautisku atzinību kā dermatologs, un ir Latvijas dermatologu biedrības priekšnieks. Viņš ir ļoti ražīgs, ar ātriem apgriezieniem un par sevi nešaubās, bet lielā darba slodze ierobežoja viņa devumu, it īpaši ārlietu komisijas priekšsēža amatā.

Andris bija ievēlēts no Zīgerista partijas, bet no turienes aizgāja tāpēc, ka par savu palīdzi pieņēma savu sievu, kas savu palīdzes darbu veica neklātienē. Andris prasmīgi orientējās atjaunotās Latvijas sabiedrībā. Viņam laimējās izcīnīt no namu pārvaldes veselu stāvu modernā jaunbūvē, apvienot tur esošos dzīvokļus, kā arī saņemt G-24 kredītu.

Jau Tautas Kopas «Brīvība» dibināšanas kongresā parādījās Rubīna nesarežģītais raksturs. Kongresa telpas bija pilnas un mēs tur savācām kādus 160 partijas dibinātāju parakstus, bet Rubīns no tribīnes ziņoja, ka savākti 218 dibinātāju paraksti, kas ir pietiekams daudzums statūtu reģistrācijai Tieslietu ministrijā. Bija steidzīgi jāsavāc trūkstošie paraksti. Bez tam Rubīns partijas valdē pamanījās iedabūt gandrīz tikai savus cilvēkus, galvenokārt no daudz bērnu ģimeņu struktūrām.

TK «Brīvība» atteicās formāli pieņemt LVP biedrus, jo ticēju, ka LVP pārņāks ar visu struktūru un karogu, lai īstenotu Kaula deklarēto un manis turpināto cīņu par Latvijas lauku nākotni. Bet Vienības partijas cilvēki piedalījās partijas darbos, gatavoja labus projektus kā statūtiem, tā arī programmai. Nedz Ozoliņš, nedz Rubīns nepievērsa daudz uzmanības statūtu un programmas sagatavošanas darbam, bet it īpaši Ozoliņam gribējās veikt labojumus pēc tam, kad dokumenti bija jau gatavi.

Lai ātrāk nodibinātu deputātu frakciju, Rubīns mūsu grupai pieaicināja Andri Saulīti un Jāni Strodu, kuru klātbūtne atbaidīja citus mūsu domubiedrus. Abi šie deputāti (piektajā Saeimā ievēlēti no Kristīgo Demokrātu saraksta, bet sestajā – no Zīgerista partijas) tika uzskatīti par klaiņotājiem. Abiem bija neklātienes palīgi. Frakcijām tiek paredzēti īpaši līdzekļi papildus darbiem: konsultācijām, projektu pasūtīšanai u.tml. Tuvināšanās laikā šie līdzekļi visā pilnībā tika apsolīti Saulītim un Strodam vēlēšanu likuma maiņas aģitācijai.

Dibinot frakciju, nolēmām, ka tai nebūs viena pastāvīga vadītāja, bet to vadīsīm pēc kārtas rotācijas kārtībā. Piekritām, ka pirmais priekšsēdētājs būs Andris Rubīns. Frakcijas sēdē nolēmām partijas biedru vidū izsludināt konkursu par frakcijas darbinieku vietām. Mums pienācās sekretārs, konsultants un šoferis. Uz konkursu pieteicās daudz mūsu biedru un viņu draugu, bet Rubīns pēkšņi nolēma pieņemt darbiniekus pats – ar frakcijas priekšsēdētāja parakstu, turklāt bez pārbaudes laika. Par frakcijas sekretāri Rubīns pieņēma savu medicīniskās prakses sekretāri, bet par konsultantu – daudz bērnu ģimeņu organizācijas algotu darbinieku. Šofera jautājums netika izvirzīts, palikām pie Saeimas autobāzes norīkotā. Partijas sekretāra pienākumi, frakcijas druku darbi un partijas administratīvie darbi bija jāveic manai palīdzībai Kristīnei Neimanei. Viņai šad tad palīdzēja daži papildu cilvēki, lielākoties brīvprātīgie, bet vairākus es algoju no saviem personīgajiem līdzekļiem. Kad Rubīnu izdevās iecelt par Saeimas ārlietu komisijas priekšsēdētāju, arī tur neatradās vieta partijas lojālistiem.

«Brīvības» valdē aktīvi bija divi daudz bērnu ģimenes valdes locekļi: Imants Keišs un Uldis Zariņš, kuriem kopā ar Rubīnu bija trīs balsis pret Ozoliņa un manu divām. Nācās uzturēt ciešu kontaktu ar ASV dzīvojošo Inu Krievāni un lūgt no viņas pilnvaru nopietniem balsojumiem.

Dibinot grupu un vēlāk frakciju, mēs bijām vienojušies par šādu lomu sadali.

Es, būdams arī LVP biedrs un valdes loceklis, īstenošu sadarbību lauku pacelšanas jautājumos ar Albertu Kaulu, un no tribīnes uzbrukšu finansu šoka terapijai, tautsaimniecības koncepcijas trūkumam, varas negodīgumam. Lauku sacelšanu izjauca O. Blumbergs, pārņemot Ropažnieku kustību, un Kaula atteikšanās no iepriekš norunātās apvienošanās. Ekonomikas attīstības un finansu jautājumos tika panākts, lai es nespētu piedalīties budžeta debatēs – divas reizes Saeima nobalsoja par manis izslēgšanu.

Leopolds Ozoliņš vervēs nacionālistus no TB vides, turpinās vientuļo cīņu par pieminekli represētajiem un atbalstīs kompensācijas jautājumu, bet runās arī par sirds lietām, apkārtējās vides problēmām un kultūru. Iecerēto represēto un cietušo sacelšanos izjauca atbildīgo organizāciju nodevība, Heiņa Lāmas pazudināšana, Rubīna kā Ārlietu komisijas priekšsēdētāja nodarbošanās ar otršķirīgiem sīkumiem tieši tad, kad mums bija vienreizēja iespēja pierādīt, ko spējam panākt ar atklātu un godīgu ārpolitiku – gūt kompensācijas, runāt likteņbrāļu vārdā, risināt nepilsoņu un bēgļu jautājumus utt. Ar to vien varējām iegūt tautas vairākuma atbalstu, bet panācām tieši pretējo, jo bija skaidri redzams, ka mēs neatšķiramies no pārējiem.

Andris Rubīns runās par demogrāfiju un sociālo spriedzi, daudzbērnu ģimenēm, kā arī tautas veselību. Iecerētā neaizsargāto sacelšanās izjauca Ilzes Sīkles nodevības un Rubīna atdalīšanās vēlēšanu priekšvakarā dēļ.

Bet Saulītis un Strods solīja dūšīgi cīnīties par «mažoritāro» vēlēšanas kārtību, lai Saeimas deputāti tiek ievēlēti katrs no savas ģeogrāfiskās Latvijas daļas. Taču viņi bez brīdinājuma izstājās no mūsu komandas.

Ozoliņam centāmies veidot valstsvīra un prezidenta tēlu, un viņš plenārsēdēs runāja par dabu un kultūru. Tā tikai samērā šaurs loks izjuta viņa cīņu represēto pieminekļa domē, Saeimas ārlietu komisijā, Latvijas–Eiropas parlamenta komisijā, par okupāciju un tās sekām. Daudzi viņa labie darbi ir palikuši neievēroti.

Trīs miljonu lieta

Izmeklēšanas komisijas veidošanas priekšvakarā tika atjaunota Tautas Saskaņas frakcija un dibinātas Tautas kopas «Brīvība», Darba Partijas un Sociāldemokrātu frakcijas. Noskaņojums bija nepieļaut varas partiju pārstāvjus komisijas prezidijā. Mani virzīja par priekšsēdi un pietiekošs balsu skaits it kā bija apsolīts, bet vairāki krāpās, un tā balsojām kādas 12 reizes, līdz par priekšsēdi apstiprināja Andreju Pateļejevu. Par viņa vietnieku mēs iecēlām Jāni Ādamsonu, par sekretāru – Aivaru Kreitusu.

Atkal tika nolemts rīkot slēgtas sēdes, un visiem bija jāparakstās par informācijas neizpaušanu. Tā bija pirmā pazīme, ka nopietna izmeklēšana nav gaidāma.

Lietas būtība ir ļoti vienkārša. Garantiju par 10 miljonu kredītu it kā bija parakstījis, bet tad noliedzis bojā gājušais «Latvenergo» prezidents Koemecs, ko es labi pazinu. «Latvenergo» pārstāvim Jurim Ozoliņam (tuvs Blumberga cilvēks) es komisijā jautāju, vai viņš nevar kaut ko pastāstīt par mīklainajiem Koemeca nāves apstākļiem. Viņš atbildēja: «Vai tu gribi mani apvainot Koemeca slepkavībā?» Gatavojos piemērotai atbildei, bet komisijas vadība šo sarunu pārtrauca. Cik zinu, Koemeca ģimene negrib, lai vīra nāve tiktu izmeklēta. Tā ir materiāli nodrošināta, viņiem pieder skaista māja un neliela atjaunota hidrostacija, tāpēc tā nolēmusi klusēt.

Divdomīgā situācijā tiesa bija nolēmusi, ka «Latvenergo» ir garantējusi un tāpēc ir parādā Bankai «Baltija» 10 miljonus latu. Privatizācijas aģentūrai bija dots galavārds, kā parāds jāmaksā. Latvijas vissslavenākais advokāts, Prezidenta, premjera un Baltijas Bankas administratora padomnieks Andris Grūtups gājis pie ģenerālprokurora Skrastiņa un prasījis padomu, kā ar šādu lietu varētu nopelnīt lielu naudu, bet tā, lai nebūtu krimināla sodāmība. Nezināms gudrinieks nolēmis, ka jāizmanto kādas Lihtenšteinas firmas starpniecība. Baltijas Bankas administrators (acīmredzot, arī Latvijas Banka un Privatizācijas aģentūra) un arī «Latvenergo» vadība zināja, ka starpniecība izmaksās 3 miljonus. Tika apspriests, bet noraidīts tiešs izlīgums. Grūtups paziņojis par izmaksāšanas kārtību – cik kuros kontos. Ģenerālprokurors uzskatījis darījumu par krimināli sodāmu, jo Lihtenšteinas firma nav pirkusi parādzīmi, t.i., nav bijis cesijas, bet ir tikai norādījusi, kā dalīt starpniecības naudu. Ar 3 miljoniem nepietiek – Grūtups atklāti nopelnījis papildus 300 tūkstošus kā «honorāru».

Pirmajās sēdēs taujāju Ģenerālprokuroram, kādu pozīciju mums jāieņem, lai gūtu vēlamo rezultātu, lai panāktu kriminālu sodāmību, bet sagaidījām tikai vispārējas atrunas, ka:

1) Latvijā vairs nepastāv kriminālu sankciju par valsts vai tautas mantas izšķērdēšanu. Tomēr rīcībai ir jābūt individuāla mandāta ietvaros;

2) Privatizācijas aģentūra izpilda politisko gribu, kas ir neatkarīga no tiesas varas. (Mēs jau vairākkārt Saeimā redzējām, kā ar Panteļejeva vai Lībanes ikšķu mājieniem noziedzīgas rīcības saņēma politisko svētību);

3) noziegums ir sodāms vienīgi pēc tam, kad tas ir paveikts un pierādāms. Ja tu esi tikai mēģinājis zagt, tur nav nekāda krimināla sastāva. (Pēc tādas kārtības droši varu mēģināt veikt valsts apvērsumu. Ja neizdosies, tad nebūs krimināla darījuma sastāva, bet ja izdosies, tad redzēsim, kurš kuru sodīs).

Grūtups kā advokāts palīdzējis noformēt trīs miljonu pazušanu, lai to nevarētu pierādīt kā zagšanu, un ar to nopelnījis pus miljonu lielu honorāru. Saeimas komisija ierosināja mainīt likumu par advokātiem. Es iebildu, ka tā nedrīkst darīt, ka Saeimai jādod tiesai paskaidrojums, kā esošo likumu tikumīgi traktēt, jāatrod arī citi esošie ierobežojumi un sankcijas pret advokātu, šai gadījumā pret Grūtupu, kas acīm redzami bija pamudinājis klientu uz kriminālu rīcību. Citādi šie kungi (advokāti) paliks neaizskarami. Sadarbības Padomes pārstāvji, it īpaši Panteļejevs, teica: «Nē, šī ir šaubīga pozīcija, var iznākt šā vai tā, tāpēc nākotnes labad mums šis likums jāmaina».

Pēc pastāvošā likuma noliegšanas visi iztaujātie advokāti izturējās ļoti augstprātīgi. Es pret viņiem biju ass, vienam pat piesolīju sadot pa purnu. Kolēģi man aizrādīja, ka tā darīt nedrīkst, ka esam Saeimas komisija un pret iztaujājamajiem jāizturas ar cieņu. Es zinu, ka viņi nav cieņas vērti, ja mēs tādiem pakļausimies, tad jau tikai bruģēsim ceļu tālākai ļaunprātībai un laupīšanai. Komisija Andra Grūtupa komandu vairs neaiztīka, bet sāka iebaidīt un tīrīt «Latvenergo» vadību, lai sagatavotu ceļu šā uzņēmuma privatizācijai.

Lieciniekus komisija gandrīz nepratināja, tikai lūdza kaut ko pastāstīt par šo lietu. Bija daudz kuriozu gadījumu, kas normālā valstī katrs saceltu lielu skandālu. Izmeklēšanas gaitā atklājās, ka sākumā 3 miljoni pārskaitīti uz vairākiem kontiem bankā, kas atrodas Nauru salā, kur esot vismaz 100 bankas, kuru prezidenti dzīvo Latvijā. Es sākumā neizpratu salas nosaukumu – Nomura vai Namura salas. Ādamsons sāka smieties un skaidrot, jo viņš par Nauru salu savulaik rakstījis diplomdarbu. Man ienāca prātā, ka tā ir zīmīga sagādīšanās: trīs miljonu lietu izmeklē cilvēks, kas Latvijā vislabāk iepazīnis Nauru salu, bet šai salā savus *offshore* kontus atvēruši tik daudzi Latvijas biznesmeņi. Vai to viņiem nav ieteicis pats Ādamsons? Pasaulē ir daudz *offshore* zonu, it īpaši britu salās, bet nez kāpēc Latvijas ēnu bizness koncentrējies tieši Nauru salā.

Komisija iedziļinājās Ventspils naftas (VN) garantijas cēloņos. Ieradās VN pārstāvis ar paraksta tiesībām, kas neprata nevienu vārdu latviski un nebija paņēmis arī savu tulku. Viņš esot parakstījis to garantijas vēstuli, ko Stendzenieks izmantojis Baltijas Bankā tāpēc, ka padome esot apstiprinājusi atbilstošu veidlapas formulējumu. Par biznesa plāniem, noteikumiem, apstiprinājumiem viņš nav interesējies. Esot parakstījis vismaz četras līdzīgas garantijas vēstules – katru par 18 miljonu kredītu. Divas esot kādā Maskavas bankā, un vēl kaut kur jābūt vismaz divām garantijas vēstulēm, pret kurām kāds var saņemt 18 miljonu kredītu. Cik zināms, šīs garantijas vēstules nav pasludinātas par nederīgām līdz šai dienai. Uz katras vēstules ir reģistrācijas numurs, bet Ventspils naftā tās nav reģistrētas. Tas nozīmē, ja kāds gribētu nopirkt VN, «Latvenergo» vai citu uzņēmumu, viņam jāpērk kaķis maisā, jo viņš nezina, vai pēkšņi neatklāsies kādas šā uzņēmuma saistības, kas būs jāsedz jaunajam īpašniekam.

Enerģijas imports un eksports Latvijā tiek veikts caur vienu starpniecības firmu, kas mums piegādā Krievijas naftas produktus un iepērk mūsu elektroenerģiju. Mēs zinām, cik mēs maksājam un cik mums atērķina, bet nezina, cik tā firma nopelna. Vadošajām partijām visas aizkulises ir zināmas, bet tās ļauj šim laupīšanas procesam turpināties. Acīmredzot, visi ir iesaistīti kaut kādos ne visai tīros darījumos, tāpēc tiek turēti paklausībā. Katram var kaut ko inkriminēt. Kaut vai līdzdalību pensiju fonda līdzekļu pazušanā.

Komisija uzklusēja *Coopers & Lybrand* Latvijas nodaļas prezidenta vietnieku. Sakarā ar *Lattelekom* vērtēšanu, bet arī vispārēji es prasīju, kam viņi kalpo un vai viņiem ir atbildība ziņot par nelietībām. Atbilde bija, ka viņi tāpat kā advokāti aizstāv klientu intereses, izpilda pasūtījumu un glabā klientu noslēpumus. Privatizācijas aģentūra dabūja tieši tādu vērtējumu, kādu pasūtīja. Jāsaprot, ka PA vadošās personas, it īpaši Jānis Naglis, ir centies tautas mantu izputināt par sviestmaizi.

Valsts pilnvarnieks «Latvenergo» Atis Sausnītis liecināja, ka nezina, cik lielu algu viņš saņem, bet domā, ka savus pienākumus veicot bez maksas.

Tā kā jau bija zināma pieredze, man izdevās izprovocēt uz atklātību dažas augstas amatpersonas. Process bija samērā vienkāršs. Sāku, izteikdams savu pārliecību, ka trīs miljonu izmeklēšana sāka tikai tāpēc, lai iebaidītu vai atbrīvotu no amata tās «Latvenergo» amatpersonas, kas varētu pretoties šā stratēģiskā uzņēmuma privatizācijai, kā arī lai apgrūtinātu «Latvenergo» novērtēšanu. Vislabāk man izdevās izprovocēt tieši premjeru Krastu.

Kad lūdzu, lai paskaidro, kāpēc meklējam trīs miljonus, bet nevis daudz lielāks summas, kas ik dienu tiek tautai izkrāptas, Panteļejevs mēģināja Krastu apklusināt un Krasta vietā skaidroja, ka ar kaut ko jāsāk un ka esam sākuši ar 3 miljonu meklēšanu. Krasts tomēr vēlējās diskusijā iedziļināties. Es nosaucu savus aprēķinātos skaitļus, kas Latvijai zuduši, bet Krasts mani apstrīdēja, ka patiesībā zaudējumi ir daudz lielāki. Cik atminos, es runāju par vagonos izvesto pirktspeļu, par pensiju sarukšanu, par depozītu izsūkšanu, par pārmērīgiem kredīta procentiem, par sertifikātu blēdību, par valsts neatmaksātiem parādiem, par neiekasētām muitām, akcīzes nodokļiem (Ādamsons apliecināja, ka alkohola

tirdzniecībā vien zūd 65 miljoni gadā) un ostu nodevām. Krasts man paskaidroja, ka patiesībā zaudējumi ir daudz lielāki, pieskaitot neiekasētās «Ventspils Naftas» un citu valsts uzņēmumu dividendes, nelikumīgus gaļas un citus produktus noliktavās utt.

Kad es norādīju, ka 29 miljoni par «Latvenergo» ir smieklīgi zema cena, Krasts iebilda – vai es nesaprotot, ka privātais investors, ja viņam būs dārgi jāpērķ, būs spiests pacelt elektroenerģijas tarifus?

– Labi, – es atbildēju, – tādā gadījumā pārdodiet «Latvenergo» Tautas kopai Brīvība par dažiem santīmiem, un mēs apsolām tarifus nepacelt.

Tā es Krastu kaitināju, līdz jautāju, vai viņš nezina, ka mēs savu hidroelektrostaciju saražoto enerģiju pārdodam pārāk lēti, rēķinot vidējo enerģijas vērtību, bet ne maksimālās vajadzības stundu vērtību, kas ir 3–4 reizes lielāka. Mēs ar draugu, bojā gājušo Gunāru Koemecu, savulaik bijām rēķinājuši, ka tāpēc Latvija zaudē ap 200 miljoniem dolāru gadā. Krasts atzina, ka ir par to informēts, bet tie nav dolāri, bet 200 miljoni latu! Tātad, ja mēs pareizi noslēgtu kontraktu par elektroenerģijas pārdošanu citām valstīm, Latvija gadā papildus nopelnītu ap 400 miljoniem dolāru, bet valdība visu «Latvenergo» sistēmu, šo «zelta bedri», grib pārdot ārzemniekiem par nieka 29 miljoniem.

Visas sarunas detaļas es nespēju atcerēties. Patiešām žēl, ka šo sarunu ieraksti nav pieejami atklātībai. Biju guvis apstiprinājumu, ka valdība ļauj Latvijai ciest milzīgus finansiālus zaudējumus. Valdībai nav attaisnojuma sūdzēties par līdzekļu trūkumu bērnu pabalstiem, pensijām, medicīnai, izglītības sistēmai u.c. Kad par šīm lietām atkārtoti runāju, Sadarbības Padome nolēma mani izslēgt no Saeimas sēdēm, turklāt tieši tām, kurās tika apspriests valsts budžets.

Pēc premjera Krasta izprovocēšanas uz atklātību man tai komisijā vairs nedeva vārdu. Ādamsons ierosināja un savāca parakstus, lai mani no komisijas izslēgtu. Saeimai par to bija jābalso. Es teicu, ka uz komisijas sēdēm es iešu tik un tā, jo man kā deputātam ir tiesības piedalīties visos Saeimas pasākumos. Deputāti var nobalsot vienīgi par to, ka es par sēdēšanu komisijā vairs nesaņemšu sešus latus nedēļā. Tad nu ar pāris balsu pārsvaru mani komisijā tomēr atstāja.

Komisijā bija labi redzama tā milzīgā korupcija un noziedzīgā attieksme pret tautu – to grūti izteikt vārdos. Tur nav nekādas morāles vai ētisku principu, runa ir tikai par to, kā to izdarīt tā, lai tauta pirms laika neapjēgtu, cik nekaunīgi tā tiek apzagta.

Gan Baltijas bankas skandālu, gan trīs miljonu lietu mūsu valdošās partijas ļoti veikli izmantoja savās vēlēšanu kampaņās. Pēc BB kraha Māris Gailis solīja aplaupītajiem izmaksāt kompensācijas, tā piesaistot Latvijas ceļam apkrāpto cilvēku balsis, un arī trīs miljonu lietā kā cīnītāji par taisnību figurēja LC un nedaudz mazāk arī LSDSP vadītāji. Tas bija liels pirmsvēlēšanu teātris Panteļejevam un Ādamsonam. Katru nedēļu televīzijā viņiem bija garantēts bezmaksas šovs. Īstie vaininieki un nozagtā nauda nav atrasta, kas arī patiesībā bija komisijas galvenais uzdevums. Sodīti pagaidām ir tikai daži «Latvenergo» vadošie darbinieki, kuriem ar trīs miljonu pazušanu varēja būt tikai netiešs sakars. Vairāk viņi traucēja tiem, kas mūsu «Latvenergo» grib pārdot par zagtas mantas cenu.

Privatizācijas aģentūras midzenī

Mēs sev nodrošināsim milzīgas monopoltiesības kā varenu bagātības avotu, kā arī izdevīgos amatus, no kā (valsts maksas un kredīti) būs atkarīgas citas – pat lielas bagātības.

«Gudro stratēģija un taktika»

Pēc neatkarības atgūšanas 1991. gadā tautas rokās bija 100 % nacionālā kapitāla valsts īpašuma formā un bez parādiem, bet neatkarības gados pirmos sešos gados jau 86 % iedzīvotāju bija iedzīti nabadzības slazdā. Latvijā pastāvošās bagātības nonākušas cittautiešu kapitāla atkarībā. Privatizācijas aģentūrā ir analīzes, ka pēc privatizācijas latviešiem Latvijā piederēs tikai 6 % privatizēto bagātību, kas ir viszemākais rādītājs visās pēckomunisma valstīs. Jādomā, ka līdz ar Privatizācijas aģentūras likvidēšanu, kas plānota tuvākajā laikā, tiks likvidēta arī visa dokumentācija, kas var liecināt par šo noziegumu. Alkatības spēks Latvijā ir sasniedzis kulmināciju ar vislielāko tautsaimniecības objektu privatizāciju.

No kriminālkodeksa tika izņemta vesela nodaļa par noziegumiem pret tautas īpašumu, kas valsts uzņēmumu vadītājiem deva praktiski neierobežotu rīcības brīvību. Gandrīz neviens nav sodīts par liela mēroga izlaupīšanām un dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu.

Tūlīt pēc tam, kad nodibinājām Tautas kopu «Brīvība», valdībai pienāca kārtējais laiks pārskatīt Privatizācijas Aģentūras padomes sastāvu. Pēc pastāvošās kārtības mūsu jaundibināmai frakcijai arī

pieņācās vieta Privatizācijas aģentūras padomē, uz kuru frakcija deleģēja mani. Iecelšanu novilcināja, un pirmajās sēdēs es piedalījos sabiedriskā kārtā, pēc tam par piedalīšanos PA padomes sēdēs maksāja vērā ņemamu algu – 300 latus mēnesī, ko es ieguldīju mūsu partijas kasē. Pēc mūsu frakcijas izjukšanas manu iecelšanu PA padomē anulēja un paziņoja, ka neesmu atbildīgs par tajā laikā pieņemtajiem lēmumiem. Ticu, ka tāda izstumšana no padomes bija kārtējā patvaļa, jo paraža bija cilvēku atstāt padomē līdz jauna padomes sastāva izveidošanai, bet man jau sen bija laiks pierast pie īpašas uzmanības, un par to būtu jākaunas mūsu valstsvīriem, nevis man.

Kuluāros bija daudz stāstu, kā jau neatkarības pirmos mēnešos Šķēle braucis uz uzņēmumiem ar tādiem vīriem kā Robertu Zīli, lai diktētu privatizēšanas procesu, it īpaši lauku produktu pārstrādes uzņēmumos. Arī izmeklēšanas komisijas sēdēs varēja just, ka Privatizācijas aģentūras struktūru un kadrus ir atlasījis Šķēle. Ģenerālprokurors izmeklēšanas komisijām vairākas reizes skaidrojis, ka Privatizācijas aģentūra tikai izpilda politisko gribu un ka vairs nav likuma pret tautas mantas izšķērdēšanu. Privatizācijas aģentūra nav pakļauta pat Latvijas tiesai. Saeimā esam redzējuši, kā ar Pantelejeva īkšķi Privatizācijas aģentūras pārkāpumi pat pret pašu izdotiem noteikumiem tiek attaisnoti. Bija tāda saldskāba izmisuma izjūta, raugoties uz eleganti ģērbto, vienmēr pieklājīgo un draudzīgi smaidošo kinozvaigznes tēlu Jāni Nagli, kas bez pretenzijām un vainas tēlo lomus, ka viņš kalpo tautai pēc starptautisko konsultantu slēdzieniem un ieteikumiem, lai gan visi klātesošie zināja, ka šie konsultanti pilda Privatizācijas aģentūras pasūtījumu aizstāvēt viņiem uzdoto tautas aplaupīšanas politiku. Jādomā, ka īstie noteicēji nav mums redzami, bet šajā teātrī Privatizācijas aģentūru vada Šadinovs. Naglis viņam tikai klanās un pilda norādījumus. Par Latvijas izlaupīšanu būtu jāatbild ne tikai Šķēlem, bet arī Šadinovam, Naglim un viņu konsultantiem, kā arī neredzamiem ļauno darbu pasūtītājiem, starp kuriem Ojāram Blumbergam un viņa 65 stratēģiem ir tikai izpildītāju lomas.

Padomes sēdēs gandrīz nekas būtisks netiek lemts. Ja kāds uzdod kādu dziļāku jautājumu, viņš saņem aicinājumu iedziļināties kādā citā nozīmētā vietā un laikā – tas it kā saprotami taupa citu laiku. Parasti tiek pieņemts zināšanai kārtējais likvidējamo un privatizējamo uzņēmumu saraksts. Tika regulāri ziņots, kurus uzņēmumus slēgs un cik darba vietas zudīs, un ar lepnumu tika prognozēts, ka 1999. gadā tiks likvidētas vismaz desmit tūkstoš «liekas» darbavietas.

Esmu lielu daļu sava mūžu strādājis globālo uzņēmumu stratēģiskā plānošanā un labi zinu, ka pat puse un pat vienreizēja tik daudzu darbu vietu likvidēšana izraisa ekonomisku sabrukumu un vietējo pašvaldību pretdarbību. Bet Latvijā tādi triecieni notiek atkārtoti, bet valdība tikai sludina ekonomisko atveseļošanu un augšupeju. Ir nepatīkami novērot mūsu akademiķu³¹ glāvēšanu un klusēšanu.

Kamēr es piedalījos PA padomes sēdēs, tika skarti tikai divi būtiski jautājumi: nekārtības Latvenergo sistēmā un privatizācijā un Latvijas kuģniecības privatizācija.

Kad Saeimā lēma jautājumu par Latvenergo privatizāciju, es debatēs runāju četras reizes. Lēmums par privatizāciju pieņemts netika. Mana palīdzēja Kristīne Saeimas krogā dzirdēja, kā deputāti savā starpā strīdējušies. Tie, kas balsoja par Latvenergo privatizāciju, uzbruka tiem, kas balsojuši pret. Pēdējie taisnojās, ka viņus nokauninājis Valdmanis. Tātad es varu domāt, ka man tomēr izdevās šo afēru uz kādu laiku apturēt. Bet tagad politiķiem ir doti četri gadi, lai to paveiktu. Gudrinieki tagad neaiztiks Daugavas HES, bet privatizēs transmisijas līnijas. Daugavas HES spēš pārdod savu ražoto enerģiju tikai vienam pircējam. Tā ir nepieņemama situācija – ļoti līdzīga tai, pret kuru mans tēvs pretojās un saņēma cietumsodu Nūfaundlendā.

1991. gadā 104 Latvijas kuģniecības kuģi tika novērtēti un apdrošināti par nepilnu miljardu dolāru (ap 957 miljoniem dolāru), īstā vērtība ir vēl par kādiem 20 % lielāka – ap 1150 miljoniem. Tagad PA grib pārdot kuģniecību par kādiem 80 miljoniem, t.i., 15 reizes lētāk. Kāpēc? Iespējams, ka mūsu kuģniecība ir jau lielā mērā ieķīlāta, saistīta ar patvaļīgi parakstītām garantijām, slēptiem parādiem u.tml., tāpēc nopietni investori uz Latviju nenāk. Zināms, ka Latvijas kuģniecība garantējusi lielu kredītu Latvenergo, bet jājautā, kāpēc valdība, kamēr šīs kompānijas tai piederēja, nav šīs saistības savstarpēji dzēsusi un norakstījusi? Iespējams, ka daudzi kuģi sen jau zaudēti, un atliek tikai šo faktu legalizēt. Bijušais LVP jūrniecības ministrs Ivars Amoliņš man ir piedāvājis izskaidrot 20 veidus, kā pazaudēt kuģus. Visvienkāršāk ir kuģi iedzīt remontā, par remontu nesamaksāt un veikt vajadzīgos priekšdarbus, kad kuģis iet uz ūtrupī. Tomēr uzdevu jautājumu par kvalificēto kuģniecības pircēju sarakstu, kāpēc uz izsoli plānots uzaicināt tikai divus potenciālos pircējus? It kā galvenais kritērijs esot firmas lielums. Atminos, kā septiņu cilvēku uzņēmums «Memotec» ļoti sekmīgi privatizēja Kanādas starptautisko telekomunikācijas firmu «Teleglobe». Nešaubāmi lielums kaitētu Latvijas interesēm, jo tad kuģniecības

³¹ V.E.: Te ar akademiķiem jāsaprot ne tikai LZA locekļi, bet visi, kas darbojas akadēmiskajā sfērā – augstskolu profesori utt.

administrācija un pārējās palīgjomas visdrīzāk tiktu pārceltas ārpus Latvijas. Mēs zaudētu gan darbvietas, gan nodokļus. Bet neviens nejautāja, kāpēc kuģniecība vispār jāpārdod – to neviens nepieprasa, it īpaši ne Eiropas Savienība.

Manu pozīciju Privatizācijas aģentūrā nedaudz kompromitēja kādreiz ļoti tuvs kanādietis uzvārdā Johansons. Viņa ģimene ir tik daudz cietusi no komunistiem, bet tagad viņš par labu algu šo laupīšanu, kas tiek veikta caur Privatizācijas aģentūru, atbalsta. Kanādas valdība viņam maksā, Pasaulē banka dod statusu, un viņš atbalsta visu, ko dara Privatizācijas aģentūra. Viņš gan taisnojas, ka bez viņa būtu vēl sliktāk.

Tomēr Latvija ir pārskatāma. To, kas notiek ar Latvijas iedzīvotājiem, zemi un tās bagātībām, to mēs varam uzraudzīt un saimnieciski pārvaldīt. Politiķi un visu līmeņu ierēdņi, kas nekālpo Latvijas valsts un tautas uzplaukumam, bet nodod tautas bagātību Primakova organizētiem kompartijas sazvērniekiem, nodod savus vēlētajus, kā arī tie nepatiesu ziņu nesēji, kas maldina tautu vai pasauli, un visu līmeņu ierēdņi, kā arī jaunbagātņiki, kas nav savu bagātību godam nopelnījuši, ir jāsauc pie atbildības. Jāsaprot, ka nevar pastāvēt krimināla nesodāmība par noziegumu tikai tāpēc, ka sazvērnieki ir laikus mainījuši likumus, pēc kuriem viņus varētu tiesāt. Latvijai jābūt vispirms tikumīgai, bet ne vien tiesiskai valstij. Tautai jānodrošina pilnīga, precīza un patiesa informācija par notiekošo valstī un ārvalstīs. No valdības jāsaņem precīza un stingra atskaite – it īpaši par valsts budžeta ieņēmumu un izdevumu pamatojumu, kā arī par rīcību ar valsts mantu.

Šī trakā, trakā vēlēšanu kampaņa

Lai ļaunumu vērstu par labu, mērķis bija veidot apstākļus, lai opozīcija gūtu vairākumu Saeimā. Saprātām, ka priekšvēlēšanu laikā būtu vēlams sadarboties ar Zīgerista partiju, bet ar Saskaņas partiju, kas tautā plaši nomelnota par nodevējiem, tikai pēc vēlēšanām. Mērķis bija sagatavot šādus četrus «spārnus», kas publiski vienotos par sadarbību pēc vēlēšanām, bet, ja iespējams, balotētos atsevišķi.

1) Lauku aizstāvji, kas izpratuši, ka Latvijas Zemnieku Savienība ir viltus organizācija (Alberts Kauls).

2) Latviešu nacionālisti, kas izpratuši, ka «Tēvzemei un Brīvībai» ir viltus organizācija (Leopolds Ozoliņš un Heinis Lāma).

3) Tie, kas aizstāv labu tautsaimniecību un rūpējas par tautas bagātību (Valdmanis).

4) Iedzīvotāju labklājības aizstāvji, kas sapratuši, ka nomenklatūras pārvaldītās arodbiedrības un organizācijas ar slepenām centrālām komitejām un bijušiem iekšlietu ministriem neaizstāvēs strādniekus un iedzīvotājus (Joahims Zīgerists un Andris Rubīns).

Saprātām, ka vēlētajī ir šķelti, katram sava prioritāte, tāpēc, ja iespējams, «spārnim» būtu jābalotējas atsevišķi. Saprātām arī, ka daļa vēlētajū nelabprāt atbalstīs daudz ķengāto Valdmani. Kolēģi uzstāja, ka jāpiestrādā un tautai jānāca, ka Valdmanis tomēr ir normāls. Es pretojos, ka tur nekā prātīga nespēsīm, kaut vai tāpēc, ka trūkst kā laika, tā naudas; jācīnās par ideju, kur mums ir nenoliedzama priekšrocība, nevis par mani kā cilvēku. Trīs no četriem spārnim būs brīvi no mana negatīvā tēla. Vienojamies, ka es publiski attālināšos no kopējās vadības uzbrukumu dēļ, lai iekustinātu lojālistus un apmierinātu kritiķus, lai gan jāatzīst, ka kampaņas laikā nesagaidījām nevienu personīgu uzbrukumu.

Gribējām izvairīties no nomenklatūras izraudzītiem ielikteņiem. Kristovskis pastāvēja un mēs principā piekritām, ka kandidāti jāizvirza pašai tautai. Bet izrādījās, ka tie it kā no tautas izvirzītie kandidāti bieži vien izrādījās neveiksminieki, kurus vietējie vēlētajī ne visai atbalstīja, un plašāka sabiedrība viņus nepazīna. Tā kandidātu atlasē neiztikām bez strīdiem, jo centāmies nodrošināt, lai svinīgo solījumu devēji būtu uzticības vērti.

Saprātām, ka trūks naudas. Cerējām kaut ko tomēr saņemt no trimdas, bet PBLA mācēja to novērst. Kampaņas laikā no ziedojumiem kopā savācām tikai 462 latus. Es pats no sava pensiju fonda Kanādā izņēmu 15 000 latus, bet tas jau tikai piliens jūrā.

Nauda ir spēks, kas ir tikai «gudro» rīcībā.
«Gudro stratēģija un taktika»

Tomēr ticējām, ka tauta izjūt krīzi, ka tā lasīs un no mutes mutē izplatīs trāpīgus vārdus. Vienojamies izdot vairākas mazas tirāžas avīzītes, bet beidzamā kampaņa nedēļā noklāsim visu Latviju ar 400 000 eksemplāru lielu avīzes metienu. Tikmēr cīnīsimies kā spējam – no Saeimas tribīnes un citiem bezmaksas kanāliem.

Vienības partijai laukos jau bija veiksmīga, pieredzējusi komanda. Visu Latviju pārklāja Daudzbērnu ģimeņu organizācija, kā arī Ozoliņa un Rubīna ārstu un aptieku tīkli. Ralfs Sviriņš uzņēmās atbildību par Rīgas organizāciju, bet diez vai izprata mūsu līdzekļu trūkumu. Rubīns uzņēmās atbildību par Vidzemi, bet Ozoliņš par Zemgali, es – par Kurzemi. Latgales organizēšana tika uzticēta Andrim Saulītim un Jānim Strodam, bet, kad tie aizgāja bez brīdinājuma, atbildību par Latgali uzņēmos es. Par atbildīgo iecēlu bērzpilnieku (Balvu rajons) Jāni Bondaru, kas steigā un bez līdzekļiem izveidoja cīņas spējīgu komandu, iesaistot starp citiem Valentīnu Augustānu, Zaigu Graudiņu, Vairu Mickeviču, Vladimīru Romanovu u.c.

Kurzemē jau ilgāku laiku strādāju ar Modri Kristovski no Saldus, kas laikus bija pieteicies organizēt Kurzemi. No sākuma Modris ar dzīves biedri Danutu iesaistījās ar visu sirdi un solīja jau 1997. gadā partijai piesaistīt 5'000 kurzemnieku. Viņš prasīja daudz līdzekļu un tādas tehniskās iespējas, kādu mums nebija pat Rīgā: datoru, kopētāju, faksa aparātu u.c. – kopā ap 9'000 dolāru vērtībā. Kad nespējām to sagādāt, sākās nesaskaņas.

No sākuma Modra aktivitātes bija daudzsološas. Atvērām biroju Saldū. Atbalsta grupas veidojās vairākās vietās un it īpaši spēcīga atbalstītāju grupa radās Liepājā. Iesaistījās sabiedrisko organizāciju vadītāji, kuru biedru skaits bija tūkstošos. Bet sākās strīdi par krēsliem. Netrūka personīgu apvainojumu. Kristovskis gribēja, lai mēs, Rīgā, risinātu strīdus pēc viņa šaurajiem uzskatiem. Viņš sāka paštaisni citus komandēt, tāpēc vērtīgākie biedri pārgāja uz citām partijām. Kad Modris Kristovskis sūdzējās par naudas trūkumu, pieņēmu viņu uz pusslodzi par savu palīgu Saeimā, ar Saeimas palīga statusu. Tā bija kļūda, jo tikai vēl vairāk uzjundīja viņa patvaļu. Modris ne klausīja, ne atkāpās.

Lauku aizstāvjiem dabiskais vadonis bija Alberts Kauls, kas sestās Saeimas vēlēšanās par spīti dažādiem šķēršļiem guva astoņus mandātus un kļuva par Zemkopības ministru, bet no posteņa atkāpās, deklarēdams laukiem, ka «valdība dara visu, lai jūs iznīcinātu». Traģiskā kārtā Kauls cīņas lauku atstāja Ropažniekiem, kuru vadībā iefiltrējās Ojārs Blumbergs. Latvijas Zemnieku Savienība tika šķelta, un abas puses novirzīja spēkus no kopējā mērķa. Neapšaubāmi spējīgā rakstniece, bet ļoti indīgā Irēna Saprovska (arī Blumberga iespaidā) novirzīja daudz enerģijas ar savu jaunveidojumu «Māras Zeme». Cienājamais tautas ceļa rādītājs Ervins Grinovskis runāja kopā ar mums Saldū, nosaucot Gunti Ulmani par vislielāko Latvijas lauku nodevēju un gaidīja, ka viņu izslēgs no Latvijas zemnieku Savienības, lai viņš varētu pārnākt uz «Brīvību», bet nekas nenotika. Tā profesors aizgāja no skatuves, neatstādams savu partiju.

Bez šaubām, lauki izjuta krīzes stāvokli, un Kaulam bija iespēja savākt lielu lauku balsu vairākumu. No sestās Saeimas LVP deputātiem tikai Viktors Kalnbērzs un es bijām palikuši lojāli Albertam Kaulam, un visas darbības, veidojot TK «Brīvība», bija saskaņotas. Kaula pēkšņais ziņojums avīzēs, ka mani izslēgs no LVP, bija negaidīts. Tautas kopas dibināšanā un darbības uzsākšanā piedalījās daudzi LVP biedri, bet visiem biedriem bija grūti izšķirties, vai viņi pieder Kaula sekotājiem vai manējiem. Pat Kaula atlasītie delegāti vairumā balsoja pret manu izslēgšanu. Ozoliņš un Rubīns man pārmeta nodomu izlīgt ar Kaulu, jo Kauls neesot gana cienījams un mūs tikai apkaunojot. Tā LVP kustība noasiņoja – lauku lojālistiem tika nojaukts patvērums. Kaula vadītā LVP saņēma niecīgu daļu lauku protesta balsu – tikai 7 % to balsu, ko saņēma sestās Saeimas vēlēšanās. Daudzi LVP atbalstītāji vēlēšanās nepiedalījās. Ralfs Sviriņš, Juris Krūmiņš, Osvalds Rukmanis, Juris Sladzis un Ausma Žabo kandidēja mūsu sarakstā, bet arī bez rezultātiem. Citi izmisumā konstatēja, ka tomēr LZS saknēs ir lauku partija un ka to var glābt. Daži sekoja Ivaram Amoliņam un Raimonim Timmam uz Jauno partiju. «Lauku avīze» ar PBLA atbalstu sekmīgi izveidoja brīnumainu Andra Šķēles tēlu. Šis Lauksaimniecības ministrijas bijušais ierēdnis, kas personīgi ir atbildīgs par gandrīz visām lauku nelaimēm (neatmaksātiem rēķiniem, akcīzes nodokļiem, kombainu kredītiem, G-24 kredītu izšķērdēšanu, brīvo tirgu Baltijas lauku produktiem, jauniem nodokļiem, nekaunīgu importu, pašvaldības reorganizēšanu u.c.) tika pārveidots par Latvijas lauku ceŗību Kaula vietā. Pēc vēlēšanām man ir nācies Albertu Kaulu atbalstīt vairākos sīkumos. Dusmu nav, tikai ceŗība, ka viņš kādreiz patiešām man paskaidros par tām «aizkulisēm», kas izskaidrotu, kāpēc bija jāiznīcina viņa tik daudzsološā lauku protesta kustība.

Nacionālā spārna dabiskais vadonis bija Leopolds Ozoliņš, kas sestās Saeimas vēlēšanās startēja TB listē un pārspēja visus, izņemot pašu Māri Grīnblatu. Viņu izslēdza no TB par to, ka neatbalstīja čekas uzticības tiesnesi Juri Kaksīti par premjera vietnieku. Ozoliņam TB nodaļās palika daudz atbalstītāju, kas varētu pievienoties mums. Traģiskā kārtā Latvijas Neatkarības kustība, Latvijas Nacionāli Demokrātiskā partija, bet it īpaši «Helsinki 86» nolēma pulcēt tautu zem citiem karogiem. Turklāt varas vīriem ar trimdas vadoņu palīdzību atkal izdevās neitralizēt kā Daugavas Vanagus, tā arī izmirstošās, bet vēl iespaidīgās organizācijas: no sākuma ar Kalvāna un Jēkaba Trusiņu vadīto «Nameju», bet vēlāk ar varas uzticības personas, Gaiziņa pirts priekšnieka Visvalda Lāča iecelšanu par

Nacionālo DV priekšsēdi. Mēs vienu laiku ticējām Rīgas represēto nodaļas vadītājam Oļģertam Dzenītim, jo man un Leopoldam viņš atklāti skaidroja un trāpīgi pareģoja nodevīgo vadoņu pretenzijas represēto pieminekļa lietā, t.i., paštaisnos uzbrukumus labam, jo tas neesot labākais utt., kas jau 10 gadus ir paralizējuši pieminekļa projektu. Bet tad Dzenītis iestājās TB, lai gan mūsu vidē tā jau sen bija atklāta kā viltus nacionāla.

Varas vīri māk iefiltrēt vai kompromitēt jebkuru, bet it īpaši lielās, ideoloģiski pretējās organizācijas. Pie mums ar atbalsta solījumiem nāca liela daļa bijušo nacionālo bruņotās cīņas veterānu vadoņu, bet kad mēs viņiem lūdzām izteikt savu atbalstu publiski, reakcija vienmēr bija tā pati: papildus nopelnītā Zemessardzes alga ir ļoti vajadzīga ģimenei un to negribot apdraudēt, atklājot savu atbalstu «Brīvībai». Līdzīgi pie Leopolda un pie manis nāca TB ierindas biedri un organizācijas sastāvdaļas – pateikties par trāpīgiem vārdiem un izteikt atbalstu. Atkal mīts «ka jācīnās no vietas, ka staigātāji ir nodevēji» daudziem bija svēts, it īpaši tādiem tautas ceļa rādītājiem kā gados cienjamiem Guntaram Grīnblatam un Aleksandram Pētersonam, kuri, neizprotot savu simbolisko vērtību, aizgāja «godā», atstājot «nacionālos sapņus» viltus nacionālistu rokās. Pie Ozoliņa gan pārnāca žurnālists Jānis Derums, publicists Romāns Pussars un vairāki neveiksmīgi TB 5. un 6. Saeimas vēlēšanu kandidāti, kā Valdis Dekovics. Heinis Lāma drošsirdīgi izprata spēli, un mēs formāli veidojām Tautas apvienību ar «Helsinki 86». Bet Lāmu novāca. TB Saeimā pat liedza savus parakstus un balsis, lai Saeima rūpētos par Lāmas likteņa noskaidrošanu. Pēc Lāmas mīklainās pazušanas, kas izskatījās pēc slepkavības, sakari ar Helsinku grupu palika vājāki. Grupa aicināja L. Ozoliņu nākt viņiem par vadītāju, bet Ozoliņš ar šiem «trakajiem» negribēja saistīties. Tā man nācās palīdzēt pierunāt Pēteri Lazdu stāties helsinkiešu saraksta priekšgalā. Ap Leopoldu pulcējās arī citas vērtīgas personības: kora diriģenti Edgars Račevskis un Reinolds Arnolds Skride u.c., tomēr mūsu sapnis veidot tautā atzītu nacionālistu spārnu neizdevās. Manuprāt tāpēc, ka mēs savu tīro nacionālistu stāju devalvējām ar tautas jau vairākas reizes noraidītiem «patriotiem», bet par to vēlāk.

Par normālu tautsaimniecību un tautas bagātības vairošanu es bieži uzstājos Saeimā, un tēma bija labi attīstīta un runas ievingrinātas. Tieši šai nozarei biju mūžu gatavots. Pastāvēja arī brutālā ekonomiskā terora stratēģijas grāmata «Gudro stratēģija un taktika», ziņojums Ņujorkas avīzē «Post», ka tā atbilst Primakova rīkojumiem un ka Latvijā tā jau lielā mērā īstenota. Mums netrūka pierādījumi par valsts korumpētību un ka noziedzības tiek aizsegtas ar Pantelejeva iekšēji. Tautas kopai «Brīvība» bija neapšaubāmi vienīgā atšķirīgā ekonomiskā programma, ar kuru risināt ekonomisko krīzi. Tur nekas citiem nezināms nebija, un tam, ka citi kaut ko līdzīgu nepiedāvāja, vajadzēja kalpot tautai par brīdinājumu, ka visas citas partijas ir nodevīgas vai ekonomikā pilnīgi analfabētas. Naudas, laika, bet visvairāk vienprātības trūkuma dēļ mēs šo nišu nespējām izmantot. Tādi gatavi cīnītāji pret korumpētību kā Māris Kukainis un Bruno Bārs pat netika mūsu sarakstos. Gandrīz visa tauta bija pārliecināta, ka paēdušos asinssūcējus jāatstāj vietā – viņi jau pabaroti.

Iedzīvotāju labklājības aizstāvju dabiskie vadoņi būtu Zīgerists un Jurkāns, bet tie daļiņās uz nacionālisma pamata. Ar sestās Saeimas Saskaņas partijas ierindas deputātiem varējām vienoties, kā risināt sāpīgos jautājumus, bet publiski Jānim Jurkānam bija jāsargā sava niša. Tā viņš nejauši (?) provocēja viltus nacionālistus veidot divkopieni valsti. Atklāta sadarbība ar Jurkānu būtu abiem neizdevīga. Divas reizes satikos ar Joahimu Zīgeristu, lai pārbaudītu sadarbības iespējas, lai kopotu un nedalītu atbalstītājus. Piedāvāju apspriest iespēju vienot un tad pārformēt kopējos spēkus. «Brīvības» iestrādes ar baznīcām, daudz bērnu ģimenēm, Sieviešu partiju, invalīdiem un maznodrošinātajiem tiktu Zīgerista partijas labklājības aizstāvjiem. Viņu nacionāli noskaņotie Kostanda, Mauliņš un dabas un kultūras sargs Imants Liepa pievienotos Ozoliņam un Lāmam. Es aizietu uz savu spārnu, lai aģitētu par normālu saimniekošanu un pret netikumīgo tautas mantas izšķērdēšanu un piesavināšanos. Zīgerists saskatīja šķērslī Rubīna personībā un nacionālo spārnu strukturēšanā. Abas sarunas beidzās ar viņa viedokli, ka tāda saplūšana netiktu uzskatīta par spēka atjaunošanu, bet gan par vājības pazīmi.

Pilnveidojām paši savus spēkus. Uzņēmām ciešus sakarus ar visām baznīcām, it īpaši ar Neatkarīgo Pareizticīgo draudzēm, vecticībniekiem un Romas katoļiem. Plaši izvietotā Daudz bērnu ģimeņu organizācija pieņēma mūsu aicinājumu iesaistīties politikā un izvirzīja 23 kandidātus TK «Brīvība» sarakstam. Tad pieteicās no Liepājas iebraukusi Ilze Sīkle. Viņa apgalvoja, ka tai jau ir sava sieviešu organizācija un arī zināmi līdzekļi kampaņai. Viņa labprāt pilnveidotu TK *Brīvība* sieviešu spārnu. Manuprāt, tā bija laba ideja. Šajā darbā pamatīgi iesaistījās manas palīdzes Kristīne Neimane un Signe Beņķe. Sieviešu spārns veidojās un sasauca divus kongresus. Biedru skaits ātri auga. Ilgi gaidījām, ka kristīgie demokrāti attīrīsies no sev nepiemērotiem un ka tādi kā Andris Naglis spēs ar godu pievienoties «Brīvībai». Bet pēkšņi Sīkle sāka runāt, ka viņa saņemtu lielāku atbalstu ārzemēs, ja tā būtu tikai sieviešu organizācija. Saītes ar «Brīvību» varētu saglabāt, viņas organizācijā ieviešot Džentlmeņu

padomi, savukārt vairākas sievietes varētu iekļauties TK *Brīvība* valdē. Īpatnēji, ka par savu goda priekšsēdētāju sieviešu organizācija izvēlēja cienījamu LZS pārstāvi. Es ar zināmām bažām Sīkles priekšlikumam piekritu, bet pret to asi nostājās Rubīns, ar kuru jau bija veidojušās domstarpības. Ozoliņš un es bijām noraidījuši divus finansēšanas piedāvājumus, kurus Rubīns bija atvedis.

Rubīns paziņoja par izstāšanos no TK «Brīvība», paņemot līdzi Uldi Zariņu un Imantu Keišu, mūsu iestrādes daudz bērnu ģimenēm, pensionāriem, invalīdiem un citiem maznodrošinātajiem, starp citu, izjaucot Sieviešu partijas valdes sastāvu, kas Ilzi Sīkli mudināja pārvēlēt savas organizācijas valdi, izspiežot manu Kristīni, un galu galā pievienoties Armanda Stendzenieka Nacionālā Progresā partijai. Radās tāds haoss, ka neviens nevarēja saprast, kur tu un...³²

Pēc Rubīna aiziešanas *Mūsu Zeme* sāka slepenas sarunas par apvienošanos ar Kristovski un Ozoliņu. Man nezina, tika panākta vienošanās izšķaidīt mūsu pamata spārnu ar tautā neatbalstītiem «patriotiem». Tika pieprasīts, lai TK «Brīvība» ievēl jaunu valdi, bet tad konstatējām, ka pirms vēlēšanām vairs nav laika sasaukt kongresu. Ozoliņam, kas bija valdes priekšsēdētājs, nācās katru otro dienu sasaukt «paplašināto valdes sēdi», kur lēmumi tika pieņemti pēc konsensus principa. Tur bija Ozoliņš, Ančāns, es un vesels bars, kas nepārtraukti par kaut ko skaļi sūdzējās, uztraucās un lēma – it īpaši par izdevumiem, kuriem nebija cita seguma kā vien mani privātie fondi.

Par vietām kandidātu listēs bija ļoti nepatīkami strīdi. Katrs gribēja būt pirmajā piecniekā. Beigās es teicu, ka esmu ar mieru būt pēdējais sarakstos un Rīgas apgabalā tā arī paliku.

Tika rīkota tāda kā iepriekšēja kandidātu balotēšanās. Kurzemē un Zemgalē biļetenus savāca, saskaitīja un kandidātus atlasīja pats Kristovskis. Viņš negribēja Kurzemes sarakstā likt pat Ozoliņu, bet pirmajās vietās salika savējos. Jo viņi neesot tādi muļķi, kas strādās un skries, lai kādi 5–6 rīdzinieki tiktu Saeimā. Viņi nāks paši.

Helsinku grupa savas vietas pārdeva. Kad beidzot vietas listēs tika sadalītas, neviens negribēja par sevi samaksāt pat tos 50 latus, kas bija jāiemaksā vēlēšanu komisijai kā drošības nauda. Kad Annai Circenei izdevās no retā drošības naudu tomēr savākt, to tūlīt sāka tērēt pilnīgi citām vajadzībām, neatmaksājot manis jau iemaksāto naudu.

Dažkārt kompānija bija pilnīgi nevaldāma un neprognozējama. Kad mums televīzijā pienācās 15 minūšu raidlaiks, ko raidīja pa visu Latviju, sākās strīdi, ka nevar iet kopā ar Valdmani, jo daudziem viņš nepatīkot, labāk parādīsim savu komandu. Vienojāmies un vairākas dienas izstrādājām, kas katram būtu jāsaka, bet 10 minūtes pirms raidījuma Romāns Pussars pēkšņi paziņoja, ka viņš tomēr runās par kaut ko pavisam citu – un tad līdzīgi darīja arī visi citi. Līdzīgi gadījumi atkārtojās katru nedēļu.

Kurzemē un Zemgalē Kristovskis uzlīmēja TK «Brīvība» kandidātu sarakstus, kuros figurēja tikai viņa atlasītie kandidāti. Savukārt Ozoliņš ar Pussaru un Dekovicu sāka līmēt savu saraksta variantu.

Mūsu laikrakstus bija jāgatavo man un Kristīnei Neimanei, un izmaksas bija jāsedz man – citas naudas it kā nebija. Redakcijas kolēģija bija, bet nedarbojās. Piemērotu rakstu trūka, un iedomīgie skaļi sūdzējās, ja viņu rakstus saīsināja vai nepublicēja. Tas viss nebija viegli, un rezultāts satura ziņā varēja būt daudz labāks, bet vēl lielākas grūtības sagādāja avīzes izplatīšana. Vienojāmies, ka katrs kandidāts gādās par avīzes izplatīšanu noteiktās vietās, bet kandidāti to nedarīja. Pēdējā brīdī pirms vēlēšanām nācās algot izplatītājus. Vēlāk kļuva zināms, ka arī algotie izplatītāji bieži vien avīzi nebija izplatījuši – vairākos Latvijas kaktos vēl šodien glabājās mūsu avīzes iesaiņojumos.

Tomēr varas vīri bijās: Saeimā tika ierobežotas mūsu kopēšanas iespējas, tad biroja stundas, beidzot nolēma, ka es apzogot valsti, jo izsūtot caurmērā desmit vēstules dienā, un mums liedza Saeimas pasta pakalpojumus. Datori sāka bojāties, un labošana ievilkās. Sagādājām sev personīgus papildus kompjūterus, bet viss tas smagi apgrūtināja Kristīnes darbu. Vēstules, faksi un, iespējams, arī telefona sarunas tika pārbaudītas.

Čekas ģenerāļa palīdzība

Mana desmit gadu cīņa par mūsu tautu ir bijusi cerību, sāpju un rūgta darba pilna, bet, atskatoties, nākas arī pasmieties par pretinieku zemiskumu, savu nenoteiktību un absurdu lētticību. Ļoti draudzīgi laika kavētāji un gaisa jaucēji, kas sola tieši to, kas tev tobrīd ir visvairāk vajadzīgs, ir radušies, lai notrenkātu laiku, enerģiju un koncentrācijas spējas. Parasti viņi parādās tieši tad, kad jāveic izšķirīgi darbi vai lēmumi. Tā nav nejaušība. Man viņi, pirmkārt, izjauc darba ritmu un novirza uz mānīgiem orientieriem un, otrkārt, izpēta, ko esmu nolēmis darīt. Ir jāiemācās no tiem izvairīties – kā man, tā arī tev. Varētu izklaidēt lasītājus ar daudziem stāstiem, bet varbūt varam mācīties no viena spilgta pārdzīvojuma.

³² V.E.: Kaut kas izlaists.

Kādu vakaru pašā vēlēšanu kampaņas sākumā pie manām durvīm Saeimas viesnīcā kāds piekļāvēja. Tie bija divi vīri: Ēriks Grīnbergs, kas it kā kādreiz finansējis Kaula partijas kampaņu Valmieras rajonā, un liela auguma vīrs, kas, kā noskaidrojās nedaudz vēlāk, esot čekas ģenerālis Zigurds Brenšlāvs, kas bija arī valsts pilnvarnieks *Latvijas Balzāmā*. Abi bija ļoti liksmā prātā, visādi slavēja mani un solīja dažādu atbalstu vēlēšanu kampaņā. Tā kā man naudas kampaņai gandrīz nebija un vīri šķita diezgan simpātiski, es, protams, ieinteresējos.

Pēc īsas iepazīšanās Grīnbergs un Brenšlāvs mani aicināja vakariņās. Viņi mani aizveda uz ļoti eksotisku krogu, kas saucās «Vēja stundā». Visa *Vēja stundas* komanda kādreiz strādājusi viesnīcā «Rīdzene» un, acīmredzot, paturējusi gan vecos sakarus, gan prasmi. Padomju laikā «Rīdzene» organizēja visaugstāko viesu uzņemšanu un ēdināšanu. Šajā kafejnīcā gatavo tik brīnišķīgu steiku amerikāņu gaumē, kādu neesmu baudījis nevienā Atlantijas pusē. *Vēja stundā* mūs sagaidīja ļoti patīkama, tumšmataina meitene, kas kādreiz tautas tērpā esot sagaidījusi un apkalpojusi Krievijas prezidentu Borisu Jeļcinu viņa vizītes laikā Latvijā. Jeļcins bijis tik sajūsmināts, ka piedāvājis parakstīt katru līgumu, kādu vien Latvijas puse gribētu piedāvāt, bet Brenšlāvam pēc kopējas dzeršanas Jeļcins esot piešķīris VDK ģenerāļa pakāpi ar zvaigzni.

Jaunie draugi mani bagātīgi uzcienāja īpašā viesu istabā, solīja finansiālu palīdzību vēlēšanu kampaņai un piedāvāja pat meitenes, no kurām gan es laipni atteicos.

Nākamajā rītā ģenerālis Brenšlāvs pie manis ieradās galīgi piedzēries un ar pustukšu pudeli rokā. Viņš gribot no manis atvadīties, tāpēc aicināja ienākt citā Saeimas viesnīcas istabā, kas atradās tajā pašā stāvā, kur manējā. Numurā bija divas gultas un daudz tukšu pudelu. Vienā gulēja Grīnbergs ar to tumšmataino meiteni no *Vēja stundas*, bet otrajā, no kuras acīmredzot bija tikko izkāpis ģenerālis, gulēja blondā meitene. Atvadoties solījām uzturēt sakarus – viņi drīz piegādāšot solīto naudu.

Pēc kādām trim dienām ģenerālis pie manis ieradās viens. Atkal viņš bija piedzēries un it kā nobijies par savu dzīvību, jo viņam iznākušas asas domstarpības ar A. Šķēli par *Rīgas Balzāma* privatizāciju. Es no stāstītā sapratu tikai to, ka Šķēle nolēmis Brenšlāvu nogalināt, un ģenerālis nezina, kur paslēpties. Tā kā viesnīcā ir sardze, kas viņu varētu pasargāt, es ģenerālim piedāvāju pārgulēt Saeimas viesnīcā. Kamēr meklēju atslēgas tukšai istabai, Brenšlāvs bija jau aizmidzis vai nolūzis. Tā viņš palika pa nakti manā istabā.

Tā bija ļoti nemierīga nakts. Pēc katras pus stundas ģenerālis modās, cēlās kājās un runāja. Viņš turpināja slavēt mani un atkārtot, ka nekur neies, jo viņu tūlīt nošaus. Vēlāk viņš sāka stāstīt par savu pagātņi, kā viņa tēvs izsūtīts uz Sibīriju un arī viņš audzis Sibīrijā. Bet tā kā viņš kļuvis par VDK ģenerāli, tad tagad viņam jāpierāda sev un citiem, ka ir īsts latviešu patriots. Tāpēc viņš mani atbalstīs līdz pēdējai iespējai, attriebsies par viņa tēva izsūtīšanu uz Sibīriju utt. Stāstīja, ka Krievijā viņam pazīstamas daudzas ietekmīgas personas, kas gribētu atbalstīt patriotisku, bet godīgu valdību Latvijā, ka viņš man gādāšot naudu, un neviens nezinās, no kurienes tā nākusi. Viņš arī stāstīja, ka līdz šim daudz naudas no Krievijas sūtniecības viņš esot sagādājis «Tēvzemes un Brīvības» kampaņām.

No rīta puses Brenšlāvs, atstājis manā istabā savas somas, izgāja. Pēc brīža pie manām durvīm kļāvēja taksometra šoferis. Izrādījās, viņš esot visu nakti pie Saeimas viesnīcas gaidījis Brenšlāvu, un taksometra skaiķītājs jau rādot 35 latus. Brenšlāvu mēs atrast nespējām, tāpēc es šoferim iedevu 20 latus, par ko viņš bija ļoti priecīgs, jo droši vien necerēja kādu naudu dabūt no Brenšlāva. Beidzot ģenerāli atradu viesnīcas krogā, kur viņš mierīgi dzēra šņabi, par ko nemaksāja, un piedāvāja arī man. Tā kā es no rīta nekad nedzeru, atteicos. Brenšlāvam pasniedzu rēķinu par istabu, bet viņš lūdza, lai to samaksāju es, jo viņam esot pazudis maks. Es atteicos, bet viņa somas nodevu viesnīcai kā ķīlu. Tad viņš mani aicināja kopā braukt pie «Rīgas Balzāma» prezidenta, lai nodemonstrētu, ka es kā Saeimas deputāts viņu aizstāvēšu pret Šķēles patvaļu. Brenšlāvs lika saprast, ka arī no *Rīgas Balzāma* es varētu saņemt finansiālu atbalstu. Tā mēs aizbraucām uz *Rīgas Balzāmu*, kur Brenšlāvs, kas tobrīd izskatījās nefīrs un neskuvies, pieprasīja šņabi un tikšanos ar prezidentu. Uz darbu Saeimā es ierados tikai pēc 11:00.

Tā mēneša laikā mēs ar ģenerāli Brenšlāvu tikāmies kādas 10 reizes. Te viņš Saeimas viesnīcā ieradās tieši no medībām un ar visu bisi, te – bruņojies ar pistoli. Bija gadījums, kad viņš piecūrāja viesnīcas lifta kabīni. Viesnīcas administrācija par šādu Brenšlāva uzvedību uzbruka man, bet es neizpratnē jautāju, kāpēc pati viesnīcas administrācija un apsardze Brenšlāvu laiž iekšā – pat ar ieročiem? Bieži ievēroju, ka Brenšlāvam visas durvis ir vaļā, un visur viņu cienā un dzirda bez maksas.

Turpretī Grīnbergs lūdza, lai es viņu iepazīstinu ar Viesturu Gredzenu, no kā viņš gribot pirkt poniju. Gredzens poniju sameklēja, bet Grīnbergs ar viņu neuzturēja kontaktu, un starpnieka loma man drīz kļuva par nepatīkamu nastu. Grīnbergs solīja mani atbalstīt Vidzemē. Reiz, kad man bija sarunāts pirmsvēlēšanu pasākums Liepājā, Grīnbergs pēkšņi paziņoja, ka apmaksājis man stundu raidlaika Valmieras televīzijā. Vēlāk izrādījās, ka stunda patiešām ir brīva, bet par Grīnberga naudu Valmierā

neviens neko nezināja. Vienojāmies, ka es samaksāšu 60 latus, bet pārējo viņi gaidīs no Grīnberga. Pārtraide mums sanāca laba, bet Grīnberga naudu valmierieši tā nekad arī nesagaidīja. Bet es biju piemānījis liepājniekus.

Beidzamais un vissmagākais gadījums bija saistīts ar Brenšlāva tēva bērēm. Ģenerālis man lūdza teikt runu viņa tēva bērēs Latgalē, Balvu rajonā. Viņš mani tā cienot, ka tas būs liels gods, ja es teikšu runu viņa tēva bērēs. Tur būšot ap 5 000 cilvēku, piedalīšoties arhibīskaps Pujāts un būšot arī mikrofonis, caur ko šos cilvēkus uzrunāt. Man piezvanīja kāda Brenšlāva sekretāre, lai informētu par ģenerāļa tēva dzīves datiem. Tika sarunāts, ka ģenerālis no rīta septiņos paņems mani savā mašīnā un aizvedīs uz Latgali. Iepriekšējā vakarā man bija tikšanās ar vēlētajiem Liepājā, un pa nakti šoferis mani atveda uz Rīgu. Septiņos sāku gaidīt, bet no ģenerāļa ne miņas. Pusdesmitos sāku meklēt citu transportu, bet to laikus neatradu. Pēc pāris dienām viņu satiku un jautāju, kāpēc pasākums izjucis, bet ģenerālis man skaidroja, ka ar māsu norunājuši tēva bēres nepolitizēt un it kā par to esot man atstājis zīmīti. Tā Brenšlāvs man atkal atņēma dārgo vēlēšanu kampaņas laiku – zuda nedēļas nogale. Vēlāk noskaidroju, ka bēres patiešām bijušas lielas, bet bez Pujāta un mikrofoniem, un es netiku gaidīts. Pēc tam ģenerālis pie manis vairs nenāca.

Interesanti, ka vēlāk es viņu šad tad redzēju arī Saeimas koridoros. Tur gan viņš bija nedzēris, nevainojami uzposies un respektabls, gāja it kā pa svarīgām darīšanām. Mani viņš pat nesveicināja.

Man bija ļoti gribējies Brenšlāvam ticēt. Zināju, ka viņš čekas ģenerālis. Redzēju, ka viņš daudz dzēra, prasti uzvedās un mani pazemoja. Viņa vārdi – stāsti par pagātni un nākotnes nodomiem un izteiktā cieņa – it kā šķita ļoti cilvēcīgi, patīkami un patiesi, taču saprotu, ka tas bija tā tikai tāpēc, ka naudas krīze bija smaga un gribēju ticēt brīnumam. Saprotu tautu, kas, nododot savas balsis, arī cerēja uz brīnumu un ticēja mūsu varasvīriem. Mēs visi bijām lieli muļķi – ir pienācis laiks laboties.

Septītās Saeimas vēlēšanu rezultāti

Viss it kā bija Dieva rokās, un varas vīri sagaidīja rezultātus. Lielvalstu slepenie dienesti pieteica vizītes pēc vēlēšanām, kuras pēc rezultātu publicēšanas neveikli atsauc.

Septītās Saeimas vēlēšanu rezultāti (%)

Lauku atbalstīšana	Varas partijas	Opozīcija
T.K. «Brīvība» (1/3)		0.11
Latvijas Zemnieku savienība	2.47	
Tautas partija	21.19	
Latvijas Vienības partija		0.46
Kopā	23.66	0.56

Nacionālā pašapziņa	Varas partijas	Opozīcija
T. K. «Brīvība» (1/3)		0.11
Tēvzeme un Brīvība/ LNNK	14.65	
Māras Zeme	0.23	
«Helsinki 86»		0.22
Latvijas Nacionāli demokrātiskā partija		0.30
Kopā	14.88	0.63

Labā tautsaimniecības politika, tautas mantas saudzēšana	Varas partijas	Opozīcija
Tautas kopa «Brīvība»		0.11
Konservatīvā partija		0.24
Savienība «Latvijas ceļš»	18.05	
Jaunā partija	7.31	
Demokrātiskā partija «Saimnieks»	1.60	
Nacionālā Progresā partija	0.47	
Latvijas Nacionālā partija		0.05
Kopā	27.48	0.35

Iedzīvotāju labklājība	Varas partijas	Opozīcija
Sieviešu sociāldemokrātiskā organizācija		00.33
Tautas Saskaņas partija		14.12
Darba, kristīgie un zaļie	2.29	
Tautas kustība «Latvijai»		1.73
LSDA	12.81	
Demokrātu partija		00.08
Latvijas Atdzimšanas partija		00.52
Kopā	15.10	16.78
Visi kopā *	81.12	18.32

*Šie skaitļi saskan ar Centrālās vēlēšanu komisijas oficiālo izdevumu «Latvijas Republikas 7. Saeimas Vēlēšanas», taču kopā sanāk tikai 99,45 % – kur pārējās?

Komandā bija daudz brīnišķīgu cilvēku, kā Heinis Lāma, Leopolds Ozoliņš, diriģenti Edgars Račevskis un Reinholds Arnolds Skride; Ralfs un Gunta Svirīņi, Kristīne Neimane, Ina Krievāne, Aldis Purviņš, Lauma Segliņa, Anna Marija Circene, Andris Rukmanis, Jānis Bondars, Vaira Mickēvica, Zaiga Graudiņa, Harijs Klēbers, Vladimirs Romanovs, Juris Krūmiņš, Ausma Žabo, Ju-Liņ Čžou un daudzi daudzi citi, kas neparādījās mūsu kandidātu sarakstos. Tie darīja un deva visu ko spēja, lai glābtu mūsu tautu. Tas, ka viņu uzpurēšanās bija bez rezultātiem, ir tikai mana vaina, jo nebiju diezgan ieklausījies Ozoliņa kundzes brīdinājumos un nepilnīgi novērtējis tos spēkus, pret kuriem cēlām «Brīvības» karogu. Manā vadībā nekāda komanda neizveidojās. Tā mēs palikām tautas nesaprasti. Vai aizstāvējām nacionālistus, laukus, tautu vai saimniecību – mūsu spārni nepacēlās. Mēs pakāpeniski sašķēlāmies un izšķīdām. Līdzīgs sajukums laikam pārņēma arī mūsu atbalstītājus.

Kaut kas būtiski mainījās arī pašās pēdējās pirmsvēlēšanu dienās. Līdz vēlēšanām uz ielas jutu daudzu cilvēku draudzīgu attieksmi: daudzi vicināja roku, apliecināja savu atbalstu. Taču pašā vēlēšanu dienā cilvēki, mani pamanot, novērsa skatienus. Ņemot vērā mūsu neveiklo kampaņu, es uz labiem rezultātiem īpaši necerēju. Vēlēšanu dienā vismaz vienā pagastā konstatējām par sevi nodoto balsu pazušānu. Iesniedzām protestu, bet tas tika ignorēts. Starptautiskie novērotāji atklāti pateica, ka neviens nepārbaudīja, vai pagastos saskaitītie rezultāti saskan ar tiem, ko izziņo Rīga. Cīnīties par taisnību konkrētajā gadījumā bija bezcerīgi, jo 10 dienas pēc vēlēšanām biļeteni tika iznīcināti. Sevi mierināju ar domu, ka varbūt tā arī labāk. Ja Saeimā tiktu kādi 6–7 mūsu deputāti, tā būtu tikai nervu bendēšana un laika zaudēšana, jo vairākuma atbalstu mēs nesaņemtu. Būtu vienīgi iespēja no Saeimas tribīnes kūdit cilvēkus, kas pašreizējos apstākļos diemžēl labus rezultātus nedod.

Mūsu lojālisti cīnījās, cik spēja, ne reti ar smagām personīgām sekām. Par tām sāpēm un nevēlamiem rezultātiem es un tikai es esmu vainīgs. Mērķtiecīga sabotāža un tautas maldināšana bija jāsaņem. Šad tad sev vaicāju, kur bija nejaušība, kur nodevība – pārāk daudz neatbildētu jautājumu. Saprotu, ka nav vērts rakties aizdomās, jo neveiksmē tādas var rasties par katru, it īpaši par mani, jo es taču mobilizēju un atklāju tos, kas gatavi pretoties esošai varai. Es esmu vainīgs. Tomēr TK *Brīvība* neveiksme simbolizē arī visas tautas neveiksmi. Esam bijuši par daudz lētticīgi, un esam šo kauju zaudējuši, bet gūtā pieredze kalpos, lai mēs uzvarētu visu cīņu.

Nedēļā pēc 6. Saeimas beidzamās plenārsēdes masu medijos parādījās vairākas aptaujas par 6. Saeimas darbību. Varbūt interesanti, ka LNT aptaujā par vispopulārāko Saeimas deputātu izvēlēts tiku es. Tuvākie sāncenši bija Vilis Krištopans un Andris Šķēle, kuri pat nebija 6. Saeimas deputāti. Dīvainā kārtā es esmu palicis kā tautā ieredzēts vadonis, kas palicis viens un bez komandas.

Saeimas un izpildvaras attiecības

No sākuma atbildīgas vietas valstī uzticēsim tādām personībām, kuru pagātne un raksturs galvo par viņiem. Tautas priekšstāvjiem izprieca jau stāv augstāk par visu citu. Mūsu palīgspēkos ir žurnālisti, juristi, pārvaldes ierēdņi, valstsvīri un personas, kas mūsu speciālajās skolās būs baudījuši speciālu izglītību un kuriem tiks atklāti visi sabiedriskās dzīves noslēpumi.

Tautas pārstāvjus vai likumdevējus mēdz saukt par pirmo varu, un arī tautā tiek izprasts, ka vislielāko atbildību par stāvokli valstī nes Saeima. Patiesībā likums Latvijā maz ko nosaka. PSRS bija viena no tautai vislabvēlīgākajām konstitūcijām (pamatlikumiem), bet impērijā valdīja liels terors un

brīvības trūkums. Līdzīgi arī Latvijas Satversme un ratificētās starptautiskās konvencijas sola iedzīvotājiem ļoti piemērotu un cienīgu dzīvi, bet izpildvara tēlo, ka šie mērķi nav sasniedzami, pirmkārt, ekonomiskās nespējas dēļ. Tiesas klusē, un neviens netiek saukts pie atbildības – tas viss ir tikai teātris.

Jāņem vērā – tas, kas nosaka, kuri likumi un kā tiks ievēroti, ir tiesa. Kā zināms, mūsu tiesneši savos amatos ir iecelti uz mūžu, lai gan daudzi no viņiem komunistu laikā darbojās represīvo orgānu uzdevumā. Pastāv vairākas tiesības sargājošas institūcijas: prokuratūra, policija, tiesa u.c. Teorētiski šī sistēma ir pakļauta tautas gribai, bet patiesībā gala vārdu saka šis uz mūžu ieceltais tiesnesis un aprindas, kas šo tiesnesi spēj ietekmēt. Angļu sistēmā par vainu un tās pakāpi lem 12 līdztiesīgi piesēdētāji, kas pārstāv sabiedrību. Latvijā tiesā piedalās tikai divi piesēdētāji, kas formāli skaitās līdztiesīgi lemšanā, bet tiem jau no padomju laikiem iepotēts, ka tiesnesim vienmēr ir taisnība, jo viņš labāk zina likumus. Latvijas piesēdētāji parasti ir vāji sabiedrības interešu pārstāvji, kas par savu darbu saņem tikai tā saucamo kafijas naudu (latu dienā). Parasti tie ir pensionāri vai citādi nenodarbināti cilvēki, kas ir priecīgi par iespēju sēdēt blakus augstiem kungiem.

Viens no svarīgākajiem risinājumiem būtu stiprināt piesēdētāju pilnvaras un atlases kritērijus. Angļu sistēmā piesēdētāji (žūrija) bieži vien apsūdzēto attaisno vai nosoda pretēji tiesneša viedoklim. Es domāju, ka Latvijas sabiedrība un tai lojāli piesēdētāji labprāt sodītu daudzas Latvijā pazīstamas amatpersonas un krāpniekus, lai gan likums it kā atļauj tautas mantas izšķērdēšanu un ļauj advokātiem saņemt lielus honorārus par noziedzīgu darījumu veicināšanu un noklusēšanu.

Arī Saeimas deputātu iespējas nav vienādas. Deputāts, ja viņš spēj pārliecināt 4 savas frakcijas kolēģus, var iesniegt Saeimas izskatīšanai likuma projektu, tāpat kā to var Valsts prezidents, 10'000 vēlētāju. Taču ar to vēl nekas nav panākts, jo tikai Saeimas prezidijs nosaka, vai un kad šo projektu likt Saeimas dienas kārtībā izskatīšanai. Tā es, jau sen sapratis, ka tautai draud ekonomisks sabrukums, neskaitāmas reizes ierosināju rīkot debates par ekonomiskās attīstības pamatprincipiem, bet Saeimas prezidijs 3 gadus šo ierosinājumu ignorēja. Tā vietā tika izskatīti treššķirīgi un piekšķirīgi jautājumi, kā pilsonības piešķiršana par īpašiem nopelniem.

Izpildvarai Ministru kabinetam Satversme izņēmuma kārtā ļauj 81. panta kārtībā pieņemt likumu, kas Saeimai zināmā laikā jāapstiprina. Taču šīs izņēmuma tiesības Latvijā jau ir kļuvušas par normu. Deputātiem atliek lemt gandrīz tikai par Ministru kabineta ierosinātiem likumiem.

Kā viens no tiešās demokrātijas instrumentiem ir paredzēts tautas referendums, bet arī šis instruments Latvijā tiek izmantots tikai tautas maldināšanai. Ja kāda partija grib ierosināt likuma maiņu, tai nav jāvāc 10'000 vēlētāju parakstu. Gan TB/LNNK, gan LSDSP to var ierosināt ar savu deputātu parakstiem. Netrūkst sabiedrisko organizāciju, arodbiedrību, represēto, pensionāru organizāciju u.c., kas spētu diennaktī savākt 10 tūkstošus parakstu, bet līdz šim tautas nobalsošanai tika piedāvāti tikai otršķirīgi jautājumi. Manuprāt, vērtīgs būtu referendums par jautājumiem, kuru risināšanā ieinteresēti vismaz 95% nabadzībā iedzītās tautas. Tāds varētu būt par tautas lomas stiprināšanu tiesā un uz mūžu iecelto, represīvajos orgānos strādājušo tiesnešu atcelšanu, par ekonomikas attīstības principiem un atbildību, par kompensāciju pieprasīšanu okupācijas laikā cietušajiem u.tml.. Tauta taču nekad nav prasījusi šoka terapiju, totālu privatizāciju, ražotņu un darba vietu iznīcināšanu u.tml. Bet tādus tautai būtiskus jautājumus esošās politiskās partijas un sabiedriskās organizācijas izvīzīt negrib.

Saeimā ir vēl viena nomenklatūras iecelta un ļoti nežēlīga vara. Tā ir Saeimas kanceleja. 6. Saeimas laikā kanceleja par trijām nedēļām novilcināja Tautas kopas «Brīvība» atzīšanu. Kanceleja mums liedza tiesības kopēt savus materiālus, izmantot Saeimas pastu, telefonu un transportu. Kad sākām intensīvāk strādāt, kanceleja sāka liegt mani palīgiem uzturēties Saeimas telpās pēc oficiālā darba laika un izejamās dienās. Tas viss un citas barjeras gandrīz paralizēja mūsu darbu. Saeimas kanceleja ir permanenta birokrātija, kas tur sēd vēl no komunistu laikiem.

Vēl viens šķērslis neatkarīgu deputātu darbībai ir Pieprasījumu komisija. Katru deputātu ierosinājumu vispirms izskata Pieprasījumu komisija un var to iesaldēt. Ja ierosinājums tomēr tiek atzīts par pamatotu, tas nonāk Saeimas prezidijā, kas arī var to iesaldēt un nelikt dienas kārtībā.

Satversme gan nosaka kancelejas, Saeimas prezidija un ministru atbildību, bet praksē tas netiek ievērots. Piemēram, ministriem ir pienākums pamatoti atbildēt uz deputātu jautājumiem, bet 6. Saeimas laikā Šķēles valdība uz deputātu jautājumiem neatbildēja. To nokārtoja ar divu soļu paņēmieni: vispirms nolēma, ka uz deputātu jautājumiem atbildēs speciālā sēdē, lai netraucētu darba kārtību, bet pēc tam deputātiem piedāvāja neērtu speciālās sēdes laiku, tā ka deputātu vairākums labprāt balsoja, lai tā sēde, kurā ministri atbildētu uz jautājumiem, nemaz nenotiktu.

Saeimas prezidijs ir apguvis mākslu, kā valdošo aprindu interesēs kavēt deputātu darbu. Piemēram, dienas kārtībā tiek ielikti piekšķirīgi jautājumi, un katrs deputāts drīkst par tiem pēc patikas

izteikties. Parasti deputāti šo iespēju ar īpašu daiļrunību un asprātību arī izmanto. Svarīgus jautājumus, kā budžeta pieņemšanu, parasti izskata naktī vai īsi pirms atvaļinājuma, kad deputāti ir noguruši un grib ātrāk doties mājās. Tāpēc nekas netiek dziļāk izskatīts un saskaņots, tikai mehāniski nobalsots. Visnepatīkamāk ir, kad dienas kārtībā ieliek milzīgi daudz lēmumu – ap 500 un vēl vairāk, un dzen tos cauri balsošanas mašīnai milzīgā ātrumā. Tā, mehāniski spaidot pogas, var tikt nobalsotas visneiedomājamākās lietas. Deputāti šādām sēdēm pat gribēdami nespēj sagatavoties un visus jautājumus apskatīt, bet valdošā koalīcija to pat necenšas darīt, bet balso pēc priekšsēdētāja īkšķa norādījumiem. 6. Saeimas beigās bija kuriozs gadījums, kad referents likuma 3. lasījuma vietā caur Saeimu izdzina 1., jau pieņemto, likuma lasījumu.

Bez tam Saeimā ir ieviesies mīts, ka nedrīkst pieņemt likumu, pirms nenorāda, no kurienes ņemt naudu šā likuma izpildei. Ja tā nauda budžetā nav paredzēta, likumu nemaz nedrīkst ierosināt. Tā Saeimā ir izveidota vesela sistēma, kas ļauj noslāpēt katru varai nevēlamu deputātu iniciatīvu. Pēc šādām bezjēdzībām deputāts ātri vien izprot, ka ir pilnīgi bezspēcīgs. Var taisīt troksni, kā to darīju es. Prezidijs tīri ļeņinskā garā to nelielās devās pieļauj, ļaujot nolaist tvaiku, bet no tā nekas nemainās.

Tradicionāli pasaulē likumdevēju iestāde kontrolē izpildvaru, liedzot tai naudu un liekot atkāpties, bet Latvijā šāda demokrātijas izpausme vairs nav iespējama, jo budžetu sastāda premjerministrs, kas Saeimas ierosinājumus nepieņem.

Kādreiz lielas cerības tika liktas uz Saeimas izmeklēšanas komisijām. Abās komisijās, kurās es piedalījos, mēs pieklājīgi aicinājām cilvēkus, lai viņi kaut ko pastāsta. Šiem cilvēkiem nav pat uzlikta atbildība par patiesības teikšanu – viņi var stāstīt, ko vien iedomājas vai neteikt neko. Neapšaubāmi visvairāk informācijas varētu iegūt no Saeimas un valdības šoferiem un apsardzes darbiniekiem. Viņi zina atbildes uz tiem jautājumiem, ko nespēja atbildēt ne prokuratūra, ne Saeimas izmeklēšanas komisija. Deputāti to labi zina un labprāt par to informē savus kolēģus, bet oficiāli neko nesaka. Tā veidojas visneiedomājamākā liekulība, kad visi visu sen zina, bet atklātībai neko neizpauž. Šoferus un sargus uz izmeklēšanas komisiju neaicina, aicina augstus ierēdņus, kas labāk izskan presē. Taču šie ierēdņi neko jēdzīgu nepastāsta. Ja šoferi un citi apkalpotāji, kurus deputāti uzskata par uzmanības necienīgiem, justu sabiedrības atbalstu un ja viņiem nebūtu jāriskē ar sava darba zaudēšanu šajos ekonomiskā terora apstākļos, viņi spētu pastāstīt ļoti daudz. Viņus algo tauta, tāpēc viņiem jābūt lojāliem, pirmkārt, tautai, un tikai pēc tam saviem priekšniekiem. Apsardzes darbinieki savos žurnālos reģistrē visus ienācējus un aizgājējus, viņu uzturēšanās laikus un citus apstākļus. Šoferi bieži vien ved un gaida augstas amatpersonas un viņu draugus, nogādā dažādus sūtījumus. Abiem jāatskaitās par visiem ārpus kārtas notikušiem atgadījumiem un pakalpojumiem. Tas viss būtu neatsveramas liecības nopietnā izmeklēšanā. Bet atbalsta izjūtas nav, un darba zaudēšana ir ļoti reāla. Tā iznāk, ka vainīgie un viņu līdzinātāji paliek nesodīti un atklāti par mums ņirgājas, bet mēs viņu priekšā godbijīgi klanāmies.

Politiskie spēki

Jāceļ rūgšana, ķildas un ienaidi tautā. Patlaban ir svarīgi tautu skaldīt ar kaislībām un svešām domām, un ar iznīcinošu kritiku atradināt no patstāvīgas domāšanas. Liksim izteikt pretrunīgus uzskatus, kamēr no sarežģījumiem tauta neatrod vairs izeju. Tauta jāgrūž no vienas vilšanās otrā. Apdāvinātos radošos tautas garus ir jāvada uz tukšu runu cīņām (Saeimā), kur mēs rīkosim izrādes ar lielu daiļrunību, līdz ļaudis no skaistām runām būs noguruši.

«Gudro stratēģija un taktika»

Politisko partiju skaits Latvijā jau pārsniedz 40. Partijas it kā atklāj un cīnās pret konkurējošo partiju nekaunībām – tautai rodas iespaids, ka varbūt ir manāms tautas labdaris, jo gribas ticēt sapnim – cerībai, ka tāds taču ir saredzēts.

Tauta vairs netic, ka kāds deputāts varētu patiešām nostāties tās pusē. Plaši izplatīta pārliecība, ka «visi deputāti ir vienādi», bet tad jau ar vēlēšanām neko nevar iespaidot. Tas tautu pakļauj bezcerībai un apātījai. Kādreiz tauta pievērsa īpašu uzmanību tiem, kas kā «baltie zvirbulīši» slēpa savas partijas nodevību, kā arī tiem, kuru tēlus viņu partijas sargā, piešķirot tiesības publiski izteikt pretēju viedokli vai pat atšķirīgu balsojumu, bet tikai tad, kad jau «bumba ir vērtos» un nomenklatūras uzvara jau nodrošināta.

Cik iespējams, ir jāatmasko partiju finanšu noslēpums. Atcerēsimies Šķeles kunga apgalvojumu, ka 6. Saeimas vēlēšanās viņa draugi esot sagādājuši lielu daļu finansējumu visām partijām (izņemot

Zīgerista partiju) un ka vismaz Stendzenieka devību finansēja valsts uzņēmumi (neatmaksātais kredīts, ko garantēja «Ventspils Nafta»).

Tautai tiek potēts mīts, ka politiķu gods esot uzticība pret savu partiju, bet ne pret saviem vēlētājiem. Un tā Latvijas politisko partiju finansētāji ir uzurpējuši tautas suverēno varu.

No katras ievēlētās amatpersonas būtu gaidāma konsekventa darbība, lai veicinātu tieši to programmu, kuru viņš solījis vēlētājiem balotēšanas laikā, bet Latvijas politikā valda «Gudro stratēģija» – solīt vienu, bet darīt pretējo, kā arī ieviest ekonomisko teroru. Viss jau ir iepriekš sagatavots, lai atkārtoti maldinātu un šķeltu tautu.

Tikai ar vairākumu Saeimā vai referendumā likuma paredzētā kārtībā spēsīm īstenot tautas gribu, jo mazākumā šai velnišķīgajā sistēmā nekā nepadomsim.

Ģeopolitika

Gandrīz visi novērotāji piekrīt, ka pasaulei ir šādi kopējie mērķi: izvairīties no kodolieroču kara, zemes pārapsdzīvotības un ekoloģiskas katastrofas. Bez tam katrai valdībai un tautai ir savi atšķirīgi mērķi, savas nacionālās intereses. Lielvalstis cenšas vairo un noturēt savu iespaidu pār citām valstīm, bet interesanti, ka šajā demokrātijas laikmetā tikai kādi 15 % jebkuras lielvalsts iedzīvotāju atbalsta savas lielvalsts ģeopolitisko mērķu sasniegšanu, kuri pēc būtības ir nežēlīgi un amorāli.

Sākot no Polijas sadalīšanas, Eiropa tika pārvērsta par divpolāru teritoriju, kurā par ietekmes sfērām cīnījās galvenokārt Vācija un Krievija ar saviem sabiedrotajiem. Šī sāncensība XX gadsimtā kalpoja par iemeslu diviem pasaules kariem un neizmērojamām tautu traģēdijām. Grūti saprast, kāpēc pasaule un it īpaši vienīgā superlielvalsts ASV negrib saprast, ka stipra Centrāleiropas valstu apvienība ir vienīgais reālais risinājums, kas ierobežotu kā Vācijas, tā Krievijas ekspansiju un kalpotu par pamatu draudzīgai Eiropas valstu sadarbībai un taisnīgam mieram.

Pasaules vareno savvērestības mērķis ir atjaunoto Latvijas brīvvalsti iekļaut Maskavas–Berlīnes bipolārajā Eiropā – Eiropas savienībā vai ar Hanzas savienības atjaunošanas mērķi. Centrālās un Austrumu Eiropas valstīm šis mērķis nav izdevīgs, jo tas neveicinās šo valstu attīstību un paralizēs Ziemeļu–Dienvidu tirdzniecību. 1998. gada 3. jūnijā Kopējās ES un Latvijas parlamentārās komisijas Rīgā pieņemtie lēmumi, it īpaši lēmums par Latvijas iestāšanos Eiropas savienībā, nav likumīgi, jo, pēc komisijas kopējā kārtības ruļļa, lēmums ir pieņemts tikai tad, ja par to nobalsojis katras delegācijas vairākums. Latvijas delegācijā bija 12 delegāti, bet «par» balsoja tikai 4 no 8 klātesošajiem. 4 balsis no 8 nav vairākums, nemaz nerunājot par 12. Kad es uz šo faktu norādīju ar rakstisku iesniegumu, Latvijas delegācijas vadītājs, bijušais komjaunatnes funkcionārs Andris Ameriks stundu pēc balsojuma lika pārļaut ierakstu sēdes protokolā, ierakstot, ka balsojumā piedalījušies tikai 7 Latvijas delegāti, tādējādi 4 balsis uzskatot par vairākumu. Šim rupjajam viltojumam ir vairāki liecinieki, kas vajadzības gadījumā liecinās par lēmuma nelikumību.

Katastrofālā ārpolitika

Ārpolitikas pamatuzdevums ir izvairīties no ārējiem iespaidiem un ietekmēm. Tas ietver gan ģeopolitiku, gan ekonomiku, kā arī nacionālas, kultūrvēsturiskas pašapziņas atzīšanu visā pasaulē. To Latvija var vislabāk panākt, sekojot šādām pamatnostādņēm.

No svešām tautām un ticībām ir jāveido sev draugi un sabiedrotie.

Mūsu nacionālai valstij, latviešu valodas aizsardzībai un kultūrvēsturiskas pašapziņas pilnveidošanai ir jādod prioritāte. Tikai pateicoties mūsu nacionālās kultūrvēsturiskās pašapziņas atzīšanai starptautiskajās institūcijās, tiek atzīta mūsu nacionālā valsts, un pat okupācijas laikā liela daļa pasaules valstu turpināja atzīt «*de jure*» neatkarīgo Latvijas Republiku.

Septiņi simti tūkstoši (700 000) lielākoties nevainīgu cilvēku atrodas latviešu tautas aizbildnībā un neizbēgami nāks papildus daudzums, mūkot no bada un nemiera bijušajā Lielkrievijā. Ikatrs no viņiem ir indivīds ar atšķirīgiem viedokļiem un sapņiem, un ikkatrs vispārējs risinājums, kur netiek lemts par katru atsevišķi, nav pieņemams.

Sava ģeogrāfiskā stāvokļa dēļ (tranzītceļi) lielā, ilgstošā karā Baltijas valstis neizbēgami kļūs par kara lauku. Šai laikmetā censoņi gadu desmitus darbina savas militārās ražotnes, bet pati cīņa izšķiras dienās vai nedēļās.

Latvijas valdībai ir jāsaudzē latviešu asinis un jānovērš moderna laikmeta militārais posts. Latvija nedrīkst dot iegānu liet mūsu asinis vai postīt mūsu zemi, bet miera laika sadarbībā Latvijai jāprasa dzelzainas garantijas, ka nekavējoši un pilnībā saņems kompensācijas par kara darbības sekām Latvijā. Abrenes jautājums jārisina starptautiski, un jāgatavo Kaļiningradas jeb Kēnigsbergas risinājums Lietuvas vai Polijas labā.

Latvijai jāklūst par morālu spēku pret bruņotas vardarbības lietošanu konfliktu risināšanā.

Pretdarbību Ziemeļu–Dienvidu saišu attīstībai izrādīja Latvijā valdošā partiju koalīcija, it sevišķi ietekmīgais «Latvijas ceļa» izvirzītais satiksmes ministrs (vēlāk premjerministrs) Vilis Krištopans, kas pret skaidri izteiktu tautas gribu slēdza Vaiņodes–Liepājas dzelzceļa līniju, tā pārraujot gadsimtu veco Liepājas – Odesas dzelzceļa maģistrāli. Mūsu ārpolitikas veidotāji cenšas visādi izpatikt lielvalstīm un atbalstīt bipolāro Rietumu–Austrumu jauno Eiropu, kurā Latvijas un citu postkomunisma valstu iedzīvotāji tiek pārvērsti par baltajiem vergiem.

Jautājums ir tāds: kurš ir atbildīgs? Grūti saprast. Liela komanda. Visi pakļaujas, vienalga, kam. Mēs runājam par ārlietu politiku, mēs runājam par to, ko domā Maskavā, ko domā Bonnā, ko domā Briselē, ko domā kaut kur citur, bet nevis par to, ko domā mūsu tauta.

Mēs esam atkarīgi no visdažādākajām sazvērestībām. Mēs neesam atkarīgi no tautas gribas un neaizstāvam to, kas tautai ir svēts un vajadzīgs. Ir kaut kāds mīts, ka mēs gribam, ka mēs visi gribam iet uz Eiropas Savienību. Eiropas valstīs ir bijuši referendumu ar pretējiem rezultātiem: no 15 valstīm, kas tur ir, 5 valstu iedzīvotāji vairs tur negrib būt, jo viņi sāk saprast, kāda tā lieta ir... Eiropas Savienība mūs atšķaidīs, pirmkārt, ar krieviem, kuri šeit ir, un, otrkārt, gudrākie brauks prom no Latvijas, jo Latvija tiek nolemta nabadzībai, būs ubagu valsts ar eiro, kas te tiks ieviests. Mums vairs nebūs monetārās politikas, mums jau nemaz nav bijusi laba monetārā politika, bet šo iespēju mēs palaidīsim garām galīgi. Nebūs iespēju vairs stimulēt ekonomiku fiskāli, jo atkal tiks pieņemti smagi ierobežojumi. Vācijas iedzīvotāji vairs negrib būt Eiropas Savienībā. Kols viņus neuzklausa. Es saprotu, ja Vācija ieies Eiropas Savienībā, kā tā tagad veidojas, tad Austrumvācija uz mūžīgiem laikiem būs ubagu zeme, bet tas viss ir labi. Mēs klanāmies un lūdzamies: lūdzu, atļaujiet mūsu tautai palikt par ilgtermiņa ubagiem!

Baltijas jūras valstu stratēģiskajam ģeopolitiskajam mērķim jābūt Ziemeļu un Dienvidu valstu apvienošana no Baltijas līdz Melnajai jūrai. Šā mērķa dēļ savulaik cīnījās Zviedrijas karaļi – līdz Kārlim XII. Līdzīga izpratne bija rietumlatviešiem un leišiem, kas savulaik dibināja savienību ar Poliju. Viņiem izdevās radīt ietekmīgu savienību, kas aptvēra plašu teritoriju no Baltijas līdz Melnajai jūrai un plašus apgabalus Rietumu virzienā. Kad krievu ciltis bija tatāru–mongoļu verdzībā, Lietuvas–Polijas valsts bija lielākā visā Eiropā. Tā bija pirmā reliģiskā savienība, kurā nepastāvēja konfesionālas pretrīkstības. Latvijas ārpolitikai būtu jāveicina arvien stiprākas politiskās, tirdzniecības un kultūras saites ar mūsu likteņa un senas kultūras brāļiem Centrāleiropā.

Pasaules mērogā ASV ģeopolitiķi tagad atklāti raksta, ka ASV ir tikai maza sala tālu no daudz lielākās un bagātākās Eirāzijas. Amerikai savas visvarenības labā jānovērš jebkāda iespēja Eirāzijā veidoties kādai citai ievērojamai saimnieciskai varai, jo tā ar laiku spētu sacensties bruņojumā un militārā spēkā.

Ja Eiropas valstis sacelsies pret savu iznīcināšanu, tad «gudro» vārdā atbildēs amerikāņu, ķīniešu vai japāņu lielgabali. Briesmu gadījumā «gudrie» draudēs uzspridzināt veselas galvaspilsētas ar visām iestādēm.

«Gudro stratēģija un taktika»

Tādi draudi Eirāzijā nav tikai no kristus ticīgiem Berlīnē un Maskavā, bet šodien ir saskatāmi arī konfuciānisma un islama valstīs. Uz laicīgām personībām un līgumiem nevar paļauties. Jāatceras, ka pēc Pirmā pasaules kara nebruņotā, demokrātiskā Veimāras republika dzemdēja Hitleru un Otro pasaules karu.³³

Līgumus par tirdzniecības kārtību, ieroču attīstību un bruņošanas, rūpniecības spējām un piesārņošanas tiesībām un atomstaciju demontāžu var uzspiest un piespiedu izpildi var nodrošināt ar varu. Virsroku tehnoloģiskās iemaņās un «smadzeņu piesavināšanā» var veikt ar visspožākajām atalgošanas spējām. Tradicionāli sāncensā attīstību var kavēt ar nestabilitātes radīšanu konkurentu teritorijās un robežjoslā, ar sanitārā kordona veidošanu, ar starptautiska boikota uzspiešanu un citādi.

Anglosakšu jūras valstīm ir bīstami iekšzemes infrastruktūras projekti, tāpēc tos cenšas nepieļaut vai izjaukt. Transsibīrijas dzelzceļa būvei sekoja Krievu–Japāņu karš, bet Berlīnes–Bagdādes dzelzceļa būvei – Pirmā pasaules karš. Šodien būtiski ir šādi faktori.

1) 1993. gadā tā laika Eiropas komisijas prezidenta Žaka Delora vīzija par plašu, modernu infrastruktūras tīkla būvniecību visas Eiropas mērogā.

³³ V.E.: Hitlera Vācija «dzemdēja» Otro pasaules karu ne lielākā mērā kā PSRS un Rietumu «demokrātijas».

2) 1996. gadā Pekinas starptautiskā konference par Eirāzijas sauszemes tilta jeb «Zīda Ceļa» infrastruktūras projektu, kurā Rietumeiropa, Krievija, Āzija, Ziemeļaustrumāzija, Indija un Ķīna kļuva par vienotu ekonomisku telpu, pārvarot iekšzemes valstu noslēgtību un izolētību.

3) daudz mazākā mērogā «Via Baltica».

Pret ģeopolitisko spēka līdzsvara stratēģiju ir tikai viena pretinde – kopējo interešu apzināšanās un turēšanās pie universālajām cilvēces vērtībām.

Nafta un starptautiskie parādi nogremdē Padomju Savienību

Anglosakšu jūras valstis jau 1924. gadā formāli izprata, ka tas, kas kontrolē naftas ieguvu un piegādi, tas kontrolē visu pasauli. Gandrīz visu šā gadsimta karu un konfliktu pamatā bijusi vēlme kontrolēt naftas un citu stratēģisko materiālu ieguvu un transportēšanu.

Lielākās ieguves vietas, ja neskaita PSRS, atrodas mazattīstītajās valstīs, bijušajās kolonijās un it īpaši Tuvajos Austrumos, bet septiņas lielākās naftas kompānijas pieder Lielbritānijai un ASV. Turklāt tieši šīs kompānijas, nevis naftas ieguves zemes, pārņēma lielāko naftas tirdzniecības ienākumu daļu. Naftas tirgus kontroles dēļ notika neskaitāmi apvērsumi. Pāreja uz kodolenerģijas izmantošanu pamatīgi mazinātu naftas stratēģisko nozīmi, tāpēc tika radītas vairākas labi finansētas kustības pret kodolenerģijas izmantošanu

1971. gadā ASV izstājās no zelta standarta sistēmas. ASV dolāru sedz tikai jaundrukāto dolāru pirktspēja.

1973. gada maijā ietekmīgu personu dibinātā Bilderbergas grupa nolēma izraisīt naftas cenas pacelšanu par 400%.

1979. gadā naftas cena pieauga no 14 līdz 40 dolāriem par mucu.

1979. gadā Pols Vokers īstenoja jaunu, radikālu monetāro politiku, lai padarītu ASV dolāru par visnepieciešamāko valūtu pasaulē.

SVF tika pārvērstas par pasaules policistu un parādu piedzinēju. Valstīm parādniecēm tika teikts: ja tās grib saņemt ārvalstu kredītus, tām jāsamazina imports, it īpaši tehnoloģijas iepirkšana, jāpārtrauc valsts subsīdijas pārtikas ražošanai un citām vajadzībām, jādevalvē sava valūta, lai atvieglotu eksportu, kas pelnītu dolārus parādu dzēšanai. SVF šajās valstīs ieviesa arī strukturālus pārkārtojumus, kas bija kā noteikums ārējā parāda pārstrukturēšanai, tika uzspiesta privatizācija. Kad parādu nasta kļuva pietiekami smaga, notika parādzīmju apmaiņa pret īpašnieka dalības zīmēm, t.s. «akcijas pret parādiem».

Brīvais tirgus labi kalpo valstīm ar senāku, attīstītāku un noslīpētāku ekonomiku. Savukārt mazāk attīstītas valstis, ja tās neaizsargā savu tirgu, neglābjami tiek iedzītas parādu verdzībā un paliek par kolonijām. «Brīvais tirgus» ir tikai runga, lai piespiestu vājākās nācijas pakļauties izlauptāšanas procesam.

No 1973. līdz 1986. gadam Trešās pasaules valstis pārdzīvoja īstu sabrukumu. Lai izrautos no parādu jūga, 85 jaunattīstības valstis 1976. gadā izveidoja t.s. Nepievienojušos valstu bloku un no ANO tribīnes pieprasīja ieviest pasaulē taisnīgu ekonomisko kārtību, pārkārtot diskriminējošo tirdzniecības sistēmu, likvidēt peldošo valūtu kursu anarhiju, dot iespēju jaunattīstības valstīm ieviest sev modernu tehnoloģiju, iesaldēt ārējos parādus un saņemt investīcijas savas tautsaimniecības un infrastruktūras attīstībai. Nepievienojušos valstu blokā, ko vēlāk Rietumi nosauca par Trešās pasaules valstīm, dzīvoja 80% pasaules iedzīvotāju, un tās pēc sev ļoti neizdevīgiem noteikumiem apgādāja industriālos Rietumus ar izejvielām un lētu darbaspēku. Dažos mēnešos tika noorganizēta galveno Nepievienojušos valstu kustības stratēģija (Indiras Gandijas, Sirimavos Bandarenaikes un Frederika Vila) izstumšana no vadošajiem amatiem viņu valstīs. Pārējos kustības vadītājus sašķēla un apstrādāja pa vienam. Tečere 1982. gada pavasarī pieteica karu Argentīnai, lai nodemonstrētu Trešās pasaules valstīm, kas var notikt, ja tās pretosies angloamerikāņu politikai un iedzīšanai parādu jūgā. Ar laiku Dienvidamerikas zemēm uzspieda mainīt akcijas pret parādiem.

Jau 1973., bet it īpaši 1979. gados Padomju Savienībai pavērās ērts valūtas pelnīšanas avots, pārdodot pasaules tirgū savu naftu. Naftas eksports bija galvenais PSRS valūtas ieņēmumu avots, par ko tika pirkti graudi, Rietumu tehnoloģija un patēriņa preces.

1983. gadā Londonā tiek dibināts Komunisma izpētes centrs (KOIC). Braucienus finansēja Soross. Tiek iesaistīti A. Čubais, J. Gaidars u.c.

1986. gadā Reigans pasludināja Stratēģisko aizsardzības iniciatīvu (SAI).

1986. naftas cenas krita līdz 10 dolāriem, bet stabilizējās 14–16 dolāru līmenī par mucu.

Naftas cenu kritums bija nāvējošs trieciens novājinātajai un atpalikušajai PSRS ekonomikai. Lai gan PSRS bija aizdevusi ģeopolitiski draudzīgām valstīm (Angolai, Kubai, Vjetnamai, Irākai un citām) vairāk nekā tā bija parādā Rietumu valstīm, tā tos parādus nespēja piedzīt un sabruka pēdējās cerības

reformēt satrunējušo kompartijas birokrātiju. Gorbačova cilvēki nolēma visas kārtis likt uz apvienoto Vāciju.

PSRS ārējais parāds 1989. gadā sasniedza 54 miljardus dolāru un turpināja augt. Sekoja strauja importa samazināšana, kas īpaši skāra tehnoloģiju importu.

10. novembrī sākās Berlīnes mūra demontāža, Brandenburgas vārtus oficiāli atvēra 22. decembrī. Rietumi, lai paralizētu Vācijas saimnieciskās iespējas, tās kancleram Kolam, kam bija plaši projekti Centrālo un Austrumu Eiropas atjaunošanai, uzspieda saistības pievienoties Eiropas valūtas ūnijai, kuras ietvaros finanses kontrolē nevis pati Vācija, bet Eiropas centrālā banka. Eiropas institūcijas lemj pat par līdzekļu piešķiršanu Vācijas austrumu apgabaliem, nemaz nerunājot par starptautiskiem projektiem. Kols nesen informēja sabiedrību par šiem tā laika slepenajiem spiedieniem, un šīs grāmatas tapšanas laikā notiek izrēķināšanās ar Kolu un viņa Kristīgi demokrātisko partiju.

Jaunā Pasaules Kārtība

Pēc Berlīnes mūra sabrukšanas pasaule gaidīja uz «miera dividendi», jo bruņošanās izdevumus bija iecerēts novirzīt tautu attīstībai. Zinoši novērotāji bijušajās Austrumu bloka valstīs saskatīja milzīgas ar parādiem neapgrūtinātas vērtības, kuras varētu atjaunināt un modernizēt ar hipotekāru finansēšanu, radot lielu ekonomisku pacēlumu. Daudzi gan izteica bažas par šāda uzplaukuma iespējamo nelabvēlīgo iespaidu uz pasaules ekoloģisko stāvokli. Rietumi gribēja saglabāt sev labvēlīgu pasaules ekonomisko un militāro hierarhiju.

Kompartija, izprotot, ka viņas pārvaldītā impērija ir zaudējusi cīņu ar anglosakšu dominēto Rietumu pasauli, izvēlējās «aiz mums kaut vai plūdi» stratēģiju un izmantoja savu varu un kontroli pār tiesības sargājošiem orgāniem, lai pārņemtu visus ekonomiskos resursus, līdz ar to sev nodrošinot politisko varu nākotnē. Impērijā esošām tautām dāvināja «neatkarību», kas kalpo, lai tās izlaupītu individuāli un pakļautu ekonomiskam teroram. Atšķirīgās jurisdikcijas kalpo arī kriminālo elementu saudzēšanai un zagtas naudas atmazgāšanai. Tā bijusi kompartijas nomenklatūra Austrumu bloka valstīs ir saglabājusi savas privilēģijas un cer leģitimēt savu politisko un ekonomisko varu jaunajā pasaules kārtībā. Kā Rietumi, tā Austrumi vēlējās internacionalizēt pasaules stratēģiskos kuģniecības, ostu, dzelzceļu un cauruļvadu un citus tranzīta ceļus, lai pasaules tirdzniecību nodrošinātu pret nacionālu interešu izraisītiem traucējumiem.

1989.–91. gados naftas cenas tiek šūpotas, un tā rezultātā sabrūk SEPP – komunistisko valstu Savstarpējo Ekonomikas Palīdzības Padome, tā saraujot tirdzniecības saites bijušajā komunistu blokā.

1989.–91. gadā Irāka, tikko beigusi astoņu gadu karu pret Irānu, bija pamatīgi noplicināta ar 65 miljardu dolāru ārējo parādu par ieroču piegādi. Bija nepieciešama nauda Badušanas aizsprosta pabeigšanai, kas ļautu apūdeņot lauksaimnieciski izmantojamo zemi un nodrošinātu Irāku ar pašaudzētu pārtiku. Amerikāņi, pirms piešķirt jaunu kredītu, pieprasīja privatizēt Irākas naftas rezerves, kas, iespējams, ir lielākās pasaulē. Sadams Huseins šādai prasībai nepiekrita. Huseins tika ievilināts slazdā, un 1991. gada 17. janvārī sākās Persijas līča karš. Kamēr pasaule jūsmoja par amerikāņu ieroču pārākumu Irākā, aizkulisēs ASV Valsts sekretārs Džeimss Beikers piedzina no Vācijas, Japānas, Kuveitas un Sauda Arābijas 54,5 miljardus dolāru, lai segtu Persijas līča kara izdevumus. Ar to tika ierobežota gan Japānas, gan Vācijas spēja veikt lielus infrastruktūras projektus. It īpaši anglosakšu jūras valstis oponentē iekšzemes infrastruktūras projektiem, kur jūras valstīm nav īstas pieejas. Vācija un Japāna ir uzskatāmas kā anglosakšu sāncenši, kurām nenāk labums no tā, ka anglosakšu karaspēki stāv pie Irākas naftas krāniem, bet ASV piespieda tām maksāt par jauno kārtību. Viena ievērojama personība par to izteicās: «Cik ilgi vēl pasaule samierināsies ar to, ka valstīm jāalgo viens žandarms, kas ievieš savu pasaules kārtību? Japāna, Vācija un ar naftu bagātās zemes finansē šo žandarmu...»

Šoka terapija

ASV ģeopolitiskā uzvara ir atļāvusi tai uzspiest SVF diktātu visai sev nesabiedrotai pasaulei, kā arī saviem sabiedrotajiem, bet potenciāliem sāncenšiem. Komunistu pasaules pakļaušanās SVF nenotika bez sīvas cīņas.

1990. gadā KOIC dibina Maskavā «Pārejas ekonomikas pētniecības institūtu».

4. maijā Latvija deklarē neatkarību.

1990. gadā KOIC Maskavā dibina «Pārejas ekonomikas pētniecības centru» (PEPC).

27. oktobrī ES sāk otro soli ekonomikas un monetārās vienības veidošanā (angļi atturas).

1991. gada sākumā saasinājās cīņa starp Pavlova reformas piekritējiem un tiem, kas atbalstīja pakļaušanos SVF.

janvārī nemieri Baltijā (barikādes).

13. februārī Pavlovs atklātībai paziņo, ka atklāta Rietumu banku savvērestība pret PSRS ekonomiku.

3. martā Latvijā notiek referendums par neatkarību.

5. aprīlī tiek dibināta Eiropas Rekonstrukcijas un Attīstības Banka.

jūlijā G-7 valstis paziņo, ka palīdzība tiks sniegta tikai pēc tam, kad PSRS pieņems brīvā tirgus reformas.

19–21. augustā notiek neveiksmīgais pučs pret Gorbačovu.

3. septembrī Krievijas premjerministrs Silajevs apgalvoja, ka šoka terapija bijušajā PSRS netiks pieļauta. Viņš runāja par bartera tirdzniecības nepieciešamību starp bijušajām Savienības republikām, lai novērstu tirdzniecības saišu pārtrūkšanu, un pat par tirdzniecības sakaru atjaunošanu bijušās SEPP ietvaros. Viņš ar Jeļcinu parakstīja kopēju lūgumu par Maršala plānam līdzīgas palīdzības sniegšanu gan Krievijai, gan citām bijušajām Savienības republikām, lai tās spētu iekļauties modernajā Eiropā.

SVF Bankokā nobalsoja par palīdzības nepiešķiršanu bijušām PSRS republikām, arī Baltijas republikām, kamēr tās nepieņems SVF noteikumus – t.sk. subsīdiju atcelšana rūpniecībai un lauksaimniecībai.

9–10. decembrī tiek parakstīts Māstrihtas līgums (Anglija saglabā tiesības nepievienoties, kā arī nepiedalīties Eiropas valūtas savienībā – EVS).

1995. gada martā Čubaisa kabinets pieņem pirmo Rietumu diktēto «aižņēmumu pret akcijām plānu».

Bija pagājuši seši gadi, kopš anglosakši, manipulējot ar naftas cenām, sašūpoja PSRS ekonomikas rentabilitāti, un tikai tad tiek pieņemts lēmums dzīt visas bijušās PSRS republikas parādnieku slazdā. Rietumi novērojuši, ka pie varas palikuši bijušie partijas un komjaunatnes idejisko daļu vadītāji, tādi kā Čepānis, Čevers, Kaksītis, Kiršteins, Gorbunovs, Inkēns, Panteļejevs, Umanis-Rumpītis u.c., un ka Primakovs ir izdevis slepenu Komunistu partijas rīkojumu izmantot savu saimniecisko varu, iekšlietu un tiesas pārvaldes iespējas, lai nodrošinātu partijas turpmāko politisko varu. Bijušais ideoloģiskais aparāts ilgstošā vēstures posmā pierādījis, ka savu personīgo mērķu dēļ ir gatavs uz visu – Gulagu, reliģijas vajāšanu, represijām, tautu pārvietošanu, īpašuma konfiskāciju, masveida bada organizēšanu, bezsākņu internacionālismu, dubultstandartu sludināšanu utt., bet tāpēc, ka tie laikus transformējušies par demokrātiem un reformatoriem, tēlo, ka tie esot atmazgāti no pagātnes grēkiem, bet tagad nostiprinājušies ar dzimtenes izlaupīšanu un ekonomisko terora ieviešanu. Viņu pārvaldē ir pazaudēti brīvie līdzekļi, likvidēti darbāgaldi; humānās palīdzības un mērķa kredīti ir pāradresēti, bet lielas nauda straumes plūst uz Rietumiem. Iespējams, ka daļa bijušā ideoloģiskā aparāta uzskata šādu darbību par svētu, jo tā taču samazina to vērtību, ko Rietumu finansisti dzen savā pārvaldījumā. Tomēr visiem skaidrs: pat ja Rietumi gribētu nākt palīgā ar dāvanām vai kredītiem, viņu palīdzība nonāktu cetur. Gribu ticēt varbūtībai, ka Rietumi (ja ne anglosakši, tad vācieši un japāņi) gaida, līdz stāvoklis būs nonācis līdz intervences līmenim. Lai to paātrinātu, bijušajām PSRS sastāvdaļām tiek piedāvāta šoka terapija, bet lai konstatētu, vai intervences laikmets ir klāt, tiek noteikti «Tautas attīstības indeksi» un rakstītas atskaites.

Latvijā saimniecisko darbinieku protests pret gaidāmo izlaupīšanu un «šoka terapiju» neguva plašu sabiedrības atbalstu, jo tādas organizācijas kā Darbaļaužu kolektīvu padome un Vislatvijas Glābšanas komiteja daudziem asociējās ar Interfronti un neuzticības izpausmi jaunajai Latvijas valstij. Sabiedrības noskaņošana bija tik labi veikta, ka pat kādreiz tik drosmīgais latviešu patriots Alberts Kauls neturpināja savu pareizo cīņu, bet salūza un visas Latvijas priekšā ar asarām acīs lūdza piedošanu jaunajiem dzimtenes postītājiem. Rubiks, turpretī, skaidroja, ka 1991. gada augustā Gorbačovs viņus nodevis.

Ja stāvoklis būtu izprasts, ticami, ka rūdītie disidenti, antikomunisti, cīnītāji par demokrātiju un nacionālo pašnoteikšanos – visi būtu vienojušies ar komunistu laika fundamentālās zinātnes, ārstniecības, medicīnas un pedagoģijas darbiniekiem, lai Latvijā novērstu izlaupīšanu un SVF šoka terapiju. Bet tie ideoloģiskā aparāta darboņi, kas gribēja sevi iekārtot pēcboļševiku Latvijā, spēja nodrošināt šo izpratnes trūkumu. PSRS laikmeta saimnieciskie darbinieki Rubiks, Kauls un, piemēram, Vidavskis, kuri visu savu mūžu ir raduši celt un saudzēt, mēģināja pretoties dzimtenes izlaupīšanai un deindustriālizācijai, bet nu tie ir pataisīti par Latvijā gandrīz vienīgajiem komunistiem, vienīgajiem, kas ir atbildīgi par visām latviešu tautas nelaimēm un smago okupācijas nastu. Tagad, kad ir pārgājušas kādreizējās kaislības un eiforija, tieši tādā skatījumā būtu jāpalūkojas uz tādām parādībām kā Vislatvijas glābšanas komiteja 1991. gada sākumā.

Jau pirms PSRS sabrukuma 80. gadu beigās administratīvā un kompartijas vara transformējās topošo privātpašnieku varā. Amerikāņu avīzēs ticis ziņots, ka īsi pirms formālās pašlikvidēšanās

pēdējais slepenais PSKP kongresa lēmums ir bijis pārņemt ekonomisko varu, lai caur ekonomisku teroru nodrošinātu sev politisko varu un ka tas jau esot īstenots citu starpā Latvijā.

Jau 6. Saeimas vēlēšanu priekšvakarā Latvijas Vienības partijas kandidātiem un aktīvistiem tika piegādāta grāmata «Gudro stratēģija un taktika». Tā māca, kā īstenojams ekonomiskais terors. Centrālajā un Austrumeiropā «gudrie», ļaundabīgie ekonomiskās varas turētāji nenoliedzami ir bijuši KP nomenklatūra, tagad Primakova pārvaldījumā. Andris Šķēle bija tikko apstiprināts par Latvijas Republikas Ministru prezidentu, kad Ņujorkas avīzē «Post» (01.02.1996.) Evans un Novaks atklāja, ka Primakovs Latvijā jau izpildījis KP slepeno rīkojumu un ar ekonomisku spēku pārņēmis politisko varu.

Pretestībai neveiksies. Pirmkārt, no mums baidīsies. Otrkārt, mēs ar intrigām (ar tiesām, līgumiem, kredītu noteikumiem utt.) visu sajaucsim. Treškārt, tautas radošie spēki nespēs apvienoties ar tautas aklajiem spēkiem, jo starp tiem būs uzcelts mūris savstarpēja terora formā.

Cik pareizs taču mūsu Veco Gudro izteiciens, ka liels mērķis tikai tad var tikt sasniegts, ja līdzekļu ziņā cilvēks nav izvēlīgs un neskaita upurus, kas jānes. «Upurus no lēticīgo lopiskās sēklas mēs nekad neesam skaitījuši, bija mums jāupurē arī daudzi no savējiem, bet katrs upuris no mūsu puses ir tūkstoš lēticīgo vērts».

«Gudro stratēģija un taktika»

Pēc neatkarības atgūšanas 1991. gadā tautas rokās bija 100 % nacionālā kapitāla valsts īpašuma formā un bez parādiem, bet neatkarības gados pirmos sešos gados jau 86% iedzīvotāju bija iedzīti nabadzības slazdā. Latvijā pastāvošās bagātības nonākuši cittautiešu kapitāla atkarībā. Privatizācijas aģentūrā ir analīzes, ka pēc privatizācijas latviešiem Latvijā piederēs tikai 6% privatizēto bagātību, kas ir viszemākais rādītājs visās pēckomunisma valstīs. Jādomā, ka līdz ar Privatizācijas aģentūras likvidēšanu, kas plānota tuvākajā laikā, tiks likvidēta arī visa dokumentācija, kas var liecināt par šo noziegumu. Alkatības spēks Latvijā ir sasniedzis kulmināciju ar vislielāko tautas objektu privatizāciju.³⁴

Tomēr Latvija ir pārskatāma. To, kas notiek ar Latvijas iedzīvotājiem, zemi un tās bagātībām, to mēs varam uzraudzīt un saimnieciski pārvaldīt. Politīki un visu līmeņu ierēdņi, kas nekalpo Latvijas valsts un tautas uzplaukumam, bet nodod tautas bagātību Primakova organizētiem kompartijas sazvērniekiem, nodod savus vēlētajus, kā arī tie nepatiesu ziņu nesēji, kas maldina tautu vai pasauli, un visu līmeņu ierēdņi, kā arī jaunbagātņiki, kas nav savu bagātību godam nopelnījuši, ir jāsauc pie atbildības. Jāsaprot, ka nevar pastāvēt krimināla nesodāmība par noziegumu tikai tāpēc, ka sazvērnieki ir laikus mainījuši likumus, pēc kuriem viņus varētu tiesāt. Latvijai jābūt vispirms tikumīgai, bet ne vien tiesiskai valstij. Tautai jānodrošina pilnīga, precīza un patiesa informācija par notiekošo valstī un ārvalstīs. No valdības jāsigaida precīza un stingra atskaite – it īpaši par valsts budžeta ieņēmumu un izdevumu pamatojumu, kā arī par rīcību ar valsts mantu.³⁵

Baltijas jūras valstu stratēģiskajam ģeopolitiskajam mērķim jābūt Ziemeļu un Dienvidu valstu apvienošana no Baltijas līdz Melnajai jūrai. Šī mērķa dēļ savulaik cīnījās Zviedrijas karaļi – līdz Kārlim XII. Līdzīga izpratne bija rietumlatviešiem un leišiem, kas savulaik dibināja savienību ar Poliju. Viņiem izdevās radīt ietekmīgu savienību, kas aptvēra plašu teritoriju no Baltijas līdz Melnajai jūrai un plašus apgabalus Rietumu virzienā. Kad krievu ciltis bija tatāru–mongoļu verdzībā, Lietuvas–Polijas valsts bija lielākā visā Eiropā. Tā bija pirmā reliģiskā savienība, kurā nepastāvēja konfesjonālas pretrīkstības. Latvijas ārpolitikai būtu jāveicina arvien stiprākas politiskās, tirdzniecības un kultūras saites ar mūsu likteņa un senās kultūras brāļiem Centrāleiropā.

Pasaules mērogā ASV ģeopolitiķi tagad atklāti raksta, ka ASV ir tikai maza sala tālu no daudz lielākās un bagātākās Eirāzijas. Amerikai savas visvarenības labā jānovērš jebkāda iespēja Eirāzijā veidoties kādai citai ievērojamai saimnieciskai varai, jo tā ar laiku spētu sacensties bruņojumā un militārā spēkā.³⁶

³⁴ V.E.: Šī rindkopa jau ir bijusi augstāk, tikai «tautas objektu» vietā tur «tautsaimniecības objektu». Tomēr teksta sakarības dēļ atstāju šo atkārtojumu.

³⁵ V.E.: Šī rindkopa arī atkārtojas, bet augstāk tā ir bijusi citā kontekstā nekā iepriekšējā.

³⁶ V.E.: Šīs divas rindkopas arī atkārtojas, bet augstāk tekstā atrodas vēl citā, trešajā vietā, salīdzinot ar iepriekšējās piezīmēs minētajām.

Tautas attīstība

Nauda ir spēks, kurš ir tikai «gudro» rīcībā.

Mēs sev nodrošināsim milzīgas monopoltiesības kā varenu bagātības avotu, kā arī izdevīgos amatus, no kā (valsts maksas un kredīti) būs atkarīgas citas – pat lielas bagātības.

Nekustamo īpašumu īpašnieki ir mums kaitīgi, viņiem nolaupīsim zemes īpašumus, paaugstinot nodokļus.

«Gudro stratēģija un taktika»

Labklājības indekss

Apvienoto Nāciju Attīstības programmas ietvaros nāciju labklājības līmenis jau vairākus gadus tiek noteikts ar tautas attīstības indeksu (TAI), ko aprēķina pēc trijiem līdzvērtīgiem rādītājiem:

1) tautas veselība, kur kā rādītāju lieto vidējā mūža garumu, ko rēķina pēc iepriekšējo gadu mirstības rādītājiem. Starptautu salīdzinājumos šis rādītājs neņem vērā ģenētiskās atšķirības (latviešiem pirms kara bija viens no labākajiem vidējā mūža garuma rādītājiem pasaulē, pēc japāņiem un somiem), un genocīda gadījumā, ja genocīdu noslēpj tikai kā veselības trūkumu, tad tautas izmiršanas laikā vidējais mūža garuma rādītājs strauji krīt. Kad tautai nelabvēlīgās politiski ekonomiskās spriedzes upuru skaits samazinās (mainās izmiršanas cikli), rodas maldīgs iespaids par tautas veselības uzlabošanos, lai gan patiesībā nāvējošā politiski psiholoģiskā spriedze palielinās, un rādītājs neatspoguļo patieso stāvokli. Veselība ir plaši saprotama kā fiziska, garīga un sociāla. Ņemot vērā ģenētiskās īpašības, latviešu mūža garumam vajadzēja būt par 8–10 gadiem lielākam;

2) izglītības līmeņa. Līdz 1997. gadam to mērīja pēc pieaugušo iedzīvotāju lasīt un rakstīt prasmes. Ar 1997. gada izmaiņām pieaugušo prasme nosaka tikai divas trešdaļas no rādītāja, un skološanās vecuma iedzīvotāju iesaistīšanas pirmā, otrā un trešā līmeņa mācību iestādēs nosaka pārējo trešdaļu;

3) dzīves līmeņa, ko nosaka ar valsts nacionālā kopprodukta daļu uz vienu iedzīvotāju, kas mērīta ASV dolāros (pēc 1987. gada kursa un rēķinot pirktspēju, t.i., cenu starpību). Pieņemts viedoklis, kas noliedz tiešu saistību starp pirktspēju un tautas attīstību, norādot, ka nozīmīga tautas labklājība var tikt panākta ar samērā pieticīgiem līdzekļiem un tāpēc papildus bagātība saņem krietni mazāku īpatsvaru rādītājā.

Humānā krīze bijušajā PSRS

Pārejas periods, kas sākās ap 1990. gadu, noveda līdz straujam tautsaimniecības sabrukumam un nacionālā kopprodukta lejupslīdei. Tas tieši pazemināja bijušo Austrumu bloka valstu attīstības indeksu.

Pārējās divas TAI sastāvdaļas – vidējais mūža ilgums un izglītības līmenis – ir mazāk jūtīgas pret pēkšņām pārmaiņām un vispārējo nabadzību, tāpēc šo rādītāju krišana ir tikai sākusies un vairāk iezīmēsies turpmākajos gados. Pirms 1990. gada komunistiskā bloka valstis savus iedzīvotājus visumā apgādāja ar galvenajām dzīves vajadzībām: pajumti, pārtiku, izglītību, medicīnas aprūpi, transportu u.c. – bieži vien par būtiski zemu samaksu vai pat bez maksas. Tāpēc, neskatoties uz politisko un cilvēka tiesību ierobežojumiem, šajās valstīs tika nodrošināts samērā augsts tautas attīstības līmenis. Bet pārejas reformas pilnīgi atrāva līdzekļus tautas attīstībai un būtiski sagrāva līdzšinējos sasniegumus.

Apvienoto Nāciju Attīstības programmas (ANAP) 1999. gada Ziņojums *Transition 1999* deklarē, ka «bijušajā Padomju Savienībā ir sākusies milzīga apjoma humānā krīze», to nosaucot par «pārejas cenu».

Sāpīgākā šās «pārejas cenas» sastāvdaļa ir milzīgie cilvēciskie zaudējumi, kas izpaužas kā vidējā mūža garuma samazināšanās. Tā cēloņi ir dažādi un sarežģīti, piemēram, strauja pašnāvību skaita palielināšanās, veselības aprūpes trūkums, alkoholisms, uz pašiznīcināšanos vērstu uzvedības modeļu rašanās u.c. Visiespaidīgākās pārmaiņas novērojamas jaunu un vidēja vecuma vīriešu vidū. ANAP ziņojums norāda uz krasu dzimumu skaitliskās attiecības maiņu, kas izpaužas kā «pazudušo vīriešu» fenomens. Ja salīdzina ar normālām vīriešu un sieviešu skaita proporcijām, bijušajās Austrumu bloka valstīs ir «pazuduši» 9,7 miljoni vīriešu, tai skaitā Krievijā – 5,9 miljoni, Ukrainā – 2,6 miljoni, bet salīdzinoši nelielajā Latvijā – 242 tūkstoši, kas ir proporcionāli vislielākais vīriešu zudums. Šie zudumi ir salīdzināmi ar šo tautu zaudējumiem II pasaules karā.

Visstraujāk izmirst tieši kristīgās tautas. Varbūt viskritiskākais piemērs ir latvieši, kuriem «dabiskais pieaugums» 1998. gadā bija mīnus 1,41 procents – vissliktākais rādītājs visā pasaulē. Turpretī musulmaņu tautas strauji pieaug, piemēram, turkmēņu skaits palielinās vidēji par 1,6 % gadā.

Otra būtiska zaudējumu sastāvdaļa ir veselības līmeņa krišana, ko izraisa gan medicīnisko pakalpojumu trūkums, gan nepietiekamā un nepilnīgā barība. Hroniski slimu cilvēku īpatsvars jauniešu vidū ir tik liels, ka sākušās gandrīz nepārvaramas grūtības nokomplektēt armijas sastāvu. Bez tam strauji pieaudzis dažādu akūto slimību, tuberkulozes, seksuāli transmisīvo slimību un agrāk jau apkaroto slimību skaits. Draud AIDS epidēmija.

Nepieredzēti straujš un plašs nabadzības pieaugums un cilvēciskuma trūkums savstarpējās attiecībās. Vairākās valstīs akūta kļuvusi pārtikas problēma. Veikalos gan pārtika ir, bet cilvēkiem nav naudas tās iepirkšanai. Ja par nabadzības līmeni izvēlas 4 ASV dolāru ienākumu dienā uz vienu cilvēku (pēc 1990. gada dolāra pirkspējas), tad, pēc ANAP vērtējuma, 1988. gadā nabadzībā dzīvoja 4 % Austrumu bloka iedzīvotāju, bet jau 1994. gadā šis rādītājs sasniedza 32 %. Latvijā 1996. gadā 68 % ģimeņu dzīvoja ar ienākumiem, kas nepārsniedza 3 ASV dolārus dienā uz vienu cilvēku (pēc 1996. gada dolāra pirkspējas). Īpaši smagi skarti ir pensionāri, invalīdi, vientuļās mātes un bērni.

Bezdarba, nepilnīgas nodarbināšanas pieaugums, nepietiekamas algas un sociālā neaizsargātība, strādājošo beztiesiskums un pakļaušanās, darba vietu pieaugums ēnu un kriminālajā ekonomikā.

Izglītības sistēmas pakāpenisks sabrukums un degradācija, vērtīgāko «smadzeņu» aizplūšana uz ārzemēm.

Dzimumu nevienlīdzība un skaistāko sieviešu aizplūšana uz ārzemēm.

Materiālā nevienlīdzība, bagātības polarizācija.

Jānorāda, ka bijušā Austrumu bloka tautas ir plaši pārstāvētas ASV. Ja šo tautu pārstāvjiem Rietumos būtu zināmi savu tautas brāļu traģēdijas apmēri un cēloņi, jādoma, ASV vēlētāji varētu iestāties par stingriem pasākumiem šīs traģēdijas novēršanai. Jāpiebilst, ka SVF nežēlastības ir notikušas gandrīz visās pasaules malās. Pēc nesenas finansu krīzes Āzijā starptautiskie iebildumi ir kļuvuši skaļāki un ilglaicīgais SVF prezidents Kamdesī ir atlaists, un nabadzīgajām valstīm tiek solīts piedot parādus, tiesa, uz zināmiem noteikumiem, kas var izrādīties nepatīkami. Izraisīt speciālu interesi par bijušās PSRS teritorijām varētu būt grūti, jo Rietumos trimdas latviešu nopelnītais varonīgas, veselīgas, spējīgas, strādīgas, godīgas un tikumīgas tautas tēls ir smagi samaitāts ar atjaunotās Latvijas tēlu, kurā dominē ierēdņu patvaļa, kriminalitāte, korumpētība, izvirtība, prostitūcija, seksuālās novirzes, bērnu tirdzniecība, pedofīlija, seksuālās slimības, narkotiku transportēšana, banku skandāli, naudas mazgāšanas u.c. negatīvas parādības.

Latvija cietusi visvairāk

Mums, kas dzīvo Latvijā, ir sāpīgi konstatēt, ka valdības lielīgie paziņojumi par mūsu izcilajiem panākumiem ir meli. 25 bijušo Austrumu bloka valstu vidū esam tikai četrpadsmitie. Bet, ja rēķina pēc iedzīvotāju skaita, tikai 30% bijušo komunisma valstu iedzīvotāju dzīvo valstīs, kurās TAI ir zemāks nekā Latvijā.

Latvijas pozīcija TAI tabulā sasniegta galvenokārt pateicoties septītajai vietai nacionālā kopprodukta rādītājā uz vienu cilvēku, ko nodrošina ienākumi no tranzīta un ar Krieviju saistītām kriminālām rīcībām (t.sk. prostitūcija, banku likvidēšana, kontrabanda, naudas atmazgāšana, bīstamu atkritumu glabāšana), kas, tiesa, nonāk lielākoties šaura grupējuma kabatās, nevis mūsu tautsaimniecībā. Skolu apmeklējuma rādītājs Latvijā var tikt apstrīdēts, jo nav visaptverošas bērnu reģistrācijas sistēmas, un arī tie skolēni, kas ir pieteikušies skolā, nereti nespēj piedalīties pilnvērtīgā mācību procesā līdzekļu trūkuma dēļ.

Dabīgais iedz. sk. pieaugums	Iedzīv. skaits milj.	Tautu pārstāvn. ASV	Valsts nosaukums	TAI 97.g.		Vid. mūža garums			Lasīt prot %	Skolā iet %	IKP uz 1 iedz.
				vieta sist.		kopā	vīr.	siev.			
				jaunā	vecā	97.g	97.g	97.g			
0	2	124	Slovēnija	33		74,4	70,6	78,2	99	76	9,160
-2,1	10,3	1296	Čehija	36	37	73,4	70	77	99	54,5	5,050
1,7	5,3	1883	Slovākija	42		73	69,2	76,7	99	75	3,620

-1,2	38,6	9500	Polija	44	56	71,9	67,6	76,4	99	74,1	3,510
-3,5	10,2	1777	Ungārija	47		70,9	66,8	74,9	99	74	4,500
-5	1,4	27	Igaunija	54	71	67,9	61,9	74,5	99	71,2	3,210
0	4,7	544	Horvātija	55	77	72,4	68,8	76	97	64	4,000
-3,2	10,4	650	Baltkrievija	60	62	67,9	63,5	73,7	98,6	73	2,200
-1,1	3,6	811	Lietuva	62	76	70,6	65	76,1	98,4	69,6	2,590
-5	8,3	70	Bulgārija	63	69	70,6	67,2	74,8	97,9	64	1,210
-1,6	22,5	366	Rumānija	68	79	69,3	65,6	73,4	97	62	1,540
-5,4	147,3	2953	Krievijas Fed	71	67	65	58	72	98,4	57	3,030
9	2,1	109	Maķedonija	73	80		69,6	74	94,6	62,5	1,100
-7	2,4	76	Latvija	74*	92	69,2	63,9	75,6	99	71,6	2,240
9	16,9		Kazahija	76	93	67,6	62,8	72,5	97,5	76	1,400
3,4	5,2		Grūzija	85	105	72,6	69	76	99	71	970
6,4	3,4	308	Armēnija	87	103	72,9	69,9	76,2	97,3	97,3	430
-6,1	50,4	741	Ukraina	91	95	67	62	73	99	77,7	980
23	23,5		Uzbekija	92	100	70,2	67,8	72,7	99,1	47,2	1,060
24	4,2	85	Turkmēnija	96	72	65,4	61,9	68,4	98	90	960
17	4,5		Ķirgīzija	97	107	66	64,4	78,7	97,3	66	380
15	3,3	48	Albānija	100		72,8	69,9	75,9	85	68	740
14	7,8	93	Azerbaidžāna	103	106	68,9	63,5	73,5	97,3	97,3	580
0,8	4,5	730	Moldāvija	104	110	67,5	63,5	71,5	96,4	63	430
21	5,9		Tadžikija	108		67,2	64,2	70,2	98,9	62,4	340
	10	260	Serbija								
	408,7	22451	Kopā								
		58000	Vācija								
		80451	Pavisam kopā								
* Izmaiņas uz 1'000 iedzīvotājiem 1995 g.											

Latvijas iedzīvotāju sarūgtinājuma un sāpju pamatā ir fakts, ka visos laikos viņi, somi un japāņi ir bijuši starp visilgāk dzīvojošām tautām, bet šī ģenētiskā priekšrocība tika sagrauta. Pirms kara vidējais mūža garums Latvijā bija 10 gadus augstāks nekā PSRS. Okupācijas laikā negatīvās spriedzes iespaidā dzīves garuma starpība samazinājās, bet tagad, pārejas laikā, līdz ar citām PSRS tautām, Latvijas

iedzīvotāju mūža garums samazinās straujāk nekā citās bijušās PSRS tautās. Un pat pēc rādītāja uzlabošanās Latvija paliek Krievijas līmenī, kas liecina, ka ģenētiskās priekšrocības ir zaudētas politiski ekonomiskās spriedzes dēļ.

Latvieši visos laikmetos bijusi viena no visizglītotākajām tautām, viena no senākajām kultūras tautām ar visbagātāko folkloras mantojumu. Grieķu mitoloģijā minētā dieviete Lēta mūsu folkloras bagātības nodevusi grieķiem, liekot pamatu visas Rietumu civilizācijas principu dzimšanai senajā Grieķijā. Pirms Otrā pasaules kara Latvija bija ne mazāk attīstīta kā katra cita Baltijas baseina valsts, daudzos parametros, kā izglītība, grāmatu izdošana u.c. ieņemot pirmo vietu.

Latvija allaž ir bijusi starp turīgākajām Austrumeiropas un pat pasaules tautām. Latvija bija Hanzas savienības centrs, bet hercoga Jēkaba laikā Kurzemes hercogiste bija pasaules mēroga valsts ar savām kolonijām un vienu no lielākajām flotēm. Krievijas imperatores Katrīnas ir cēlušās no Latvijas. Latvija bija arī visturīgākā un attīstītākā PSRS republika, tajā atradās 40 % PSRS elektroniskās rūpniecības. Latvijas iedzīvotāju labvēlīgais statuss nebija gūts nejaušas apstākļu sagādīšanās dēļ, bet pateicoties Dieva dāvanām: auglīgai zemei, labvēlīgam klimatam, pieejai jūrai, izdevīgajiem tirdzniecības un tranzīta ceļiem, kā arī iedzīmtam darba tikumam un labai izglītībai.

Tāpēc varam teikt, ka bijušo Austrumu bloka valstu vidū Latvija no pārejas perioda reformām ir cietusi visvairāk. Pēc TAI rādītājiem, pārejas laikmeta pārmaiņas vēl negatīvāk ir iespaidojušas varbūt vienīgi Ukrainu. Tikai 12% bijušo Austrumu bloka valstu iedzīvotāji dzīvo valstīs, kur TAI ir vēl zemāks nekā Ukrainā. Varbūt tas izskaidrojams ar to, ka Latvijas un Ukrainas ostas ir daudz lolotais Krievijas «logs uz Rietumiem», tāpēc Krievija šajās valstīs saskata savas stratēģiskās intereses un irveltījusi daudz pūliņu šo tautu pārkrievošanai.

Trijās desmitgadēs no 94 valstīm savāktie dati pārliciecināši apstiprina, ka noteicošā loma tautas labklājības sasniegšanā ir valsts institūciju kvalitātei.

Padomju sistēma radījusi iedzīvotāju slāni, ka tic, «ka mērķis attaisno līdzekļus», tāpēc viss ir atļauts. Austrumeiropas valstu sociālā kultūra un ierašas neveicina pilsonisku institūciju veidošanos un citas pašorganizēšanās formas. Ivana Susaņina stila pašslavināšanās³⁷ nodrošina vieglas, blēdīgas uzvaras, Potjomkina sādžu būvēšanu, Černobiļas katastrofas noliegšanu utt., bet sabiedrību kopumā noved pie sasistas siles.

Ļeņins norādīja, ka neapmierinātos var savaldīt ar tvaika nolaišanu un vilciena dārdināšanu, lai tikai vilciens neizkustētos no stacijas. Lai iesāktu referendumu procesu, Latvijā nepieciešams savākt tikai 10 tūkstošus parakstu, bet neviena nevalstiska organizācija nav spējusi aizsargāt savu piekritēju intereses un tiesības, jo organizāciju vadība izrādījusi nemākulīga vai – kas ticamāk – nodevīga.

Vienīgais organizētais spēks, kam līdz šim izdevies nosmacēt katru demokrātijas iedīgli visos valsts līmeņos, ir bijušais kompartijas un komjaunatnes ideoloģiskais aparāts. Pat tautas ievēlētie mūsu Saeimas deputāti bez īpašas slēpšanās tiek pakļauti neviena neievēlētu padomdevēju gribai un disciplīnai. Uzskatot, ka vienīgā ticamā alternatīva varētu būt nabadzība, šo pārstāvju personīgās intereses pakāpeniski nomāc lojalitāti pret tautu, kas viņus ievēlējusi.

Tautas institūciju veidošanai nepieciešami uzticami cilvēki, uz kuriem var paļauties. Normālā civilizācijā, kur ierēdņi kalpo tautai, ir morāli noturīgi cilvēki, kas balstās uz principu: «Nav tik svarīgi, vai tu uzvarēsi, daudz svarīgāk ir, kā tu spēlē». Šis princips ļauj izveidot morāli izcilu cilvēku hierarhiju, kas tautai dod iespēju būt brīvai un attīstīties. Turpretī, ja mērķis ir genocīds, vajadzīgi uzticīgi bendes, kuru uzticība lielā mērā nodrošināma ar netīru biogrāfiju un kompromatiem. Izmanto arī psihiski slimos, amorāli uzpērkamos un morāli kompromitētos. Šie kompromati visbiežāk izrādās netikumi seksuālās attiecībās vai ģimenes locekļu vainās, starptautiskos noziegumos, t.sk. kalpošana totalitārām varām u.c. krimināli sodāmas rīcības.

Veselīgā valstī ierēdņim jākalpo tautai. Diemžēl šāds uzskats nav izplatīts varturu vidū. Ievērojama daļa iecelto ierēdņu bauda savu varu, izmantojot visas iespējas, gūst labumus un vēl dziļākā nabadzībā grūž tautu. Tādi ir tautai nevēlami, bet okupācijas varas izauklētie tiesneši tādus nesoda.

Jāsaprot, ka šī birokrācija ir mantota no okupācijas laikiem vai esošo varturu iecelta un ka nepiemērotiem nav nekādas pirtiesības uz amatiem, ja tie ir mūsu tautai nevēlami.

³⁷ V.E.: Saskaņā ar krievu leģendu Ivans Susaņins bija krievu zemnieks, kuru 1613.gada sākumā, ziemā, krievu «juku laikos» pēc Polijas intervences, poļu karaspēka vienība nolīga, lai viņš aizvestu to uz Romanovu dzimtas ciemu Domņino, kur tajā brīdī atradās jaunievlētais cars Mihails Fjodorovičs. Susaņins ar nolūku ievēda poļu vienību purvainā mežā, par ko poļi Susaņinu nomocīja, taču cars bija izglābts. Krievu literatūrā un jo sevišķi folklorā par Susaņinu apzīmē tādu cilvēku, kurš citus ar nolūku ievēd purvā. Salīdzinājums ar Susaņinu šeit nav īsti vietā.

Pat okupācijas laikā pastāvējušas tiesības aizsargājošas iestādes, partijas aparāts un tiesa. Tiesas piesēdētāju funkcijas ir izzudušas un nav atjaunotas. Minētie minimālie tautas aizsardzības mehānismi «brīvajā Latvijā» vairs nepastāv.

Iepriekš minētais ekonomiskās uzmākšanās un cilvēciskās traģēdijas cēloņu pamatā ir sistemātiskas darbības rezultāts.

1. Kredītiestāžu trūkums, kas spētu nodarbināt lielu tautas daļu, pilnveidojot īpašumus, stimulējot ražošanu, piešķirot ražošanai piemērotus kredītus. Es pats kā valstij piederošās Hipotēku un Zemes bankas pagaidu priekšsēdētājs piedāvāju hipotekāro kredītu koncepciju īpašumu un ražošanas jaudu straujai modernizācijai, bet biju spiests atzīt, ka no manis gaidīja citu politiku, kas visspilgtāk izpaudās kā ietekmīgu aprindu vēlme atjaunot 1940. gada hipotekāros parādus par obligācijām, kas atradās Maskavas finansiālo institūciju seifos. Aiz šīs iracionālās vēlmes slēpās nodoms īsā laikā iznīcināt Latvijas vietējo īpašnieku slāni.

2. Mērķtiecīga ticības graušana PSRS rublim 90. gadu sākumā pamatīgi sagrava PSRS republiku spēju ražot kvalitatīvu industriālo produkciju, kas nodrošinātu savstarpēji saistītā rūpnieciskā kompleksa funkcionēšanu, jo ražošanas detaļu un pusfabrikātu piegādātāji bieži vien izvēlējās savu produkciju pārdot par dolāriem starptautiskajā tirgū, kas galu galā noveda pie haosa, rūpnieciskā potenciāla barbariskas izdemolēšanas un izpārdošanas par metāllūžņu cenu, lai tikai iegūtu cieto valūtu.

3. Nespēja ieviest starpvalstu klīringa un kredītu sistēmu kā Savstarpējās Ekonomiskās Palīdzības padomē (SEPP), lai uzturētu tirdzniecību starp bijušajām Austrumu bloka valstīm. 1990. gadā Centrālās un Austrumeiropas Stratēģiskās plānošanas grupa Toronto ierosināja rīkot «Bretonvudas konferenci» rubļa zonas valstīm, lai šādu sistēmu radītu. Ukrainas prezidents Kravčuks šo ideju akceptēja un apsoltāja nodrošināt visu ieinteresēto republiku pārstāvju ierašanos konferencē, ko bija plānots sasaukt Rīgā. Bet Latvijas valdība šo iniciatīvu neatbalstīja.

4. Nespēja vai nevēlēšanās kontrolēt līdzekļu plūsmu pār robežu ļāva noslēpt Latvijas bagātības uzpircēju uzvārdus un piederību. Tas savukārt atviegloja pensiju un personīgo iekrājumu, kā arī valstij piederošo rubļu fondu pazušāšanu, ko faktiski var vērtēt kā iedzīvotāju un valsts bagātības izlaušanās.

Visu šo periodu ir bijušas un turpina būt neticami aplamas politiskās orientācijas.

1. Budžeta veidotāji nespēj vai negrib atzīt acīm redzamo patiesību, ka pieaugoša ekonomiskā aktivitāte palielina iekšējo naudas apgrozījumu un katrā apgrozījuma ciklā rada jaunus budžeta ieņēmumus caur nodokļiem un palielinātu cilvēku pirktpēju, ka daudzas izmaksas dod valdībai ieņēmumus, kas būtiski pārsniedz izmaksātās subsīdijas vai parādu saistības. Pirms premjerministra A. Šķēle uzspieda Latvijai savu pirmo drakonisko budžetu, ASV Informācijas dienests Rīgā sarīkoja semināru, kura ietvaros uz ASV ekonomikas modeļa bāzes mēģināja mūsu deputātiem un ministriem iemācīt pašas elementārākās patiesības, kad katrs interesents varēja datorā ievadīt dažādus budžeta veidošanas parametrus un redzēt, kādu iespaidu tie atstāj uz ekonomikas attīstību. Tomēr šis cēlsirdīgais seminārs nespēja iespaidot mūsu ministriju finansiālās plānošanas principus. Valdība turpina likt nāvējošus šķēršļus mūsu ekonomikas dzīvotspējai: nepanesamu nodokļu nastu, pārmērīgas kredītlīkmes, konkurētspējīgu tehnoloģiju trūkumu, subsīdiju un valsts iepirkšanas līgumu trūkumu u.c. šķēršļus, kas rada papildu bezdarbu, nenoslogotas jaudas un dažādas kriminālas tendences.

2. Preču un pakalpojumu izmaksu palielināšanos, ko izraisīja dotāciju un subsīdiju pārtraukšana, valdība centās apkarot ar krasu pirktpējas iznīcināšanu: lielām kredītlīkēm, mazām algām, pensijām un pabalstiem. Visu līmeņu valdību orientēšanās uz maksas pakalpojumu ieviešanu un sadārdzināšanu dzīvokļu sektorā, izglītības sistēmā, medicīnā, transportā un pat vietējās nozīmes infrastruktūras objektos turpinās.

3. Kamēr plaukst bezdarbs, strādnieki ar saviem spēkiem nespēj likt pārskatīt verdziskās algas. Lielu iedzīvotāju daļu varētu nodarbināt ar tranzītu saistītos darbos, un valdība, ja vien tā vēlētos, varētu šiem cilvēkiem nodrošināt pasaules līmeņa algas. Citās nozarēs likums par minimālo algu, šķiet, ir sen novēlots. Tā vietā valdību turpina stāstīt, ka algu izraisīta inflācijas spirāle nav paredzama, ka inflācija ir savaldīta. Tikmēr pat tādu profesiju kā ārstu un skolotāju atalgojums ir zem iztikas līmeņa.

4. Neskaidrības par īpašuma piederību liedz iekļāt īpašumu kredīta saņemšanai. Latvijā likumdošanas un birokrātijas dēļ ir nevajadzīgi sarežģītas iespējas caur denacionalizāciju atgūt īpašumus. It īpaši smaga ir īpašuma tiesību noskaidrošana, ja lietā iesaistīti attāli radnieki vai cilvēki, kas par tādiem uzdodas. Bet vēl lielāku ļaunumu nacionālo bagātību piederības jomā ienesuši privatizācijas sertifikāti, kuriem nav vērtības parastu cilvēku rokās, un graujošā privatizācijas politika.

5. Tirdzniecības politika Latvijā balstās uz dogmām, nevis veselo saprātu. Viens piemērs ir Baltijas valstu brīvās tirdzniecības līgums lauksaimniecības produktiem. Tarifu politika tiek īstenota uz

patērētāja rēķina, kamēr ap 80% peļņas paliek kontrabandas organizētājiem, kas sadalās preču izplatīšanas tīkla uzturēšanai.

6. Latvijā ir regresīva ienākumu nodokļu sistēma, kas nodokļu nastu vēl vairāk uzveļ jau tā nabadzīgajiem slāņiem.

7. Novērota griba atteikties no monetārās un fiskālās politikas instrumentiem, stājoties Eiropas savienībā bez jebkādiem noteikumiem un garantijām. Salīdzinājumam, Lielbritānija ir sev saglabājusi tiesības nepiedalīties, un tās laikraksti (*Financial Times* u.c.) savas pirmās lappuses velta ekspertu, valdības, uzņēmumu padomju un citu institūciju debatēm par noteikumiem, uz kādiem Anglija varētu pievienoties vienotajai Eiropas valūtai eiro u.tml.

Nabadzība

Tiem, kas tapuši bagāti, jāuzliek strādniekiem nežēlīgs kalpības jūgs. Darba algas paaugstināsim, bet tajā pašā laikā arī cenas uz visiem pirmās nepieciešamības priekšmetiem augs – kā attaisnojumu mēs izmantosim zemkopības un lopkopības it kā bēdīgo stāvokli.

Mūsu vara balstās uz ilgstoši nepietiekamu uzturu un cilvēku vajībām. Bads sagādā naudai visdrošāko spēku.

«Gudro stratēģija un taktika»

Tikai nesen ar trīs gadu novēlošanos parādījušies oficiāli dati par nabadzību, kas Latviju pārņēmusi jau 1996. gadā. Seko ANO Attīstības programmas apkopotu dati par mājsaimniecības mēneša izdevumiem 1996. gadā.

Deciles	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Vidēji
Kop. Ienākumi	33 1/4	48 1/5	58	67	75 1/2	84 8/9	95 2/3	110 1/4	132 3/4	203 1/4	90 7/8
Ēdieni un dzērieni	19 1/3	27 3/5	32 1/2	36 5/9	40 4/9	44 5/7	49 1/4	56 2/9	64	88	45 6/7
Alkohols	1/5	1/4	3/7	1/2	2/3	4/5	1 1/7	1 1/2	2	4	1 1/7
Tabaka	1/2	5/8	5/7	3/4	4/5	7/8	1 1/9	1 3/8	1 3/8	1 5/6	1
Apģērbs un apavi	4/5	1 2/7	2 1/6	2 3/7	2 5/8	3 3/7	4 2/3	5 2/3	8 4/9	17	4 6/7
Mājas uzturēšana	11	14	16 1/5	18 1/3	20	22	24	25 3/5	30 1/3	39 7/8	22 1/7
Mājas aprīkojums	3/8	3/5	2/3	1	1 1/9	1 1/4	1 3/4	2	3	7	1 8/9
Veselības aprūpe	1/2	1 1/6	1 1/2	2	2 1/2	3	3 1/3	3 5/8	4 3/5	9 1/4	3 1/7
Transports	3/5	1 1/3	1 2/3	2 1/2	3 1/2	3 6/7	4 2/3	6 1/2	8 1/3	15 5/6	4 7/8
Atpūta	1/3	2/3	7/8	1 2/5	1 2/3	2	2 2/5	3	4 2/9	8	2 4/9
Izglītība	2/7	1/2	2/3	2/3	1	1 1/7	1 1/8	1 1/3	1 2/7	1 1/6	1
Viesnīcas un kafejnīcas	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2/9	0
Dažādi	2/5	2/3	1 1/9	1 1/3	1 5/8	1 4/5	2 1/7	2 3/4	4 2/5	9 3/7	2 4/7
Kopējie izdevumi	34 2/7	48 4/5	58 1/2	67 1/3	76	84 5/6	95 3/5	109 2/3	132	201 1/2	90 6/7

Šī tabula (pēc 1996. gada ASV dolāra pirktspējas uz vienu iedzīvotāju, viens dolārs atbilst 0,556 latiem) ir labs instruments, uz kā balstīt tālākos secinājumus. Iedzīvotāji atkarībā no viņu ienākumiem ir sadalīti 10 skaitliski vienādās grupās (decilēs). Tabulā parādīti katras deciles vidējie ienākumi uz vienu cilvēku un mēneša izdevumi. Redzams, kā vairākām decilēm minimālie izdevumi pārsniedz ienākumus, tātad šis sabiedrības slānis grimst parādos. Ja par nabadzības līmeni pieņem ANAP ieteiktos 4 dolārus uz vienu cilvēku (pēc dolāra pirktspējas 1990. gadā), tad jau 1996. gadā ap 86% Latvijas iedzīvotāju eksistēja zem nabadzības līmeņa. Tas atklāj nekaunīgos Latvijas valdības melus un pasaules maldināšanu par nemitīgajiem panākumiem un labklājības pieaugumu Latvijā. Tabula tikai daļēji atspoguļo mūsu stāvokli, jo netiek ņemta vērā dzīves dārdzība Latvijā. Ja salīdzinām kaut vai ar Lietuvu, mūsu cenas dolāros ir vismaz uz pusi lielākas nekā pie kaimiņiem.

1989. gadā Latvijā iekšējais kopprodukts uz vienu iedzīvotāju – 19,18 ASV dolāri – bija samērā vienlīdzīgi sadalīts, bet jau 1996. gadā rādītājs noslīdēja līdz 5,21 dolāram uz vienu iedzīvotāju (abi rādītāji pēc 1995. gada ASV dolāra pirktspējas) un bija nevienlīdzīgi sadalīts starp bagāto saujiņu un nabagiem. Gandrīz katrs mēs labi redzam un jūtam, ka kopš 1996. gada nabadzība Latvijā ir nemītīgi padziļinājusies, jo nepārtraukti auguši izdevumi par dzīvokli, medicīnas pakalpojumiem, mācībām, degvielas, sakaru, transporta un enerģijas izmaksas, likvidēts tūkstošiem darbavietu, izcirsts daudz mežu, mazinājušās militārās pensijas no Krievijas, palielinājušies parādi un netiešās izmaksas. Bet pat gadījumā, ja tas tā nebūtu noticis, tabula attēlo mūsu ekonomikas dramatisko kritumu. Jāpiekrīt, ka uzturēt dzīvojamo fondu par 20 dolāriem mēnesī uz vienu cilvēku nav iespējams, jo apkure un komunālie maksājumi vien aprij vairāk nekā pusi šīs summas. Niecīgais sabiedrības patēriņš nespēj nodrošināt pamatu rūpniecības attīstībai, veselības aprūpei, izglītībai, transportam, nemaz nerunājot par atpūtu. Ik gadu vērojam, kā samazinās normālai dzīvei nepieciešamo pakalpojumu (ūdens, elektrības, telefona sarunu, vilcienu maršrutu u.c.) apjoms. Šī vispārējā aktivitātes sašaurināšanās savukārt izsauc tālāku sašaurināšanos un lejupslīdi visās dzīves jomās, un katra sašaurināšanās izraisa nākamo, vēl dziļāku krīzes ciklu – vērojams ķēdes reakcijas efekts. It īpaši straujš nabadzības uzliesmojums vērojams mūsu lauku rajonos – pašā tautas spēka šūpulī. Latgale un Vidzeme jau pasludināta par visnabadzīgākajiem reģioniem visā Eiropā, bet gala šai lejupslīdei vēl neredz. Šai ieilgušajai krīzei ir jāmeklē plašs un veselīgs risinājums, jo nabadzības pārdalīšana pa decilēm neatrisinās gandrīz neko. Mums jābrīdina pasaule par to, kas šeit notiek, jāatmasko varasvīru izplatītie meli, jānovērš «gudro stratēģijas» tālāka īstenošana mūsu zemē.

Par nabadzību Latvijas laukos jau 1996. gada janvārī es runāju Eiroparlamentā Strasbūrā, kur mani uzklaušīju ar cieņu, pārsteigumu un interesi, bet tā paša gada Lieldienās Montreālā – latviešu saietā. Vienīgā reakcija uz manu runu par šo tematu bija «Montreālas ziņotāja» redaktora Mārtiņa Štauera paziņojums: «Ko nu tas Valdmanis runā, vai tad viņš nezina, ka arī šeit ir grūti un ka nelietības notiek arī Kanādas valdībā». Tā līdz pat pēdējam laikam PBLA aģenti slēpj no pasaules tās sāpes, ko cieš Latvijas iedzīvotāji. Nesen ievēlētā prezidente Vaira Vīķe-Freiberga savā pirmajā preses konferencē lepojās ar to, ka nu viņai būs iespēja skaidrot citu valstu vadītājiem, ka sāpes Latvijā ir pārspīlētas, jo mums iet arvien labāk un ka daudzās vietās pasaulē iet vēl grūtāk. Tā šie cilvēki maldina pasauli, kamēr mūsu tauta tiek iznīcināta genocīdā, kas ir nežēlīgāks par Staļina genocīdu.

2000. gada 11. februārī par šo tēmu runāju arī ANO rīkotajā konferencē Rīgā, kas bija veltīta nabadzības samazināšanai Baltijas valstīs un kurā man runāšanai tika dotas trīs minūtes. Seko šīs runas tulkojums latviešu valodā.

Trīs minūtes – trīs punkti

Nolasīts ANO konferencē Rīgā, 2000. gada 10. februārī.

Draugi! Trīs minūtes – trīs punkti. Pirmie divi punkti būs vienkārši, bet trešo jums varbūt būs grūtāk saprast un pieņemt. Lūdzu sekojiet maniem pirmajiem diviem secinājumiem. Ja jūs sāksiet man ticēt, varbūt noticēsiet arī trešajam secinājumam.

Pirmkārt, gribu pateikt, ka esmu Latvijā iebraucis no Ziemeļamerikas. Tur pastāvēja metode, pēc kuras noteica, vai persona ir turīga vai nabadzīga. To darīja, salīdzinot šīs personas īpašumus ar parādiem. Pirms 10 gadiem mēs, baltieši, bijām viena no bagātākajām sabiedrībām pasaulē, jo mums faktiski nebija nekādu parādu.

Latvijā man palikusi atmiņā kāda sēdēšana Zemesgrāmatas nodaļas rindā. Tur es dzirdēju šādu sarunu starp divām kundzēm, kas centās atgūt savu ģimeņu īpašumus:

– Milda, mēs laikam esam pasaulē bagātākie nabagi.

– Kā tu to domāji, Ieva?

– Tev Jūrmalā pieder trīs mājas, bet man 200 hektāri zemes Lielupes krastā, bet mums abām nav ko ēst.

Šī saruna liecina par to, ka mēs vēl neesam nabagi, bet mūsu īpašumiem trūkst likviditātes. Normālā valstī pensionārs, kuram trūkst naudas pārtikai, varētu ieķīlāt savus īpašumus un ar iegūto naudu nodrošināt sev labu mūža pensiju. Viņš neko neatstātu maitasputniem, kas mūs aplaupa līdz ādai.

Mums skaidri jāšķir nabadzība no pirktspējas. Liela daļa baltiešu nav nabagi, jo mums pieder ar parādiem neapgrūtinātas mājas un īpašumi, kas ir daudz vairāk nekā cilvēkiem Zviedrijā vai Kanādā. Kanādā cilvēkiem pieder daudz vērtību, bet tās ir apgrūtinātas ar parādiem. Vidēji katrs kanādietis ir parādā ap 90 tūkstošiem dolāru. Tas liecina, ka Latvijā pašos pamatos kaut kas nav kārtībā ar finansu institūcijām.

Otrs punkts ir tāds, ka kaut kas pašos pamatos nav kārtībā arī ar mūsu valdības koncepcijām par ekonomisko aktivitāti. Trīs gadus es biju parlamenta deputāts. Valdības vīri atzina manus secinājumus, bet kategoriski atteicās atbilstoši rīkoties, kā es viņus vairākkārt mudināju.

Katrā gadījumā, kad notiek kāda ekonomiska aktivitāte, liela daļa tajā ieguldīto līdzekļu nodokļu un nodevu veidā nonāk valsts kasē. Jāņem vērā arī tas, ka katrai ekonomiskai aktivitātei seko vairāki cikli, kuros notiek līdzekļu apgrozījums, pat ja šī aktivitāte ir nerentabla, un arī liela daļa šā apgrozījuma nonāk valsts kasē, kamēr šī nauda neaizplūst no valsts, apmaksājot importu. Taču mūsu valdība dara visu, lai likvidētu darbavietas un slēgtu uzņēmumus, netiek veicināta nekāda alternatīva aktivitāte, nedz maksātas subsīdijas. Tātad mūsu valdības attieksme pret ekonomiku ir aplama pašos pamatos.

Vai šie divi mani secinājumi kādam izraisa kādus iebildumus, lūdzu paceliet rokas? Nevienš neceļ... Labi, tiktāl mēs esam vienisprātis.

Tagad es nosaukšu savu trešo slēdzienu, kas varbūt izsauks iebildumus. Ļoti ietekmīga persona mani pirms dažiem gadiem brīdināja, ka viņa vadībā strādā 65 cilvēku komanda, kas plāno un vada Latvijas tautsaimniecības sagraušanu. Šis cilvēks man ieteica iekļauties šajā aktivitātē un tādējādi kļūt bagātam. Pretējā gadījumā, viņš solīja, Latvija man būs jāatstāj bez biksēm. Šīs personas ietekmi un kontroli esmu vērojis vairākos pasākumos, kas beidzās Latvijai traģiski.

Šī mērķtiecīgā dzīšana nabadzībā, šis kriminālais necilvēciskums pastāv ne tikai Latvijā un Baltijas valstīs – tas pastāv visās postkomunisma valstīs Eiropā. Īsi pirms PSRS kompartijas formālas likvidēšanas Primakovs deva savu pēdējo pavēli – kompartijas nomenklatūrai jāizmanto tās kontrole pār valdību, varas struktūrām, ekonomiku, tiesu varu utt., lai saglabātu un legalizētu savu ekonomisko un politisko varu arī nākotnē. Tāpēc mans trešais secinājums ir, ka viss, kas šeit notiek, nav nejaušība, bet krimināls karš pret mums. Ir apbrīnojami, ka šeit klātesošie gaišie prāti to negrib atzīt atklāti.

Valsts ir atbildīga

Tautas gods prasa, lai mēs ar savu darbu, ražu un pašpalīdzību atbrīvotos no tā saucamās humānās pārtikas un humāniem apģērbiem. Valstij visā pilnībā ir jāuzņemas atbildība par starptautiskajām konvencijām, kas nodrošina iedzīvotājiem cilvēka cienīgu dzīvi. Lai to panāktu, iedzīvotājiem ir jāatkratās no čekas ekonomiskā terora un jāgūst labvēlīgas attiecības ar šā laikmeta visvarenajiem ģeopolitiskajiem spēkiem. Būtu jāierobežo bijušās PSKP nomenklatūras un PSRS represīvo iestāžu darbinieku tiesības vēlēt un ieņemt valsts amatus. Saeimas deputātiem un valsts ierēdņiem būtu jānodrošina svinīgs uzticības zvērests tautai.

Valsts, kas nerūpējas par savas sabiedrības nespējīgajiem, nekad negūs atzinību un cieņu citu tautu vidū. Valdībai jāatjauno mātes un bērnu tiešie pabalsti un veselības aizsardzība. Valstij jāuzņemas pilna ģimenes aizsardzība – jānodrošina bezmaksas izglītība un veselības aizsardzība visiem Latvijas bērniem.

Ikkatrs bērns nes savu svētību. Paraugģimenēm jānodrošina priekšrocības un bezbērnniekiem ar nodokļiem būtu jāatbalsta nākamās paaudzes veidošana.

Īpaša vērība jāpievērš lauku skolām – kā labāko tautas tradīciju pārmantošanas veicinātājam. Visiem lauku bērniem – bezmaksas transportu mācību laikā. Skolām jānodrošina ētikas un tikumības, kā arī reliģijas mācības.

Valstij aktīvi jāmaina sava monetārā, fiskālā un tautsaimniecības attīstības politika.

Pret dzīvojamu platību, citām bagātībām un īpašumiem izsniedzami lēti kredīti, lai nodrošinātu cilvēku dzīvi trūcīgiem vecumdienās.

Ieteiktā ekonomiskās attīstības programma

1. Izmantosim pilnīgi mūsu dabisko stratēģisko pārkraušanas monopolpozīciju. Zemes nodoklim, īrei un peļņas nodoklim jābūt Rietumu līmenī, un valsts ienākumiem no šiem ienākumiem vien jābūt daudz reizes lielākiem nekā šodienas valsts ienākumam kopumā. Darba vietās ar Rietuma līmeņa algām jūras un iekšzemes transporta uzņēmumos, ostās, tehnikas un pakalpojumu servisā vien vajadzētu nodarbināt 25 % mūsu darbaspēka un tiem piederīgos objektus apkalpotu vēl 15 % mūsu strādājošo. Papildus darbavietas veidotos pārdales un detaļu montāžas darbos un drošās muitas noliktavās, kuru inventāra piederības dokumenti tirgotos pasaules biržās.

2. Arvien vairāk bagātības var gūt ar aktivitātēm, kas nav importa intensīvas, bet izmanto vietējos resursus un veicina valūtas ieplūdi, piemēram tūrisms, māksla, konsultācijas, programmēšana (šodien komercdarbība pakļauta elektronisko datu plūsmas spējām – tā sauktajiem «dot.com» biznesa uzņēmumiem), dizains un citi servisa pakalpojumi. Iespējama arī mazjaudīgu produktu radīšana (t.s. trenāžieri utl.) un pasaulē augsti vērtēta produkcija, ko spējam ražot no pašu iekšzemes spējām un

izejvielām. Paraugkonceptija varētu būt šitaki sēņu audzēšana. Tas ir visā pasaulē pieprasīts produkts, kas ir rentabls pat Somijā, kur viss ir dārgāks nekā Latvijā. Tāda aktivitāte netraucē pasaules tehnoloģisko, militāro un vispārējo ekonomisko kārtību. Mūsu kādreiz Dieva svētītā zemē klimats atļauj audzēt īpašus, pasaulē augstu novērtētus, ekoloģiski tīrus produktus, piemēram, medicīniskās sēnes, dažādus augļus un ogas (cidonijas, dzērvenes), īpašu šķirņu augļus un dārzeņus. Šāda lauku nodarbība neprasa lielas, dārgas saimniecības, kurām jākonkurē ar pārējo pasauli.

3. Latvijā plaša patēriņa lauku, meža, zvejas un it īpaši rūpniecības produktu ražošana ir lielā mērā atkarīga no investīcijām izejvielām, energoresursiem un eksporta iespējām. Iespējams, ka augstās, militāri izmantojamās tehnoloģijas jomās latviešiem būs ilgi jāsamierinās ar darbu ģeopolitiski kontrolētos uzņēmumos, kas šodienas stāvoklī nozīmē anglosakšu kontrolētos uzņēmumus.³⁸

4. Ārējā tirdzniecība jālīdzsvaro starp Rietumiem un Austrumiem, lai novērstu ekonomisko atkarību no abām pusēm.

5. Veidosim visu valsti kā bezmuitas brīvvalsti – ar to iznīcināsim kontrabandistus, paaugstināsim pirkšanas un konkurences spējas, sekmēsīm pārdales noliktavas utt. Šodien valsts muitas ienākumi ir tikai 17 miljoni latu gadā, bet patērētāja apgrūtinājums ir 150 miljonu latu apmērā, starpību gūst kontrabandisti un negodīgie ierēdņi.

6. Mūsu ražotājus aizsargāsim ar dotācijām. Caurmērā 70 % papildus ekonomiskās aktivitātes, to pabeidzot, nonāk valsts budžetā. Šie papildienākumi ļauj valstij ar dotācijām veicināt investīcijas, dotēt kredītprocentus un ražošanas izdevumus, nodrošinot katras ekonomiskās darbības konkurētspēju. Ar lētiem kredītiem restaurēsim Latvijā arī mājražošanu.

7. Laikā, kad valstī pastāv trūkums, bet ir brīvas ražošanas jaudas, jākoordinē pieprasījums, un ražošanā jāiesaista papildresursi. Latvijas Bankas valūtas maiņas kontroles nodaļa veicinās kapitāla ieplūdi un novērsīs kapitāla noplūdi. Tā rosinās ārzemju piegādātājus pirkt līdzīgā vērtībā iekšzemes produktu – bez tam mēs nekonvertēsim latus, lai pirktu to, ko varam ražot Latvijā.

8. Valsts virzītos modernas infrastruktūras projektos pilnvērtīgu darbu un iztiku atradīs simti tūkstoši mūsu pilsoņu. Ar tiešām dotācijām vai kredītlīkmēm atbalstīsim perspektīvo papildus aktivitāti ekonomikā – ar daļu tās radītā valsts ieņēmumu pieauguma. Tā tieši privātu uzņēmēji gūs visplašākās iespējas beidzot īstenot savu iniciatīvu un prasmī, slēdzot ar valsti kontraktus konkrētu darbu veikšanai, saņemot lētus kredītus, nodokļu atvieglojumus un drošību. Tiks veicināti starptautiskie kopprojekti, tādējādi piesaistot nespekulatīvo kapitālu.

9. Strauji palielināsim minimālo darba algu un aktivizēsim arodbiedrības. Tur, kur Dievs mums devis monopolu, t.i., ostās un tranzītkceļos, mūsu darbaspēkam pienākas pasaules līmeņa darba algas.

10. Latvijai kā mazai valstij ir jānodrošina savu uzņēmēju pārstāvniecība informācijas un tirgus jomā. Jānodrošina abpusēji izdevīga, bet līdzsvarota ekonomiska sadarbība un tirdzniecība ar citām valstīm.

Pieņemama fiskālā politika

1991. gadā Pasaules Banka novērtēja: lai Baltijas ostas atvietotu ar ostām Pēterburgas apgabalā, būtu jāizdod 92 miljardi dolāru (1990. gada dolāros), t.i., tuvu pie 80 miljardiem latu (2000. gada latos). Normāli 10 % peļņa no šīs vērtības valstij radītu vairākus šodienas valsts budžetus gadā, bet tautas nelabvēļi (Lembergs u.c.) šo peļņu novirza tranzīta pakalpojumu dotācijām un ārzonas firmām. Šis postenis vien spētu nodrošināt tautas nākotni. Lai es šo vienkāršo patiesību nevarētu deklarēt no tribīnes, varas vīri parūpējās, lai es nevarētu piedalīties divu budžetu pieņemšanas debatēs Saeimā.

Nodokļu (pašlaik lielākā daļa neiekasēta) politika grauj iedzīvotāju spēju pirkt un pārdot. Latvijas bankas noteiktie kredītprocenti ievērojami pārsniedz pasaules līmeni, un tas savukārt iznīcina darba vietas Latvijā un baro korumpēto banku sistēmu uz tautas rēķina. Parādu, kredītu, muitas un nodokļu sistēmas ir jāpārkārto.

Pēc starptautiskiem standartiem, normālai un vēlamai ekonomikai varētu būt šādi rādītāji: budžeta deficīts – līdz 3 % IKP*, valsts kopējais parāds – līdz 60 % IKP. (* – IKP – iekšējais kopprodukts).

Bezdeficīta budžeta koncepcija ir nelietderīgs ierobežojums tautas izdzīvošanai ekonomikas atjaunošanas laikā. Jāatceras, ka 70 % no papildus aktivitātes izdevumiem atnāk atpakaļ budžetā kā papildus ienākumi. Pārejot no 3% pārpalikuma uz 3% deficītu no IKP, mēs varam palielināt budžetu par 20% IKP vai 50% budžeta.

Būtu jāatceļ ieņēmumu un īpašumu nodokļi, ieviešot progresīvo nodokļu likmi bagātām fiziskām un juridiskām personām. Jāievieš progresīvais zīmoga nodoklis saimnieka maiņas gadījumā, jāatceļ

³⁸ V.E.: Anglosakšu valstu ebreju kontrolētos uzņēmumos.

PVN pirmās nepieciešamības precēm, jāievieš 50–400 % akcīzes nodoklis luksus precēm, atbrīvojot no tā neaizstājamus energoresursus.

Būtu jāatjauno galvenie valsts ienākumu avoti, ieviešot valsts monopolu valūtas maiņā, banku pakalpojumos, sakaros, ostās, alkohola un cigarešu ražošanā un tirdzniecībā; dzelzceļu, energosistēmas un citus nacionālas nozīmes objektus jāatstāj valsts pārziņā.

Būtu finansiāli jāatbalsta latviskās vides pamats – zemnieku saimniecības. Jāmaina muitas politika, tādējādi nodrošinot Latvijā pieņemamas cenas iedzīvotājiem un viszemākās izmaksas vietējiem ražotājiem, tai pašā laikā novēršot kontrabandu.

Celsies nodarbināto iedzīvotāju pirktspēja, strauji pieaugs pieprasījums gan pēc ražošanas jaudām, modernas tehnoloģijas un resursiem, gan pēc patēriņa precēm. Beidzot līdzekļus saņems arī mūsu panīkusī kultūras joma, zinātne, izglītības un veselības aprūpes sistēma.

Pieņemama monetārā politika

Parādu un kredītu sistēmas ir jāpārskatī. Valsts iestādēm būtu jāveicina nekustamā īpašuma tirgus un īpašuma pilnveidošana ar lētiem hipotekāriem kredītiem. Šai iestādei būtu arī jāpiedāvā atpirkt no vecākiem iedzīvotājiem viņu nekustamos īpašumus pret mūža garuma indeksētām pensijām. Ar mirstības statistiku un aktuariālajiem aprēķiniem jānodrošina attiecības starp maksājumiem un pensiju lielumiem kā valsts, tā arī privātajos pensiju fondos.

Pastāvošā iespēja, ka blēži pārņem vientuļu vecāko ļaužu īpašumus, solot «mūža maizi», civilizētā valstī ir nepieļaujama. Gandrīz katra iedzīvotāja dzīvojamās platības vērtība spētu nodrošināt cienījamu vecumdienas.

Nauda ir vērtības zīme ar noteiktu pirktspēju, kas izteikta savā valūtā. Naudai jābūt segtai ar reālām vērtībām. Ja ir segums, tad labāk emitēt nekā aizņemties. Lata iekšējā pirktspēja ir jau 40 % zem konvertētā lata pirktspējas citās zemēs.

Augstie procenti (virs 10 % gadā) izsūc darījumam spēku un atspoguļo prāta nespēju Latvijas bankā. Tai būtu jāveicina krājaizdevumu sabiedrības un jāpiegādā tām kredītresursi ar 6 % likmi gadā, un atkārtoti jāvērtē industrijas vērtspārīri pēc starptautiskajiem riska standartiem.

Latvijā esošās blēžu komercbankas nedrīkst kļūt par starpniekiem citu iestāžu kredītu apsaimniekošanā.

Apdrošināšanas riskam jābūt standartizētam un ar valsts starpniecību «pārāpdrošinātam» lielās starptautiskās risku saplūdēs. Vietējo firmu komisijām ir jābūt regulētām.

Valsts un iedzīvotāju pienākums ir novērst kapitāla noplūdi, ko izraisa importa preču pirkšana, noguldījumi un ieguldījumi ārzemēs, bet jāveicina kapitāla ieplūde. Ko var ražot Latvijā – to nevajag ievest. Ārzemju piegādātājam jāiegādājas Latvijas produkti, izejvielas vai pakalpojumi atbilstošā vērtībā.

Pretestībai neveiksies. Pirmkārt, no mums baidīsies. Otrkārt, mēs ar intrigām (ar tiesām, līgumiem, kredītu noteikumiem utt.) visu sajauksim. Treškārt, tautas radošie spēki nespēs apvienoties ar tautas akļajiem spēkiem, jo starp tiem būs uzcelts mūris savstarpēja terora formā.

Cik pareizs taču mūsu Veco Gudro izteiciens, ka liels mērķis tikai tad var tikt sasniegts, ja līdzekļu ziņā cilvēks nav izvēlīgs un neskaita upurus, kas jānes. «Upurus no lētticīgo lopiskās sēklas mēs nekad neesam skaitījuši, bija mums jāupurē arī daudzi no savējiem, bet katrs upuris no mūsu puses ir tūkstoš lētticīgo vērts».

«Gudro stratēģija un taktika»

Ēnu struktūras, kas ietekmē pasaules procesus

Katrā sabiedrībā starp cilvēkiem pastāv dažādas saites: politiskās, aroda, reliģiskās, nacionālās, ģimenes u.c. Sevišķi stipras reliģiskās saites vieno ebreju tautu. Padomju Latvijas laikā darbojās komunistiskā partija, komjaunatne, pionieru organizācija, Valsts drošības komiteja, arodbiedrība, pirmskara Latvijā bija studentu korporācijas, dažādas partijas, skauti, mazpulki, aizsargi u.tml. Šīm organizācijām bija gan audzinošas, gan sabiedrības pārvaldi nodrošinošas funkcijas. Kopumā šīs organizācijas veidoja visas sabiedrības hierarhiju, sākot no parastiem cilvēkiem, līdz valdībai un starptautiskiem sakariem.

Ja padomju ietekmes sfērā dominēja komunistiskās partijas nomenklatūra un tās izpildorgāns VDK, kas pildīja brīvmūrnieku jeb t.s. masonu funkcijas atklāti, tad Rietumos vadošās funkcijas

brīvmūrnieku organizācijas pildīja slepeni. Brīvmūrnieki ir slepena, labi strukturēta organizācija, kurā tiek stingri ievērots hierarhijas princips. Brīvmūrnieku spēks meklējams slepenībā, stingrā disciplīnā un apstākļi, ka brīvmūrnieki ir pārstāvēti visos sabiedrības slāņos, visos sabiedriskajos iestādījumos, visās dzīves jomās un partijās. Bez tam pastāv ciešas saites starp dažādu valstu brīvmūrniekiem. Brīvmūrnieki jeb masoni viens otru pazīst pēc īpašām zīmēm, kas tāpat tiek turētas slepenībā. Brīvmūrnieki var atrasties abās frontes pusēs un efektīvi ietekmēt šo procesu gaitu. Modernie brīvmūrnieki radās vispirms Skotijā, pēc tam šīs struktūras un to apakšvienības ar dažādiem nosaukumiem izplatījās visā Rietumu pasaulē. Organizācijas stratēģiskos un taktiskos mērķus pilnībā pārzina tikai augstākās brīvmūrnieku pakāpes, zemāko pakāpju locekļi tiek informēti daudz šaurāk – viņiem netiek parādīta visa kopaina, tikai tiek izvirzīti konkrēti mērķi, kas ietērpti cēlos ideālos. Dalība brīvmūrniecībā tiek piedāvāta kā drošākais ceļš karjeras taisīšanai un augsta sabiedriska stāvokļa ieņemšanai.

Ne vienmēr brīvmūrniekiem ir izdevies saglabāt vienotību. Spilgts šķelšanās piemērs ir Amerikas revolūcija. Nav noslēpums, ka pirmais ASV prezidents Džordžs Vašingtons un viņa tuvākie līdzgaitnieki bija brīvmūrnieki, kas sacēlās pret britu brīvmūrniekiem. Arī t.s. konfederātu centieni sašķelt Amerikas savienotās valstis bija saistīti ar citādi orientētu brīvmūrniecību, kas noveda līdz pilsoņu karam un galā līdz Amerikas varenības straujam uzplaukumam.

Amerikas patriotiskajiem brīvmūrniekiem bija izcila nozīme godīga sabiedrības slāņa audzināšanā un sekmīgā sabiedrības pārvaldīšanā. Bet ar laiku neierobežotā brīvmūrnieku vara noveda līdz dažādām ļaunprātībām, kas sabiedrībā izsauca pretdarbību. Kad atklājās, ka brīvmūrnieki savtīgos nolūkos sāk iespaidot tiesu un citas iestādes, kad brīvmūrnieku sazvērētība noveda līdz ietekmīga cilvēka – arī brīvmūrnieka – slepkavībai, Amerikā radās antimasonu partija, kas guva lielus panākumus visu līmeņu vēlēšanās. Pēc šādas krasas pretreakcijas brīvmūrnieki paziņoja, ka turpmāk nodarbosies pārsvarā tikai ar labdarību un dažādu humānu projektu veicināšanu. Taču vairākas pazīmes liecina, ka tā nav taisnība – brīvmūrnieki arvien ļoti aktīvi iespaido sabiedriskos procesus un starptautisko politiku, turklāt ne vienmēr tautu interesēs. Pēc PSRS sabrukuma brīvmūrnieciskas struktūras atjaunojas arī bijušās PSRS teritorijā, tai skaitā Latvijā. Par pirmo brīvmūrniecības sekmīgas atjaunošanas mēģinājumu uzskatāma Kluba-21 veidošana, kas kalpoja par bāzi *Latvijas ceļa, Saimnieka, Jaunās partijas* un citu tautai nelabvēlīgu struktūru veidošanai.

Nekur nav pazudusi arī bijušā PSRS kompartijas nomenklatūra un VDK veidotie sakari. Tā arvien pastāv kā labi organizēts sabiedrības slānis, kam ir liela ietekme uz visiem šajā telpā notiekošajiem procesiem – visos valsts un sabiedrības līmeņos. Īpaši labi šis nomenklatūras pārkārtošanās process vērojams Latvijā. Amerikāņu žurnālisti Evanss un Novaks jau 1996. gadā laikrakstā *New York Post* informēja pasauli par Primakova un citu VDK vadošo kadru panākumiem, it īpaši Latvijā. Uzskatāmi Evansa un Novaka atklājums ir redzams pašlaik, kad bijušais čekas virsnieks V. Putins kļuvis par Krievijas prezidentu un pasaulei apsolījis ar čekas kadriem ieviest kārtību Krievijā. Tā īstenojas «gudro stratēģija un taktika» par kadru izvēli, lai turpinātu Staļina sāktu teroru. Šā plāna bīstamību palielina tas, ka bijusī kompartijas nomenklatūra tagad sadarbojas ar zināmām Rietumu brīvmūrniecības aprindām, kas stāv aiz tā saucamajiem Jaunās pasaules kārtības centieniem.

Centrāleiropas traģēdijas cēlonis meklējams apstākļi, ka tā nav atbrīvojusies no kādreiz plaši morāli neatzītās čekas terora virskundzības, kas ar likuma spēku ir sev nodrošinājusi ekonomisko varu un kopā ar brīvmūrniekiem turpina nežēlīgi terorizēt un degradēt tautas, it īpaši Centrāleiropā, bet arī mazattīstītās valstīs un arvien redzamāk Rietumu pasaulē.

Normāli cilvēki neizprot ne čekas, nedz citu brīvmūrnieku antikrista ļaunuma pilno motivāciju un darbību. Par čeku ir daudz aculiecinieku, bet šo daudz lielāko ļaunumu mēdz slēpt (noklāt) ar nacistu SS darījumiem. Par brīvmūrniekiem autoritatīvi atklājumi ir reti sastopami. Ieskatam piedāvāju fragmentus no 1995. gadā izdotā «Katoļu Katehisma» (autors Lic. Theol. Jānis Pavlovskis – franciskānis – kapucīns Tēvs Andrejs; *imprimatur* Liepājas, bet tagad Rēzeknes bīskaps Jānis Bulis).

«Masonu organizācija tika dibināta 1717. gadā Londonā. Tās struktūra pamazām mainījās. Tajā izveidojās 33 pakāpes. Zemāko pakāpju locekļi nepazīst augstāko pakāpju locekļus. Masoniem ir stingrs pienākums turēt noslēpumā savus īstos mērķus un darbību (...), viņu galvenais mērķis ir kristietības iznīcināšana (...). Dievs ir mīlestība (...). Viņš mīl tos, ko radījis (...), bet antikrists (sātans) – tieši pretējo: ienīst cilvēkus, dara tiem ļaunu, izplata ļaunumu un vēl tiem mūžīgu bojāeju (...).

[*Brīvmūrnieku ievestā*] jaunā laikmeta kustība cilvēku rāda nevis kā saprātīgu būtni ar nemirstīgu dvēseli, kas paredzēta mūžīgai svētlaimei, bet kādas kosmiskas enerģijas daļu, bez augstāka uzdevuma, kurai nav vajadzīgas ne debesis, kurus nebaida elle (...). Galvenais līdzeklis ir netiklības izplatīšana kristīgo starpā, tas ir redzams vērojot līdz šim nebijušu ļaunuma, izvīrtības, slepkavību, laupīšanu, alkoholisma, narkomānijas izplatību, ģimeņu sabrukumu, karu izplatīšanos visā pasaulē (...). Tā kā lielākā daļa pasaules

zelta, preses un televīzija, kā arī kinostudijas ir masonu īpašumā, visapkārt tiek izplatīta amoralitāte, tiek izjauktas ģimenes, jaunatnē pieaug noziegumu skaits, daudzi nododas narkomānijai, notiek tīšprātīga maldināšana, tādēļ lielākā daļa cilvēku vairs nezina savas dzīves mērķi (...).

Tiek strādāts pie tā, lai uzspiestu pasaulei vienotu banku sistēmu (ar aizkadra vadību), vienādus likumus, starptautisku armiju, vienu starptautisku kriminālpolicijas organizāciju, lai vienai un pasaules robežās vienādi kontrolei pakļautu masu informācijas līdzekļus un visbeidzot izveidotu vienotu pasaules pārvaldi, kurai, bez šaubām, būtu aizklāts, masonisks raksturs...

Pirms kara bija apmēram 4'500'000 masonu, no kuriem 3'600'000 dzīvoja ASV (...). Savu mērķu sasniegšanai masoni arvien vairāk cenšas ieņemt vadošus amatus valstī, nosakot arī to politiku... Gandrīz visi ASV prezidenti bija masoni. Tā kā Džons Kenedijs nebija masons un gribēja vadīt valsti nemasonu garā, viņš tika nonāvēts. Tika nonāvēts arī viņa brālis Roberts, kas tikko bija kļuvis par kandidātu prezidenta amatam...

Ir politiskas organizācijas, kuras – tautas maldināšanas nolūkā – ar vārdiem nosoda masonus, bet patiesībā simtprocentīgi rīkojas pēc masonu programmas, kā, piemēram, to dara komunisti...

Kristīgos viņi [masoni] agrāk sauca par «gojiem – neīrajiem», bet tagad par «lēticīgajiem». Viņi uzdod sevi par tautu, kas izkaisīta visā pasaulē, kurai piederot gandrīz visas pasaules zelts, viņi nosakot pasaules saimniecisko un politisko dzīvi... Jaunā laikmeta idejas iespiedušās plašās tautas masās, īpaši augstākajos sabiedrības slāņos... Neesot tālu tas laiks, kad viņi pārņemšot varu pār visām tautām. Pēdējā laikā «protokoli» iznākuši citās redakcijās (*tai starpā «Gudro stratēģija un taktika» – G.V.*), taču satura ziņā būtiskas atšķirības nav (...). Masonu vadoņi neuztraucas, ja viņu «protokoli» kļūst atklātībai zināmi. Viņi tikai pasmejas un atbild, ka tie esot izgudroti un nosauc par vientiesīgiem tos cilvēkus, kas tos uzskata par autentiskiem. Viņi apzinās, ka viņu vara ir visā pasaulē tā nostiprināta, ka nekas viņiem nevar pretoties (...)

Centrālās Eiropas lielākā nelaime ir arvien saglabātā čekas virsvadība, kas cieši saistīta ar Rietumu varmākām, kas turpina kāpināt Amerikas visvarenību. Neiesaistītam cilvēkam ir grūti saskatīt to pamatstruktūru, kas mūs ved postā, bet daudzas pazīmes liecina, ka bijušie kompartijas pakalpiņi un brīvmūrnieki koncentrējušies slepenajās organizācijās un izlūkdienestos. Tiem ir spēja izvirzīt savus biedrus un aģentus uz augstiem posteņiem. Lasītājam jāņem vērā, ka pastāv varas saites, kas veicina prettautisku politiku. Runa nav par ierindas brīvmūrniekiem vai zemākā ranga čekistiem, kas varbūt tic, ka dara kaut ko labu, bet par vadošo ešelonu, kas veic ekonomisko teroru un kulturālas diversijas visā Centrālās Eiropas teritorijā. Šīs grāmatas mērķis ir veicināt cilvēces pretestību prettautiskai un pretvalstiskai politikai, atfīrīt pasauli no slepenajām varas saitēm, kas atbildīgas par ļaundarbību.

Vai mūsu gars ir vēl dzīvs?

Kad 5. Saeimas vēlēšanu kampaņas laikā runāju par dažādiem projektiem ar savu bijušo darba kolēģi Rodžeru de Bopreju, viņš izteicās, ka man būtu jāsaprot, ka visi īstie latvieši ir miruši karā un 50. gados. Man šis Rodžera izteiciens atstāja ļoti nepatīkamu iespaidu. Bet tagad paskatīsimies uz tiem latviešiem, kas jau ceturto reizi vēlēšanās nobalsojuši par saviem iznīcinātājiem, uz latviešiem, kas nespēj vienoties un tikai ķengā tos ideālistus vai muļķus, kas upurējas viņu labā! Šie latvieši it kā jūtas tie gudrākie, bet jebkāds ideālisms ir pazudis.

Tagad es minēto Bopreja domu izprotu citādi. Nē, latvieši nav miruši. Ir latviešu izcelsmes cilvēki – skaistas meitenes un pakalpīgi zēni –, ir arī daudz gudru cilvēku, bet viņi ir morāli beigti. Viņos trūkst tās dzirksts cīnīties par patiesību. Es saprotu, ka tajos 50 okupācijas gados tas nav bijis atļauts, par to draudēja nepatikšanas vai pat nāve. Tāpēc, dzirdot patiesību, labāk šķiet paklusēt. Šis stāvoklis man atgādina Dž. Orvela «Dzīvnieku fermu» vai «1984. gadu». Mums it kā viss ir, lai sekmīgi attīstītos, bet mēs nolaižamies uz tā līmeņa, ka nevar izdzīvot. Patiešām, cilvēks bez morāles nevar labi dzīvot.

Atceros kādu gadījumu Rīgas restorānā, kas man līdz šai dienai neliek mieru. Kopā ar Andri Burtņieku iegājām restorānā un pasūtījām sev brokastis. Oficiants – slaidis latviešu zēns – solīja tās atnest pēc 10 minūtēm. Bet ap to laiku restorānā ienāca ebrejiska izskata vīrietis kopā ar izskatīgu blondīni. Viņš oficiantam kaut ko pačukstēja un ielika rokā pāris dolāra banknotes. Acumirkli oficiants jaunienācējiem atnesa mūsu pasūtītās brokastis, bet mums atvainojās, ka būs jāpagaida vēl kādas 20 minūtes, jo virtuvē gadījies kļūme. Es oficiantu dūsmās skaļi norāju par meli un zagli. Viņš aizgāja, aiz kauna vai niknuma raudādams un aizcirdzams durvis. Bet ko es ar to panācu? Bieži esmu domājis: bet ko darītu es, ja man nebūtu ko ēst? Mēs esam ievilkti tādās spēlēs, ka morāle salūzt. Latvieši vēl nebija beigti, kad man to teica Boprejs, bet tagad gan viņi ir daudz beigtāki.

Latvijas nelaime ir tā, ka visi šie pārkārtojumi, kas sākās pēc neatkarības pasludināšanas, bija balstīti uz meliem un manipulācijām. Es jau stāstīju par to konferenci Hadsona institūtā, kur mūsu valdības vīrus mācīja melot tautai. Tā pakāpeniski šajos melos un manipulācijās tika ievilkta visa sabiedrība.

Bet meli un negodīgums nav tas pamats, uz kura var uzcelt plaukstošu un laimīgu valsti. Ja vien sāk melot, tad ir ļoti grūti apstāties, jo vieni meli prasa izdomāt arvien jaunus melus, un tā tas turpinās līdz galīgam sabrukumam, ja vien tauta neatjēdzas un šo melu lavīnu laikā neaptur.

Tā mēs visus šos gadus esam saldi melojuši, cik mums labi klājas, kā ceļas ekonomika, uzlabojas skolu un slimnīcu darbs. Bet nu redzam, kā pēc šiem meliem Latviju pārņem sagrautas drupas un cilvēku posts. Bez tam cilvēks, kas ielaidies melos, vairs nespēj būt cīnītājs. Viņš paliek zemisks un glēvs. Ar to izskaidrojama mūsu tautas nespēja vienoties, lai stātos pretī iznīcībai un laupīšanai. Mēs taču savu mazo iespēju robežās paši labprāt piedalāmies šajā laupīšanā³⁹ un klusībā ceram, ka tieši mums palaimēsies no šīs netīrās spēles izklūt kā uzvarētājiem, pakāpjoties uz savu tuvāko neveiksmēm un nelaimes. Vai tā nav? Tāpēc ir tik svarīgi, lai šajā melīgajā laikā kāds tomēr uzdrīkstētos skaļi pateikt, ka karalis taču ir plīks, ka šī nelaimīgā spēle ir jāpārtrauc, kamēr nav par vēlu!

Dziļi valdības līmenī sāktā morālā puve ir iekļuvusi visas sabiedrības organismā. Valdība sākusī pilnīgi atklāti uzpirkt, šķelt un pa daļām iznīcināt visu sabiedrību. Šī taktika vērojama visās jomās: samazina pensionāru iespējas, bet paziņo, ka pārmaiņas skars tikai dažus tūkstošus cilvēku (cerībā, ka pārējie apmierināti sēdēs mājās), samazina izglītības budžetu, bet dažiem skolotājiem sola palielināt algu, dod priekšrocības dažām pašvaldībām, bet teritoriālās reformas gaitā grasās likvidēt 400 pagastus, piesola par sertifikātiem vērtīgu uzņēmumu akcijas, bet privatizācijas gaitā grib par zagtas mantas cenu izpārdot mūsu stratēģiskos uzņēmumus utt. Diemžēl pārāk daudzi cilvēki savā lētticībā vai alkatībā uz līdzīgiem trikiem uzķeras. Lai šo iznīcības procesu apturētu, jābūt godīgiem pret sevi un jāsāk domāt stratēģiski, nevis tikai par sevi, nevis tikai par šodienu.

Baznīcas un reliģija un morālā atdzimšana

Tautas prāts jāapmīglo ar alkoholu un izvirtību. Iznīcināsim Dievturību un to aizstāsim ar daudzskaitlīgiem aprēķiniem un miesas vajadzībām. Ir jāsaprot, ka bez Dieva cilvēks ir tikai plēsīgs zvērs, kas pakļaujas stiprākam, un ka novājināta tauta padodas iznīcībai.

Iznīcināsim ģimenes un audzināšanas nozīmi, jo tikai tā mēs spēsim kavēt apdāvinātu personību rašanos. Līdzīgi likvidēsim lauku skolas, jo neviens nespēj īsti pārbaudīt, kas tur tiek mācīts. Mēs jaunatni samaitāsim ar maldū teorijām un melkulību.

Tur, kur valda korupcija un izlaidība, tēvijas mīlestība un Dievticība tiek noslāpēta ar kosmopolītisko pārliecību.

«Gudro stratēģija un taktika»

No mūsu senčiem mēs esam mantojuši mīlestību pret dabu, visu Dieva radīto. Mūsu mantojumā ir ticība vienam vienīgam Dievam un Jēzus mācībai, tautas dziesmas, dainas, bagāta kultūra un mums piemērotas tradīcijas. Par pamatu ņemot šo skaidrības izjūtu, kas ielikta katrā cilvēkā kopš dzimšanas, bet nīdēta okupācijas laikā un tautas pacēluma brīdī, sākot ar otro atmodu līdz šodienai, ar viltu un cinismu uzspiežot parazitāmorāli kā nolemtību, tā tika atbīdīta malā. Šis svētais mantojums pēdējā laikā ir apdraudēts, bet glābjams. Lai to nosargātu, mūsu bērniem un mazbērniem šo mūsu svēto garīgo mantojumu, mums ir jāturas kopā, savītiem kā pūķiem Nameja gredzenā. Tikai Tautas garīgās spējas noteiks mūsu sabiedrības nākotni.

Mērķis ir saskaņa un pārticība nākotnē, kurā katrs, neatkarīgi no piederības, pamatojoties uz augstākām garīgām atziņām, spēs īstenot savas vēlmes.

Tā ir ētisko paradumu atdzīvināšana – kristīgās morāles jaunatklāšana un nostiprināšana. Ikvienam mūsu sabiedrībā jājūt sevi kā personību, brīvu un vajadzīgu līdzsvarotā sabiedrībā un ar to pārliecību, kas izriet no augstākām garīgām atziņām.

Sabiedrībai pašai ir jāveido sava morālā atdzimšana. Lai atbrīvotos no nevēlamām varturiem, ienaidniekiem ir jāatpazīst pēc katra indivīda stājas un rīcības. Ļaunums ir jānovērš ar disciplīnu un mērķtiecīgu rīcību. Sastopoties ar sev nepiemērotu dzīvesveidu vai rīcību, ir jāreaģē uz tādu provokāciju. Ja provokācija ir sīka, pietiek, ja izsaka draudzīgā veidā, ka labāk būtu rīkoties citādi. Ja provokācija ir dziļa, tad jālūdz uz izrunāšanos. Ja pārrunas nav iespējamās vai arī tās nav sekmīgas, tad pirmais solis ir konstatēt faktus par provocētāju pārkāpumu. To konstatēšanai jāveido grupu, kas uzklaustu provocētāju un lieciniekus par lietas būtību. Grupas vadītājam jāprotokolē liecības un jālūdz

³⁹ V.E.: Es nepiedalos.

katrs liecinieks parakstīt savu liecību protokols. Atsaucoties uz protokoliem, grupai jāpieņem spriedums par godaprāta vai kompetences trūkumu. Spriedums jāprotokolē un ar protokolu jāiepazīstina provocētājs viņa priekšniecība un pēc vajadzības arī tiesības sargājošās iestādes un/vai sabiedriskās organizācijas.

Valstij jāstrādā ar baznīcām, skolām un citām sabiedriskām organizācijām, lai atjaunotu tautas morāli (ticību, tikumību, mīlestību un žēlsirdību, gribu un spēku pilnveidot savus sapņus).

Valsts mērķis ir tautas uzplaukums, garīga, fiziska spēka un morālas izturības veicināšana, cilvēka cienīgas dzīves nodrošināšana visa mūža garumā. Jāveicina jaunatnes piedalīšanās sakarīgās, labi organizētās un tikumīgās nodarbībās (t.sk. sports, mazpulki, skauti, kori, dejas grupas, korporācijas, interešu klubi utt.).

Radīsim studiju fondu apdāvinātiem jauniešiem. No skolotājiem jāprasa radošs darbs, un par to viņiem atbilstoši jāmaksā. Skolotāja sūtība ir bērņā saskatīt topošo personību un strādāt ar viņu kā līdzīgs ar līdzīgu. Spējīgākie skolnieki jāatlasa, varbūt ar «olimpiādēm», un tie jāatbalsta.

Nodrošināsim cilvēka cienīgus dzīves apstākļus, dotējot pensijas un pabalstus, izmantojot valsts monopolu un īpašumu ienākumus. Pilnveidot maznodrošināto piedalīšanos sabiedrībā, lai ikkats pēc savām spējām piedalītos mūsu kopējās labklājības veidošanā.

Vairosim latviešu darba tikumu un amata godu. Aizsargāsim strādājošo darbaspēka tirgu. Nē – ne vergu algām kopuzņēmumos un ārzemju kontrolētajos privāto uzņēmumos. Par vienādi padarītu darbu – vienādu samaksu. Pielīdzināsim ārstu, inženieru, skolotāju algas ierēdņu algām. Strādātspējīgiem bezdarbniekiem pārprofilēšanas un restrukturēšanas posmā jānodrošina piemērots ienākums un pārprofilēšanas iespējas uz valsts rēķina. Tikai darbs ceļ vīru, ar likumu noteikta uzņēmuma peļņas daļa izmaksājama strādniekiem uzņēmuma akcijās, tādejādi strādnieku pakāpeniski padarot par līdzīpašnieku. Alkoholisms nevar būt par valsts prioritāti.

Sabiedrības atjaunošanas programma

Ne tikai Trešās pasaules, bet arī Centrālās un Austrumu Eiropas valstīs pašlaik valda okupantu un kolonistu pēcteči savienībā ar organizētās noziedzības starptautiskajiem grupējumiem, kuri mūsdienās sekmīgi sadarbojas ar visvarenajām ASV pakļautajām Bretonvudas institūcijām, it īpaši ar Starptautisko Valūtas fondu, Pasaules banku, Pasaules tirdzniecības organizāciju un to reģionālajām filiālēm.

Liela daļa, neapšaubāmi vairākums, pasaules iedzīvotāju ir pamodušies un vēlas novērst ļaundabīgo sazvērestību, kas izpaužas kā lielvalstu ģeopolitiskie centieni. Arī Centrālās un Austrumu Eiropas valstīm ir pienācis laiks pievienoties Trešās pasaules tautām, lai ASV iedzīvotāju vidū atjaunotu tos ideālus un radniecīgās saites, kas šodien veido šo vareno valsti.

Morāli atjaunota ASV varētu nodrošināt tautām nelabvēlīgu valdību atsaukšanu, kriminālo elementu apkarošanu, laupījumu atgūšanu un tikumības atjaunošanu visā pasaulē. Būtu jānodrošina procesi, kas tautām pašām ļautu izraudzīt sev piemērotu alternatīvu un izvēlēties, kam pārņemt aizbildniecībā iekšlietu un starptautiskās tiesības sargājošās iestādes, kas nodrošinātu tautu tiesības nodrošināt savu patēriņu (ar pašu ražojumiem, barteru vai plašākiem tirdzniecības veidiem) un vienlīdzību starptautiskās tiesas priekšā.

Pastāv vēstures plaši apliecināta patiesība: «Brīvība, ko tev dāvina cits, ir tikai jauna verdzības forma». Apspiestajām tautām pašām ir jāpieprasa un jāiegūst sabiedriskais atbalsts patiešām taisnīgai «Jaunajai pasaules kārtībai». Ja paveiktos gūt ASV vēlētajū atbalstu, tad, jātic, papildītos slavenā gaišreģa Eižena Finka īsi pirms nāves 1958. gadā paredzētais: ka Latvijā atkal plīvos sarkanbaltsarkanais karogs, bet no sākuma valdīs tautai nelabvēlīgi spēki, kas viņam neizprotama iemesla dēļ paši aizbrauks prom, un Dievs atkal svētīs Latviju. Tad nāktos Latvijā ieviest jaunu kārtību.

Latvija ir svētīta ar Satversmi, kas nodrošina, ka suverenā vara pieder Latvijas tautai. Ar 10'000 parakstiem var ierosināt «atjaunošanās referendumu» procesu, lai tiesiski proklamētu esošās iekārtas sabrukumu, un Latvijas Satversmes sapulce apstiprinātu tautas gribu un prasības «Jaunās pasaules kārtības» ietvaros.

Jaunās kārtības ieviešanai jāizvirza organizācija, kurai tauta uzticas, un jāfinansē tās aktivitāte. Jādomā, ka pašlaik esošās vietējās organizācijas ir infiltrētas ar nodevīgiem elementiem un vadoņiem, tāpēc būtu jāizrauga starptautiska organizācija, kas netiecas pēc laicīgas varas. Lai gan esmu kristīts luterānis, es domāju, ka tāda organizācija varētu būt Romas Katoļu baznīca. Tās darbību tautas labā varētu finansēt ar tautā izplatītiem ziedojumu apliecinājumiem dažādos latu nominālos. Ziedojumus varēs reģistrēt, un katram apliecinājumam, tāpat kā naudas zīmei, būtu savs īpašs sērijas numurs. Uz katra ziedojuma apliecinājuma būs rakstīts solījums šo ziedotāju pēc uzvaras apbalvot ar desmitreiz lielāku summu, to izmaksājot no politmafijai konfiscētās netikumīgi gūtās mantas.

Epilogs

Mans stāsts ir beidzies. Kāpēc es to rakstīju? Ko gribēju lasītājam atstāt zināšanai, par ko centos viņu pārliecināt? Atklāšu savu ieceri, un Jums būs lemt, vai man tā izdevās.

Esmu liecinājis, ka, aukstajam karam beidzoties, mēs paredzējām tos šķēršļus, kas jāpārvar, lai bijušās komunistiskās, bet ar parādiem neapgrūtinātās, valstis varētu pilnveidoties (pēc vajadzības pat ar hipotekāriem parādiem), dzīvot ražīgi, tikumiski un pārticīgi. Tai skaitā, mēs bijām sagatavojuši pēc Bretonvudas sistēmas parauga modelētu finansiālo norēķinu sistēmas koncepciju. Bet jau 1991. gadā Hadsona institūts pēc Ungārijas parauga nosprauda Baltijas valstīm nabadzības ceļu. Līdzīgi procesi ir notikuši visā bijušajā komunistisko valstu blokā.

Esmu liecinājis, kā šī nabadzība tika ieviesta un nodrošināta no parādiem brīvajā Latvijā, lai gan ar saviem tranzīta ceļiem un pārkraušanas noliktavām vien tā būtu spējīga saviem iedzīvotājiem nodrošināt cienīgu dzīvi. Latvijas infrastruktūra, dabas bagātības, intelektuālais potenciāls un kādreizējās rūpnieciskās ražotnes un tehnoloģija spētu nodrošināt Latvijas iedzīvotājiem pasaulē apskauzamu turību un dzīves līmeni. Hipotekārā kredītu sistēma netika iedarbināta, lai pilnveidotu nekustamos īpašumus; nodevīgi netiek pieprasītas kompensācijas par Otrā Pasaules kara noziegumiem pret Latviju. Ir jau pieļauts liels posts, un ne visu spēsim tūlīt izlabot, pat ja kompensācijas nodrošinātu līdzekļu pietiekamību.

Man pēc it kā draudzīgām sarunām ar Eiropas parlamenta Lauksaimniecības komisijas priekšsēdi lordu Laitfūtu un kā Alberta Kaula (lauku) partijas bijušajam Latvijas Saeimas deputātam, ir liels, liels kauns, ka manas tautas šūpulis – Latvijas greznie un kādreiz bagātie lauki – ir tikuši tik primitīvi skarti un izputināti ar ES dotēto produktu ieviešanu brīvā tirgus režīmā, ko mums uzspieda neviens cits kā Andris Šķēle un viņa Lauksaimniecības ministrs un pakalpiņš, bijušais LZS līderis Roberts Dilba.

Nesenajā braucienā uz kādu Vidzemes lauku saimniecību atkal pārliecinājos, kāpēc Vidzeme ir atzīta par otru nabadzīgāko lauku reģionu Eiropā (pēc Latgales). Divstābu dzīvoklī dzīvo vecāki un četri bērni, kam visiem kopā jāzīti ar 20 latu valsts pabalstu un vīra 60 latu algu. Tā nav nabadzīgākā ģimene Vidzemē, bet vecākiem nav nekādu izredžu izskolot bērnus vai nopelnīt sev vecuma pensiju. Bezdarbs ir jau tādā līmenī, ka, lai gūtu papildus darba pieredzi, tev jāstrādā par brīvu, bet Rīgā sēdoši tautas nodevēji stāsta tautai un pasaulei, ka viss jau iet uz labo pusi. Vismaz šīs ģimenes ietvaros tie ir tikai saldi meli. Paliek bijušos valsts ierēdņus Godmani, Gaili, Birkavu, Šķēli, Krastu, Krištopanu, Lauksaimniecības ministrijas darbiniekus Ģeģeri, Krūzi, Beniķi, Triznu, Dilbu u.c. pamatīgi nokaunināt un postu pārdzīvot.

Nepastāvu, ka visiem stāvoklis ir bezcerīgs, it īpaši, ja savvērestība atlaižas. Apliecināju, ka pēc projekta Latvijā varēja būt jau desmitiem tūkstoši turīgu šitakē sēņu saimniecību ar 10'000 vai vairāk sēņu audzēšanas stabiņiem. Šis projekts sadūrās ar negantu pretdarbību, bet paraugsaimniecību tomēr izdevās izveidot. Dienu pēc minētā ceļojuma pa Vidzemi apciemoju šo šitakē sēņu saimniecību «Garīkas» Kurzemē. Tur uz četrus hektārus platības saimnieka ģimene dzīvo bagātīgi un veselīgos lauku apstākļos. Vēl 1993. gadā «Garīkas» bija liela pļava, trīsstāvu grausts, ar dažiem dučiem nolaistu augļu koku. Šodien pilnīgi pārbūvētajā trīsstāvu lielmājā dzīvo piecu cilvēku ģimene, ierīkota banketa zāle 50 personām, alus pagrabs ar 12 vietām un pastāv divi dīķi – viens priekš sēņu stabiņu mērcēšanas, otrs priekš zivīm un peldēšanās. Augļu koku ēnā izvietoti 10'000 stabiņu šitakē sēņu audzēšanai un visa nepieciešamā tehnika. Vakara pastaigām pa dārzu tajā ierīkotas elektriskās gaismas laternas. Tas ir labs paraugs, kā pacelt un padarīt turīgus Latvijas mitrākos lauku rajonus.

Tomēr lielam vairākumam Latvijā dzīve kļuvusi ļoti grūta. 1989. gadā iekšējais kopprodukts uz iedzīvotāju bija samērā vienlīdzīgi sadalīts un sastādīja 19,18 ASV dolārus dienā, bet jau 1997. gadā no tā palika tikai nevienlīdzīgi sadalīti 5,21 USD dolāri (abi izteikti 1990. g. vērtībā). Jau 1996. gadā 88 % Latvijas iedzīvotāju ienākumi bija mazāki kā ANO noteiktais nabadzības līmenis – 4 dolāri dienā. Ir daudz bēdu, ļaunuma un nekārtību.

Grūti laiki cilvēkus pārbauda savā būtībā, jo neviens savu garu nespēj ievainot vairāk, kā tikai pats sev. Daļa pārbaudi neiztur un reaģē, citiem tīši ļaunu darīdami, un tā arī sevi izmisumā izposta. Citi iekrīt upuru skaitā un bedri padziļina, nelabvēlīga tirgus apstākļos dodot un ņemot bezcerīgus kredītus, taisot parādus, izšķērdējot resursus, enerģiju un līdzekļus. Stiprākie neņem galvā un streb paši šo skābo putru, kļūstot sevī droši un patiešām brīvi (nav ko vairs zaudēt); cildenāki, saprotošāki, simpātiskāki un dziļāki (ārējais tos mazāk skar). Tie atrod labo brīvā, Dieva dotā dabā, rūpēs par sīkumiem, līdzjutēju kopienā, izpratnē un smaidā. Tie izprot, ka tas viss ir tikai laicīga spēle, ka sīkums neatšķiras no

pasaules mājīgā spožuma. Ja nasta paliek gandrīz nepanesama, bet nesējs lepojas ar tās smagumu, tad tā kļūst pat par uzvaras simbolu.

Latviešu Dainas un tautas dziesmas māca: «Liku bēdu zem akmeņa, pāri gāju dziedādama». To izprotot baltieši visos grūtos laikos, un tās ir dziedošas tautas. Mēs pulcējamies desmitu tūkstošu dziedātāju koros un tā kopā pāri visām mūsu bēdām mēs ejam dziedādami. Nav veselīgākas potes! Lai šī manas mazās tautas gudrība šodien stiprina arī citas apspiestās tautas!

Esmu liecinājis, ka šī sagraušana ir bijis plānots process, uz ko es pats personīgi esmu vervēts ar lielas bagātības solījumiem, ja piekritīšu piedalīties manas tautas aplaupīšanā. Esmu liecinājis, ka Rietumu «ekspertus» piegādāja ASV pakļautās institūcijas, ka nodevēji tika finansēti ar trimdas patriotu ziedotajiem un testamentā atstātiem līdzekļiem, un ar upuriem «likumīgi» izzagto. Rietumu finansisti turpina dzīt «neattīstītās valstis» arvien dziļāk nežēlīgā parādu jūgā – ar mērķi parādzīmes mainīt pret mūsu bagātību akcijām.

Ir pienācis laiks cilvēces garam celties un atbrīvoties no antikrista, kas uzkundzējis gandrīz katrā valstij. Laiks piebiedroties to cilvēku rindām, kas demonstrēja Sietlā un Vašingtonā, un to valstu grupai, kas Kubā nolēma pretoties globālajam feodālismam, bet kur nodevības dēļ nebija aizbraukusi neviena Centrālās Eiropas valstu delegācija. Uz Hāgas tiesu pagaidām tiek vesti tikai dažu tautu garīgi slimie vadoņi, lai tos tiesātu par noziegumiem pret cilvēci. Rīkosimies, lai kopējiem spēkiem tuvinātu laiku, kad pasaule tiesās arī tos, kas savas slimīgās varaskāres dēļ rada postu saviem līdzcilvēkiem!

Tomēr noraidīsim katru soli, kurš tiktu sperts atreibības nolūkā. Mūsu latviešu valodā glabātās, tūkstošiem gadu vecās «Dainas» māca, ka pret ļaunumu ir velti pielietot ļaunumu – tā vietā jālieto kaunināšana. Kristus šo mūsu Dainu patiesību ir skaidrojis, ka, saņemot pļauku, jāpagriež otrs vaigs. Aicinu visu cilvēci vairs neatbalstīt ļaunumu, bet aktīvi iestāties pret, un, pielietojot sabiedrisko attiecību līdzekļus, vairojot pretestību pret ļaunumu, it īpaši pret to, kas veikts lielvalstu nežēlīgās politikas dēļ.

Pielietosim kaunu – kaunināsim tos, kas balsoja par Putinu Čēčenijas politikas dēļ vai par Vašingtonas varasvīriem Bretonvudas institūciju dēļ. Upuru vārdā pieprasīsim kaut tikai nominālu atlīdzību un atvainošanos, jo bezatbildība lielvalstu vidē nav vairs pieļaujama. Visiem līdzekļiem iespaidosim sabiedrības viedokli, it īpaši ASV vēlēšanu vidū, kur ap 30% vēlēšanu pieskaita sevi Eiropas tautām, kas cietušas zem komunistu jūga – lai tikai novērstu pasaulei citādi neizbēgamo traģēdiju un postu. Amerikai jākļūst par «gaišo ilgstošo varu»; vienalga kuram – Bušam vai Goram – nāksies valdīt un izprast, kā nopelnīt un attaisnot ne tikai ASV vēlēšanu, bet arī visas pasaules uzticību.

Pielikumi

1. Pielikums. Valdmaņa anketa (1998)

Gundars Valdmanis

Ievēlēts no saraksta «Latvijas Vienības partija».

Darbība 6. Saeimas frakcijās:

Latvijas Vienības partija (no 07.11.95 . līdz 20.02.97.),

Pie frakcijām nepiederošs (no 20.02.97 . līdz 18.09.97.),

Tautas kopas «Brīvība» frakcija (no 18.09.97. līdz 06.01.98.),

Pie frakcijām nepiederošs.

Dzimis 1940. gadā, šķīries.

Dzīvesvieta: Monreāla, Rīga.

Darba vieta un amats: (pirms darbības 6. Saeimā): SIA «Pārslas Holdinga sabiedrība», direktors.

Beidzis šādas mācību iestādes (beigšanas gads, specialitāte): MCGILL Universitāte (Montreal) (1961. g., matemātikas un fizikas bakalaura); Biznesa administrācijas maģistratūra (1975. g.); Monreālas 6-gad. latviešu sestdienas skola (1956. g.).

Nekustamie īpašumi un kapitāla daļas: Noguldījumi pensijas fondos Kanādā; SIA «Pārslas Holdinga sabiedrība» Latvijā 100% pajas.

Darbība 6.Saeimas komisijās (1998. g. oktobrī):

Ārlietu komisija,

Revīzijas komisija,

Parlamentārā izmeklēšanas komisija, lai noskaidrotu LATVENERGO, «Bankas Baltija» un Lihtenšteinas firmu cesijas līguma rezultātā zaudēto trīs miljonu Ls lietu.

2. Pielikums. Sestās Saeimas frakciju sastāvs

Demokrātiskās partijas Saimnieks frakcija

Frakcija darbojās no 07.11.1995. līdz 02.11.1998.

Andris Ameriks	No 08.07.1996.līdz 02.11.1998.
Edgars Bāns	No 20.02.1997.līdz 02.11.1998.
Ilmārs Bišers	No 07.11.1995.līdz 02.11.1998.
Viesturs Boka	No 08.05.1997.līdz 20.08.1997.
Olafs Brūvers	No 18.04.1996.līdz 11.06.1997.
Juris Celmiņš	No 07.11.1995.līdz 23.10.1996. No 14.05.1997.līdz 02.11.1998.
Alfreds Čepānis	No 07.11.1995.līdz 02.11.1998.
Ziedonis Čevers	No 07.11.1995.līdz 07.03.1996. No 20.08.1997.līdz 02.11.1998.
Viktors Dinēvičs	No 11.06.1997.līdz 02.11.1998.
Oļģerts Dunkers	No 20.02.1997.līdz 10.09.1997.
Gunta Gannusa	No 20.02.1997.līdz 20.08.1998.
Modris Goba	No 07.11.1995.līdz 06.06.1996.
Ojārs Grinbergs	No 20.02.1997.līdz 20.08.1998.
Žanis Holšteins	No 07.03.1996.līdz 24.10.1996.
Ernests Jurkāns	No 07.11.1995.līdz 15.04.1996. No 25.11.1996.līdz 14.05.1997.
Juris Kaksītis	No 07.11.1995.līdz 07.01.1996. No 14.05.1997.līdz 02.11.1998.
Ivars Kalniņš	No 13.06.1996.līdz 25.11.1996.
Ēriks Kaža	No 07.11.1995.līdz 07.03.1996.
Gundars Kleinbergs	No 28.03.1996.līdz 03.10.1996.
Ilgā Kreituse	No 07.11.1995.līdz 25.09.1996.
Aivars Guntis Kreituss	No 07.11.1995.līdz 08.01.1996. No 08.01.1996.līdz 28.03.1996.
Valdis Krisbergs	No 07.11.1995.līdz 25.09.1996.
Ludmila Kuprijanova	No 08.07.1996.līdz 02.11.1998.
Ivars Jānis Ķezbers	No 07.11.1995.līdz 07.01.1996.
Rudīte Leitena	No 01.02.1996.līdz 07.08.1997.
Ādolfs Ločmelis	No 30.04.1998.līdz 02.11.1998.
Valdis Nagobads	No 07.11.1995.līdz 20.08.1997.
Jānis Rāzna	No 07.11.1995.līdz 05.05.1998.
Andris Saulītis	No 20.02.1997.līdz 21.04.1997.
Atis Sausnītis	No 07.11.1995.līdz 07.02.1996. No 24.10.1996.līdz 02.11.1998.
Viktors Stikuts	No 07.03.1996.līdz 02.11.1998.
Jānis Strods	No 20.02.1997.līdz 21.04.1997.
Leonards Teniss	No 07.11.1995.līdz 02.11.1998.
Dāinis Turlais	No 07.11.1995.līdz 01.02.1996. No 07.08.1997.līdz 02.11.1998.
Juris Zaķis	No 07.11.1995.līdz 13.06.1996.
Ēriks Zunda	No 06.06.1996.līdz 02.11.1998.

Frakcija «Latvijai»

Frakcija darbojās no 07.11.1995. līdz 02.11.1998.

Kārlis Čerāns	No 07.11.1995.līdz 19.08.1996.
Oļģerts Dunkers	No 07.11.1995.līdz 18.06.1996.
Gunta Gannusa	No 07.11.1995.līdz 18.06.1996.
Ojārs Grinbergs	No 07.11.1995.līdz 18.06.1996.
Edmunds Grīnbergs	No 07.11.1995.līdz 02.11.1998.
Jānis Kazāks	No 07.11.1995.līdz 02.11.1998.
Odisejs Kostanda	No 07.11.1995.līdz 02.11.1998.
Janīna Kušnere	No 07.11.1995.līdz 02.11.1998.
Imants Liepa	No 30.11.1995.līdz 02.11.1998.
Jānis Mauliņš	No 07.11.1995.līdz 02.11.1998.
Modris Plāte	No 07.11.1995.līdz 27.11.1995.
Andris Rubins	No 07.11.1995.līdz 22.03.1996.
Māris Rudzītis	No 07.11.1995.līdz 18.06.1996.
Andris Saulītis	No 07.11.1995.līdz 18.06.1996.
Jānis Strods	No 07.11.1995.līdz 18.06.1996.
Uldis Veldre	No 18.09.1907.līdz 14.04.1998.

Elmārs Zelgalvis No 07.11.1995.līdz 19.08.1996.

Frakcija «Latvijas ceļš»

Frakcija darbojās no 07.11.1995. līdz 02.11.1998.

Pēteris Apinis	No 07.11.1995.līdz 02.11.1998.
Romāns Apsītis	No 07.11.1995.līdz 04.12.1996.
Jānis Ābele	No 04.12.1996.līdz 02.11.1998.
Dzintars Ābiķis	No 07.11.1995.līdz 23.04.1998.
Jānis Ādamsons	No 07.11.1995.līdz 25.09.1996.
Indulis Bērziņš	No 07.11.1995.līdz 14.02.1996. No 14.02.1996.līdz 02.11.1998.
Valdis Birkavs	No 07.11.1995.līdz 08.02.1996.
Inese Birzniece	No 18.09.1997.līdz 02.11.1998.
Jānis Bunkšs	No 07.11.1995.līdz 02.11.1998.
Imants Daudišs	No 07.11.1995.līdz 18.09.1997.
Aivars Endziņš	No 07.11.1995.līdz 04.12.1996.
Māris Gailis	No 07.11.1995.līdz 08.02.1996.
Anatolijs Gorbunovs	No 07.11.1995.līdz 08.08.1996.
Edvīns Inkēns	No 08.02.1996.līdz 02.11.1998.
Pēteris Keišs	No 19.08.1996.līdz 07.08.1997. No 04.09.1997.līdz 02.11.1998.
Ģirts Valdis Kristovskis	No 01.02.1996.līdz 11.05.1998.
Vilis Krištopans	No 07.11.1995.līdz 25.01.1996. No 07.08.1997.līdz 28.08.1997.
Jānis Lagzdiņš	No 07.11.1995.līdz 23.04.1998.
Kārlis Leiškalns	No 08.02.1996.līdz 28.01.1998.
Kristiāna Lībane	No 07.11.1995.līdz 14.02.1996.
Ruta Marjaša	No 04.12.1996.līdz 02.11.1998.
Andrejs Pantelējevs	No 07.11.1995.līdz 02.11.1998.
Aija Poča	No 25.01.1996.līdz 01.02.1996. No 28.08.1997.līdz 04.09.1997.
Antons Seiksts	No 07.11.1995.līdz 02.11.1998.
Andris Tomašūns	No 07.11.1995.līdz 02.11.1998.

Deputātu bloks «Socialistiskā partija – Līdztiesība»

Frakcija darbojās no 07.11.1995. līdz 21.12.1995.

Aleksandrs Bartaševičs	No 07.11.1995.līdz 21.12.1995.
Martijans Bekasovs	No 07.11.1995.līdz 21.12.1995.
Oļegs Deņisovs	No 07.11.1995.līdz 21.12.1995.
Aleksandrs Golubovs	No 07.11.1995.līdz 21.12.1995.
Modris Lujāns	No 07.11.1995.līdz 21.12.1995.

Latvijas Vienības partija

Frakcija darbojās no 07.11.1995. līdz 20.02.1997.

Raitis Apalups	No 07.11.1995.līdz 24.04.1996.
Edgars Bāns	No 07.11.1995.līdz 20.02.1997.
Roberts Dilba	No 07.11.1995.līdz 31.01.1997.
Viesturs Gredzens	No 07.11.1995.līdz 09.12.1995.
Viktors Kalnbērzs	No 07.11.1995.līdz 24.04.1996. No 24.04.1996.līdz 20.02.1997.
Ādolfs Ločmelis	No 08.08.1996.līdz 20.02.1997.
Jānis Rubulis	No 07.11.1995.līdz 20.02.1997.
Anatolijs Tučs	No 07.11.1995.līdz 08.08.1996.
Gundars Valdmanis	No 07.11.1995.līdz 20.02.1997.

LNNK un LZP

Frakcija darbojās no 07.11.1995. līdz 30.06.1997.

Juris Dobelis	No 07.11.1995.līdz 20.05.1997.
Indulis Emsis	No 07.11.1995.līdz 30.06.1997.
Jānis Kalviņš	No 07.11.1995.līdz 30.06.1997.
Aleksandrs Kiršteins	No 07.11.1995.līdz 02.06.1997. No 02.06.1997.līdz 30.06.1997.
Andrejs Krastiņš	No 07.11.1995.līdz 02.06.1997.
Aristids Jēkabs Lambergs	No 07.11.1995.līdz 30.06.1997.
Anna Seile	No 07.11.1995.līdz 21.05.1997.
Pēteris Tabūns	No 07.11.1995.līdz 21.05.1997.

Latvijas Zemnieku savienības frakcija

Frakcija darbojās no 07.11.1995. līdz 02.11.1998.

Raitis Apalups	No 12.03.1997.līdz 02.11.1998.
Roberts Dilba	No 01.02.1997.līdz 22.01.1998.

Kārlis Jūlijs Druva	No 07.11.1995.līdz 22.01.1998.
Viesturs Gredzens	No 16.10.1996.līdz 05.03.1997. No 22.01.1998.līdz 02.11.1998.
Ervīds Grīnovskis	No 07.11.1995.līdz 02.11.1998.
Paulis Kļaviņš	No 07.11.1995.līdz 05.03.1997.
Ādolfs Ločmelis	No 20.02.1997.līdz 30.04.1998.
Andrejs Naglis	No 07.11.1995.līdz 03.08.1998.
Aida Prēdele	No 07.11.1995.līdz 12.01.1998.
Pauls Putniņš	No 07.11.1995.līdz 02.11.1998.
Jānis Rubulis	No 25.02.1997.līdz 02.11.1998.
Anta Rugāte	No 07.11.1995.līdz 21.07.1998.
Māris Vītols	No 07.11.1995.līdz 25.03.1998.

Tautas saskaņas partija

Frakcija darbojās no 07.11.1995. līdz 06.07.1996.

Andris Ameriks	No 07.11.1995.līdz 06.07.1996.
Vladilens Dozorcevs	No 07.11.1995.līdz 06.07.1996.
Jānis Jurkāns	No 07.11.1995.līdz 06.07.1996.
Ludmila Kuprijanova	No 07.11.1995.līdz 06.07.1996.
Leonards Stašs	No 07.11.1995.līdz 06.07.1996.
Jānis Urbanovičs	No 07.11.1995.līdz 17.01.1996.

Tēvzemei un Brīvībai

Frakcija darbojās No 07.11.1995. līdz 26.06.1997.

Vents Balodis	No 07.11.1995.līdz 26.06.1997.
Oskars Grīgs	No 07.11.1995.līdz 26.06.1997.
Guntars Grīnblats	No 07.11.1995.līdz 26.06.1997.
Māris Grīnblats	No 07.11.1995.līdz 25.01.1996. No 20.02.1997.līdz 26.06.1997.
Aigars Jirgens	No 07.11.1995.līdz 26.06.1997.
Roberts Jurdžs	No 07.11.1995.līdz 26.06.1997.
Leopolds Ozoliņš	No 07.11.1995.līdz 17.02.1997.
Normunds Pēterkops	No 07.11.1995.līdz 26.06.1997.
Aleksandrs Pētersons	No 07.11.1995.līdz 26.06.1997.
Andrejs Požarnovs	No 07.11.1995.līdz 26.06.1997.
Jānis Priedkalns	No 25.01.1996.līdz 20.02.1997.
Māris Rudzītis	No 20.02.1997.līdz 26.06.1997.
Juris Sinka	No 07.11.1995.līdz 26.06.1997.
Jānis Straume	No 07.11.1995.līdz 26.06.1997.
Juris Galerijšs Vidiņš	No 07.11.1995.līdz 26.06.1997.
Roberts Zīle	No 07.11.1995.līdz 26.06.1997.

«Tautai un taisnībai»

Frakcija darbojās no 03.07.1996. līdz 20.02.1997.

Oļģerts Dunkers	No 03.07.1996.līdz 20.02.1997.
Gunta Gannusa	No 03.07.1996.līdz 20.02.1997.
Ojārs Grinbergs	No 03.07.1996.līdz 20.02.1997.
Māris Rudzītis	No 03.07.1996.līdz 20.02.1997.
Andris Saulītis	No 03.07.1996.līdz 20.02.1997.
Jānis Strods	No 03.07.1996.līdz 20.02.1997.

Sociālistiskā partija – Līdztiesība

Frakcija darbojās no 13.11.1996. līdz 20.05.1997.

Aleksandrs Bartaševičs	No 13.11.1996.līdz 21.05.1997.
Martijans Bekasovs	No 13.11.1996.līdz 21.05.1997.
Oļģegs Deņisovs	No 13.11.1996.līdz 21.05.1997.
Aleksandrs Golubovs	No 13.11.1996.līdz 21.05.1997.
Modris Lujāns	No 13.11.1996.līdz 21.05.1997.

Latvijas Nacionālās Reformu partijas un Latvijas Zaļās partijas frakcija

Frakcija darbojās no 30.06.1997. līdz 03.08.1998.

Indulis Emsis	No 30.06.1997.līdz 03.08.1998.
Guntis Eniņš	No 01.10.1997.līdz 03.08.1998.
Jānis Kalviņš	No 30.06.1997.līdz 27.07.1998.
Aleksandrs Kiršteins	No 30.06.1997.līdz 03.08.1998.
Andrejs Krastiņš	No 30.06.1997.līdz 03.08.1998.
Aristīds Jēkabs Lambergs	No 30.06.1997.līdz 03.08.1998.

Jānis Rāzna No 19.06.1998.līdz 28.07.1998.

Apvienības «Tēvzemei un Brīvībai» / LNNK frakcija

Frakcija darbojās no 26.06.1997. līdz 02.11.1998.

Vents Balodis	No 26.06.1997.līdz 02.11.1998.
Juris Dobelis	No 26.06.1997.līdz 02.11.1998.
Oskars Grīgs	No 26.06.1997.līdz 02.11.1998.
Guntars Grīnblats	No 26.06.1997.līdz 02.11.1998.
Māris Grīnblats	No 26.06.1997.līdz 02.11.1998.
Aigars Jirgens	No 26.06.1997.līdz 02.11.1998.
Roberts Jurdžs	No 26.06.1997.līdz 02.11.1998.
Andrejs Krastiņš	No 31.07.1998.līdz 02.11.1998.
Ģirts Valdis Kristovskis	No 12.05.1998.līdz 02.11.1998.
Normunds Pēterkops	No 26.06.1997.līdz 02.11.1998.
Aleksandrs Pētersons	No 26.06.1997.līdz 02.11.1998.
Andrejs Požarnovs	No 26.06.1997.līdz 02.11.1998.
Aida Prēdele	No 12.01.1998.līdz 02.11.1998.
Māris Rudzītis	No 26.06.1997.līdz 02.11.1998.
Anna Seile	No 26.06.1997.līdz 02.11.1998.
Juris Sinka	No 26.06.1997.līdz 02.11.1998.
Jānis Straume	No 26.06.1997.līdz 02.11.1998.
Pēteris Tabūns	No 26.06.1997.līdz 02.11.1998.
Juris Galerijs Vidiņš	No 26.06.1997.līdz 02.11.1998.
Roberts Zīle	No 26.06.1997.līdz 02.11.1998.

Tautas saskaņas partijas frakcija

Frakcija darbojās no 17.09.1997. līdz 02.11.1998.

Vladilens Dozorcevs	No 17.09.1997.līdz 02.11.1998.
Jānis Jurkāns	No 17.09.1997.līdz 02.11.1998.
Modris Lujāns	No 17.09.1997.līdz 02.11.1998.
Leonards Stašs	No 17.09.1997.līdz 02.11.1998.
Jānis Urbanovičs	No 17.09.1997.līdz 02.11.1998.

Tautas kopas «Brīvība» frakcija

Frakcija darbojās no 18.09.1997. līdz 06.01.1998.

Leopolds Ozoliņš	No 18.09.1997.līdz 30.11.1997. No 01.12.1997.līdz 06.01.1998.
Andris Rubins	No 18.09.1997.līdz 06.01.1998.
Andris Saulītis	No 18.09.1997.līdz 06.01.1998.
Jānis Strods	No 18.09.1997.līdz 06.01.1998.
Gundars Valdmanis	No 18.09.1997.līdz 06.01.1998.

Darba partijas, Kristīgi demokrātiskās savienības, Latvijas Zaļās partijas apvienības frakcija

Frakcija darbojās no 28.07.1998. līdz 02.11.1998.

Indulis Emsis	No 28.07.1998.līdz 02.11.1998.
Guntis Eniņš	No 28.07.1998.līdz 02.11.1998.
Jānis Kalviņš	No 28.07.1998.līdz 02.11.1998.
Paulis Kļaviņš	No 28.07.1998.līdz 02.11.1998.
Iīga Kreituse	No 28.07.1998.līdz 02.11.1998.
Aivars Guntis Kreituss	No 28.07.1998.līdz 02.11.1998.
Aristids Jēkabs Lambergs	No 28.07.1998.līdz 02.11.1998.
Andrejs Naglis	No 28.07.1998.līdz 02.11.1998.
Jānis Rāzna	No 28.07.1998.līdz 02.11.1998.
Uldis Veldre	No 28.07.1998.līdz 07.10.1998.
Elmārs Zelgalvis	No 27.08.1998.līdz 02.11.1998.

Vekordijas autora pēcvārds

2008.01.06 22:23 svētdiena
Pareizticīgo Ziemassvētku vakars

Un tā, mums aiz muguras ir palikusi Gundara Valdmaņa grāmata. Tā izskatās kaut kāda ne īsti pabeigta, bet vienalga, sirds, to lasot, saņņaudzas, un nelabi metas no Latvijas valdošās elites – visādu tur Godmaņu, Muižnieku,⁴⁰ Freibergu un viņiem līdzīgo pļurkstēšanas televīzijā...

Jau ilgi pirms iepazīšanās ar šo grāmatu man bija pilnīgi skaidrs, ka Latvija varēja pēc 1991. gada kļūt ja nu ne bagāta, tad vismaz pilnīgi pārtikusi zeme, kur visiem būtu labi, un, domājot par rītdienu, nenāktu prātā virve un cilpa kā vienīgā izeja.

Vajadzēja tikai mierīgi strādāt, pieņemt tādus lēmumus, kas veicinātu darba rezultativitāti, nelīst parādos, netaisīt haosu, nedzīties pēc acumirkīgas bagātības un izpriecām. Tauta pati būtu radījusi savu pārticību, – vajadzēja tikai viņai to ļaut un netraucēt. Kaut minimāli aizstāvēt, kas tieši arī ir valsts pienākums.

Katrai amatpersonai, pieņemot izšķirošos lēmumus, vienmēr bija vismaz divas iespējas. Lūk, ja darīsim šādi, tad būs labāk visiem, bet ja darīsim tā, tad būs labāk dažiem – uz pārējo rēķina. Katrā šādā brīdī bija iespēja pieņemt pirmo lēmumu, un katrā šādā brīdī tika pieņemts otrais lēmums.

KĀPĒC?

Savā īsajā, pagaidu atbildē uz Igora Šafranova jautājumiem (šī sējuma Ieskaņā) es rakstīju: «*viss tas tā notiek tāpēc, ka Latviju visus šos 16–17 gadus ir vadījuši – un turpina vadīt – gandrīz vienīgi noziedznieki*».

Un tūlīt arī piebildu:

«Taču tālākajā plānā sākas galvenais (un arī interesantākais), kur ir daudz vairāk ko teikt: KĀ tas notika, ka šie cilvēki kļuva par noziedzniekiem?, KĀPĒC tas tā aizgāja?, KĀ tas varēja iznākt, ka noziedznieki nonāca pie varas un spēj to noturēt tik ilgu laiku? Un te jau vairs nevar atbildēt dažos vārdos; tur ir vajadzīga dziļa filosofija».

Tie noziedznieki, kas vadīja Latviju šos 16–17 gadus, vispār ir dažādi. Ir tādi, kas ir dzimuši bandīti, kuriem krimināls egoisms ir endogēna īpašība. (Pastāv taču katrā sabiedrībā zināms procents tīri kriminālu elementu).

Bet man šķiet, ka viņi nemaz nebija vairākumā Latvijas valdošajā elitē. Vairumu sastādīja cilvēki, kuri kļuva par noziedzniekiem, ideoloģijas apdullināti. Tas nav nekas jauns, tieši otrādi: visa cilvēces vēsture ir pilna ar bezgala daudziem piemēriem, kā (visumā pat it kā godīgi) cilvēki, pieņēmuši kādu noteiktu ideoloģiju, sāk tās vārdā darīt tādus darbus, kas no šīs ideoloģijas skatu punkta ir svētīga lieta, bet no neitrālāka viedokļa izskatās kā neapšaubāmi noziegumi.

Minēšu tikai trīs piemērus, kaut gan tos varētu nosaukt tūkstošiem. Naktī uz 1572. gada 24. augustu (svētā Bērtuļa dienu) Parīzē katoļi apkāva visus redzamākos hugenotus (vairāk nekā trīs tūkstošus cilvēku, kas pie toreizējiem pilsētu izmēriem, kur iedzīvotājus skaitīja, lielākais, dažos desmitos tūkstošu, ir ļoti daudz). 1918. un dažos turpmākajos gados sociālistiskie revolucionāri zināmas idejas vārdā bijušās Krievijas impērijas teritorijā sarīkoja slaktiņus, kur upuru skaits ir mērāms miljonos. 1941. un dažos turpmākajos gados esesieši (kas praktiski visi bija psihiski un morāli pilnīgi normāli un krietni cilvēki) tāpat ideoloģijas vārdā atkal slepkavoja miljonus. Visos trīs gadījumos visi viņi bija ja nu ne gluži pilnīgi, tad pārsvarā pārliecināti, ka rīkojas pavisam pareizi.

Latvijā pēc 1991. gada notika principā tas pats. (Te gan runa nav par tiešām slepkavībām, toties par netiešām slepkavībām gan, – un tādos mērogos, kam derīgs ir tikai viens vārds: «genocīds»). Tika pieņemta zināma ideoloģija, un šīs ideoloģijas vārdā tika pastrādātas tādas lietas, kas no neitrāla skatu punkta ir acīmredzami noziegumi, bet pašiem izpildītājiem, ja nu ne gluži pilnīgi, tad vismaz pārsvarā likās, ka viņi rīkojas pavisam pareizi.

⁴⁰ Šovakar Nils Muižnieks pārraidē «*De facto*» ļerkstēja par Gruziju; nu, labi, ka vismaz ne par Latviju – lielais gudrinieks!

Šī ideoloģija visās tās niansēs nav šeit pilnībā izklāstāma, jo vairāk tāpēc, ka vārdos deklarētais ir viens, bet aizkulises – spleenie mērķi un nodomi – pavisam kas cits, un pilnīgai analīzei vajadzētu visu to smalki iztirzāt.

Tāpēc iezīmēsim šo ideoloģiju tikai tās galvenajos vilcienos. Mēs tās atsevišķus aspektus pazīstam ar tādiem vispārīgiem apzīmējumiem kā «Rietumu demokrātija», «Rietumu vērtības», «brīvā tirgus ekonomika», «cilvēktiesības», «tolerance» utt. Ar vārdu sakot, kopumā to var nosaukt par «Rietumu ideoloģiju».

1991. gadā, kad sabruka PSRS un Latvija atkal tapa patiešām brīva, vairumam cilvēku šeit šķita «acīmredzama» un «pašsaprotama» ārkārtīgi primitīva shēma, kura simboliskā veidā tik lieliski izteikta Džordža Orvela «Dzīvnieku fermā» pie sienas izkārtajos pirmajos divos bausļos:

Whatever goes upon two legs is an enemy.
Whatever goes upon four legs, or has wings, is a friend.⁴¹

Viss, kas nāk no Krievijas, ir slikts, un viss, kas nāk no Rietumiem, ir labs. Lai cik primitīva nebūtu šī shēma, bet tieši tāds bipolārs stereotips gandrīz nedalīti valdīja Latvijā, un gandrīz visi Latvijas cilvēki bija absolūti gatavi bez jebkādas kritikas un vērtēšanas pieņemt visu, ko vien teiks «Rietumu autoritātes».

Tāpēc «Rietumu ideoloģijai» bija ārkārtīgi viegli ienākt Latvijā. Daudzi cilvēki, kas visumā vēlēja Latvijai labu, nešaubīdamies pieņēma šo ideoloģiju – un tās vārdā sāka strādāt noziegumus pret Latviju.

Pat es, vienmēr tik kritiski noskaņots pret visu, dažus pirmos gadus ticēju, ka Rietumu ideoloģija mums patiešām visumā nesīs labumu, – lai gan nevaru sev pārnest, ka orvelisko shēmu arī toreiz būtu pieņēmis tās primitīvajā veidā.

Taču Rietumu ideoloģija izrādījās ļaunums – un ļaunums drausmīgs. Pirmām kārtām ir jāievēro, ka Rietumu ideoloģija nav kaut kas konstants, pastāvīgs. Tā nemītīgi evolucionē. Rietumu ideoloģija XIX gadsimtā ir viens, 1930. gados – jau kaut kas cits, 1950. gados – atkal cits, 1970. gados – vēl cits, bet XXI – atkal pavisam kas cits.

Tā Rietumu ideoloģija, kuras priekšā stāvēja kā apburti un nohipnotizēti lielumi lielais vairums 1991. gada latviešu, bija apmēram šīs ideoloģijas 1970. gadu variants. Tas bija tas, ko viņi bija gadu gadiem klausījušies cauri radioslāpētāju gaudām no «Amerikas Balss», BBC, radio «Brīvā Eiropa» un tamlīdzīgām stacijām. Tā bija tā dzīve, kas bija vilinājusi viņus tumšajās padomju varas desmitgadēs un kā «gaiša laimes sala» spīdējusi cauri «dzelzs priekškaram».

Taču dabūja viņi ne to ideoloģiju, bet jau citu: – sākumā 1990. gadu variantu, – un tad arī XXI gadsimta variantu.

Bet evolucionē Rietumu ideoloģija arvien dziļākas un dziļākas degradācijas un deģenerācijas virzienā. Tas, kas 1970. gados bija spīdējis «kā gaiša laimes sala», XXI gadsimta izpildījumā izrādījās smirdošs zaņķis. Viss, kas sākumā bija licies kā patiesas vērtības, ir jau pārvērsts par riebiņu šo vērtību karikatūru, kur faktiskā jēga ir pilnīgi pretēja vārdos sludinātajai.

Tādējādi pat tie Latvijas vadošie cilvēki, kuri nebija gluži dzimuši kriminālnoziedznieki, bet 1991. gadā vienkārši akli ticēja Orvela dzīvnieku primitīvajiem bausļiem, izrādījās paši iekrituši lamatās un pārvērtās par noziedzniekiem ne gluži gribēti un apzināti, bet «kaut kā pēc inerces».

Tagad var jautāt: kāpēc Rietumu ideoloģija tik konsekventi evolucionē degradācijas un deģenerācijas virzienā? Vai tas notiek kaut kā «stihiski», «pats no sevis», vai arī tas tiek speciāli vadīts un virzīts?

Diemžēl, Dievs (vai nu Liktenis vai kas tur) ir apveltījis mani ar (smagu un sāpīgu) spēju saskatīt lietu būtību dziļāk, nekā to spēj vairums cilvēku. Labāk es to neredzētu, bet, diemžēl, es to redzu: šis process tiek mākslīgi vadīts un virzīts.

Mēs ilgu gadu desmitus dzīvojām gaisotnē, kur valdīja komunistiskā ideoloģija. Mēs neticējām šai ideoloģijai, mēs zinājām, ka tā ir meli, bet mēs vismaz ticējām, ka kaut kad sākumā ir patiešām bijusi (godprātīga) iecere «uzcelt sociālismu un komunismu» kā ideālu sabiedrību. Mēs zinājām, ka to neuzcēla un neuzcels, bet ticējām, ka vismaz kādam un vismaz pašā sākumā ir patiešām bijis tāds nodoms. Tāpat mēs ticējām, ka «Rietumu demokrātija» ir dabiska alternatīva tai ideoloģijai, kurā mēs dzīvojām, bet kurai neticējām.

Taču izrādījās, ka meli ir daudz daudz grandiozāki, nekā mēs bijām domājuši. Mēs domājām, ka, noticēdami komunistiskajai ideoloģijai, esam jau bijuši pietiekami gudri un atraduši patiesību. Bet

⁴¹ Ikviens, kas staigā uz divām kājām, ir ienaidnieks. Ikviens, kas staigā uz četrām kājām vai kam ir spārni, ir draugs.

izrādījās, ka neesam vis atraduši patiesību. Izlauzušies cauri vienam melu tīklam, mēs atradāmies sapinušies nākošajā melu tīklā.

Tikai pamazām, atmetot arvien jaunus un jaunus melu plīvurus, patiesība – un tā ir briesmīga patiesība! – sāka iznirt no mūžīgu melu miglas.

A nebija nekāda nodoma uzcelt sociālismu un komunismu! Tas ir, bija, protams, cilvēki, kas šai idejai ticēja (kā sarkanie latviešu strēlnieki), bet viņi nebija ne šīs kustības aizsācēji, ne ideologi, ne vadītāji. Tiem, kas šo lietu uzsāka, virzīja un kontrolēja, NEBIJA nodoma radīt ideālu sabiedrību priekš visas cilvēces.

Tāpat tiem, kas otrā pasaules malā uzsāka, virzīja un kontrolēja «Rietumu ideoloģijas» attīstību un evolūciju, NEBIJA nodoma radīt taisnīgu sabiedrību, kurā patiešām valdītu demokrātija kā «tautas vara», visiem vienādas tiesības un tā tālāk. Tas ir, protams, bija cilvēki, kas visām šīm idejām godprātīgi ticēja, aizstāvēja tās un pat cīnījās par tām, ja vajadzēja, bet – tāpat kā gadījumā ar latviešu strēlniekiem – ne viņi noteica kopīgo virzību un gala rezultātu.

Un kas tad bija?

Bet bija kaut kas vienkārši šokējošs: RASU KARŠ!

Pats par sevi tas nav absolūti nekas jauns: visā cilvēces vēsturē nav nekā «dabiskāka», kā nepārtraukti kari starp dažādām tautām (un plašākā mērogā – starp rasēm) par teritoriju, par resursiem, par dominēšanu.

Tikai mēs bijām domājuši, ka šie kari mūslaikos ir jau puslīdz aprimuši, un ja arī kaut kur nav vēl beigušies, tad notiek atklātā, visiem redzamā veidā.

Un viss fokuss ir tikai tas, ka karš turpinās – tikai SLEPENS karš.

Ir viena tauta (pasaules mērogā viena; pa nomalēm šur tur karo arī citi), kura turpina savu (slepeno) karu, vienlaicīgi iedvesdama visiem saviem pretiniekiem domu par pilnīgu atteikšanos no visām cīņām par resursiem, ietekmi utt. (t.i. iedvesdami viņiem «Rietumu ideoloģiju»).

Viņu slepenais karš turpinās jau gadu tūkstošiem, taču tikmēr, kamēr galveno izšķīra zobens vai lielgabals, viņu panākumi nebija sevišķi lieli. Tikai tad, kad viņiem beidzot izdevās pierunāt citas tautas nolikt ieročus, iestājās viņu īstā triumfa stunda.

Gadu tūkstošiem saglabāt savu tautu apstākļos, kad viņi dzīvoja klaidā starp neskaitāmām citām tautām, varēja tikai vienā ceļā: kultivējot galēju, koncentrētu rasismu un norobežošanas no visiem «svešajiem». Pasaules vēsture, protams, zina daudzus rasisma un «ksenofobijas» (bailes, norobežošanās no svešajiem) gadījumus, bet pasaules vēsturē nav otra tik ilgstoša, tik klasiska, tik koncentrēta rasisma un ksenofobijas gadījuma, kāds ir žīdu vēsture divarpus vai trīs tūkstošu gadu garumā.

Mēs nekavēsimies pie šīs garās vēstures, un fiksēsim tikai pašu galveno un neapstrīdamo faktu: pasaules vēsturē visniknākie un ilgstošākie rasisti un ksenofobi ir bijuši žīdi.

Un lūk, ar tādu mantojumu viņi ienāca «apgaismotās» Eiropas dzīvē – it īpaši sākot ar XIX gadsimtu. Pēc Napoleona kariem Eiropā nekādu lielu karu vairs nebija veselu gadsimtu; «apgaismotā» Eiropa sāka nolikt ieročus, zobens un lielgabals sāka zaudēt savu kādreizējo lomu, un tas nozīmēja, ka var sākties «žīdu laiki». Tāpēc viņi sāka pavērt savu tūkstošiem gadu loloto ksenofobijas čaulu un iziet pasaulē.

«Emancipācijas zelta laikmetā» liels daudzums žīdu darboņu parādījās visās Eiropas kultūrās, bet šeit mēs apstāsimies tikai pie vienas figūras – savā ziņā koncentrēta šī laikmeta simbola. Tas bija Mozess (Moše) Hess (1812.06.21 – 1875.04.06). Tieši viņš radīja «sociālisma» pamatus un pievērsa tiem Kārli Marksu un Fridrihu Engelsu, tādējādi palaizdams «komunisma rēgu», lai tas kļūst pa Eiropu. Bet pats viņš par «sociālistu» nekļuva; viņš – speciāli priekš pašiem žīdiem – radīja vēl otru mācību: nacionālsociālismu. (Jā, jā! – nacionālsociālismu radīja nevis Hitlers un viņa vācu priekšgājēji, bet gan ebrejs Mozess Hess, – un to ikviens var izlasīt Vikipēdijā vai citos Interneta resursos).

Priekš nežīdiem radītajā «sociālismā» Hess par vēstures pamatu pasludināja šķiru cīņu, bet priekš pašiem žīdiem radītajā nacionālsociālismā visas vēstures pamats bija: RASU CĪŅA.

Hess uzrakstīja grāmatu «Roma un Jeruzaleme», un jau pats tās nosaukums rāda: toreiz, Kristus laikos, Roma uzvarēja Jeruzalemi, bet tagad ir pienācis laiks revanšam – Jeruzalemei jāuzvar Roma (tās mantinieku – tagadējās Eiropas personā).

Nacionālsociālistisks rasu karš starp «Jeruzalemi» (žīdiem) un «Romu» (eiropiešu rasi) bija pasludināts.

Mozess Hess

Dažādu iemeslu dēļ (pie kuriem te neapstāsimies) sākumā par galveno «jeruzalemiešu» uzbrukumu objektu kļuva Vācija. Vācieši tika ķengāti, izsmieti un pazemoti kā neviena cita eiropiešu tauta. Galu galā tā rezultātā Vācijā kā atbildes reakcija radās kustība, kura pat nepapūlējās izdomāt sev patstāvīgu nosaukumu, bet tiešā veidā paņēma no židiem gan nosaukumu (nacionālsociālisti), gan pamatideju par rasu karu kā vēstures virzošo spēku.

Taču ar XX gadsimta sākumu par «jeruzalemiešu» galveno pretinieku kļuva Krievija (kura, starp citu, sevi dēvēja par Trešo Romu, lai gan ne tas bija žīdu naida iemesls). Lai sagrautu Krieviju, Japāna no ebreju bankām tika finansiāli stimulēta tai uzbrukt, un līdz ar krievu–japāņu karu tūdaļ arī «izcēlās» 1905. gada revolūcija (kuru uzsāka žīdu kaujinieki, bet vēlāk piedroņās arī latvieši). Kad tas viss tomēr nedeva vēlamo rezultātu un Krievija noturējās, tad 1914. gadā, lai izraisītu karu starp Austroungāriju un Krieviju (kura neapšaubāmi dosies palīgā Serbijai, līdzko austrieši tai uzbruks), tika nošauts troņmantnieks erchercogs Francis-Ferdinands un viņa sieva hercogiene Sofija. Šāvējs bija serbs, bet organizatori – Austroungārijā dzīvojoši žīdi (skat. {[R-JEWS1](#)}). Austrieši bija pārliecināti, ka atentātu ir organizējuši serbi, un ultimātā pieprasīja, lai Serbija ielaiž savā teritorijā austriešu karaspēku un izmeklētājus, kuri sameklētu vainīgos. Serbijas valdība nejutās šajā lietā vainīga un ultimātu noraidīja. Tad Austroungārija pieteica Serbijai karu, iepriekš vienojusies ar Vāciju, ka tā iestāsies karā tajā gadījumā, ja Krievija palīdzēs Serbijai. Vācija, savukārt, šādu garantiju deva, vienojusies ar Angliju, ka tā paliks neitrāla. Vācijas un Austroungārijas vadītāji domāja, ka Vācijas garantija būs pietiekama, lai Krievija neiejauktos, un tādējādi tas būs lokāls konflikts starp Austroungāriju un Serbiju, kurš ātri beigsies ar terora akta organizētāju atrašanu un iznīcināšanu.

Kā zināms, viss aizgāja pavisam citās sliedēs. Lokālais konflikts pārvērtās par Pirmo pasaules karu. Krievija tomēr nenobijās no Vācijas un izsludināja mobilizāciju, kas nozīmēja drīzu uzbrukumu Austrijai; Vācija pieteica karu Krievijai, bet Francija tūdaļ – Vācijai. Kad vācieši, lai gūtu pārsvaru pār frančiem, pārkāpa Beļģijas neitralitāti, Anglija lauza savu solījumu palikt neitrālai un pieteica karu Vācijai...

Visās šajās valstīs prese atradās gandrīz vienīgi žīdu rokās. Visās šajās valstīs prese, kas gadiem bija ķengājusi savas valdības, pēkšņi kļuva ārkārtīgi patriotiska un musināja savu valsti uz karu. Visās šajās valstīs tūdaļ nodibinājās visādas ekonomistu un finansistu komisijas, lai organizētu šo valstu ekonomiku kara apstākļos un armiju apgādi. Visās šajās valstīs šīs komisijas sastāvēja gandrīz vienīgi vai vismaz pārsvarā no židiem. Visās šajās valstīs valdības ņēma kredītus no ebreju baņķieriem, un ebreju tirgotāji pelnīja miljonu miljonus ar piegādēm armijām...

Karš, kā zināms, beidzās ar Vācijas bloka sakāvi, bet iepriekš tomēr Krievija tika sagrauta 1917. gada revolūcijā un cars kopā ar ģimeni un radniekiem nošauts kā antisemīts, uzrakstot uz slepkavības istabas sienas pārfrazētus Daniela grāmatas vārdus: «*Nikolai tsar tekele uparsin*» ar ebreju alfabēta burtiem (skat. {[R-CARJI](#)}).

Vācijas sakāve, pazemojums un aplaupīšana izsauca kvēlu nacionālisma uzliesmojumu šajā zemē, kam līdzī nāca arī zināma «antisemitisma» deva. Tagad atkal Vācija kļuva par «jeruzalemiešu» galveno ienaidnieku. Nekaunīgo vācu nacionālsociālistu valsts, kuri žīdiem nozaguši gan kustības nosaukumu, gan rasu kara ideju, un vēl pie tam pavērsuši to pret pašiem žīdiem, – šī valsts, dabīgi, bija jāznīcina. Otrais pasaules karš bija ieprogrammēts un neizbēgams. Ne par kādu piekāpšanos un taisnīguma ievērošanu nevarēja būt ne runas (skat. {[L-MUNUS](#)}).

Bet Hitlers pats bija ebreja mazdēls, un rasisms, kā arī tikai galvenokārt žīdiem raksturīgā spēja pieņemt radikālus, drosmīgus, līdz galam ejošus lēmumus, viņam laikam bija atnākusi līdz ar vectēva gēniem. Himlers, kuram tādu gēnu nebija, gandrīz vai nokrita no kājām, kad izdzirdēja, ka Hitlers ir nolēmis iznīcināt pilnīgi visus ebrejus. Viņš kautri iebilda, ka tas neesot bruņnieciski: nogalināt bērnus. Bet Hitlers cieti atbildēja: «Mēs nedrīkstam atstāt atriebēju paaudzi!». Un «*Endlösung*» sākās. Vājraksturīgais Himlers vienreiz aizbrauca uz koncentrācijas nometni paskatīties, kā strādā viņa padotie, tur pagība un vairāk nerādījās.

Vāciju sakāva. Atriebēju paaudze palika. Vai rasu karš tagad ir beidzies?

Diemžēl, diemžēl, mans lasītāj! Rasu karš NAV beidzies...

Jeruzaleme, protams, triumfē, bet Roma vēl ir mazliet dzīva un spirina kājas.

Bet ilgi jau vairs nespīrinās. Kādreiz diža un varena, Roma-Eiropa guļ tagad izvarota, ar nēģeriem kolonizēta, ar narkotikām sadurstīta, eiropiešu kādreiz smalkās dāmas tagad ir pārvērstas par pasaules blondajām prostitūtām un caur Internetu plikas rāda visai pasaulei savas atplēstās kājas...

Lūk, ko ĪSTENĪBĀ nozīmē «Rietumu ideoloģija» un kam Latvija tik aizrautīgi pievienojās 1991. gadā. Mēs toreiz pat nenojautām KĀDĀS dzirnavās mēs gāžamies iekšā.

Bet par to nedrīkst ne tikai runāt, bet arī domāt. Pret mums pasaules lielākie rasisti izdara milzu mēroga genocīdu, bet viņu uzticamie kalpi – tādi kā Nils Muižnieks un Vaira Vīķe-Freiberga – nenoguruši stāv sardzē, lai tikai – nedod Dievs! – mēs neparaudzītos pasaulē ar skaidrām acīm.⁴²

Papildinājumi

2008.12.20 00:32 nakts uz sestdienu

Kad es aprīlī ievietoju šo grāmatu savā blogā «Vekordija», drīz atnāca komentārs, kurš kopā ar manu atbildi dots zemāk:

Sestdiena, 2008, 10 MAIJS 18:04

Anonīms teica...

Šī grāmata īstenībā saucas «Starp dzirnakmeņiem», un viņa ir izdota 2000.gadā (Autorizdevums, Rīga, 2000.g., 304 lpp., iespiesta mazā tirāžā).

Svētdiena, 2008, 11 MAIJS 16:26

V.E. teica...

Paldies, nākamajā grāmatas izlaidumā šīs ziņas iekļaušu.

Protams, es tagad mēģināšu šo grāmatu sameklēt un pēc tās attiecīgi koriģēt savu izdevumu. Tomēr tas nav vienkārši un nav steidzami. Manā vietējā bibliotēkā («Avots») šīs grāmatas nav; jāiet uz Akadēmisko bibliotēku; tur, savukārt, jāpērk mājas abonements (agrāk maksāja 10 latu – tagad nezinu), lai grāmatu varētu normāli izmantot. Negribas to darīt priekš vieniem pašiem «Dzirnakmeņiem»: kad sakrāsies vairāk, tad pie reizes...

Tā nu pagaidām lai viss paliek, kā ir.

⁴² **Lasītāju ievēribai.** Rasisms, ksenofobija un genocīds ir nosodīti un aizliegti gan ar Latvijas Republikas likumiem, gan ar starptautiskām konvencijām. Mans raksts vērsas **PRET** rasismu, ksenofobiju un genocīdu un tātad atbilst šiem likumiem un konvencijām. Bet drausmīgais dzīves paradokss ir tāds, ka tagadējā «Rietumu ideoloģijā» visas vērtības ir apgrieztas ar kājām gaisā. Tieši tie, kas vērsas PRET rasismu, ksenofobiju un genocīdu, tiek apvainoti šajos noziegumos, bet tie, kuri **faktiski** aizstāv un palīdz īstenot rasismu, ksenofobiju un genocīdu – tādi kā Nils Muižnieks un Vaira Vīķe-Freiberga –, tie sevi sauc par rasisma, ksenofobijas un genocīda pretiniekiem. Es nedomāju arī, ka VISI ebreji sekotu Mozesam Hesam, plānotu un īstenotu genocīdu pret eiropiešiem, vai arī kaut vai tikai vēlētos eiropiešu rases iznīcināšanu. Domāju, ka pastāv arī tādi ebreji, kas patiesi vēl mums labu. Taču, pirmkārt, ne viņi nosaka vispārējo lietu gaitu, un, otrkārt, robeža starp tiem ebrejiem, kuri organizē genocīdu (un tādi neapšaubāmi pastāv) un «pārējiem ebrejiem» nav viegli definējama, jo šo cilvēku miljonu uzskatos pastāv tāds visvisādu noskaņu un nianšu lērums, kas nu nekādi nav iztirzājams šajā zemsvītras piezīmē.

VEcordia ir Valda Egles elektroniska literāra dienasgrāmata, kurā viņš ir citējis arī daudzus citu autoru tekstus. Vekordija dibināta 2006.gada 30.jūlijā un sākotnēji sastāvēja no lineāri numurētiem sējumiem, katrs apmēram 250 lappušu apjomā A4 formātā, taču vēlāk par galveno izdevuma eksistences formu kļuva «izvilkumi». Vekordijas izvilkums ir fails, kurā atkārtots viena vai vairāku Vekordijas iecirkņu teksts bez lineāras numerācijas un bez iepriekš uzdota apjoma. Izvilkums parasti reproducē kādu Valda Egles vai cita autora grāmatu vai brošūru. Izvilkuma faila nosaukumā pirmais burts «L» nozīmē, ka grāmatas pamatteiksts ir dots latviski, burts «E», ka angļiski, burts «R», ka krieviski, un burts «M», ka jaukts. Burts «S» nozīmē, ka fails ir sagatave, kura vēl tiks stipri modificēta, bet burts «X» apzīmē faksimilus. Dienasgrāmatas VEcordia oriģinālos un izvilkumu failus Jums **ir tiesības** kopēt, pārsūtīt pa e-pastu, ievietot WWW serveros, izdrukāt un nodot citām personām bez maksas informatīvos, estētiskos vai diskusiju nolūkos. Bet, pamatojoties uz LR un starptautiskajām autortiesībām, **ir aizliegta** šī faila jebkura veida komerciāla izmantošana bez Dienasgrāmatas autora rakstiskas atļaujas, un **ir aizliegts** šos failus jebkurā veidā modificēt. Ja attiecībā uz šeit doto tekstu bez Dienasgrāmatas autora tiesībām darbojas vēl citas autortiesības, Jums jārespektē arī tās.

Šī sējuma izdošanas brīdī (kurš titullapā apzīmēts ar vārdu «Versija:») Vekordijas galvenās pārstāvēniecības Internetā bija vietnes: <http://vekordija.blogspot.com/> – latviešu grāmatām; <http://vecordija.blogspot.com/> – krievu grāmatām.

Satura rādītājs

VEcordia	1
Izvilkums L-VALDMA	1
Gundars Valdmanis.....	1
LIECĪBA.....	1
Ieskaņa	2
1. Igora Šafranova vēstule par atbildi uz krājumu MUNUS.....	2
2. Valdis Egle – Igoram Šafranovam.....	3
3. Profesors Aivars Tabuns – Delfos	3
Izdevēja priekšvārds – Igoram un Aivaram	4
1. Par «Grāmatu»	4
2. Par Gundaru Valdmani.....	4
Gundars Valdmanis. Liecība.....	6
Ievads	6
Tēva mantojums.....	8
Jaunākais finansu ministrs pasaulē	8
Okupāciju laiks	9
Izsūtījums un trimdas organizēšana	10
Panākumi un neveiksmes Jaunajā pasaulē	11
Trimda un Emīls Mazutis.....	12
Mana bērnība un skolas gaitas	14
Mana karjera Rietumos	17
Krustcelēs.....	17
Aviācijas motoru firma un Tors Stefensons.....	18
Alumīnija kompānija un Džeks Huds	20
CIP – šoreiz Bernija Felova personā.....	21
Bankas sakārtošana	22
Atkal CIP – šoreiz Meierovica un Šubiņa personā?.....	23
Lafertija birža un ar nopelniem bagāti slepenie	25
Melnās lentas dienas	25
Lafertija nama projekti.....	26
Akmeņu projekts un amerikāņu mafija	27
Šķiršanās no Lafertija.....	28
Pie indiāņiem	29
Ķīnā.....	31
Atmodas laiks.....	33
Mana atgriešanās Rīgā.....	33

Pasaules Stratēģiskās darba grupas	34
Baltijas blokāde un Lidija	36
Hadsona institūts nosprauž reformas Latvijai	39
Sēņu audzēšanas projekts.....	41
Ojārs Blumbergs	42
Prettanku ieroči un mini brūži.....	43
Radio raidīšanas apmācības	44
Doma bankas noslēpums.....	44
Latvijas kuģniecības skandāls.....	45
Grāvēji un burbuļpūtēji.....	46
Hipotēku un zemes bankā	47
Amerikāņu humānā palīdzība	49
Pilsonis brīvā Latvijā	50
Neizdevusies virsnieku repatriācija	50
Piektās Saeimas vēlēšanu kampaņa	51
Iepazīšanās ar Latvijas tiesu sistēmu	52
Policija un Prokuratūra.....	54
Pirmā saskare ar kriminālo biznesu	57
Krimināli nesodāmie un visbagātākie nabagi	59
Prese kā varas un naudas kalpone	66
Masu informācijas mediji ne tikai maldina un pakļauj tautu, tie arī to iznīcina	70
Latviešu Trimdas Organizācijas.....	71
Saeimā.....	75
Iesaistīšanās Latvijas Vienības partijā	75
PBLA rīkotās apsveikuma vakariņas	76
Brauciens pie Stendzenieka	77
Eiropas parlamentārā asambleja.....	79
Kompensācija par lielvalstu nodarītiem zaudējumiem	81
Pretenzijas pret vācu okupāciju.....	83
Pretenzijas pret padomju agresiju un okupāciju.....	84
Represēto pieminēkļa 1999. gada koncepcija	87
Sakari ar Krieviju un Vāciju	88
<i>Banka Baltija</i> izmeklēšanas komisija	90
Dāņu kronas nenāks blēdīgā Latvijā	92
Prezidenta vēlēšanas	93
Vienības partijas izjukšana.....	94
Tautas kopas <i>Brīvība</i> dibināšana un iecere	95
Trīs miljonu lieta.....	97
Privatizācijas aģentūras midzenī.....	99
Šī trakā, trakā vēlēšanu kampaņa.....	101
Čekas ģenerāļa palīdzība.....	104
Septītās Saeimas vēlēšanu rezultāti.....	106
Saeimas un izpildvaras attiecības.....	107
Politiskie spēki	109
Ģeopolitika.....	110
Katastrofālā ārpolitika.....	110
Nafta un starptautiskie parādi nogremdē Padomju Savienību	112
Jaunā Pasaules Kārtība.....	113
Šoka terapija.....	113
Tautas attīstība	116
Labklājības indekss	116
Humānā krīze bijušajā PSRS	116
Latvija cietusi visvairāk	117
Nabadzība	121
Trīs minūtes – trīs punkti	122
Valsts ir atbildīga	123
Ieteiktā ekonomiskās attīstības programma	123

Pieņemama fiskālā politika	124
Pieņemama monetārā politika.....	125
Ēnu struktūras, kas ietekmē pasaules procesus	125
Vai mūsu gars ir vēl dzīvs?	127
Baznīcas un reliģija un morālā atdzimšana	128
Sabiedrības atjaunošanas programma	129
Epilogs	130
Pielikumi	131
1. Pielikums. Valdmaņa anketa (1998)	131
2. Pielikums. Sestās Saeimas frakciju sastāvs.....	132
Vekordijas autora pēcvārds	136
Papildinājumi	140
Satura rādītājs.....	141